

партиципативни урбани дизајн | participatory urban design

НЕГОТИНСКЕ ПИВНИЦЕ WINE CELLARS OF NEGOTIN

уредници Зоран Ђукановић и Арналдо Бибо Ђекини

edited by Zoran Đukanović and Arnaldo Bibo Cecchini

Велика вредност и корист, низа искустава и напора партиципативног урбаног и политичког дизајна, приказаних у овој књизи, огледају се у могућности да се оваплоте у релевантно нематеријално политичко преимућство и значајан друштвени капитал за локални развој. Предлажући осмишљену заједничку визију пожељне будућности, изграђену кроз партиципативни процес у оквиру кохерентне стратешке визије, представљени пројекти и будућност коју они предвиђају за регион Неготина, претстављају прилику за локалну политику и јавне и приватне доносиоце одлука да конструишу заједнички смисао и сазнање о будућности, које могу да примене како би се мобилизовали за акцију и у сврху колективне координације. Другим речима, ови пројекти и предлози о колективној баштини Неготина сада су и сами колективно наслеђе. Прилика. Квасац потребан за ферментацију локалног развоја. Ипак, као квасац у винарству, неопходан је, али не и довољан.

Извод из рецензије: Ванредни Проф. др Иван Блечић
Универзитет у Каљарију, Департаман за грађевинарство, животну средину
и архитектуру

The great value and interest of the series of experiences and efforts of participatory urban and policy design illustrated in this book resides in them possibly being a relevant immaterial policy asset and a social capital for the local development. In proposing a reasonably shared vision of a desirable future, constructed through a participatory process and within a coherent strategic vision, the presented projects and the future they envision for the Negotin region are an opportunity for the local polity and for public and private decision makers to construct a shared meaning and knowledge of the future, which they can appropriate in order to mobilise for action and for the purpose of collective coordination.

In other words, these projects and proposals on Negotin's collective heritage are now themselves a collective heritage. An opportunity. A yeast needed for fermenting local development. Yet as yeast in wine-making, indispensable but not sufficient.

Review Excerpt: Associate Prof. PhD Ivan Blečić
Università degli Studi di Cagliari, Dipartimento di Ingegneria Civile, Ambientale e
Architettura

НЕГОТИНСКЕ ПИВНИЦЕ

Партиципативни урбани дизајн

уредници:

Зоран Ђукановић и Арналдо Бибо Ћекини

WINE CELLARS OF NEGOTIN

Participatory Urban Design

edited by:

Zoran Đukanović and Arnaldo Bibo Cecchini

НАСЛОВ | TITLE

НЕГОТИНСКЕ ПИВНИЦЕ | WINE CELLARS OF NEGOTIN

Партиципативни урбани дизајн | Participatory Urban Design

УРЕДНИЦИ | EDITORS

Зоран Ђукановић | Zoran Đukanović
Арналдо Бибо Ђекини | Arnaldo Bibo Cecchini

АУТОРИ | AUTHORS

Зоран Ђукановић, Арналдо Бибо Ђекини, Јелена Живковић, Нађа Беретић, Алесандро Плаисант, Елена Батаљини, Предраг Јовановић, Јелена Марић, Бошко Дробњак, Тамара Вуковић, Ивана Гајић, Александра Урошевић, Никола Солунац, Мина Вучковић, Александра Недељковић, Александар Симић, Тамара Ђурић, Јована Милојковић, Данило Никић, Ена Такач, Наташа Петровић, Магдалена Маслаћевић, Невена Грујић, Александра Антонић
Zoran Đukanović, Arnaldo Bibo Cecchini, Jelena Živković, Nađa Beretić, Alessandro Plaisant, Elena Battaglini, Predrag Jovanović, Jelena Marić, Boško Drobnjak, Tamara Vuković, Ivana Gajić, Aleksandra Urošević, Nikola Solunac, Mina Vučković, Aleksandra Nedeljković, Aleksandar Simić, Tamara Đurić, Jovana Milojković, Danilo Nikić, Ena Takač, Nataša Petrović, Magdalena Maslaćević, Nevena Grujić, Aleksandra Antonić

ИЗДАВАЧ | PUBLISHER

Италијански институт за културу у Београду | Istituto Italiano di Cultura di Belgrado

ЗА ИЗДАВАЧА | FOR PUBLISHER

Давиде Скалмани | Davide Scalmani

TOTAL ДИЗАЈН | TOTAL DESIGN

Тамара Вуковић | Tamara Vuković

САРАЂИВАЛИ У ИЗРАДИ ГРАФИЧКОГ ДИЗАЈНА | COLLABORATED ON THE GRAPHIC DESIGN

Невена Грујић, Предраг Јовановић, Нађа Беретић | Nevena Grujić, Predrag Jovanović, Nađa Beretić

ПРЕВОД | TRANSLATION

Тамара Вуковић, Предраг Јовановић, Тамара Беретић-Ваци, Нађа Беретић
Tamara Vuković, Predrag Jovanović, Tamara Beretić Vaci, Nađa Beretić

ШТАМПА | PRINTED BY

Gama Studio

ТИРАЖ | NUMBER OF COPIES

500

МЕСТО И ГОДИНА ИЗДАВАЊА | PLACE AND YEAR EDITION

Београд, 2019 | Belgrade, 2019

ISBN 978-86-901492-0-9

Амбасада Италије у Београду
Ambasciata d'Italia, Belgrado

Италијански институт за културу, Београд
Istituto Italiano di Cultura, Belgrado

Архитектонски факултет, Београд
Faculty of Architecture, Belgrade

Департман за архитектуру, дизајн и урбанизам,
Алгеро
Dipartimento di Architettura, Design e Urbanistica,
Alghero

Универзитет у Београду
University of Belgrade

Универзитет у Сассарију
Università degli Studi di Sassari

Општина Неготин
Municipality of Negotin

Општина Алгеро
Comune di Alghero

Асоцијација италијанских и српских
научника и истраживача
Associazione Italiani e Serbi
Scienziati e Studiosi

“Public Art & Public Space” програм
Универзитет у Београду - Архитектонски факултет
“Public Art & Public Space” program
University of Belgrade - Faculty of Architecture

Cantina Santa Maria La Palma, Алгеро
Cantina Santa Maria La Palma, Alghero

Fondazione Giuseppe Di Vittorio, Рим
Fondazione Giuseppe Di Vittorio, Roma

Универзитет у Београду - Филозофски факултет
University of Belgrade - Faculty of Philosophy

Sapienza Универзитет у Риму
Sapienza Università di Roma

Институт за Архитектуру и Урбанизам Србије
Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of
Serbia

Универзитет “Roma Tre”, Архитектонски факултет
Università degli Studi Roma Tre, Facoltà di Architettura

Резерват природе “Monte Navegna e Monte Cervia”
Riserva Naturale Monte Navegna e Monte Cervia

ДАВИДЕ СКЛАМНИ | DAVIDE SCALMANI

Директор Италијанског института за културу - Београд

Director of the Italian Cultural Institute – Belgrade

Велика ми је част представити Италијански институт за културу као партнера ове публикације, која је финални продукт пројекта који утицао на разгранавање, као и позитивно укључивање српских и италијанских институција и истраживача. Она је резултат колективног напора који показује неопходност удруживања снага из различитих скупова искустава, вештина, култура.

Први пут сам посетио Неготин када сам био на мисији промовисања италијанске културе и када сам презентовао активности Италијанског института за културу локалној публици. Топло дочекан од стране локалне самоуправе и становништва, добио сам прилику за кратки обилазак околине и одмах сам био позитивно изненађен како је историјска присутност људи обликовала тај пејзаж кроз векове. Посетиоци обично остају без текста услед чаробне локалне атмосфере, услед запањујуће интеракције између артефаката које производе тамошња насеља и природног окружења. Тај однос обележава подручје Неготина на врло специфичан начин и важно је схватити сву његову сложеност.

Пројекат се заснива на двострукој свести са упориштем у когнитивном и етичком контексту који су уграђени у распон четворогодишњег рада. Да би се задовољили тако високи научни и грађански стандарди, истраживачи су одабрали прилично разрађену методологију како би се суочили са критичним проблемом економског развоја и његовим утицајем на шири људски и природни оквир. Италијански допринос, предвођен научним аташеом Италијанске амбасаде, Паолом Батинелијем, додао је вредност алтернативног видика који су српски иницијатори и партнери учинковито интергрисали у истраживачки процес. Подстакнут у потпуности посвећеним проф. Зораном Ђукановићем, почетна детаљно планирана анализа била је допринос изванредних резултата, који ће бити посебно драгоцени за ученике и младе истраживаче. Познавање и поштовање вредности укоренењених у заједници, развој свести о сазнајним процесима и одабир правих алата за суочавање са изазовима економског раста: узимајући у обзир само те разлоге, овај пројект би требало да добије широку пажњу међу свима који су заинтересирани за ову област одрживог развоја. При самом крају своје мисије у Србији, нашао сам се у позицији да желим да овим пројектом учиним више и унапредим сарадњу са италијанским колегама унутар академског света, као и споља, унутар цивилног друштва, као и са новим могућностима иницијативе са италијанским локалним заједницама. Овај пројекат заиста заслужује све то.

И још један коначни предлог: ако то још нисте учинили до сада, посетите Неготин након читања ове књиге и идите у винске подруме како бисте видели како су се природа и култура тако драгоцено испреплитале у прошлости. То искуство би могло бити корисно у осмишљавању нових пројеката.

Devide Selcer

I am much honored to represent the Italian Cultural Institute as a partner of this publication, which comes at the end of a project that has produced a variety of ramifications and positively involved Serbian and Italian institutions and researchers. It is the result of a collective effort that proves the necessity of joining forces from different sets of experiences, skills, cultures.

I first visited Negotin on a mission to promote Italian culture and give a presentation about the activities of the Italian Cultural Institute to the local audience. Warmly welcomed by the authorities and the people, as I got the opportunity to make a short tour around I was immediately surprised by how the human historical presence shaped that landscape through the centuries. Lacking better descriptions, visitors usually resort to expressions of wonder and references to a magic local atmosphere, but the interaction between the artifacts produced by the human settlements and the natural environment is actually startling. The Negotin territory is marked by it in a very distinctive way that needs to be understood in all its complexity.

A double awareness lies at the beginning of the project, founded in both a cognitive and ethical background that are embedded in the span of the four year endeavor. To match such high scientific and civic standards, a quite elaborated methodology has been chosen by the researchers to face the critical problem of economic development and its impact on the wider human and natural frame. The Italian contribution, led by the Scientific Attaché of the Italian Embassy Paolo Battinelli, has added the value of an alternative vantage point which was effectively integrated into the research process by the Serbian initiators and partners. Propelled by the highly dedicated Prof. Zoran Djukanovic, the initial deeply planned analysis was to bring about extraordinary results, which shall be deemed especially valuable for the participating students and young researchers. Knowing and respecting the values rooted in the community, being aware of the learning process and choosing the right tools to face the challenges of economic growth: if only for those reasons, this project should get a widespread attention among all who are interested in the field of sustainable development. Being at the end of my mission in Serbia I found myself in the position of wishing to this project to produce further advances and enhance the cooperation with the Italian counterparts, inside the academic world as much as outside, within the civil society and towards new possible initiatives with Italian local communities. It really deserves all of it.

And one last suggestion: if you haven't done it yet, visit Negotin after reading this book, and go to the wine cellars so that you can have a glimpse of how nature and culture have been so preciously interwoven in the past. It might come useful in designing new projects.

ПАОЛО БАТИНЕЛИ | PAOLO BATTINELLI

Аташе за науку - Амбасада Италије у Београду

Scientific Attachment - Embassy of Italy in Belgrade

Одмах по доласку у Београд, септембра 2011, имао сам прилику да упознам проф. Зорана Ђукановића: тада сам први пут чуо за тај заборављени кутак Србије, који се зове Неготин. Одмах сам се сусрео са другачијим квалитетом истраживања које је требало да се спроведе у том региону. Моје лично искуство - после скоро четрдесет година научног истраживања - показало ми је колико често академском истраживању може да недостаје емпатија и колико може да буде удаљено од предмета проучавања. Партиципативни, инклузивни и ангажовани приступ који је предложио проф. Ђукановић је био сасвим супротан: одлучио сам да, у име италијанске амбасаде, пратим пројекат у својству посматрача.

Министарство спољних послова и међународне сарадње Италије је 2013. године одлучило да финансира пилот пројекат „Одрживи place-based развојни путеви Златиборског региона: предности и ограничења његовог територијалног капитала“ у оквиру првог „Извршног програма научне и технолошке сарадње Италија-Србија за 2013-2015“. Другим извршним програмом за трогодишњи период 2016-2018. године финансиран је пројекат велике важности „*Learning Economies. Modeling community-led local development for the sustainable economic trajectories*“ који је усредсређен на регион Неготина.

На страницама ове књиге описана је генеза онога што је по мом мишљењу био сјајан скок у квалитету пројекта: упоређивање и укључивање искустава региона Алгера. Као што је то добро анализирано, Алгеро и Неготин показују бројне сличности, пре свега њихову ‘маргиналност’ (барем географску) унутар њихових националних амбијената. Управо те маргиналност је оно што нас приморава да осмишљавамо такве територијалне и друштвено-економске линије развоја које не могу једноставно поновити моделе дизајниране за друге области релевантних земаља. А ако је, како је наведено у књизи, циљ „*вратити наду људима Неготина*“, та нада се може појавити само као резултат bottom-up приступа, уз пасиониран и сложен партиципативни рад, који омогућава идентификацију, поштовање и прецизан одговор на потребе и захтеве свих укључених актера: другим речима, истински ‘демократски’ процес. У складу са тим, радо се сећам речи мог пријатеља, великог италијанског научника и интелектуалца, професора Енца Тиецција који је недавно преминуо: „*Демократија постоји само ако се поштују и чувају природна и културна разноликост територија, а са њима и светост места*“.

Paul Pabinioli

Just after my arrival in Belgrade, in September 2011, I had the experience of meeting prof. Zoran Djukanovic: it was the first time I heard of that forgotten corner of Serbia called Negotin. I was immediately struck by the different quality of research that was intended to be conducted in that region. My personal experience - after almost forty years of scientific research - has shown me how often academic research can lack empathy and be distant from the object of one's study. The participatory, inclusive and engaging approach proposed by prof. Djukanovic was the opposite: I decided to follow the project as an observer on behalf of the Italian Embassy.

In 2013 the Italian Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation decided to finance a pilot project "Sustainable place-based development trajectories in the Zlatibor region: advantages and constraints of its territorial capital" within the first Executive Program of Scientific and Technological Cooperation Italy -Serbia for the years 2013-2015. With the second Executive Program for the 2016-2018 three-year period, the project of Great Relevance "Learning Economies. Modeling community-led local development for the sustainable economic trajectories" focused on the Negotin region.

In the pages of this volume the genesis of what in my opinion was a brilliant leap in quality of the project is described: the comparative involvement and experience with the Alghero region. As well analyzed, Alghero and Negotin present numerous similarities, first of all their "marginality" (at least geographical) within the respective national ambits. It is precisely this marginality that forces us to imagine territorial and socio-economic development lines that cannot simply repeat models designed for other areas of the respective countries. And if - as stated in the book - the goal is to "restore hope to the people of Negotin", this hope can only emerge as a result of a bottom-up approach, with a passionate and profound participatory work that allows to identify, respect and address the needs and demands of all the actors involved: in other words, a true "democratic" process. Thus, I like recall the words of a friend, great Italian scientist and intellectual, prof. Enzo Tiezzi who recently passed away: "A democracy exists only if the natural diversity and cultural diversity of a territory are respected and preserved and, with them, the sacredness of the place".

ВЛАДАН ЂОКИЋ | VLADAN ĐOKIĆ

Декан Архитектонског факултета - Београд

Dean of the Faculty of Architecture - Belgrade

У форми предговора, а заправо поговора јер књига пред нама резимира исходе вишегодишњег заједничког деловања, са задовољством вам представљам предстојеће странице.

Архитектонски факултет у Београду има традицију дугу преко 170 година. Свеобухватност и савременост образовног процеса чине наш факултет једном од водећих академских установа у земљи и региону. Стога, из перспективе школе радује сваки појединачни и/или групни успех студената и наставника, са тежњом да кроз нашу школу стасавају генерације чије идеје и иновације успостављају видљиве резултате и напретке у архитектури, урбанизму и јавним политикама.

Кроз изазовне студијске програме, разноврсне у структури и садржају, усмерени смо да са студентима истражујемо и откривамо, размењујемо идеје и спознајемо интердисциплинарно окружење. На овим основама конципиране су и едукативне и пројектне активности представљене у овој књизи. Партнерство са Неготином, домаћим и међународним школама, стручњацима, активистима омогућило је специфичан тематски обухват и изазовне радне задатке, упознавање нових локација и контекста, спознавање и сарадњу са другим приступима, контакт са реалним професионалним делокругом.

Специфична Неготинска регија, недовољно истражена и промовисана, те посебно “Неготинске Пивнице”, представљали су нечесто поливалентни полигон за испитивање и изучавање бројних аспеката: просторних – урбанистичких и архитектонских, еколошких и климатских, друштвених, демографских и економских. Сложени процеси развоја места захтевали су посебно формулисани образовни курикулум, сарадњу са неакадемским структурама, уплив нових и других методологија, изнедрили су партнерства и сарадње, умрежавање и повезивање са партнерима ван уобичајених академских оквира, размену знања, сазнања и принципа, тимски рад и дуготрајну посвећеност.

v

Сумирајући све претходно у једном тренутку, настала је књига пред нама у којој су структурирани резултати вредног досадашњег ангажовања: формулација и развој пројекта, приказ локације и теренског рада, организација методологије, те студентски пројекти, и кроз коју су исти изложени на увид јавности и корист наредним подухватима.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'J. J. J.', written in a cursive style.

In the form of a preface, but in fact a post-face, because the book in the front of us is summarizing the outcomes of many years of joint action, I am pleased to present to you the upcoming pages.

The Faculty of Architecture in Belgrade has a tradition of over 170 years long. The comprehensiveness and contemporariness of the educational process make our faculty one of the leading academic institutions in the country and in the region. Therefore, from the perspective of the school, each individual and/or group success of students and teachers rejoices, with the aspiration that, through our school, are maturing the generations, whose ideas and innovations, establish visible results and advances in architecture, urbanism and public policies.

Through challenging study programs, diverse in structure and content, we are aiming, together with our students, to explore and discover, share ideas and comprehend the interdisciplinary environment. On these bases, the educational and project activities, presented in this book, are conceptualized. The partnership with Negotin, with local and international schools, experts and activists, enabled a specific thematic scope and challenging work tasks, acquaintance with new locations and contexts, comprehending and collaborating with other approaches, contacting a real professional competences.

The specific Negotin region, under-researched and promoted, and especially the Negotin Wine Cellars, “Negotin Pivnice”, was a polyvalent polygon for testing and studying many aspects: spatial - urban and architectural, ecological and climatic, social, demographic and economic. Complex processes of the place-development required a specially formulated educational curriculum, collaboration with non-academic structures, the impact of new and other methodologies, have forged partnerships and collaborations, networking and linking with partners outside of the usual academic framework, sharing knowledge, attainments and principles, teamwork and long-term commitment.

Summarizing all of the above at one point, a book, in the front of us, has emerged in which the results of a valuable engagement so far are structured: formulation and development of the project, presentation of location and fieldwork, organization of methodology, and student projects, through which they are exposed to the public in favor of the following ventures.

ПРЕДГОВОР

PREFACE

Уредници | *Editors*

Књига, коју држите у рукама, представља резиме петогодишњих активности које су од средине 2014. године до данас реализоване, као наставак активности које су започете још 2011. године, у оквиру сарадње између Општине Неготин и Универзитета у Београду - Архитектонског факултета – *Public art & Public space* програма, у пратнерству веома широког спектра најреферентнијих академских, јавних и приватних институција и експерата из Србије, Италије, Немачке, Швајцарске, Јапана и Енглеске.

Резултати активности које су реализоване у периоду од 2011 до средине 2014. године, приказани су у претходној књизи *“VinoGrad - The Art of Wine”* која је објављена почетком 2015, тако да се ово издање, у Вашим рукама, може сматрати логичним наставком те прве књиге.

Све је заправо почело, још давне 2011. године у оквиру сарадње између Општине Неготин и Универзитета у Београду - Архитектонског факултета, која је спроведена кроз реализацију неколико изборних предмета „Уметничко обликовање јавних градских простора“ (*Public art & Public space - PaPs*), током школске 2011/2012 године. Више од 100 студената, са основних и мастер академских студија, били су у могућности да кроз широк партиципативни процес рада на подручју Општине Неготин, посебно на чувеним винским подрумима “Неготинским пивницама“, у циљу истраживања архитектуре, урбанизма, пејзажне архитектуре, акваторијалног (дунавског) потенцијала, културног наслеђа и уметничке синергије у функцији развоја руралне економије подручја. Цео пројекат су подржали Газдинство Цилић, СДЦ (*Swiss Agency for Development and Cooperation*), ГИЗ (*Die Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit*), Општина Неготин и локалне заједнице села настањених произвођачима вина.

Активности су, у разним формама и облицима сарадње, настављене током 2012, 2013 и 2014 године, током којих су неки од предложених студентских пројеката и реализовани. Заједнички рад и обећавајући исходи, резултирали су како учвршћивањем поверења између партнера у доташњим активностима, тако иницијативом Општинског руководства да заједнички наставимо са трагањем за новим идејама за даље ширење, диверзификацију и интернационализацију наше будуће сарадње, у много ширем, интензивнијем и разноврснијем дијапазону активности. Разлози за такву иницијативу Општине Неготин сумирани су у речима председника општине, господина Јована Миловановића: “Општина Неготин се, као и многе друге општине у Србији, суочава са тешкоћама у економском

The book you hold in your hands is a summary of five years of activities that have been implemented since mid-2014, as a continuation of activities started back in 2011, as part of a collaboration between the Municipality of Negotin and the University of Belgrade - Faculty of Architecture - Public Art & Public Space Program, accompanied by a very wide range of top academic, public and private institutions and top experts from Serbia, Italy, Germany, Switzerland, Japan and UK.

The results of the activities, which were realized from 2011 to mid-2014, are presented in the previous book “VinoGrad - The Art of Wine”, published in early 2015, so this edition, in your hands, can be considered a logical continuation of that first book.

It all actually began, as far back as 2011, in the framework of the cooperation between the Municipality of Negotin and the University of Belgrade - Faculty of Architecture, which was implemented through the realization of several elective courses “Artistic Design of Public Urban Spaces” (Public Art & Public Space - PaPs), during school year 2011/2012. More than 100 students, from both levels of study, were able to work through the wide participatory process in the Negotin Municipality, especially on the famous wine cellars “Negotinske Pivnice”, with the aim of exploring architecture, urbanism, landscape architecture, aquatic (Danube) potential, cultural heritage and artistic synergy in the function of developing the rural economy of the area. The whole project was supported by Cilic Estate, SDC (Swiss Agency for Development and Cooperation), GIZ (Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit), Negotin municipality and local wine producers’ communities.

Activities, in various forms and forms of cooperation, continued during 2012, 2013 and 2014, during which some of the proposed student projects were implemented. Working together and promising results have resulted in both the strengthening of trust between partners in previous activities and the initiative of the Municipal leadership to jointly pursue the search for new ideas for further expansion, diversification and internationalization of our future cooperation, in a much wider, more intensive and diversified range of activities. The reasons for such an initiative of the Municipality of Negotin are summarized in the words of the Mayor, Mr. Jovan Milovanović: “Negotin municipality, like many other municipalities in Serbia, faces difficulties in economic development, underutilization of

развоју, nedovoljnim korišćenjem sopstvenih resursa, ekonomskim migracijama, demografskim prажњeњem и замирањem руралне територије. Због наведених чињеница, локална самоуправа развија свој стратешки приступ у локалном економском развоју, дефинишући кроз своја стратешка документа развојне правце, програме и пројекте, ангажујући све локалне стручне и институционалне ресурсе. Међутим, како значај неких од природних и створених ресурса Неготинске крајине, а посебно Дунава и Пивница, далеко превазилази оквире локалног округа, планиране активности се не задржавају само у локалним оквирима већ представљају покушај да у ову причу укључе све релевантне институције на националном али и међународном нивоу, у циљу шире и интензивније размене знања и искустава ради проналажења нових могућности, нових програма и нових пројеката који доприносе укупној ревалоризацији и адекватној заштити природних и културних ресурса општине Неготин, савременом схватању њиховог културног идентитета, те одрживог локалног и регионалног развоја у синергији са ширим националним и међународним окружењем.”

У складу таквом иницијативом, представници Архитектонског факултета Универзитета у Београду заједно са руководством Општине Неготин и својом међународном академском мрежом, приоритетно из Италије, осмислили су сложен и динамичан модел сарадње између локалних институција, компанија и заједница из региона Алгера и Неготинске Крајине, као и српских и италијанских академских и научних институција и експерата, у циљу постизања: а) повећања обима трансфера знања, искустава и праксе између локалних представника града Неготина, виноградара Неготинске Крајине и локалних партнера; б) Повећања обима трансфера знања између академских партнера и шире размене практичних знања између локалних јавних, приватних и грађанских актера и академских институција из Србије и Италије; в) Институционализација међусекторске сарадње и директне сарадње између градова.

Настављајући претходна истраживања и постигнуте резултате, реализација активности у последњих пет година, развијала се у три основна правца, како је то и показано у структури ове књиге: 1) повезивање града Неготина у међународне мреже трансфера знања кроз братимљење, односно умрежавање са градовима који деле слична искуства из прошлости и сличне наде ка жељеној будућности; 2) израда предлога конкретних пројеката ревитализације Неготинских пивница као изразитог развојног упоришта за обнову виноградарства и производње вина који су традиционално прославили овај регион, у циљу провере могућности увођења савремених приступа како обнови виникултуре, тако заштите споменичког наслеђа и ближе повезаности ових сектора са дневним потребама и рутинама постојећих и будућих корисника; 3) иницијација и спровођење међународних научно-истраживачких пројеката, у циљу изналажења адекватних стратегија и практичних алата за оснаживање локалних капацитета за истраживање, иницирање, управљање и мониторинг планова и пројеката одрживог развоја територије.

Неке од најважнијих резултата ових активности, који су презентовани у овој књизи, реализовани су и још увек се реализују, у блиској, партнеској сарадњи следећих институција: Универзитет у Београду- Архитектонски факултет, Србија; Универзитет у Сасарију-Департман за архитектуру, дизајн и

its own resources, economic migration, demographic emptying and dying-off of rural territory. Due to the aforementioned facts, local government develops its strategic approach in local economic development by defining development directions, programs and projects through its strategic documents, engaging all local professional and institutional resources. However, as the importance of some of the natural and cultural resources of the Negotin region, and especially of the Danube and Wine cellars, goes far beyond the local boundaries, the planned activities are not only retained locally, but are an attempt to involve, in this matter, all relevant institutions in national and international level, in order to broaden and intensify the exchange of knowledge and experience for the sake of finding new opportunities, new programs and new projects that contribute to the overall revaluation and adequate protection of the natural and cultural resources of the Municipality of Negotin, modern understanding of their cultural identity, and sustainable local and regional development in synergy with the broader national and international environment.”

In line with such initiatives, the representatives of the Faculty of architecture of the University of Belgrade, together with the representatives of the Municipality of Negotin and its international academic network, primarily from Italy, have designed a complex and dynamic model of cooperation between the local institutions, companies and communities in the Alghero and Negotin region, as well as Serbian and Italian academic and scientific institutions and experts, in order to achieve: a) increasing of scope of transfer of knowledge, experiences and practices among local representatives of the city of Negotin, local winegrowers of the Negotin region and local partners; b) increasing the scope of the knowledge transfer between academic partners and wider sharing of practical know-how between local public, private and civic stakeholders and academic institutions from Serbia and Italy; c) institutionalization of inter-sector cooperation and direct ‘city to city’ cooperation.

Continuing the previous research and achieved results, implementation of the activities in the last five years has evolved in three basic directions, as it is showed in the structure of this book: 1) connecting the city of Negotin to the international networks of the knowledge transfer through twinning, or networking with cities that share similar experiences from the past and similar hopes for a desired future; 2) drafting concrete projects proposals for the revitalization of Negotin wine-cellar as a distinct development base for the restoration of winegrowing and wine production that have traditionally celebrated this region, in order to prove the possibility of introducing modern approaches to the revival of the viticulture, and protecting the heritage and closer linkage of these sectors with the daily needs and routines of both existing and future users; 3) initiative and implementation of international scientific research projects, with the aim of finding adequate strategies and practical tools for strengthening local capacities for research, initiation, management and monitoring of plans and projects for sustainable development of the territory.

Some of the most important results of these activities, which are presented in this book, have been realized and are still being realized, in close partnership between the following institutions: University of Belgrade-Faculty of Architecture, Serbia; University of Sassari-Department of Architecture, Design

урбанизам, Алгеро, Италија; Општина Неготин, Србија; Општина Алгеро, Италија; Фондација *De Vittorio*, Рим, Италија; Универзитет *Sapienza*-Архитектонски факултет, Рим, Италија; Универзитет у Београду-Филозофски факултет, Србија; Институт за архитектуру и урбанизам и просторно планирање (ИАУС), Београд, Србија; Универзитет *Rome Tre*-Архитектонски факултет, Италија; Универзитет у Београду-Шумарски факултет, Србија; Винарија *Santa Maria la Palma* – Пољопривредна задруга, Алгеро, Италија; Резерват природе “*Monti Nevegna & Cervia*”, Италија; Асоцијација италијанских и српских научника и истраживача (АИСЗ), Србија-Италија; Амбасада Италије у Београду, као и уз учешће професора и врхунских експерата са: Кеио Универзитета из Токија, Јапан; Меиђи Универзитета из Токија, Јапан; Универзитета у Лидсу, Енглеска; као и из Газдинства Цилић, Лозовик, Србија. Све активности на пројекту су реализоване уз непрекидну бригу и директно учешће и логистичку подршку програма “*Public art & Public space - PaPs*” са Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Посебну захвалност и искрено дивљење дугујемо огромном труду и пријатељству које су у овај дугогодишњи рад уложили наши пожртвовани сарадници и драги пријатељи, грађани Неготина, Алгера, Рајца, Рогљева, Смедовца и Штубика.

И коначно, посебну захвалност и дугујемо нашим драгим пријатељима и сарадницима који су нас толико инспирисали и мотивисали у овом нашем раду, и који су себе уградили у ове резултате онолико колико смо то и ми учинили, а то су: Паоло Батинели, Давиде Скалмани, Владан Ђокић, Паола Кордоне, Нађа Беретић, Алесандро Плаисант, Јелена Живковић, Елена Батаљини, Ксенија Лаловић, Франческа Ђофре, Пасквале Пињатале, Јасминка Цвејић, Ђузепе Оњи, Јован Миловановић, Марио Бруно, Надица Васић, Наташа Лампис, Ђанфранка Пириси, Маријана Ђорђевић, Живојин Петковић - Бата Петко, Фабио Корбиа, Мирослав Караманчић, Никола Крунић, Марина Ненковић-Ризнић, Ђорђе Алфиревић, Дарко Радовић, Даваси Бунтарм, Пол Вејли, Ратка Чолић, Зоран и Емина Миленовић, Мирослав Флоричеровић, наши драги студенти Ивана Гајић, Мина Вучковић, Данило Никић, Тамара Ђурић, Александра Недељковић, Александра Антонић, Магдалена Маслаћевић, Ена Такач, Јована Милојковић, Александра Урошевић, Никола Солунац, Александар Симић, Наташа Петровић, Тамара Вуковић, Невена Грујић, и сарадници Предраг Јовановић, Бошко Дробњак, Јелена Марић, Оливера Шанта, Бојана Антић.

Овај пројекат нам је недвосмислено показао да, мада границе у Европи још увек постоје, солидарност, пријатељство, памет и знање најлакше прескачу ту баријеру. Добри људи и добре идеје увек проналазе начин да се сретну, удруже и размене оно најбоље што имају.

У Алгеру, август 2019.

and Urbanism, Alghero, Italy; Municipality of Negotin, Serbia; Municipality of Alghero, Italy; Fondazione Di Vittorio (FDV), Rome, Italy; Sapienza University-Faculty of Architecture, Rome, Italy; University of Belgrade-Faculty of Philosophy, Serbia; Institute for Architecture and Urban Planning & Spatial Planning (IAUS), Belgrade, Serbia; University of Roma Tre- Faculty of Architecture, Italy; University of Belgrade-Faculty of Forestry, Serbia; „Cantina Santa Maria La Palma“ the social, agricultural cooperative of winemakers, Alghero, Italy; Riserva Naturale dei Monti Navegna & Cervia, Italy; Association of Italian and Serbian Scientists and Researchers (AIS3), Serbia-Italy; Italian Embassy in Belgrade, as well as with the participation of professors and top experts from: Keio University of Tokyo, Japan; Tokyo University, Japan; University of Leeds, England; and from Cilic Estate, Lozovik, Serbia. All project activities were realized with constant care and direct participation and logistical support of the “Public art & Public space - PaPs” program from the Faculty of Architecture, University of Belgrade.

Special thanks and sincere admiration we owe to a great deal of effort and friendship of our devoted associates and dear friends, citizens of Negotin, Alghero, Rajac, Rogljevo, Smedovac and Štubik.

Finally, we owe a special thanks to our dear friends and associates who have inspired and motivated us so much in our work, and who have embed themselves into these results as much as we have done: Paolo Battinelli, Davide Scalmani, Vladan Djokić. Paola Cordone, Nađa Beretić, Alessandro Plaisant, Jelena Živković, Elena Battaglini, Ksenija Lalović, Francesca Giofrè, Jasminka Cvejić, Giuseppe Onni, Pasquale Pignatale, Jovan Milovanović, Mario Bruno, Nadica Vasić, Natacha Lampis, Gianfranca Pirisi, Marijana Đorđević, Zivojin Petković - Bata Petko, Fabio Corbia, Miroslav Karamančić, Nikola Krunić, Marina Nenković-Riznić, Đorđe Alfirević, Darko Radović, Davisi Boontharm, Paul Waley, Ratka Čolić, Zoran and Emina Milenović, Miroslav Floričerović, our dear students Ivana Gajić, Mina Vučković, Danilo Nikić, Tamara Đurić, Aleksandra Nedeljković, Aleksandra Antonić, Magdalena Maslačević, Ena Takač, Jovana Milojković, Aleksandra Urošević, Nikola Solunac, Aleksandar Simić, Nataša Petrović, Tamara Vuković, Nevena Grujić, and associates of Predrag Jovanović, Boško Drobnjak, Jelena Marić, Olivera Šanta and Bojana Antić.

This project has shown us unequivocally that, although there are always borders in Europe, solidarity, friendship, cleverness and knowledge most easily cross the barrier. Good people and good ideas always find a way to meet, get together and share what they have best.

In Alghero, August 2019

00

САДРЖАЈ CONTENT

01	УВОД	007
	INTRODUCTION	
01.1	Уводна реч	008
	Opening statement	
01.2	Интернационална сарадња	010
	International cooperation	
01.3	Учесници у задатку	014
	Participants in the assignment	
02	О ПРОЈЕКТУ	017
	ABOUT THE PROJECT	
03	О НЕГОТИНУ	069
	ABOUT NEGOTIN	
03.1	Потенцијали општине	070
	Potentials of the municipality	
03.2	Културно-историјски значај пивница	082
	Cultural and historical importance of the wine cellars	
04	ПРОЦЕС ПАРТИЦИПАЦИЈЕ	093
	PARTICIPATION PROCESS	
04.1	Радионица “Партиципативни урбани дизајн”	094
	“Participatory urban design” workshop	
04.2	Систематизација стејкхолдера	098
	Stakeholder assessment	
04.3	Партиципација и анализа стејкхолдера	100
	Participation and the assessment of stakeholders	
04.4	Утицаја и интереси стејкхолдера	110
	Influence and interests of stakeholders	
04.5	Партиципација у планирању урбаног развоја	112
	Participation in urban planning	

05	РАД НА ТЕРЕНУ	121
	FIELDWORK	
05.1	Први обилазак локације First site visit	122
05.2	Систематизација прикупљених података First systematization of the collected data	146
05.3	Хијерархија проблема и потенцијала The hierarchy of problems and potentials	152
05.4	Други обилазак локације Second site visit	178
05.5	Систематизација прикупљених података Second systematization of the collected data	190
06	СТУДЕНТСКИ ПРОЈЕКТИ	193
	STUDENT PROJECTS	
06.1	Рајачке пивнице Wine cellars of Rajac	194
06.2	Рогљевачке пивнице Wine cellars of Rogljevo	220
06.3	Смедовачке пивнице Wine cellars of Smedovac	258
06.4	Штубичке пивнице Wine cellars of Štubik	322
07	ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ПРОЈЕКТИ	345
	INTERNATIONAL PROJECTS	
07.1	Братимљење градова Алгеро-Неготин Fraternizing of the Towns Alghero-Nagotin	346
07.2	Истраживачки пројекат у оквиру билатералне сарадње Италије и Србије Italy-Serbia bilateral research project “Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions“	376

01

УВОД INTRODUCTION

текст уредника | *by editors*

Уводна реч Opening statement	01.1
Интернационална сарадња International cooperation	01.2
Учесници у задатку Participants in the assignment	01.3

01.1

УВОДНА РЕЧ OPENING STATEMENT

Ова књига је резултат сарадње општине Неготин и Архитектонског факултета Универзитета у Београду која је почела 2011. године. Кроз неколико “Public Art & Public Space” изборних предмета, са више од 100 ученика оба студијска нивоа. Студенти основних студија, као и они са мастера, могли су да раде на подручјима општине Неготин, посебно на познатим винским подрумима под називом: “Неготинске Пивнице”.

Простор Неготина, са својом позицијом крај Дунава и огромним природним потенцијалима, некада је био најпознатији по производњи вина; до 14. века и доласка Турака. Стагнација у производњи вина изазвала је велики дефицит и многи вински подруми су бивали напуштени, али традиција производње вина је и даље присутна, чекајући да поновно буде оснажена.

“Пивнице” су изванредан резултат јединствене “традиције вина” која је еволуирала и одржала се од давнина до данас и представља основу за социјалну и економску структуру области. Наслеђе, културни пејзаж и архитектонска вредност Неготинских пивница је широко призната и тренутно је већина винских подрума под прелиминарним разматрањем за сврставање Неготинских пивница на листу светске баштине UNESCO.

Тим студената, професора и стручњака, из Србије и иностранства посетио је општину Неготин први пут у септембру 2011. године. Јака веза Архитектонског факултета и општине Неготин је остворена одмах, и први резултати су постигнути. У јулу 2012. године, студенти су представили своје пројекте засноване на ревитализацији винских подрума и руралних подручја. Презентације са изложбе “ВиноГрад - Уметност вина” такође су реализоване на Архитектонском факултету Универзитета у Београду и у Неготину. Читав пројекат је подржан од стране ГИЗ-а (Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit), локалне Општине града Неготина и локалних сеоских заједница произвођача вина. По жељи грађана Неготина и произвођача вина, изложба “ВиноГрад - Уметност вина” поновљена је у марту 2013. године у Неготину. Између осталог, неки од ових пројеката су остварени.

This book is a result of collaboration between the Municipality of Negotin and Faculty of Architecture, University of Belgrade that has started in 2011. Through several “Public Art and Public Space” elective courses, with more than 100 students from both levels of study. Bachelor students, as well as master students, were able to work on areas of the Negotin Municipality, especially on the famous wine cellars called: “Negotinske Pivnice”.

The Area of Negotin, with Danube orientation and enormous natural potential, was once best known for its wine production; until the 14th century and the arrival of the Turks. The stagnation in wine production caused the great deficit and many wine cellars are left abandoned, but the tradition of wine producing is still present waiting to be reinforced.

“Pivnice” is the extraordinary result of the unique “wine tradition” that has evolved and has been passed down from ancient times until today and constitutes the basis for the area’s social and economic structure. The heritage, cultural landscape and architectural value, of Negotinske Pivnice, is widely recognized and currently, most of the wine cellars are under preliminary considerations for nomination of Negotinske pivnice into the UNESCO World Heritage List.

The team, that consists of students, professors and experts, from Serbia and abroad, visited the Municipality of Negotin for the first time in September 2011. Strong bond between the Faculty of Architecture and the Municipality of Negotin was established immediately, and first results were made. In July 2012, students presented their projects concerning revitalization of wine cellars and rural areas. Presentations and exhibitions “VinoGrad - The Art of Wine” were realized both at the Faculty of Architecture, University of Belgrade, and in Negotin. The whole project was supported by GIZ (Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit), local Municipality of City of Negotin and local communities of wine producer’s villages. According to the wishes of citizens of Negotin and wine producers, the exhibition “VinoGrad - The Art of Wine” was repeated in March 2013 in Negotin. After all, some of these projects were implemented.

*Општина Неготин - дискусија о будућој сарадњи
(с лева: Бранко Милић - представник GIZ-а; Јован Миловановић - председник Општине Неготин; в. проф. др Зоран Ђукановић - Архитектонски факултет у Београду; проф. др Јасминка Цвејић - Шумарски факултет у Београду)*

*Negotin Municipality - the discussion of future collaboration
(left to right: Branko Milić - representatives of GIZ; Jovan Milovanović - Major of Negotin Municipality; Associate professor PhD Zoran Đukanović - Faculty of Architecture, University of Belgrade; Professor PhD Jasminka Cvejić - Faculty of Forestry University of Belgrade)*

01.2

ИНТЕРНАЦИОНАЛНА САРАДЊА INTERNATIONAL COOPERATION

У мају 2014. године, представници општине Неготин и ГИЗ-а, посетили су Архитектонски факултет у циљу проналажења академске подршке и помоћи за своје даље планове. Они су предложили нову фазу међусобне трилатералне сарадње. Према томе, у јулу 2014. године, Факултет је организовао пут у Неготин са међународним, интердисциплинарним тимом професора и стручњака из Србије и из Италије (са Архитектонског факултета Универзитета у Београду; италијанске амбасаде у Београду; Архитектонског факултета Универзитета у Сасарију и са Архитектонског факултета, Рома Тре Универзитета).

Коначно, у марту 2015. године, велики тим сачињен од студената и професора са Архитектонског факултета и Шумарског факултета (Универзитет у Београду) и професора и стручњака, из Италије (Архитектонски факултет Универзитета у Сасарију и Италијанске амбасаде у Београду) и Немачке (ГИЗ), посетили су општину Неготин. Будућа кооперација била је изразито охрабрена.

10 Архитектонски факултет је развио курс “Партиципативни урбани дизајн”, на Мастер студијском нивоу, који је посвећен промишљању главних проблема руралних подручја у Неготину, обраћајући посебну пажњу на винске подруме. Шумарски факултет, Одсек за пејзажну архитектуру и Хортикултуру, са својим професорима и студентима развили су “Студију културног пејзажа винских подрума региона”. Наши италијански пријатељи позвани су да подрже наше активности и тежње.

Алгеро - град
Alghero - town

Неготин - град
Negotin - town

In May 2014, representatives from Negotin Municipality and GIZ, have visited the Faculty of Architecture in the aim to ask for academic support and help for their further plans. They have proposed a new phase of our mutual trilateral cooperation. According to that, on July 2014, Faculty has been organized a working trip to Negotin with an international, interdisciplinary team of professors and experts from Serbia and from Italy (from the Faculty of Architecture, University of Belgrade; from the Italian embassy in Belgrade; from the Faculty of Architecture, University of Sassari and from the Faculty of Architecture, Roma Tre University).

Finally, in March 2015, a big team consistent of students and professors from Faculty of Architecture and Faculty of Forestry (University of Belgrade) and professors and experts, from Italy (Faculty of Architecture, University of Sassari and the Italian embassy in Belgrade) and Germany (GIZ), visited the Municipality of Negotin. The future collaboration was strongly encouraged. Faculty of Architecture has developed a "Participatory Urban Design" courses, on the Master study level, that is dedicated to rethinking the main problems of the rural areas in Negotin, with special consideration of the wine cellars. Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture and Horticulture, with its professors and students, is developing a "Study of the Cultural Landscape of the Wine Cellars region". Our Italian friends have been kindly invited to help with our activities and efforts.

С обзиром да подручје општине Неготин представља важан вински регион, са богатом историјом, културном традицијом и наслеђем, одлука да се укључе академске институције Италије била је пресудна. Због очигледних сличности са Неготинским регионом, које ће бити истакнуте у даљем тексту, Алгеро (Сардинија, Италија) је размотрен као одличан партнер за пружање “смерница” у погледу развоја специфичних области општине Неготин.

Кроз истраживања и састанке који су спроведени током посете у марту 2015. године били смо у могућности да представимо прелиминарне резултате нашег учинка везаног за ревитализацију напуштених винских подрума, “Неготинских пивница”, и визију главних циљева будуће сарадње и развоја партиципације.

Постоји неколико циљева будуће сарадње. Пружање “смерница” за стварање стратегија за оживљавање привреде у овој области је свеукупни циљ. Ревитализација винских подрума, који имају највећу културну и историјску вредност, али и највећу економску вредност, кроз различите стратегије и пројекте урбаног дизајна, може бити први и најважнији корак урбане обнове руралних подручја Општине Неготин.

Considering that the area of Negotin Municipality represents an important wine region, with great history, cultural tradition and heritage, the decision to involve Academic Institutions from Italy was crucial. Due to its evident similarity with Negotin area, which will be underlined in further text, Alghero (Sardinia, Italy) was considered as an excellent partner for providing “know how” in developing specific areas of Negotin Municipality.

Through surveys and meetings that took place during the visit in March 2015. we were able to present preliminary elaboration of our efforts in revitalizing abandoned wine cellars, “Negotinske Pivnice”, and vision of the main aims of future collaborative and participative development.

There are several aims for the future collaborations. Providing “know how” strategies for the reviving economy in this area is an overall goal. The revitalization of the wine cellars, which have the highest cultural and historic value, but also the highest economic value, through different strategies and urban design projects, could be the first and one of the most important steps in the urban renewal of rural areas in the Municipality of Negotin.

*Општина Неготин - дискусија о будућој сарадњи
(с лева: ванредни професор др Зоран Ђукановић - Архитектонски факултет
у Београду; професор Арналдо Бибо Ћекини - Департман за архитектуру,
дизајн и урбанизам у Алгеру)*

*Negotin Municipality - the discussion of future collaboration
(left to right: associate professor PhD Zoran Đukanović - Faculty of Architecture,
University of Belgrade; professor Arnaldo Bibo Cecchini - Department for
architecture, design and urbanism in Alghero)*

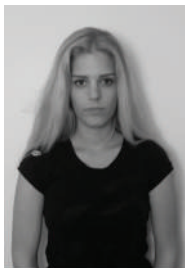
01.3

УЧЕСНИЦИ У ЗАДАТКУ PARTICIPANTS IN THE ASSIGNMENT

МЕДИЈА ТИМ | MEDIA TEAM

ТАМАРА
ВУКОВИЋ
TAMARA
VUKOVIC

НЕВЕНА
ГРУЈИЋ
NEVENA
GRUJIC

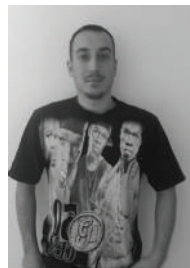
СТУДЕНТИ | STUDENTS

ИВАНА
ГАЈИЋ
IVANA
GAJIC

МИНА
ВУЧКОВИЋ
MINA
VUCKOVIC

ДАНИЛО
НИКИЋ
DANILO
NIKIC

ТАМАРА
ЂУРИЋ
TAMARA
DURIC

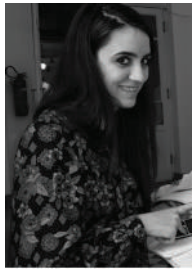
АЛЕКСАНДРА
НЕДЕЉКОВИЋ
ALEKSANDRA
NEDELJKOVIC

АЛЕКСАНДРА
АНТОНИЋ
ALEKSANDRA
ANTONIC

САРАДНИЦИ | ASSOCIATES НАСТАВНИЦИ | TEACHER

ОЛИВЕРА
ШАНТА
OLIVERA
SANTA

ЈЕЛЕНА
МАРИЋ
JELENA
MARIC

БОЈАНА
АНТИЋ
BOJANA
ANTIC

БОШКО
ДРОБЊАК
BOSKO
DROBNJAK

ПРЕДРАГ
ЈОВАНОВИЋ
PREDRAG
JOVANOVIC

ЗОРАН
ЂУКАНОВИЋ
ZORAN
DJUKANOVIC

БИВО
СЕССИНИ
BIBO
CECCHINI

ГОСТУЈУЋИ ПРЕДАВАЧИ | GUEST LECTURERS

ПОЛ
ВЕЈЛИ
PAUL
WALEY

ЈАСМИНКА
ЦВЕЈИЋ
JASMINKA
CVEJIC

ЂОРЂЕ
АЛФИРЕВИЋ
DORDE
ALFIREVIC

ЕЛЕНА
БАТАЉИНИ
ELENA
BATTAGLINI

ДАВИСИ
БУНТАРМ
DAVISI
BOONTHARM

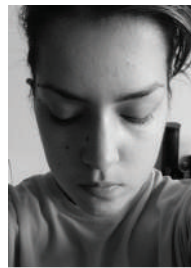

ДАРКО
РАДОВИЋ
DARKO
RADOVIC

СТУДЕНТИ | STUDENTS

МАГДАЛЕНА
МАСЛАЋЕВИЋ
MAGDALENA
MASLACEVIC

ЕНА
ТАКАЧ
ENA
TAKAC

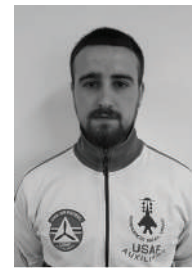
ЈОВАНА
МИЛОЈКОВИЋ
JOVANA
MILOJKOVIC

АЛЕКСАНДРА
УРОШЕВИЋ
ALEKSANDRA
UROSEVIC

НИКОЛА
СОЛУНАЦ
NIKOLA
SOLUNAC

АЛЕКСАНДАР
СИМИЋ
ALEKSANDAR
SIMIC

НАТАША
ПЕТРОВИЋ
NATASA
PETROVIC

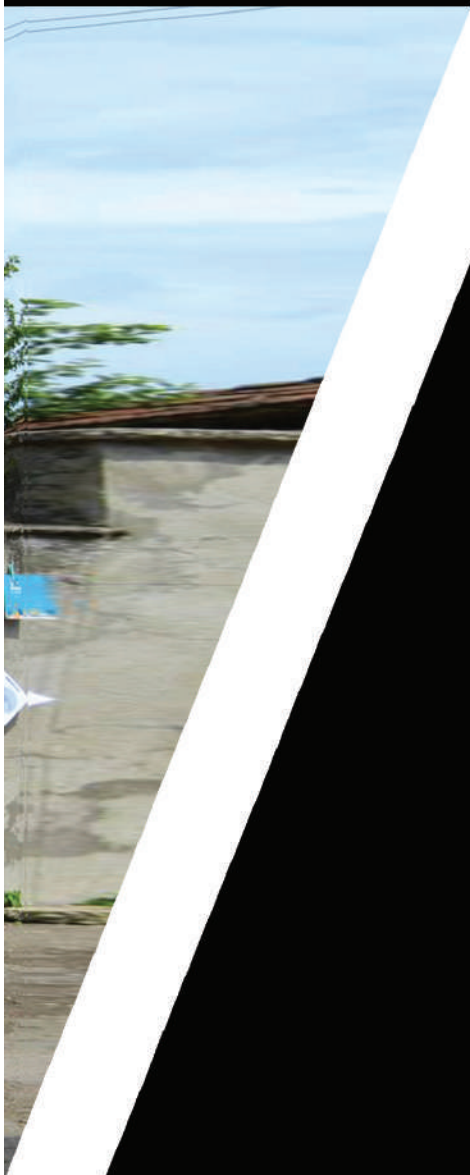

02

О ПРОЈЕКТУ ABOUT THE PROJECT

текст уредника | by editors

02

О ПРОЈЕКТУ ABOUT THE PROJECT

Пројекат је усмерен ка ревитализацији и реконструкцији пивница Неготинске крајине. Пројекат такође представља битан корак за успостављање боље комуникације између приватног, јавног и цивилног сектора, пошто је оријентисан ка партиципацији свих поменутих актера. Партиципативни процес са становницима општине Неготин, пре свега са становницима села којима припадају пивнице, има за циљ и упознавање студената са најактуелнијим глобалним трендовима у домену урбаног планирања. Такође, пројекат је учврстио сарадњу града Неготина и Алгера, и представља битну фазу у њиховој будућој сарадњи. Пројекат дефинише проблеме, потенцијале и циљеве, као и главне идеје и интегралну визију и примарна усмерења за подручје територије општине Неготин.

The project is aimed at the revitalization and reconstruction of pub Negotin region. The project also represents an important step for better communication between the public, private and civil sectors, as oriented toward the participation of all the aforementioned players. The participatory process with the inhabitants of the municipality of Negotin, primarily residents of the village to which they belong pubs, and aims to introduce students to the most current global trends in the field of urban planning. The project also strengthened cooperation of Negotin and Alghero, and represents a crucial stage in their future cooperation. The main problems, potentials and goals, as well as the main idea and integral vision and the primary directions have been defined.

Проблеми

Према резултатима интервјуа спроведених са људима из Неготина, које смо вршили неколико пута, током нашег истраживања на терену у Неготинској крајини, може се закључити да је регион Неготина један од најдепресивнијих подручја у Србији. Људи су говорили да постоји много разлога за то: славна прошлост је супротстављена сиромашној и депресивној данашњици; драматичан пад броја становника; општина Неготин је у процесу брзог демографског старења; висок проценат незапослености; итд.

Чини се да нада више не живи у Неготину.

С друге стране, Неготински регион је очигледно испуњен изузетним могућностима за даљи развој: одличан, јединствен вински *'terroir'*; Дунав као главни пан-Европски аутопут; здраво земљиште; прелепа природа; веома цењено наслеђе; јединствена традиција; мултикултурна заједница; мноштво добрих људи... Чини се да уз малу помоћ добрих пријатеља, перспектива за бољу будућност би требала да буде много сигурнија и пожељнија него што се данас чини.

Циљеви, хоризонти и усмерења

Главни циљ овог пројекта и будуће сарадње је враћање наде становницима Неготина.

Иако овај циљ можда звучи превише поетично, већ након првог прегледа статистика везаних за трендове, степен и разлоге емиграције из Неготина у друге регионе, одмах постаје очигледно како људи напуштају ову регију у потрази за својом 'изгубљеном надом'. Такође, ова безнадежна домовина је главни разлог зашто се неки од њих, иако се боре са носталгијом, никада не враћају кући.

Интегрални приступ ревитализацији Неготинске крајине треба да буде уведен са различитих аспеката и партиципативно усмерен ка видљивом хоризонту. Ови хоризонти, на којима се заснивају наши циљеви су:

1. Пољопривредна оријентација (виноград + вино + пољопривреда)
2. Дунавска оријентација
3. Туристичка оријентација (винска рута, Дунав, наслеђе, природне лепоте, лов)
4. Прекогранична и међународна сарадња

Problems

According to the results of the interviews with people of Negotin, which we did several times, during our recent field-research in the Negotin area, it could be possible to conclude that the Negotin region is one of the most depressive areas in Serbia. People said that there are many reasons for that: the glorious past is helplessly faced with a poor and depressive present; the dramatic decrease of the number of inhabitants; municipality of Negotin is caught in the process of rapid demographic aging; high percentage of unemployed people; etc.

It seems the hope doesn't live in Negotin anymore.

On the other hand, Negotin region is obviously filled with the extraordinary possibilities for further development: excellent, unique wine 'terroir'; the Danube river as the main pan-European highway; healthy soil; beautiful nature; high valued heritage; unique tradition; multicultural community; a lot of good people... It seems that with a little help from good friends, the perspective for better future should be more promising and desirable than it looks today.

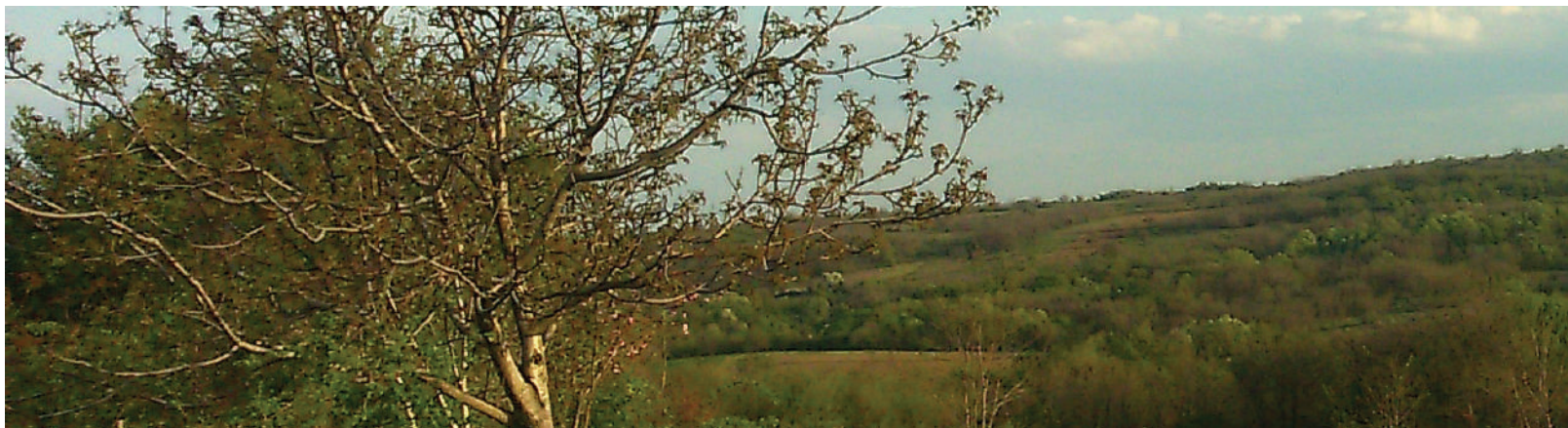
Goals, horizons and aims

The main goal of this project and the future collaboration is to bring back the hope to the people of Negotin.

Although this goal might look too poetic, after the very first review of the statistical data of trends, levels and the reasons of emigration from Negotin to other regions, it is immediately obvious that people are emigrating because they need to find their 'missing hope'. Also, this hopeless homeland is the main reason why many of them, although fighting with nostalgia, never come back home.

Integral revitalization of the Negotin Municipality should be enlightened from different aspects and participatory directed to the visible horizons. These horizons, on which our goals are based, are:

1. Agriculture orientation (vineyard + wine + agriculture)
2. Danube orientation
3. Tourism orientation (wine route, Danube, heritage, natural beauty, hunting)
4. Cross border cooperation

Главне идеје и интегрална визија су развијене у седам примарних усмерења:

1. Пружање ефикасних услова за рад и проширење знања о животној средини
2. Реконструкција и ревитализација Неготинских винских подрума
3. Побољшање квалитета и оптимизација квантитета туристичке понуде у региону
4. Умрежавање и повезивање шире регионалне сарадње засноване на Дунавској оријентацији
5. Развој прекограничне сарадње са Бугарском и Румунијом
6. Изградња капацитета локалне самоуправе – трансфер знања и изградња локалне инфраструктуре општине за боље управљање
7. Институционализација “city to city” сарадње са иностраним ‘братским градовима’

Ови циљеви нису низ узастопних корака, нити су различити по значају. Они су од подједнаког значаја и временски се преклапају. Они се морају реализовати кроз интердисциплинарни и партиципативни приступ, што је шире могуће.

The main ideas and integral visions are developed into seven primary aims:

1. Providing efficient business and knowledge of the environment, improving the quality and optimizing the quantity of the wine and agriculture production
2. Reconstruction and revitalization of Negotin Wine cellars
3. Improving the quality and optimize quantity the tourism offerings of the region
4. Networking and connecting through the wider regional cooperation based on Danube orientation
5. Developing cross border cooperation with Bulgaria and Romania
6. Building up the capacity of the local municipality – “know how” transfer and build up local municipality infrastructure for better government
7. Institutionalization of “city to city” cooperation with foreign “sisterhood cities” as a sustainable base for knowledge transfer and approach to international funds (Negotin + Alghero)

These aims are not a series of sequential steps, neither hierarchically ordered. They are of similar importance. They are overlapping in time. They have to be realized through an interdisciplinary and participatory approach, as wide as it's possible.

1 Пружање ефикасних услова за рад и проширење знања о животној средини

Регион Неготина има основно знање у области производње вина, засновано на традиционалним поступцима. Са друге стране, постоји недостатак знања у области приступа тржишту и развојним фондовима. Трансфер оваквих искустава је неопходан.

Агрономске вредности, како кроз историју тако и данас, различитих врста грожђа и типологија вина могу да послуже као основна тачка за будући развој винарства у количини и у квалитету. Климатски услови у области и агрономске промене и иновације уведене током историје (укључујући на пример оснивања школе виноградарства у Неготину) и њихови ефекти у обликовању и управљању земљиштем, представљају још један занимљив културни аспект у погледу његове вредности, и директно приказују потенцијал овог региона за управљање унапређењем пољопривреде као и за бржу и већу производњу вина.

Providing efficient business and knowledge of the environment, improving the quality and optimizing the quantity of the wine and agriculture production

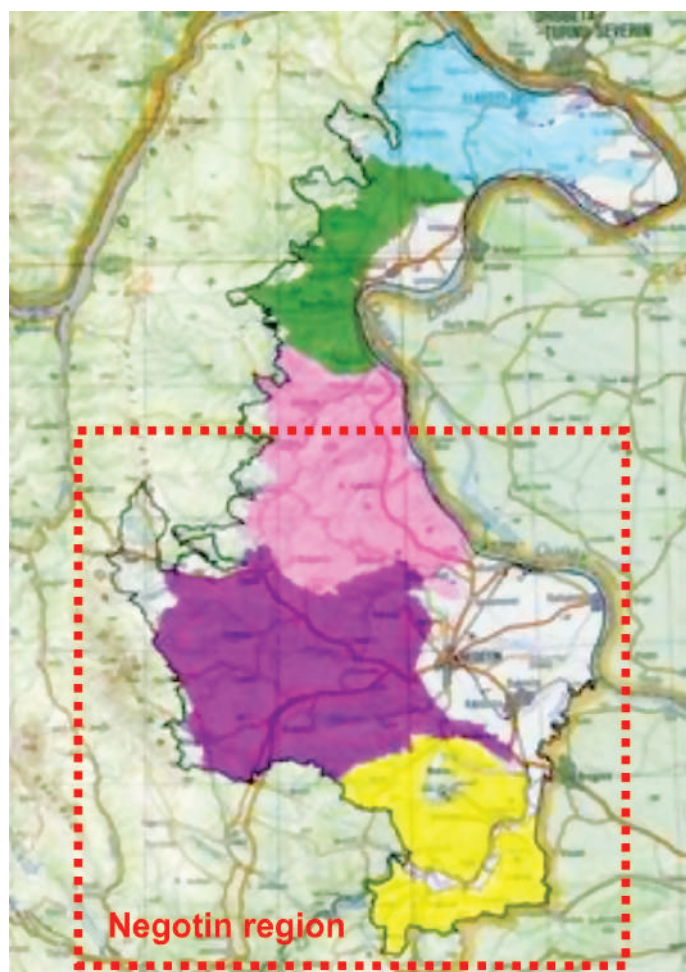
Region of Negotin has a basic “know how” in the field of wine production, based on traditional procedures. On the other hand, there is a lack of knowledge in the field of accessing the market or development funds. “Know-how” transfer is a necessity.

Agronomic values, throughout history as well as in the present times, of different types of grapes and typologies of wine can serve as a base-point for the future development of wine production in quantity as well as in quality. The climatic conditions of the area and the agronomic changes and innovations introduced during the history (including for instance the founding of the school of viticulture in Negotin) and their effects in shaping and managing the land, represent another interesting aspect regarding cultural relevance in terms of value, and are directly showcasing the potential of this region to manage agricultural improvement as well as to produce better and more wine.

Производне вредности су од великог значаја, узимајући у обзир њихову везу са читавом заједницом која користи подруме током целе године. Цео живот оваквих места је заправо базиран на веома израженој 'култури вина' и уско регулисан њеним фазама производње у различитим периодима. Овакви аспекти друштвеног живота би требало да буду детаљније истражени, као једна од полазних тачака за стварање успешних одрживих пословних планова даљег развоја.

Production values are of great significance, considering its relation to the whole community that is using the cellars all year round. The life of such places is in fact tightly centered on a very strong 'culture of wine' and is intimately regulated by its production stages during different seasons. Such aspects of social life should be thoroughly analyzed, as essential information for structuring a proper sustainable business plan for further development.

2 Реконструкција и ревитализација Неготинских винских подрума

Реконструкција и ревитализација Неготинских винских подрума су важан корак у овом пројекту, јер би требало да послуже као значајан покретач ширег будућег развоја.

Чињеница да су Неготински вински подруми под прелиминарним разматрањем за сврставање на UNESCO листу светске културне баштине, чини се изузетно важним, не само са културног аспекта, него и због великог промотивног утицаја, колико екстерног - ван Неготина, толико унутар Неготина - снажно повећавајући осећај поноса код локалног становништва.

Reconstruction and revitalization of Negotin wine cellars

Reconstruction and revitalization of Negotin wine cellars are an important step in this project because it should serve as a serious trigger for the wider future development.

The fact, that the Negotin wine cellars are under preliminary considerations for the UNESCO World Heritage List, seems extremely important, not only because of the cultural point of view, but also because of the huge promotional impact, as much externally - out of Negotin, that much inside Negotin - it would strongly build up the sense of pride of the local community.

Студенти мастер студија на Архитектонском факултету, Универзитета у Београду, радили су на пројектима реконструкције и ревитализације четири групе Неготинских пивница у циљу провере могућности побољшања општег стања тих винских подрума, са јаком жељом за очувањем традиције производње вина. Радови покушавају да припреме и план конзервације и план реконструкције различитих аспеката развоја, укључујући разне предлоге за макро и микро интервенције.

Ови пројекти се реализују кроз процес партиципације, укључујући све релевантне стејхолдере и грађане у све фазе процеса доношења одлука. Овај метод условљава економски и културни развој, где је главни циљ пружање наде.

Students of the Master courses at the Faculty of Architecture, University of Belgrade, are working on projects of reconstruction and revitalization of all four types of Negotinske pivnice in order to check possibilities for improving the general condition of these wine cellars, with a strong will for preserving the tradition of wine production. Their work is to try to prepare both a conservation and a reconstruction plan, regarding different aspects of development, including various prepositions considering macro as well as micro-interventions.

These works are realized through participation, involving all relevant stakeholders and locals in all phases of the decision-making processes. This method provokes economic and cultural development, where the main aim is to offer them hope.

3 **Побољшање квалитета и оптимизација квантитета туристичке понуде у региону**

У “Стратегији за одрживи развој Неготина, за период 2012 - 2021”, општина Неготин придаје велики значај развоју туризма, као једаном од приоритета локалног економског развоја. Побољшање услова за развој и промоција туризма се промовише као један од стратешких циљева највишег приоритета. Туристичка процена постојеће туристичке и саобраћајне инфраструктуре и туристичког тржишта; формирање јединствене туристичке понуде; формирање кластера у туризму; планирање и изградња туристичке и саобраћајне инфраструктуре која недостаје; образовање и обука туристичких радника; домаће и међународне промотивне активности; финансирање развојних пројеката - сврставају се међу опште циљеве и акције које локална самоуправа подржава, а највећи део својих капацитета усмерава управо ка подршци оваквих пројеката.

Improving the quality and optimize quantity the tourism offerings of the region

Into the “*Strategy of Sustainable Development of Negotin, for the period 2012 – 2021*”, the municipality of Negotin attaches great importance to the development of tourism, as one of the priorities of local economic growth. ‘Improving conditions for the development and promotion of tourism’ is promoted as one of the strategic objectives with the highest priority. Tourist evaluation of existing tourist and transport infrastructure and tourism market; the formation of a unified tourist offer; formation of clusters in tourism; planning and constructions of missing tourism and traffic infrastructure; education and training of tourism workers; domestic and international promotional activities; financing of development projects - are listed as the general aims and actions with which local government provides support and much of its capacity is directed towards supporting projects in tourism.

Неготинске пивнице као јединствене и непоновљиве насеобине винских подрума, требало би да буду важна станица за сваког туристу у посети југо-источне Европе и један од веома важних покретача развоја туризма у овом региону.

Непосредна близина Дунава требало би да буде највећи потенцијал за развој туризма, нажалост туристичка и пловна инфраструктура је веома слабо развијена. Непостојање адекватног простора за сидрење, нажалост изоставља Неготин из овог вида туризма. Ово је велики проблем, углавном због броја крузера који пролазе кроз Неготинску крајину, са више хиљада туриста годишње, без икаквог задржавања.

Negotinske pivnice as unique and incomparable settlements of wine cellars should be an important stop for every tourist visiting South-east Europe and one of the very important triggers for the development of tourism in this region.

The close proximity of the river Danube should be the biggest potential for the development of tourism, unfortunately, touristic and navigable infrastructure is very poorly developed. The lack of an appropriate port, leaves Negotin out of navigational tourism, unfortunately. This is a big problem, mainly because of the number of cruisers passing through the Negotin region, with thousands of tourists per year, without any retention.

С друге стране, велико вештачко језеро изнад хидроелектране, представља савршену прилику за различите водене спортове, али такође има потенцијал да постане простор за слетање хидро-авиона. ово би био најјефтинији и најбржи начин за решавање проблема доступности овог региона - везаних за дистанцу од главног аеродрома у Београду.

Кроз Неготин пролази и бициклическа стаза “Еуро Вело 6”. Како прати једну од највећих европских река, она се такође назива и “Дунавска рута”. Стаза је дугачка око 3800 км (665 км у Србији) и простире се од обале Атлантика у Француској, источно дуж Европе све до Црног мора у Румунији. То је такође прилично велики потенцијал за развој туризма Неготина.

Осим винског туризма, винске руте и близине реке Дунав, други квалитети Неготинске регије могу представљати основни потенцијал за развој туризма, као што су: различити важни догађаји и манифестације културног и забавног карактера - посебно везане за музику, јер Неготин има богату и познату музичку традицију; изузетне природне лепоте; веома драгоцено наслеђе - манастире и древна археолошка налазишта; одличну храну и сеоски туризам; јединствен, миран карактер овог региона; љубазни и услужни људи итд. Такође, постоји велики потенцијал за развој конгресног туризма, лова и риболова, спорта и рекреативног туризма и тако даље.

On the other hand, the huge artificial lake above the Hydroelectric Power Station looks like a perfect opportunity for different water-sports, but also has potential to be a port for hydro-airplanes (seaplanes), which would be the cheapest and fastest solution for solving the problem of accessibility of this region - related to the distance of the main airport in Belgrade.

Also, in relation to the Danube, “*Euro Velo 6*” cycling pathway, that passes through Negotin, is also called the “*Danube route*” because it follows one of the largest European rivers. “*Euro Velo 6*” is roughly 3800 km long (665 km in Serbia) and runs from the Atlantic coast in France, east across Europe to the Black Sea in Romania. It’s also a pretty big potential for tourism development in Negotin.

Besides wine tourism, wine route and the close proximity of the Danube river, other qualities of Negotin region could represent basic potential for tourism development, such as: different cultural and entertaining events and celebrations of importance, especially some related to music since Negotin has a great and famous music tradition; outstanding natural beauty; highly valued heritage - monasteries and ancient archaeological sites; excellent food and rural tourism; unique, calm character of this region; kind and welcoming people etc. There is also a great potential for the development of congress tourism, hunting and fishing, sport and recreation tourism and so on.

4 Умрежавање и повезивање шире регионалне сарадње засноване на Дунавској орјентацији

Дунав, као друга највећа река у Европи, пролази кроз десет земаља, укључујући и Србију, и представља главну везу са другим европским земљама.

У јуну 2009. године Европска комисија је добила мандат од Савета ЕУ да развије заједничку свеобухватну стратегију за дунавски регион.

У децембру 2010. године, Европска комисија је усвојила завршни документ Стратегије и доставила га на усвајање Већу министара ЕУ. Овом Стратегијом омогућено је и усвајање Акционог плана. Коначно, у 2011. години, Савет ЕУ је донео закључак у коме су сви стејкхолдери позвани да активно учествују у имплементацији Стратегије. Допринос Србије у овој стратегији је од великог значаја, те ће Србија бити један од координатора за два аспекта стратегије - за науку и транспорт.

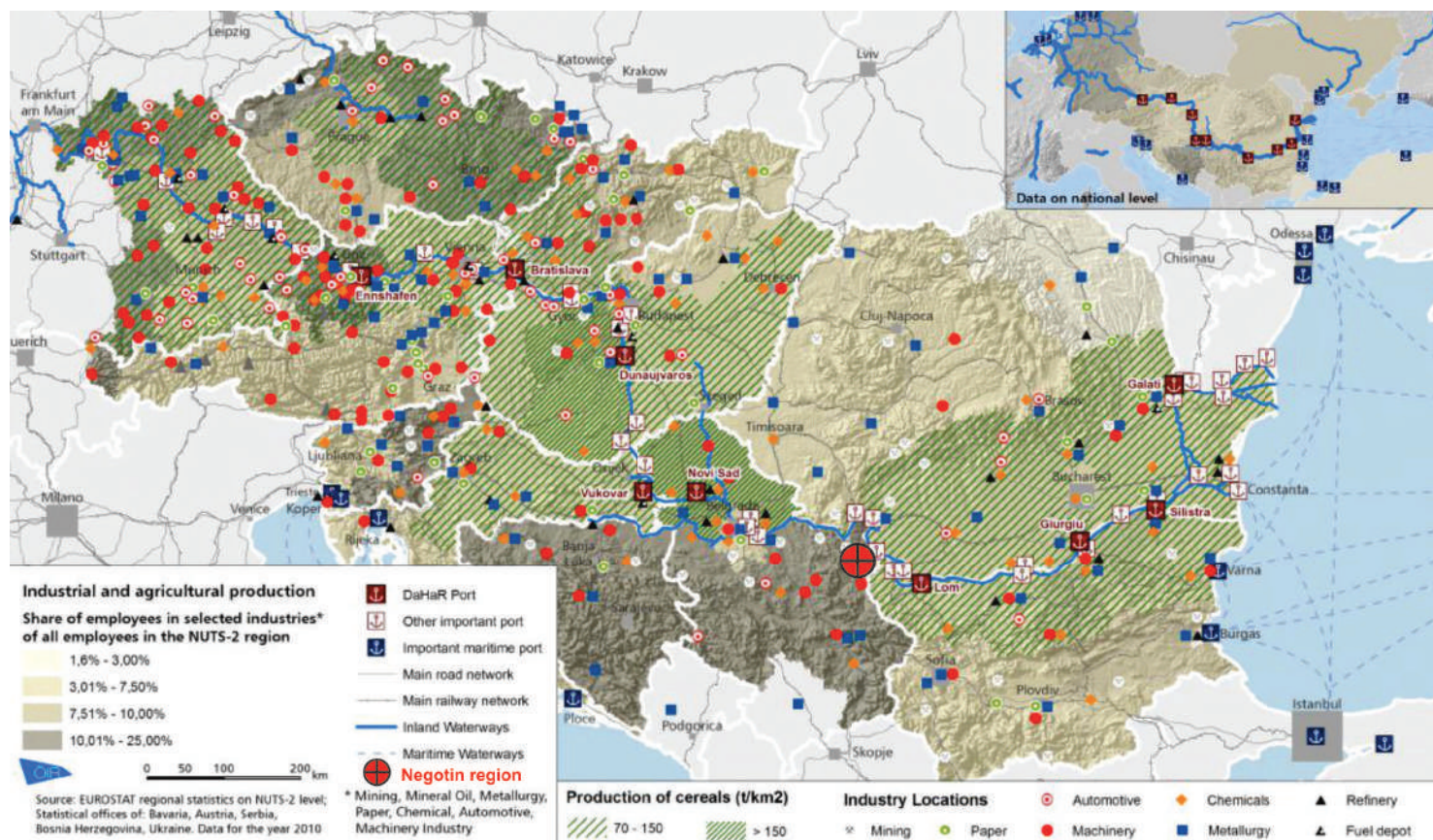
Networking and connecting through the wider regional cooperation based on Danube orientation

The Danube, being the second largest river in Europe, passes through ten countries, including Serbia, and represents the main connection to other European countries.

In June 2009, the European Commission received a mandate from the EU Council to develop a joint comprehensive strategy for the Danube region.

In December 2010, the European Commission adopted the final document of the Strategy and submitted it for approval to the Council of Ministers of the EU. With a Strategy document, an Action Plan was adopted too. Finally, in 2011, the EU Council issued a conclusion in which all stakeholders were called to actively participate in the implementation of the Strategy. The contribution of Serbia in this Strategy is of great importance, hence Serbia will be one of the coordinators for two aspects of the Strategy - science and transportation.

Почетни циљеви ЕУ за повезивање кроз Дунавски регион су: побољшање мобилности, охрабривање активности у пограничним подручјима, промовисање културе и туризма, остварење контакта међу људима, очување биодиверзитета, пејзажа и квалитета ваздуха и земљишта, побољшање развоја друштва кроз истраживање, образовање и информационе технологије, подржавање конкурентности предузећа, подржавање кластерског развоја, инвестирање у људе и умећа која јачају Дунавски регион и институционалне капацитете и сарадњу.

Prior goals of EU for connecting through Danube Region are: to improve mobility, to encourage more cross-boarder activities, to promote culture and tourism, people to people contacts, to preserve biodiversity, landscapes and the quality of air and soil, to improve the development of society through research, education and information technology, to support the competitiveness of enterprises, to include cluster development, to invest in people and skills strengthening the Danube region and enhancing institutional capacity and cooperation.

5 Развој прекограничне сарадње са Бугарском и Румунијом

Србија се граничи са Бугарском и Румунијом, а Неготинска крајина се налази тачно на тремеђи ових земаља. Дунав и Тимок представљају природну границу, а ова 'водомеђа' представља везу између ова три региона. Иако су реке Дунав и Тимок биле државне границе вековима, између ове три регије постоји велики број сличности попут културних, природних, економских, итд. Сви региони су пољопривредног карактера, оријентисани су ка Дунаву и имају богату историју културе винарства. Могуће је рећи да је ова три- гранична област прави "котао" у коме се топи и кључа мноштво могућности за заједнички живот мултикултурних заједница.

Европска Унија подстиче прекограничну сарадњу, и након прикључења Србије у ЕУ, границе између земаља ће избледети и све суседне регије ће тежити стварању заједничког савеза Дунавског региона.

Developing cross border cooperation with Bulgaria and Romania

Serbia borders with Bulgaria and Romania and the Negotin province is located directly on the three-boarder area between these countries. The rivers Danube and Timok represent a natural boarder and the connection is the catchment area for all of there three regions. Although the rivers Danube and Timok were state borders for centuries, there are a lot of similarities in these three regions, such as cultural, natural, economical, etc. All these regions are agricultural, Danube oriented and have a rich wine culture. Each of these three regions is inhabited by multicultural societies. It's possible to say that this three-border area is a true *'melting pot'*, that is melting and boiling a lot of opportunities for local mutual life.

The European Union encourages cross border cooperation, and after Serbia is admitted into the EU, the boarders between countries will fade and all the neighboring regions will strive to form a joint alliance of the Danube region.

6 Изградња капацитета локалне самоуправе – трансфер знања и изградња локалне инфраструктуре општине за боље управљање

Трансфер знања је од пресудног значаја за изградњу капацитета општине Неготин.

- Србија је земља у транзицији из социјалистичког режима у либерални капитализам - са контролисана ка слободној тржишној економији. Институције градских власти, као и мали привредни субјекти још увек нису добро прилагођени за повезивање на глобалном тржишту.
- Током деценије изолације деведесетих година, српска привреда је уништена и присутна је неодговарајућа технолошка опрема, заснована на застарелим традиционалним технологијама.
- Србија, као кандидат за чланицу ЕУ, мора да усклади унутрашњи државни систем стандарда и процедура са оним из ЕУ.

Због тога је помоћ од кључног значаја за развој технологије, као и у формирању модерних модела управљања, који треба да буду подржани од стране најшире мреже и трансфером знања из различитих области.

Building up the capacity of the local municipality – “know how” transfer and build up local municipality infrastructure for better government

Transfer of knowledge is crucial for building capacities of the local municipality of Negotin.

- Serbia is a country in transition from a socialist regime to liberal capitalism - from controlled into a liberal market economy. Institutions of city governments, as well as small business entities, are still not well adjusted for connecting to the global market.
- During a decade of isolation in the nineties, the Serbian economy has been destroyed and the technological equipment is unsuitable since it is based on outdated traditional technologies.
- Serbia is in front of the door of the EU, but still has to harmonize its inner state system with the EU standards and procedures.

Consequently, aid is crucial in the development of technology, as well as in the formation of modern management models, which need to be supported by very wide networking and “know-how” transfer of different fields of knowledge.

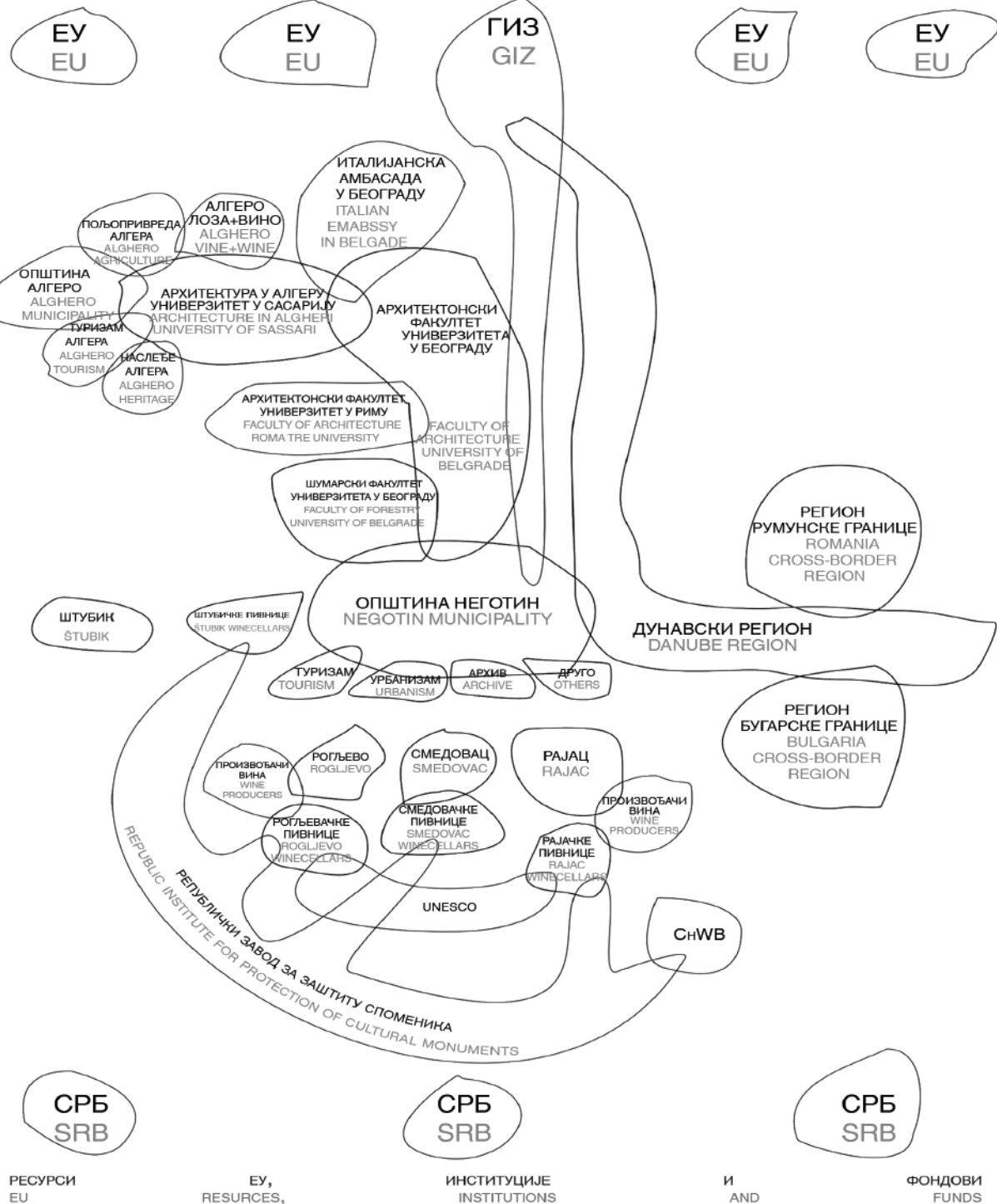
РЕСУРСИ
EU

ЕУ,
RESOURCES,

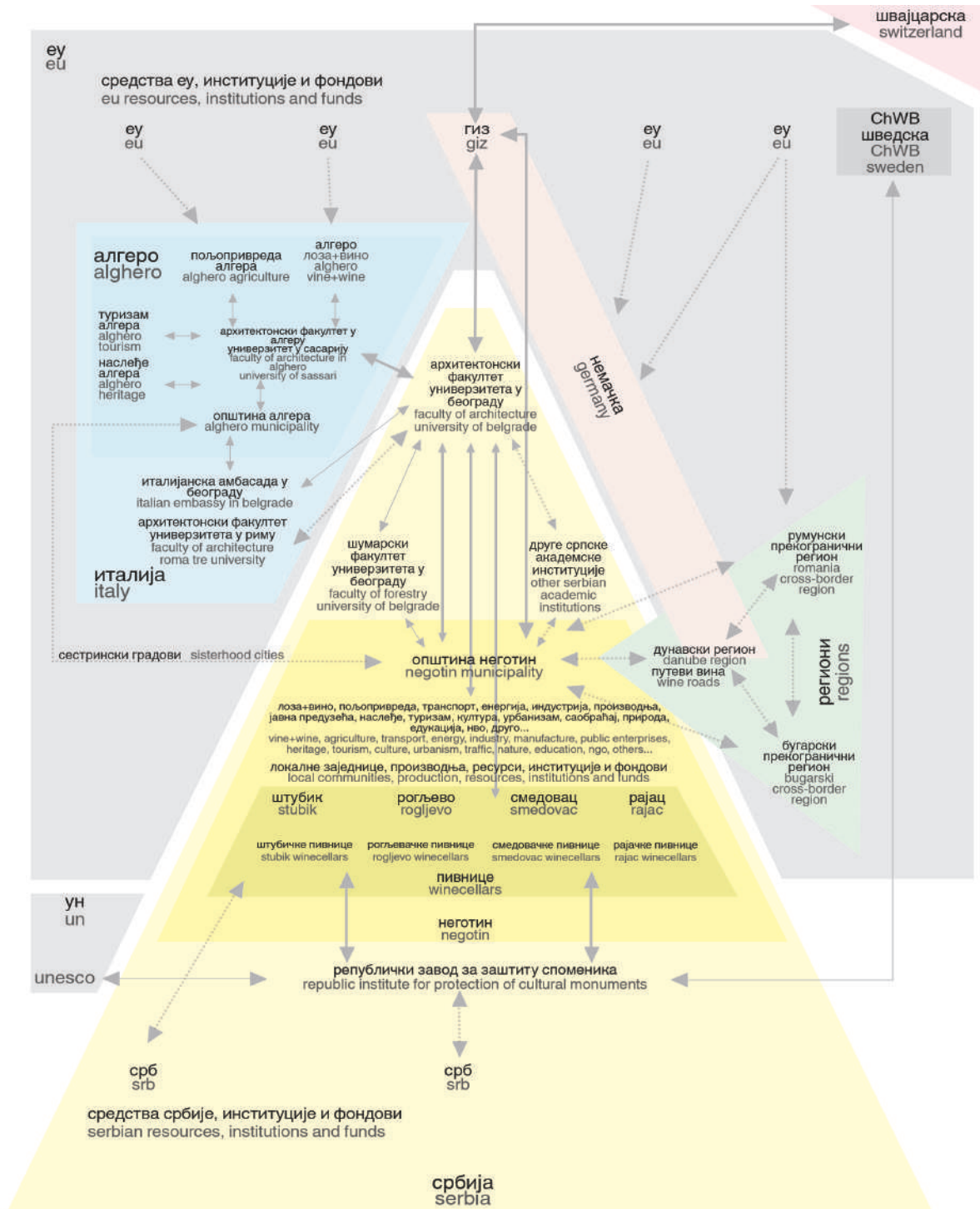
ИНСТИТУЦИЈЕ
INSTITUTIONS

И
AND

ФОНДОВИ
FUNDS

Пратећи дијаграми приказују могућу мрежу стратегије, која би требало да обезбеди одговарајуће знање, послове, политичку и финансијску мрежу усмерену ка изградњи капацитета локалне самоуправе Неготин, у циљу суочавања са будућношћу и унапређењу бољих услова живота свих грађана Неготина.

Дијаграм на страници 37 показује неке од важних стејкхолдера и ресурса и преклапање њихових тренутних односа, које је могуће повезати са развојем Неготина у видљивој будућности. Неки од ових стејкхолдера и ресурса су већ активни у покретању умрежавања са општином Неготин, као и са неготинским регионом.

The following diagrams show a possible networking strategy, which should provide appropriate knowledge, business, political and financial network environment in the aim of building up the capacity of the local municipality of Negotin to fight with the uncertain future and to provide a better condition for improving quality of life for their citizens.

The diagram in the page 37 shows some of important stakeholders and resources and their current overlapped relations which are possible to correlate with Negotin development in the visible future. Some of these stakeholders and resources are already active in initialization of networking with Negotin municipality as well as with Negotin region.

УМРЕЖАВАЊЕ НЕГОТИНА: ТРЕНУТНЕ И ПОЖЕЉНЕ ВЕЗЕ

Пратећи дијаграм показује повезаност између активних стејкхолдера и истраживања повезаних са недавним и тренутним активностима Архитектонског факултета Универзитета у Београду у Неготинском региону. Штавише, овај дијаграм показује и жељене везе које би биле корисне или чак и пожељне да се активирају у наредним корацима током имплементације умрежавања за развој Неготинског региона. Очигледно је да је утицај академских институција и даље веома јак.

NEGOTIN NETWORKING: CURRENT AND DESIRABLE LINKS

The following diagram shows the main current links among active stakeholders and resources related to recent and current activities of the Faculty of Architecture - the University of Belgrade in the Negotin region. Moreover, this diagram also shows desirable links, which would be useful, or even necessary to activate in the next steps toward the initialization of a network for development of the Negotin region. It's obvious that the impact of academic institutions is still very strong.

УМРЕЖАВАЊЕ НЕГОТИНА: ПОЖЕЉНИ УСЛОВИ УМРЕЖАВАЊА

Наредни дијаграм приказује пожељну структуру веза у добро развијеној мрежи између свих планираних стејкхолдера и ресурса везаних за даљи развој активности у региону Неготина. Очито је да општина Неготин мора да буде у стању да развије ову добро разгранату мрежу. Такође, јасно је да ће академске везе са општином постати секундарне, зато што ће у овој фази развоја мреже основна размена знања већ бити успешно завршена и резултати ће почети да буду видљиви.

NEGOTIN NETWORKING: DESIRABLE CONDITION OF THE NETWORKING

The following diagram shows a desirable structure of links in the well-developed network among all wished stakeholders and resources related to further developing activities in the Negotin region. It's obvious that the Municipality of Negotin has to be able to manage this well-branched network. It is obvious that academic links with the municipality will become secondary, because, at this stage of the network development, the basic "know how" transfer will already be successfully completed and will start to bear fruits.

7 Институционализација сарадње међу градовима са иностраним “братским градовима” као одрживе основе за трансфер знања и приступ међународним фондовима (Неготин + Алгеро)

Након првих академских резултата које смо имали унутар општине Неготин, током марта 2012. године, у оквиру програма “*Public Art & Public Space*”, било је јасно да је потребно да општина изађе далеко изван академских оквира.

У мају 2014. године, представници општине Неготин и ГИЗ-а, посетили су Архитектонски факултет, са захтевом за сарадњу и помоћ за своје даље планове. Такође, речено је да би било корисно унапређење главних циљева за будући развој Неготинског региона на бази међународног искуства.

Очигледно је да је локална општина била спремна да почне са амбициозним реализацијама задатих смерница из њихове примарне, актуелне и нове “*Стратегије одрживог развоја Неготина 2012 - 2021*” и “*Стратегије руралог развоја општине Неготин 2013 - 2018*”, као и то да им су им страна искуства и средства за реализацију тих смерница преко потребна.

Institutionalization of ‘city to city’ cooperation with foreign “fraternal cities” as a sustainable base for knowledge transfer and approach to international funds (Negotin+Alghero)

After the first academic results that we have had with the municipality of Negotin, during March 2012, under the “Public Art and Public Space” program, it was clear that the municipality needed to go far out of the frame of the academic workload.

On May 2014, representatives from Negotin Municipality and GIZ, have visited the Faculty of architecture to ask for academic support and help for their further plans. Also, they mentioned that it would be useful to upgrade it with international experience, in relation to the main aims for the future development of the Negotin Region.

It was obvious that the local Municipality was ready to start the ambitious realization of the guidelines from their primary, current and new “*Strategy of Sustainable Development of Negotin 2012 – 2021*” and “*Rural development strategies of the municipality of Negotin 2013 – 2018*”, and that they needed foreign experience to reach the ‘know-how’ and funds for their realization.

Постављало се питање избора међународних партнера у складу са потребама Неготина, а који су истовремено доступни унутар међународне мреже факултета.

Смернице развоја, које су наглашене у поменутиим стратегијама, су паметно и примарно оријентисане ка развоју пољопривреде, винарства и туризма. Са друге стране, факултетска мрежа обухвата много земаља и академских институција широм света. Међу свим овим земљама, и у складу са развојним смерницама Неготина, очигледно је да би италијанско искуство било и више него прикладно за овај регион.

Италија није тако далеко, а изузетно је позната по својој пољопривреди, вину и пре свега - туризму. Архитектонски факултет има веома добру академску сарадњу са неколицином релевантних италијанских институција, као и са Италијанском амбасадом у Београду. Такође, било је неопходно пронаћи одговарајућег партнера из Италије који би био заинтересован за ову сарадњу, тако дугу сарадњу и који би Неготин сматрао прихватљивим и “видљивим” у том погледу.

Након свега, одлука да позовемо наше пријатеље из Алгера (Сардинија, Италија) је била и више него прикладна. Рачунајући на много сагледивих сличности између ова два града, било је очекивано да ће Неготин бити “видљив” у очима Алгера.

Which one of the international partners to choose, according to Negotin's needs, but also according to the availability of the Faculty's international network?

Development guidelines, which are pointed out in the aforementioned strategies, are cleverly and mainly oriented to the development of agriculture, wine production and tourism. On the other hand, the Faculty's network reaches a lot of countries and academic institutions from all around the world. Among all of these countries, and in relation to Negotin's development guidelines, it is obvious that the Italian experience would be more than appropriate for this region.

Italy is not so far. Italy is more than famous for its agriculture, wine and most of all - tourism. The Faculty of Architecture already has a very well developed academic cooperation with several relevant Italian institutions, as well as with the Italian embassy in Belgrade. Also, it was necessary to find an appropriate Italian partner who would be interested in this cooperation, who would consider Negotin to be “visible” and acceptable for such a long collaboration.

In the end, our decision to invite our friends from Alghero (Sardinia, Italy) was more than appropriate. Relying on a lot of obvious similarities between these two cities, it was expected that Negotin would be considered “visible” by Alghero.

Алгеро и Неготин
Градови на рубу државе

Alghero and Negotin
Cities on the edge of the state

Алгеро и Неготин
'Terra del vino' - дуга винска традиција

Alghero and Negotin
Terra del vino - long wine traditon

Према овој одлуци, у јулу 2014. године, Факултет је организовао пут у Неготин са међународним интердисциплинарним тимом професора и стручњака из Србије и из Италије (Архитектонски факултет Универзитета у Београду; Архитектонски факултет Универзитета у Сасарију; Италијанска амбасада у Београду, Архитектонски факултет, Рома Тре Универзитет из Рима).

Ово је била прилика да се овај тим упозна са новом управом општине Неготин и да се започну разговори о будућој сарадњи. Иако је ово било врло кратко, али веома успешно путовање, пуно узајамног поверења, које је широко отворило врата за наш даљи рад.

Сличности између Алгера и Неготина су бројне. Оба града имају око 40.000 становника, који живе унутар веома шароликих мултикултуралних заједница. Оба града се могу посматрати као “градови на ивицама” - на ивици својих земаља, али такође на ивици између обале и великих водених површина (Тиренско море и реке Дунав). Оба града имају јединствени ‘terroir’, са дугом традицијом виноградарства и производње вина, као и специфичну архитектуру винских подрума. Оба града имају јаку пољопривредну основу, са снажном оријентацијом ка туризму. Такође, оба региона поседују веома вредно и богато наслеђе, као и изванредна археолошка налазишта и величанствене природне лепоте.

According to this decision, in July 2014, the Faculty has organized a working trip to Negotin with an international interdisciplinary team of professors and experts from Serbia and Italy (Faculty of Architecture, University of Belgrade; Faculty of Architecture, University of Sassari; Italian embassy in Belgrade; Faculty of Architecture, Roma Tre University).

This was a great opportunity to introduce one another with the new government of the Municipality of Negotin and to start a discussion about future cooperation. It was a very short, but a very successful trip, full of mutual trust, that has widely opened the door for our further work.

Similarities between Alghero and Negotin are numerous. Both cities have around 40.000 inhabitants, living in a very diverse multicultural community. Both cities can be defined as “cities on the edge” – on the edge of their countries, but also on the edge between the coast and a big water surface (the Tyrrhenian Sea and the Danube river). Both cities have a unique ‘terroir’ with a long tradition of vineyard cultivation and wine production and they both have a very specific architecture of wine cellars. Both cities have a firm agricultural base, with a strong orientation towards tourism. Also, both regions have a highly valued and rich heritage, as well as sites of extraordinary archaeological and magnificent natural beauty.

Алгеро - панорама
Alghero - panorama

Неготин - панорама
Negotin - panorama

Такође, треба споменути да је током 1960-их година Алгеро наликовао данашњем Неготину. Туризам није био развијен као данас, пољопривредна производња је покривала само локалне потребе, а производња вина се заснивала на квантитету, а не квалитету.

Искрено говорећи, међу свим овим сличностима, постоји још више разлика између ова два града.

Алгеро је веома развијен туристички град, са највишим приходима од туризма на простору Сардиније. Насупрот томе, туризам у Неготину није развијен сразмерно потенцијалима региона. Алгеријска вина су позната широм света по свом квалитету, али и квантитету. Неготинска вина су позната у Србији, али не и у иностранству, док је квалитет најбољих Неготинских вина осредњи. Све ово је последица сиромаштва. Алгеро је један од најразвијенијих региона Сардиније који је оријентисан на пољопривреду. Његови пољопривредни производи су веома високог квалитета, а посебно маслиново уље и агрумима. Пољопривреда у Неготину није адекватно развијена у односу на плодно тло, лоцирано око Дунава и Тимока. Као последица сиромаштва и високог степена емиграције, у Неготину се јавља проблем недостатка младих радника.

One should also mention that during the sixties, Alghero resembled present-day Negotin even more. Tourism wasn't developed as it is today, agriculture production only covered local needs and wine production was based on quantity, not to quality.

But, to be honest, among all these similarities demonstrated by the features of these two cities more differences can be found.

Alghero is a very well developed tourist city, with the highest total income from tourism in the Sardinia region. Contrary to that, tourism in Negotin is underdeveloped in relation to its excellent possibilities. Wines produced at the territory of Alghero are known worldwide for their quality, as well as quantity. Negotin wines are famous in Serbia, but unfortunately not abroad (speaking honestly, the quality of the best Negotin wines is quite mediocre). All this is the price of poverty. Alghero is one of the most agriculturally oriented and developed regions in Sardinia; agriculture products from Alghero are of very high quality, especially olive oil and citrus fruits. Negotin's agriculture is poorly developed in relation to its fertile soil, located around the Danube and Timok rivers. Another problem of Negotin, in this field, is the lack of young workers. This is a result of poverty and high emigration rates.

Све ове сличности и разлике, између Неготина и града Алгера, изродиле су још једну важну идеју о официјелној институционализацији 'братимљења' ова два града. На овај начин, нове могућности за директну размену знања и искустава између управе ова два града, биле би широм отворене. Такође, ова врста сарадње могла би да понуди бројне могућности за нови билатерални однос невладиних институција из различитих области, из оба града (приватни сектор, цивилни сектор, итд). Тиме би се отворило мноштво могућности за размену, не само знања и искуства, већ и идеја, технологије, инвестиција и коначно пријатељства.

Заједнички напори обе стране могу да пруже много нових заједничких идеја за нове заједничке пројекте, које би биле интересантне за различите ЕУ и друге фондове, а на тај начин би се отвориле и могућности за финансирање развоја нових пројеката. У међусобном повезивању и са другим градовима и регионима, отвара се још више могућности.

На крају треба споменути да за све ове активности, постоји јака подршка Италијанске амбасаде у Београду. Ова подршка је веома важна за све partnere из више разлога: изградња поверења међу партнерским институцијама, утицај промоције, логистичка инфраструктура, даље ширење мреже између осталих пожељних италијанских институција, итд.

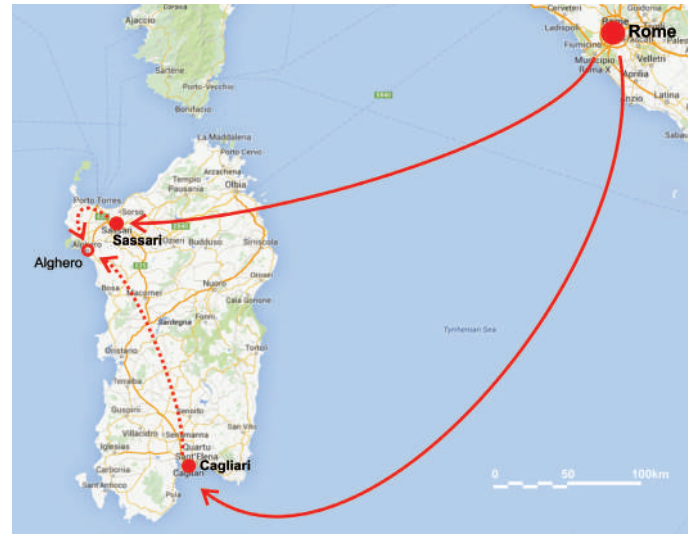
All these similarities and differences, between the city of Negotin and the city of Alghero gave birth to another important idea about the official institutionalization of 'sisterhood' of these two cities. In this way, new possibilities for a direct exchange of knowledge and experiences, between these two cities' Administrations, would be wide open. Also, this sort of cooperation would offer a lot of opportunities for a new bilateral relation between nongovernmental institutions from different fields, from both cities (private sector, civil sector, etc.). It would open a wide scope for exchange, not only of knowledge and experience, but also ideas, technologies, investments and, finally, friendship.

Joint efforts of both sides can provide a lot of new mutual ideas for new projects, which would be interesting for different EU and other financial funds. It could open new opportunities for funding the development of these new projects. In mutual networking with other cities and regions, even more, possibilities are arising.

Last, but not least, for all these activities, we have strong support from the Italian embassy in Belgrade. This support would be extremely important for all involved partners, for many reasons: trust-building among partner institutions, promotive impact, logistic infrastructure, further expanding of the network among other desirable Italian institutions, etc.

Алгеро и Неготин
Градови у сенци својих престоница

Alghero and Negotin
Cities in the shadow of the capitals

Алгеро и Неготин

Општи податци - упоредна анализа

Alghero and Negotin

General information - comparative analysis

	НЕГОТИН NEGOTIN	АЛГЕРО ALGHERO
ТЕРИТОРИЈА TERRITORY		
Села унутар региона Hamlet of the municipality	38	6
Површина (км ²) Surface (km ²)	1 089	224,40
Густина насељености (становника/км ²) Population density (inhabitants/km ²)	34	193,90
ДЕМОГРАФСКИ ПОДАЦИ DEMOGRAPHIC DATA		
Становници Inhabitants	36 879	43 505
Породице Families	16 597	20 969
Мушкарци (%) Males (%)	48,17	48,20
Жене (%) Females (%)	51,83	51,80
Просечна старост (године) Average age (years)	44,51	45,50
ЕКОНОМИЈА ECONOMY		
Просечна плата (€) Average wage (€)	324,50	1 827,50
БДП (€) - пољопривреда, лов, шумарство и управа воденим ресурсима	39 452 090 (100%)	
BDP (€) - agriculture, hunting, forestry and water management	20 855 320 (53%)	

JERES АЛГ
SARDINIAN
ГАЛИАНСИТА
NS КАТАЛОН

SERBIAN СРБИ
4CH ВЛАСИ VLACI
ROMANIAN РУМУНИ
ОМИ **ROMAS** РОМ

'ЕРАНИ **ALGUERES** АЛ
IS САРДИЊАНИ S
ТИЈАНИ ITALIAN
ЦИ CATALANS КА

Алгеро и Неготин
Градови мултикултуралних заједница

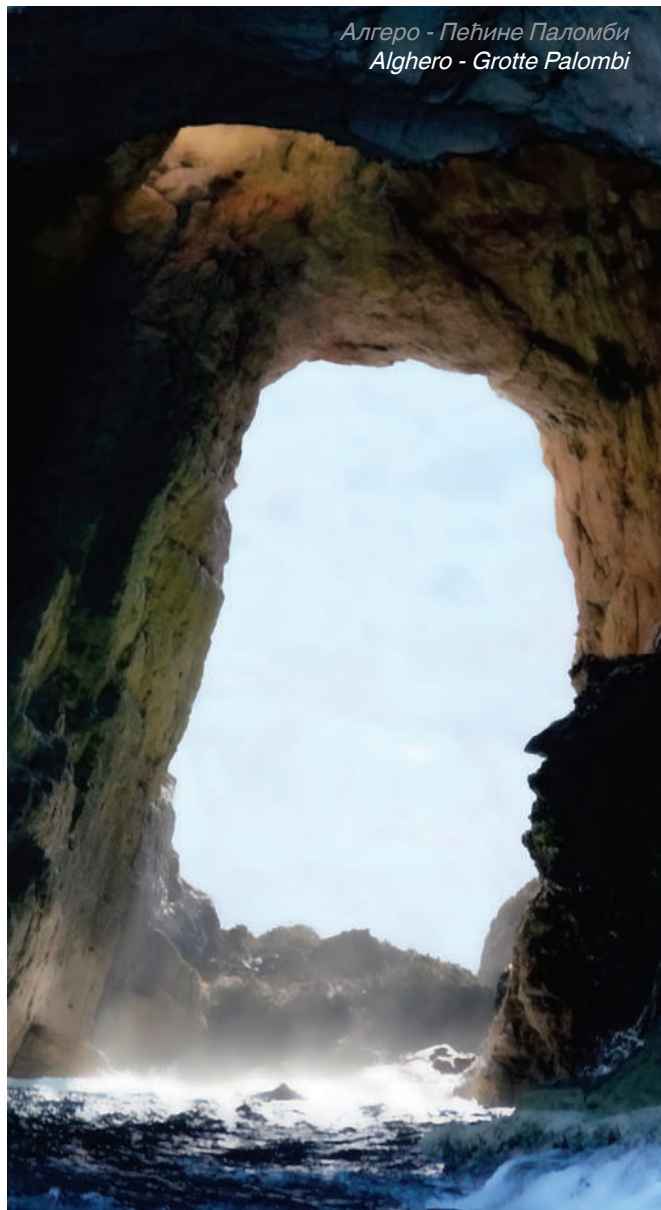
Alghero and Negotin
Cities of the multicultural community

Алгеро и Неготин
Културно-историјско наслеђе
и природне лепоте

Alghero and Negotin
Cultural and historical heritage
and natural beauty

Алгеро - Нураге Палмавера
Alghero - Nuraghe di Palmavera

Неготин - Врело Шаркман
Negotin - Vrelo Šarkamen

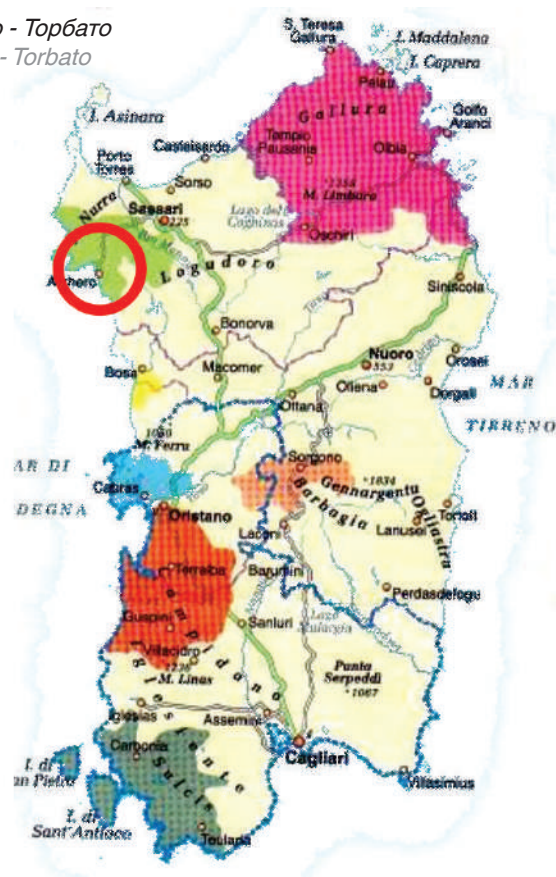

Алгеро и Неготин
Археолошка налазишта

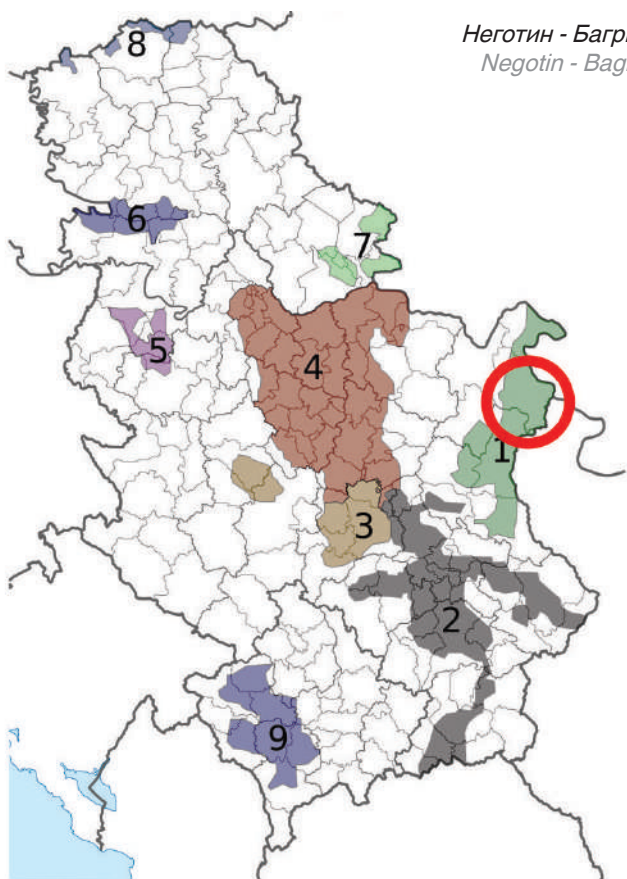
Alghero and Negotin
Archaeological remains

Алгеро - Торбато
Algero - Torbato

*Неготин - Багрина
Negotin - Bagrina*

Алгеро и Неготин
 Вински региони Сардиније и Србије
 'Terra del vino' - јединствен тероар
 јединствена култура вина
 аутохтоне сорте грожђа

Alghero and Negotin
 Wine regions of Sardinia and Serbia
 Terra del vino - unique terroir
 unique wine culture
 autochthonous grapes

Алгеро и Неготин
'Terra del vino' - јединствени тероар

Alghero and Negotin
Terra del vino - unique terroir

О НЕГОТИНУ ABOUT NEGOTIN

текст уредника | *by editors*

Потенцијали општине
Potentials of the municipality

03.1

Културно-историјски значај пивница
Cultural and historical importance of the wine cellars

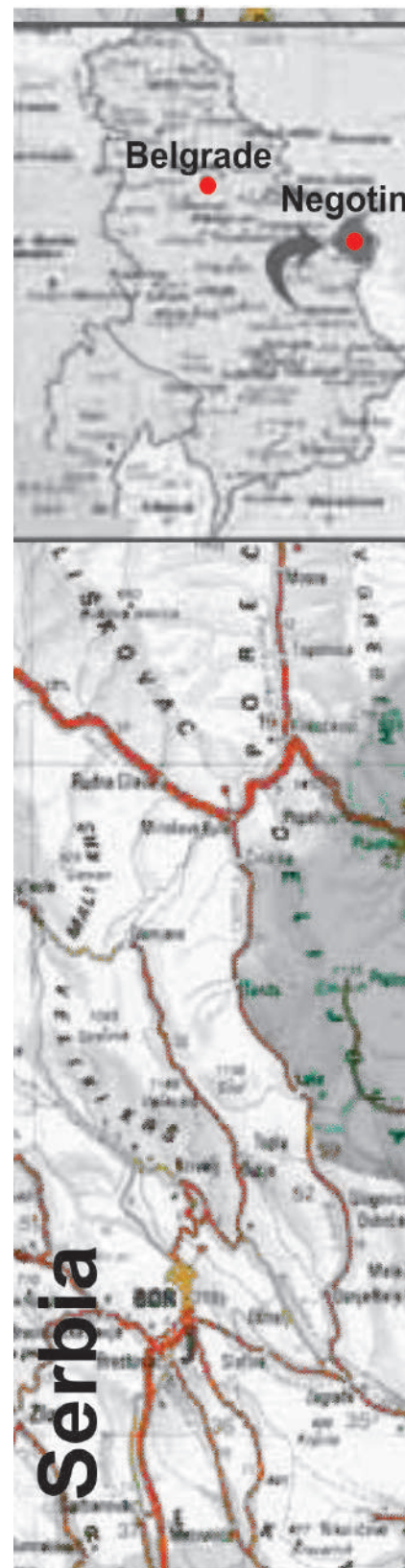
03.2

03.1

ПОТЕНЦИЈАЛИ ОПШТИНЕ НЕГОТИН POTENTIALS OF THE NEGOTIN MUNICIPALITY

70

ПОЛОЖАЈ НЕГОТИНА
THE POSITION OF NEGOTIN

Општина Неготин се налази у северо-источном делу Републике Србије, 250km источно од Београда, на тремеђи Србије, Румуније и Бугарске. Површина општине износи 1.089km², и Неготин је пети по величини град у Србији, заузимајући територију од 1,9% укупне површине Србије.

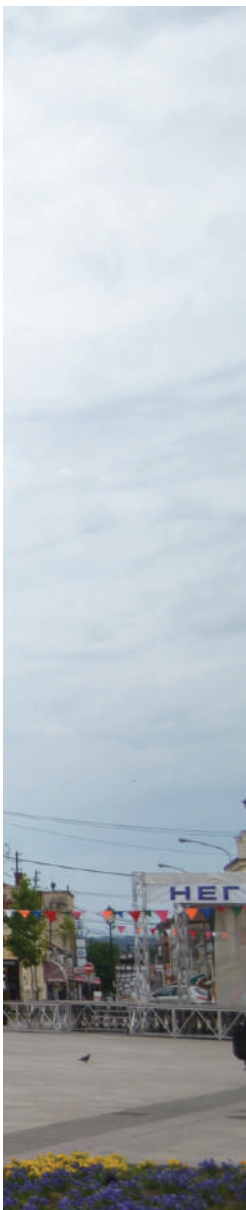
The Municipality of Negotin is located in the north-east part of the Republic of Serbia, about 250 kilometers east of Belgrade, in the three-boarder region where the Republics of Serbia, Romania and Bulgaria meet. With a territory of 1.089km², Negotin is the fifth largest town in Serbia, covering an area of 1,9% of Serbian territory.

О Неготину | Потенцијали Општине

Територија данашње општине Неготин, била је насељена и током Каменог доба. Истраживања археолошке локације Лепенски Вир, говоре да су и пре 6000 година обале Дунава крај Ђердапа биле насељене људима који су имали развијену материјалну културу. Многи људи су кроз векове живели у источној Србији и обележили су овај крај развојем, напретком, и коначно, нестанком својих цивилизација.

Богато културно и историјско наслеђе, обухвата археолошка налазишта из доба неолита, остатке Римске културе из периода “тетрарха”, манастира из средњег века, као и споменика из новије историје, који заједно са нетакнутом природом и делимично развијеним сеоским туризмом чине општину Неготин једном од атрактивнијих дестинација у Србији.

Град се налази у централном делу општине на само 47 метара надморске висине. Развој Неготина као урбане области започет је крајем средњег века, а данас град има око 19.000 становника. Иако је мали град, Неготин је познат као град са душом. Традиционално је повезан са вином, поезијом и херојством, што може осетити сваки посетилац Неготина.

The territory of the present age Negotin province was inhabited even in the Stone Age. The results of the research of the archaeological material found in Lepenski Vir, tell us that over 6000 years ago on the coasts of the Danube in Djerdap and it's closest surroundings, lived people whose material culture was at an admirable level. Many people throughout the centuries have lived in today's eastern Serbia, marking the development, progress and disappearance of their civilizations.

Rich historical and cultural heritage, including archaeological sites from the neolithic, the remains of the Roman culture from the period of “tetrarchs”, middle-age monasteries, as well as monuments of the newer history, which all together with the untouched nature and semi-developed village tourism, makes the municipality of Negotin one of the most attractive destinations in Serbia.

The city is situated in the central part of the municipality, at only 47 meters of altitude. The development of Negotin as an urban settlement begins in the late middle ages, and today it is a city with around 19.000 inhabitants. Although it is a small city, Negotin is known as a city with soul. It is traditionally attached to wine, poetry and bravery, which can be felt by anyone who visits Negotin.

Са 43.418 становника и густином насељености од 40 становника по 1km², општина Неготин представља ретко насељену територију.

Општина Неготин се састоји од 39 насеља (38 села и урбано насеље Неготин), са укупно 16.597 домаћинстава. У селима живи 38.070 становника, 25.660 становника живи у другим земљама, а 19.920 становника живи у граду. У истраживању из 2002. године наводи се да Неготин има велики број становника привремено запослених у страним земљама, док 14.572 од укупног броја становника није запослено.

Статистика показује смањење броја становника у општини Неготин за 13,1%, док је просек у Србији 9,8%, у периоду између 1991. и 2002. године.

Први резултати последњег истраживања из 2011. године говоре да становништво општине Неготин карактерише низак природни прираштај и висока стопа смртности и миграција (одлазак у иностранство и повратак), на шта посебно указује чињеница да је значајан део становништва старости преко 60 година.

Around 43.418 inhabitants live on the territory of 1.089km², that is 40 habitants on 1km², which makes the municipality of Negotin a sparsely inhabited territory.

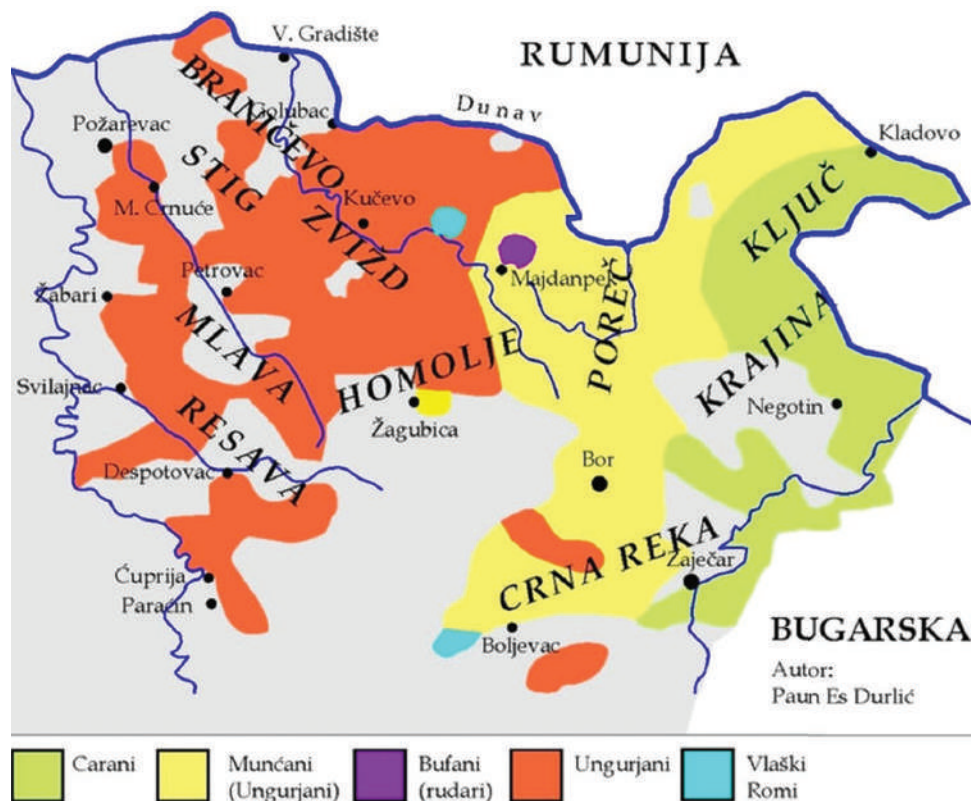
The municipality of Negotin is composed of 39 settlements (38 villages and Negotin), with a total of 16.597 homes. There are 38.070 inhabitants living in villages, out of which 25.660 inhabitants live in foreign countries, and 19.920 inhabitants live in the city. The municipality of Negotin has a large number of workers temporary employed in foreign countries, while 14.572 inhabitants are not currently employed in the Negotin province, according to a study made in 2002.

The statistics show a decrease in the number of the inhabitants in the municipality of Negotin by 13,1%, while the average in Serbia is 9,8%, in the period between 1991 and 2002.

The basic categories of the inhabitants according to the age structure show that significant part of the population is aged over 60 years and more, which shows that the municipality of Negotin is caught in the process of demographic aging.

The population of the Municipality of Negotin is also characterized by low nativity and the rise of mortality and migrations (going to foreign countries and back). The first results of the last study made in 2011 show a trend in the decrease in the number of inhabitants.

The municipality of Negotin	43.418
Serbs	38.263
Montenegrin	91
Yugoslavs	106
Albanians	30
Bosniaks	4
Bulgarians	47
Vlachs	3.000
Hungarians	13
Macedonians	68
Muslims	22
Germans	5
Roma	246
Romanians	269
Russians	6
Slovenians	9
Ukrainians	5
Croats	47
Other	999

Етника структура становништва | Ethnic structure of the inhabitants

Општина Неготин је највећим делом оријентисана на пољопривреду, пре свега на производњу грожђа и вина. Око 1700 хектара је покривено виноградима који су намењени производњи вина, са традицијом старом 7 векова. Производња квалитетне пшенице и поврћа је такође веома развијена, а површине под густим шумама богате су лековитим биљем, печуркама и другим плодовима, који заједно са дивљим животињама нуде не само шансу за извоз уникатних еколошких производа, већ и за развој ловног туризма.

Постојећи природни потенцијали - земља, позиција, континентална клима, отварају могућности за брз и динамичан развој пољопривреде, сточарства и винарства у будућности.

Општина Неготин располаже са бројним природним потенцијалима који нису у довољној мери искоришћени, а могли би да омогуће погодне услове за развој туризма. Најважније природне потенцијале који могу да осигурају будући развој општине представљају пољопривредне површине, шуме, ловишта и бројне природне лепоте.

The municipality of Negotin is mostly oriented towards agriculture, namely the production of grapes and wine. Around 1700 hectares of the municipality is covered by vineyards, which are used for the production of wine, with a long tradition of 7 centuries. The production of quality wheat and vegetables is also very developed, and wide areas of woodland are rich with herbs, mushrooms and other fruits of the wood, as well as a plethora of wild animals, altogether they offer not only many possibilities for export of unique ecological products, but also for the development of hunting tourism.

The existing natural potentials - the land, geographical position, continental climate, open real possibilities for quick and dynamic development of agricultural, cattle-breeding and vineyard-orchard productions in the following period.

The municipality of Negotin disposes of numerous natural potentials which, unfortunately, are not well used. Ones that are the most important, providing that they are used better in the future, and that can ensure the future development of the municipality, are the agricultural land sites, the woodlands, the hunting-grounds and numerous natural values and rare possibilities convenient for the development of tourism.

About Negotin | Potentials of the municipality

ПРИРОДНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ
NATURAL POTENTIALS

ДУНАВ

Дунав протиче кроз Неготинску крајину у дужини од 31km и пружа одличне могућности за развој овог региона.

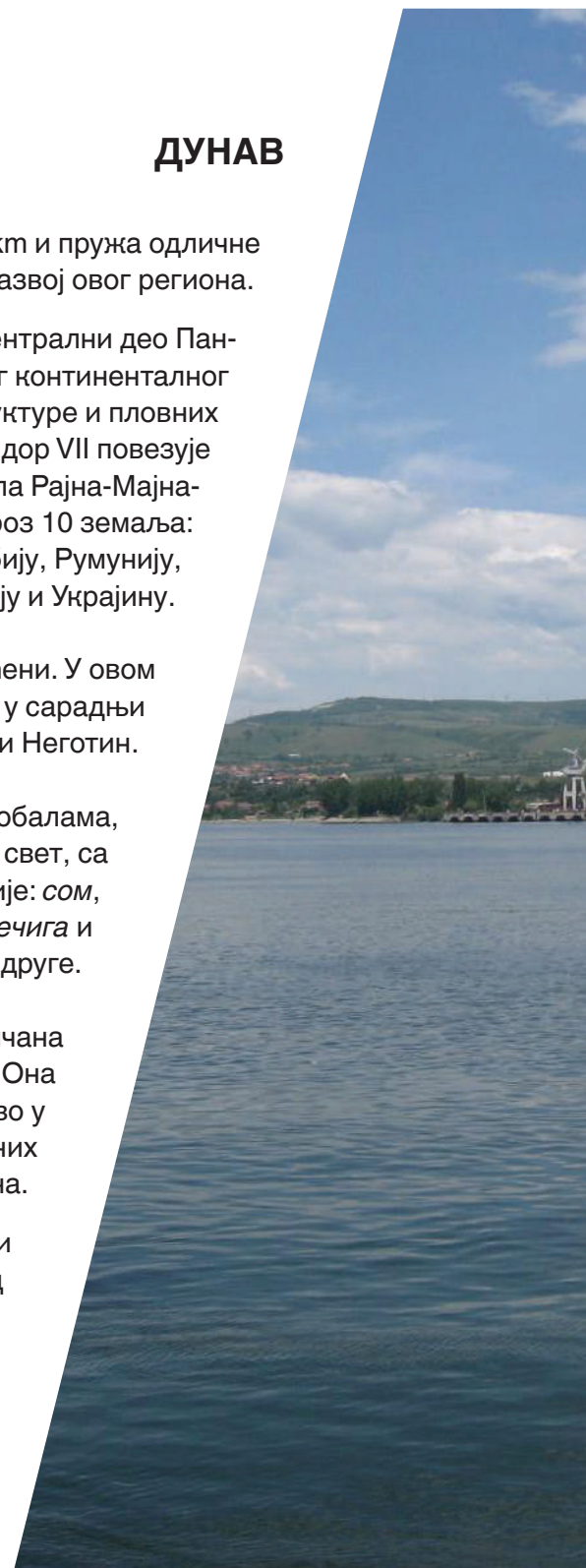
Као друга најдужа река у Европи, Дунав представља централни део Пан-Европског коридора VII - најважнијег водно-транспортног континенталног коридора, као и област развоја значајне лучке инфраструктуре и пловних путева, који су позиционирани дуж ових водних путева. Коридор VII повезује источну и западну Европу, преко реке Рајне, Мајне и канала Рајна-Мајна-Дунав. Он повезује Северно море са Црним морем пролазећи кроз 10 земаља: кроз Немачку, Аустрију, Словачку, Мађарску, Хрватску, Србију, Румунију, Бугарску, Молдавију и Украјину.

Велики енергетски потенцијали Дунава су добро искоришћени. У овом региону постоје две велике хидроцентрале које су изграђене у сарадњи Србије и Румуније. Једна од брана налази се у општини Неготин.

Ова специфична област је карактеристична по занимљивим обалама, рукавцима и притокама. Карактерише је и богати животињски свет, са чак 58 различитих врста риба, од којих су најпрепознатљивије: *сом, смуђ, штука, клен, мрена, црвенперка, деверика, шаран, кечига* и многе друге.

Неколико километара од Неготина налази се предивна пешчана плажа Кусјак коју становници Неготина називају својим морем. Она представља омиљено одмаралиште за локално становништво у летњем периоду. Поред плаже смештен је велики број уређених спорстких терена.

Нажалост, данас сви ови потенцијали нису у потпуности искоришћени у оној мери у којој би могли да буду. Поред енергетских потенцијала, Дунав нуди велике могућности за развој (транспорта, наутике, туризма, рекреације, риболова итд), међутим они су или неразвијени или веома лоше искоришћени унутар општине Неготин.

THE DANUBE

The Danube river passes through the Negotin province, in the length of 31 kilometers and it offers excellent opportunities for the development of this region.

As the second-longest river in Europe, the Danube represents the main part of the Pan-European Corridor VII - the main inland waterway transport corridor, as well as the area of development of the relevant port infrastructures and navigation fairway, which are situated on these inland waterways. The corridor VII is linking Western and Eastern Europe through the Rhine, the Main and the Rhine-Main-Danube canal. It connects the North Sea with the Black Sea crossing 10 countries: Germany, Austria, Slovakia, Hungary, Croatia, Serbia, Romania, Bulgaria, Moldova and Ukraine.

Use of the enormous energy potential of the Danube river is well developed. Realized in cooperation between Serbia and Romania, two, huge Hydroelectric Power Stations were constructed. One of the dams is in the Negotin area.

This specific coastal area is characterized by attractive coasts, bays and its tributaries. It is abundant in the richness of the living world, namely 58 species of fish live there, out of which the most important ones are: *the catfish, the perch, the pike, the chub, the barbell, the redstart, the bream, the carp, the sterlet* and many others.

A few kilometers from Negotin, there is a beautiful sandy beach called *Kusjak* which the people of Negotin call their sea, therefore it is a favorite summer resort for the people of the province. Many well-organized sports centers are located next to the beach.

But unfortunately, today, all these potentials are not used as much as they are offering opportunities to be used. Beside of energetic potential, all the other greatest potentials of the Danube river (opportunities for the development of transport, navigation, tourism, recreation, fishing, etc.) are undeveloped or very poorly used in Negotin, unfortunately.

03.2

КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИ ЗНАЧАЈ ПИВНИЦА CULTURAL AND HISTORICAL IMPORTANCE OF THE WINE CELLARS

Рајачке пивнице представљају уникатан архитектински комплекс винских подрума изграђених у 18. и 19. веку. Сачињен је од винских подрума различитог типа градње, који припадају селу Рајац, и налазе се 2km западно од села, на вишој надморској висини, крај винограда. Пивнице су густо распоређене, грађене су спонтано, пратећи терен. Пивнице су у највећем делу грађене од локалног пешчара са кровом прекривеним старинским црепом. Тренутно броје 169 објеката, са 166 подрума и 3 дестилерије, од којих су 16 у рушевинама, а 57 се и даље користе за производњу вина, док је 19 претворено у гостионице, смештајне просторе, винотеке и сл. Овај јединствени камени град увек је представљао место вина.

Pajac wine cellars (*Rajačke pivnice*) are a unique architectural complex of wine cellars built in the 18th and 19th century. It is a compound of differently shaped wine cellars, belonging to the village of Rajac. They are located 2km to the west of the village, on a higher geographical position, close to the vineyards. The compound is densely clustered, built spontaneously, following the terrain. The cellars are mainly built out of the local limestone and covered with old-fashioned tiles. It currently counts 169 structures with 166 cellars and 3 distilleries of which 16 are in ruins and only 57 cellars are still used for making wine, while 19 have adopted other functions - taverns, accommodation, enoteca, etc. This unique stone town has always been the habitat of wine.

Ове јединствене пивнице изграђене су у 19. веку. Рогљевачке пивнице изграђене су у близини села Рогљево, на вишој надморској висини. Пивнице су оријентисане око дрвета записа и заједничког стола. Комплекс се састоји од око 122 објеката, углавном грађених од пешчара, и само се њих 40 и данас користи за прављење вина. Њих 8 су постале услужни, изложбени или смештајни простори. Сваке године број људи који живе у селу се смањује. Године 1863., када је већина пивница већ била изграђена, Рогљево је имало 600 становника и виногради су се простирали на више од 100 хектара, са годишњом производњом од скоро 400 хиљада литара вина. Данас је тај број спао на мање од 120 становника.

These unique wine cellars were built around a 19th century. The Rogljevo cellars (*Rogljevačke pivnice*) are built close to the main village of Rogljevo, on a higher geographical position. It's structured around the sacred tree and the common table. The compound is composed out of around 122 structures, built mainly out of limestone, and only 40 are still in use today for wine making. About 8 of them have become taverns and exhibition or accommodation spaces. Each year the number of people living in the main village is decreasing. In 1863, when most of the wine cellars were already built, there were 600 people living in Rogljevo, and the vineyards were spread over more than 100 hectares, with annual production of nearly 400 thousand liters. Today, that number has dropped to 120 people.

РОГЉЕВАЧКЕ ПИВНИЦЕ **WINE CELLARS OF ROGLJEVO**

Смедовачке пивнице су специфичне по томе што су грађене у самом селу Смедовац, а не одвојено од њега као у осталим селима у региону. Пивнице су позициониране на самом улазу у село. Ове пивнице, грађене од пешчара, налазе се на “винском путу”, између Рогљева и Рајца. Како су по материјализацији и архитектури веома сличне пивницама из суседних села, оне свакако чине препознатљиву и карактеристичну стилску целину на “винском путу”: Рогљево - Смедовац - Рајца.

The cellars in Smedovac (*Smedovačke pivnice*) are unique because they were built within the village, unlike the other wine cellars in the region. They are situated at the entrance into the village. These wine cellars, built out of limestone mostly, are on the “wine road”, between Rogljevo and Rajac. In materials and architecture they are very similar to the cellars in the neighboring villages, and certainly make the distinctive stylistic unity of cellars in the “wine road”: Rogljevo - Smedovac - Rajac.

Ове пивнице представљају најстарије винске подруме у читавом региону. Некада је постојало 400 пивница, данас их је остало само 28. Штубичке пивнице су другачије од осталих у овом региону. Грађене су до 1876. године. Тренутно су у генерално лошем стању у погледу конзервације. Грађене су на каменим темељима са зидовима од набоја са дрвеном испуном, покривеним блатом и кречом. Ове пивнице данас нису у употреби. Тренутно регионални пут дели овај комплекс пивница на две целине.

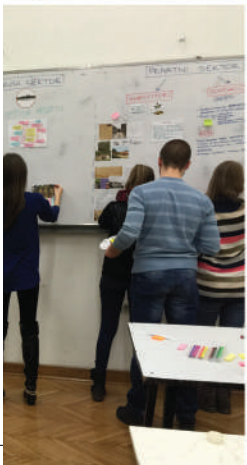
These cellars are the oldest type of wine cellars that were ever built in this region. Once it had around 400 structures, today only 28 of them are left. The wine cellars in Štubik (*Štubičke pivnice*) are different from the other ones in this region. The cellars were built till 1876. They are currently in a generally bad state of conservation. The cellars are built on stone foundations, with post and beam wall construction with a timber frame filled and covered with mud mortar. These wine cellars are not in use today. Today, the regional road divides the entire compound into two sections.

ШТУБИЧКЕ ПИВНИЦЕ WINE CELLARS OF ŠTUBIK

ПРОЦЕС ПАРТИЦИПАЦИЈЕ PARTICIPATION PROCESS

- Радионица “Партиципативни урбани дизајн”
“Participatory urban design” workshop 04.1
Предавач: асистент Јелена Марић | Приредила: Тамара Вуковић
Lecturer: assistant Jelena Marić | Redacted by: Tamra Vuković
- Систематизација стејхолдера
Stakeholder assessment 04.2
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković
- Партиципација и анализа стејхолдера
Participation and the assessment of stakeholders 04.3
Предавач: Ванредни професор Зоран Ђукановић | Приредила: Тамара Вуковић
Lecturer: Associate prof. Zoran Đukanović | Redacted by: Tamra Vuković
- Утицаји и интереси стејхолдера
Influence and interests of stakeholders 04.4
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković
- Партиципација у планирању урбаног развоја
Participation in urban planning 04.5
Предавач: Доцент др Ратка Чолић | Приредила: Тамара Вуковић
Lecturer: Assistant prof. PhD Ratka Čolić | Redacted by: Tamra Vuković

04.1

РАДИОНИЦА “ПАРТИЦИПАТИВНИ УРБАНИ ДИЗАЈН” “PARTICIPATORY URBAN DESIGN” WORKSHOP

Предавач: асистент Јелена Марић | приредила: Тамара Вуковић
Lecturer: assistant Jelena Marić | redacted by: Tamara Vuković

PRIVATNI SEKTOR

INVESTITORI

€KO INVEST

FONDACIJE

UNESCO

- INTERNACIONALNA NEPROFITABILNA ORGANIZACIJA ZAVIČNO OSNOVANA 1945.
- BRVIMO SE

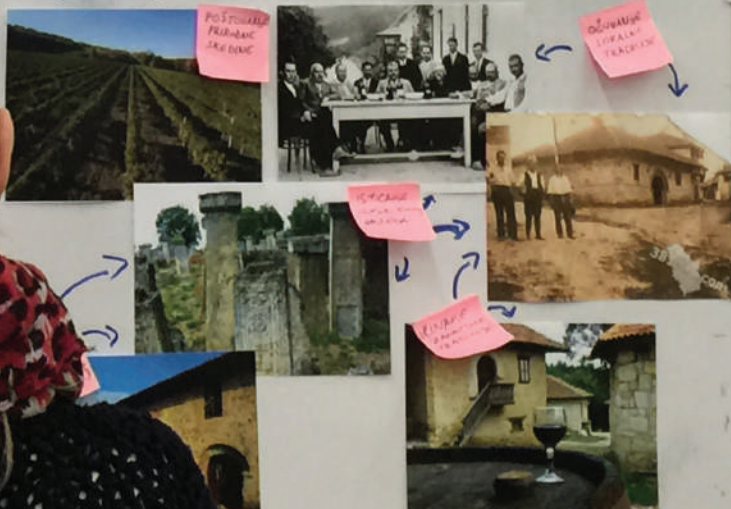
- OŽUVANJE
- POVEZIVANJE
- RAZVOJ
- ZASTUPANJE LJUDSKIH PRAV
- OBEZBEĐEVANJE SVOBODE

INTEGRA
KULTURNI
SPOHNIKA

VIZIJA

- USTOVLJANJE DOBRO UREĐENE, SAVIRANE SREDINE, U KOJI ČE BITI ISTAKNUT KULTURNI PEJZAŽ SA KULTURNO-ISTORIJSKIM MO I PRIRODNIH UREDNOSTMA KOMPLEKSA.
- OŽUVANJE INTEGRITETA PROSTORA KROZ POŠTOVANJE PRAVILA O RESTAURACIJI, ASANACIJI I KONZERVACIJI KULTURNO-ISTORIJSKOG SPOHNIKA
- POŠTOVANJE DUHOVITA I TRADICIONALNIH UREDNOSTI, AČI I URLJUČEVANJE KOMPLEKSA U SAVREMENI ŽIVOT.

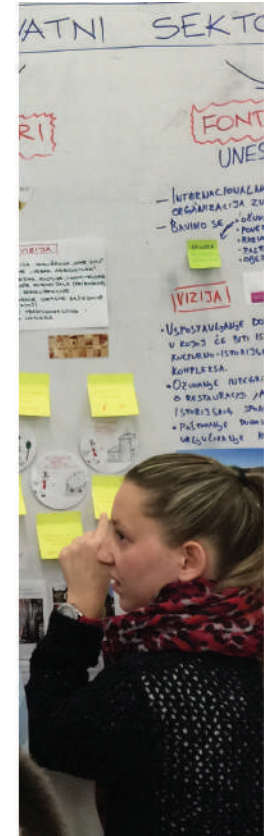
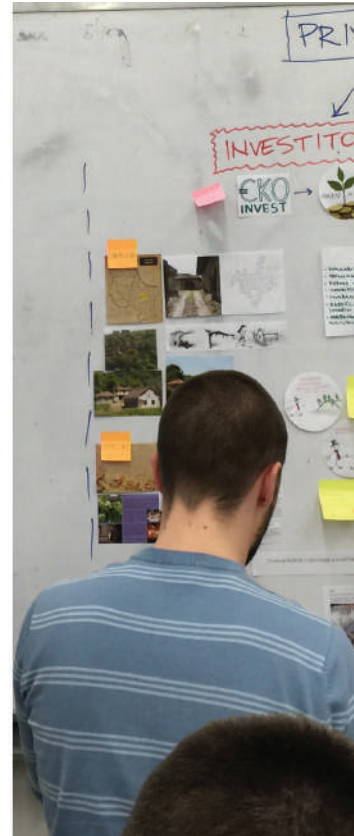
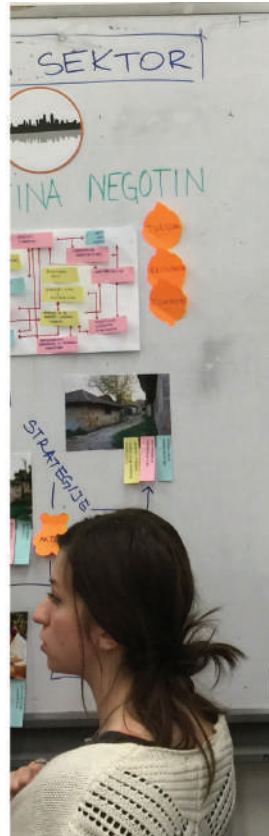
- POPULARIZACIJA OKOLJEŃA „WINE CITY“
- PROMOVIRANJE „URBAN AGRICULTURE“
- RAZVOJ TURIZMA, EKOTURIZMA, UVIDITELJSTVA
- ISKORIŠĆEVANJE POTENCIJALA (PRIRODNIH)
- STVARANJE KONKURENCIJE
- ZAPOKLJAVANJE IDEALNE ZAČEDNICE (OSBEŠVI RAZVOJ)
- OBEZBEĐEVANJE TRADICIONALNOG I KULTURNOG NASLEĐA

Mesto	
Opis	
Strategija	
Abicje	
Zakoni	

Циљ радионице је био упознавање студената са партиципативним процесом из перспективе цивилног, приватног и јавног сектора. Кроз симулацију процеса, поделивши се у три сектора, студенти су разматрали различите интересе стејхолдера, као и релације које се међу њима успостављају. Овој радионици је претходило истраживање релевантних стејхолдера за задату тему - Неготинске пивнице.

The aim of the workshop was to get the students familiar with the process of participation, from the perspective of the civil, private and public sector. Through the simulation of this process, and by taking upon the roles of these three sectors, the students were able to identify the different interests of the stakeholders, as well as the relationships that are and can be established between them. Before the workshop, it was important to do research about all the relevant stakeholders for the specified location - the Negotin wine cellars.

04.2

СИСТЕМАТИЗАЦИЈА СТЕЈКХОЛДЕРА **STAKEHOLDER ASSESSMENT**

приредила: Тамара Вуковић
reduced by: Tamra Vuković

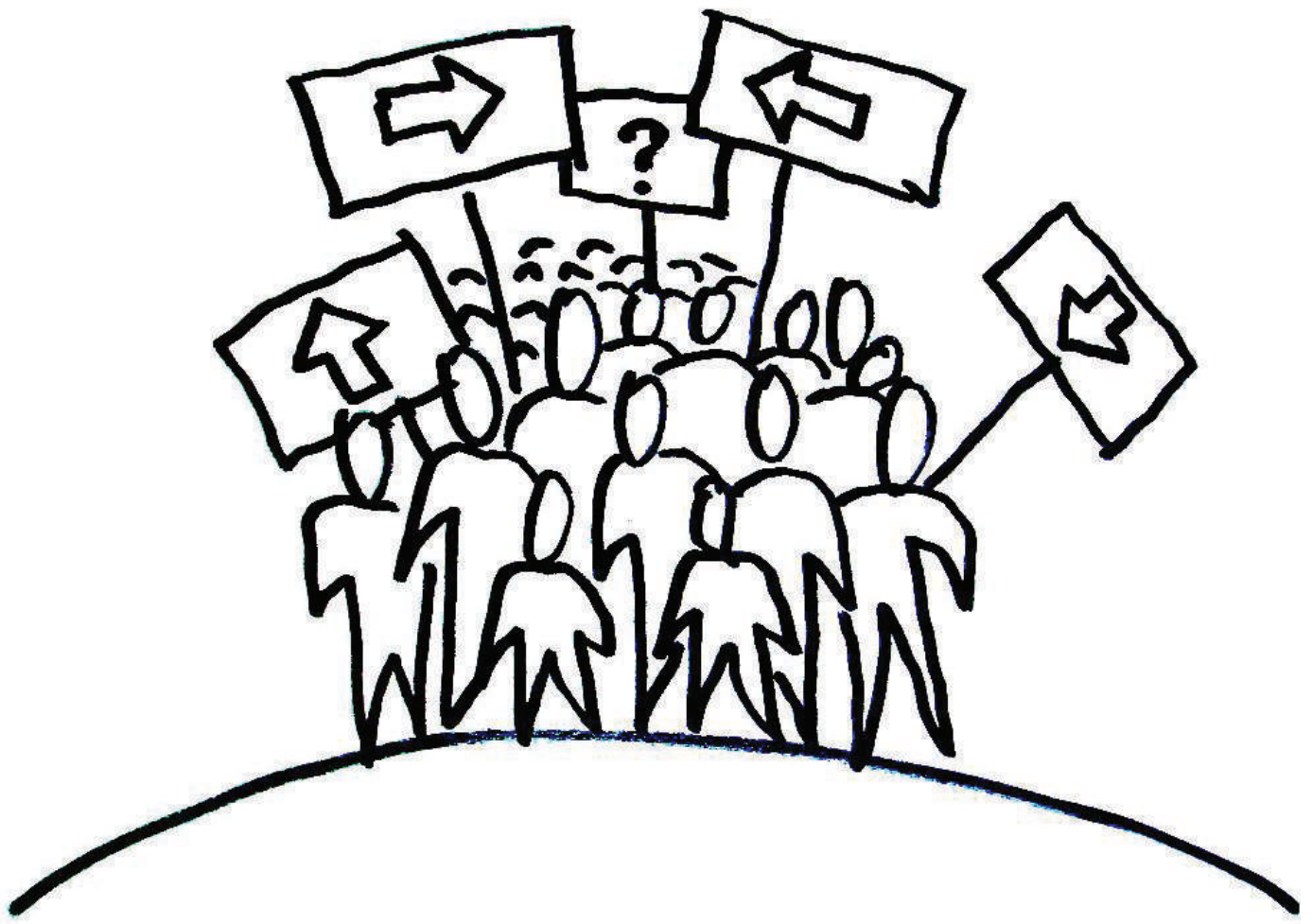
РЕЛЕВАНТНИ СТЕЈКХОЛДЕРИ КОЈИ МОГУ ДА УСЛОВЕ РАЗВОЈ НЕГОТИНСКИХ ПИВНИЦА RELEVANT STAKEHOLDERS WHICH COULD CONDITION THE DEVELOPMENT OF THE WINE CELLARS

ЈАВНИ СЕКТОР PUBLIC SECTOR	ПРИВАТНИ СЕКТОР PRIVATE SECTOR	ЦИВИЛНИ СЕКТОР CIVIL SECTOR
Историјски архив Неготин Historical archive of Negotin	ГИЗ GIZ	Удружење винара The association of wine makers
Дом културе Неготин Negotin Cultural Center	УНЕСКО UNESCO	Фондација 'Еко Фонд' Foundation 'Eko Fund'
Месна заједница Local community governments	Власници смедовачких пивница Owners of wine cellars in Smedovac	Становници Неготина Inhabitants of Negotin
Општина Неготин Municipality of Negotin	Власници штубичких пивница Owners of wine cellars in Štubik	Становници Рајаца Inhabitants of Rajac
Завод за заштиту споменика Department of Heritage Protection	Власници угоститељских објеката Owners of restaurants and accommodations	Становници Рогљева Inhabitants Rogljevo
Министарство привреде Ministry of Economy	Власници рајачких и рогљевачких пивница Owners of wine cellars in Rajac and Rodljevo	Становници Смедовца Inhabitants Smedovac
ЈП за грађевинско земљиште општине Неготин PE for bulding land of the municipality of Negotin	Произвођачи вина у Рајцу, Рогљеву и Смедовцу Wine producers in Rajac, Rogljevo and Smedovac	
Завод за урбанизам Неготин Office for Urban Planning of the municipality of Negotin	Национална алијанса за локални економски развој National alliance for local economic growth	
Привредна комора Србије Serbian Chamber of Commerce		
Туристичка организација општине Неготин Tourist organization of the municipality of Negotin		
Министарство културе Ministry of Culture		
Завод за урбанистичко планирање и пројектовање Department of Urban Planning and Design		
Канцеларија за економски и рурални развој (КЛЕР) Office for local economic and rural development (KLER)		
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Ministry of agriculture, forestry and water management		
Регионална агенција за развој источне Србије Regional Agency for the Development of Eastern Serbia	<p>По завршетку радионице, студенти су се бавили систематизацијом релевантних стејкхолдера на основу њиховог интереса и утицаја на развој Општине Неготин, односно Неготинских пивница.</p> <p>At the end of the workshop, the students were supposed to do an assessment of all relevant stakeholders based on their interests and influence in the Negotin region, namely the Negotin wine cellars.</p>	

04.3

ПАРТИЦИПАЦИЈА И АНАЛИЗА СТЕЈКХОЛДЕРА **PARTICIPATION AND THE ASSESSMENT OF STAKEHOLDERS**

Предавач: ванредни професор Зоран Ђукановић | приредила: Тамара Вуковић
Lecturer: associate professor Zoran Đukanović | redacted by: Tamra Vuković

ПРОЦЕС ПАРТИЦИПАЦИЈЕ / ФАСИЛИТАЦИЈА, КООРДИНАЦИЈА И ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА

PARTICIPATION PROCESS / FACILITATION, COORDINATION AND INSTITUTIONALIZATION

Партиципација представља активно учешће различитих актера у процесу доношења одлука. Актере у овом процесу називамо стејкхолдерима. Стејкхолдери су појединци, институције или организације које имају значајан интерес у процесу планирања и реализације пројекта.

Партиципација промовише друштвену једнакост у управљању градовима. Она омогућава да сваки "глас" буде укључен у финални план и обезбеђује задовољење најширег спектра интереса. Овај процес обезбеђује најширу грађанску подршку донетим одлукама и доводи до одрживих и разноврсних решења.

Постоје три нивоа партиципације:

- 1. ИНФОРМИСАЊЕ** - једносмерни процес
- 2. КОНСУЛТОВАЊЕ** - двосмерни процес
- 3. ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА** - равноправан партнерски однос

Фасилитатори процеса представљају преговараче чији је задатак да преведу потребе грађана на језик "струке".

Participation represents the active involvement of different groups in the decision-making process. These groups are called stakeholders. They are individuals, institutions or organizations that have a significant interest when it comes to the planning and realization of the project.

Participation promotes social equality in city planning. It allows all the different "voices" to be heard and included in the final plan and it aims to satisfy the widest range of interests. It provides the broadest citizen involvement in decision making and thus leads to the most sustainable and diverse solutions.

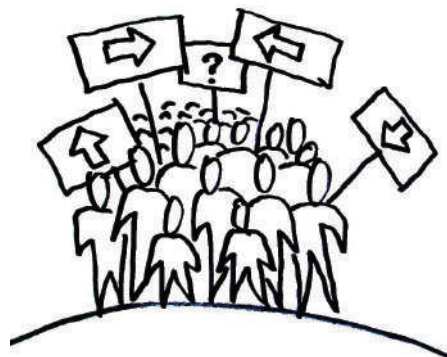
There are three levels of participation:

- 1. INFORMING** - one-way process
- 2. CONSULTING** - a two-way process
- 3. DECISION MAKING** - an equal partnership

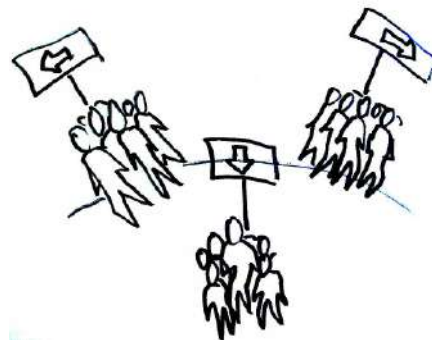
Facilitators are negotiators whose task it is to translate the needs of citizens into the language of the 'profession'.

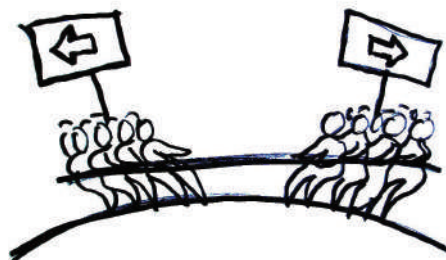
У граду се исказује велики број различитих интереса...
A lot of different interests are displayed within a city...

...чији је резултат формирање различитих сила утицаја...
...which result in forming influences of different impact...

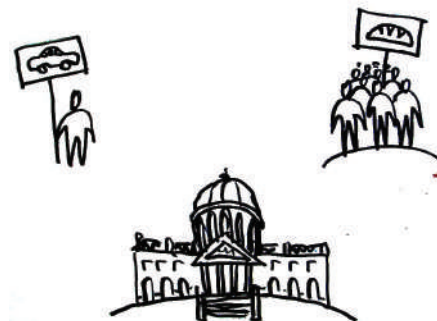
...што доводи до поларизације утицајних фактора развоја...
...which causes the polarization of these factors of development...

...често супротстављених па чак и сукобљених...
...which are usually opposed and even conflicted...

...оваквим процесима је зато неопходна фасилитација...
...thus these processes need a facilitator...

...као и координација и институционализација...
...as well as coordination and institutionalization.

ПАРТИЦИПАТИВНО ПЛАНИРАЊЕ

Партиципативно планирање подразумева активно учешће различитих стејкхолдера у процесу планирања и одлучивања, чиме је омогућено да различити “гласови” буду укључени у финални план.

Постоје различити стилови партиципације грађана, попут **аутократског, флексибилног и демократског стила**.

Аутократски стил захтева брзу и одлучну акцију као и предузимање непопуларних акција. Чињенице на основу којих се доноси одлука су познате у оквиру одговарајућих надлежности.

Флексибилан или прилагодљив стил је много значајнији за грађане. Подразумева да гест добре воље може да допринесе очувању слоге у систему. Власти схватају да ситуација није прихватљива за свакога и праве адекватне измене.

Демократски стил захтева повећање способности руковођења оних који су углавном искључени из политичких и економских процеса. Потребно је неговање политичке савести и осећаја одговорности на локалном нивоу, када су у питању програми и одлуке од јавног интереса.

PARTICIPATIVE PLANNING

Participative planning represents the active involvement of different stakeholders in the process of planning and decision-making, which allows all the different ‘voices’ to be represented in the final plan.

There are different types of citizen participation, such as the: **autocratic, flexible and democratic type**.

Autocratic type requires fast and decisive action as well as making unpopular decisions. A base on which decisions are made are known within the lines of the responsible authority.

Flexible or adaptable style is much more important for the citizens. It implies that a gesture of goodwill can contribute to the harmony of a system. The authorities realize that the situation is not acceptable for anyone and make the necessary adjustments.

Democratic style requires the increase of management skills of those who are usually excluded from political and economic processes. It is also necessary to nurture a certain degree of political conscience and the sense responsibility at the local level, when it comes to the programs and decisions of public interest.

НАЧИНИ ДОНОШЕЊА ОДЛУКА | WAYS OF MAKING DECISIONS

Ауторитарно Authoritarian

Стил руковођења групом код којег је вођа апсолутни господар: сам одређује циљеве и политику групе, план и технологију рада и доноси одлуке.

A leadership style where the word of the leader is the absolute law: he sets the goals and the group policy, plan and work technology, and he makes the decisions.

Већински Majority

Поступак доношења одлука који се заснива на владавини већине, тј. уважава се само одлука иза које стоји највећи број чланова групе.

A type of decision-making, based on the decisions of the majority, ie. it only recognizes decisions which the majority of the members support.

Једногласно Unanimous

Представља стил руковођења код ког постоји договор свих људи у датој ситуацији. Сви чланови групе су једногласни, истог размишљања и делују заједно као један.

Represents a leadership style in which there is an agreement among all the people in a given situation. All the members of the group are unanimous, they have the same opinion and they act together as one.

Консензус Consensus

Консензус је поступак доношења одлука који се не заснива на „владавини већине“ већ на највећој могућој сагласности унутар групе. Консензус је достигнут када се сви чланови групе слажу са предлогом најбољим за групу.

The consensus is a decision-making process that is not based on “the decisions of the majority”, but on the greatest possible consensus within a group. The consensus is reached when all group members agree with a proposal that is best for the group.

АНАЛИЗА СТЕЈКХОЛДЕРА

Искуства показују да укључивање свих стејкхолдера није суштински предуслов за успешно партиципативно доношење одлука али је од пресудног значаја за промоцију друштвене једнакости и праведности у управљању градовима.

Приступ у коме је присутан недостатак ангажовања одређених стејкхолдера се у великом броју случајева показао као неодржив.

Без учешћа свих релевантних стејкхолдера, резултати најчешће не подржавају стратегије, а неодговарајући акциони планови се лоше спроводе (ако уопште) и негативно утичу на кориснике а и на сам град у целини.

Стејкхолдери представљају појединце, институције или организације које имају везе са пројектом/програмом, односно имају значајан интерес у процесу урбаног менаџмента.

Стејкхолдери су:

- они чији се интереси тичу проблема или они чије активности у великој мери утичу на проблеме
- они који поседују информације, ресурсе и знања неопходна за формулисање и имплементацију стратегије, и
- они који битно контролишу имплементацију или њене инструменте

Они могу – било непосредно или посредно, позитивно или негативно - да утичу на процесе и исходе пројекта/програма, исто као што ови процеси могу да утичу на њих.

ANALYSIS OF STAKEHOLDERS

Experience shows that inclusion of all stakeholders is not a key prerequisite for successful participative decision-making, but it is of crucial importance for the promotion of social equality and fairness in urban management.

An approach where the lack of the extent of involvement of certain stakeholders is present has in many cases proven to be unsustainable.

Without the participation of all relevant stakeholders, the results do not support strategies and lead to inappropriate action plans that are poorly implemented (if at all) and that have a general negative effect on the city.

Stakeholders are individuals, institutions or organizations that are involved with the project/program, in other words, they have a significant interest within the process of urban management.

Stakeholders are:

- those whose interests concern the problems or those whose activities largely affect the problems
- those who possess information, resources and essential knowledge for formulating and implementation strategies, and
- those who control implementing or its instruments

They can - directly or indirectly, positively or negatively - have an impact on the processes and results of the project/programs, to the same extent to which the process can affect them.

СТРУКТУРА СТЕЈКХОЛДЕРА

(примери станехолдера по секторима)

ЈАВНИ СЕКТОР: Општинска управа, Градоначелник, Скупштина општине, Дирекција за изградњу, Завод за планирање, ЈП за стамбену политику, ЈКП, Центар за социјални рад, Завод за статистику, Повереништво комесаријата за избеглице итд...

ПРИВАТНИ СЕКТОР: Секторска удружења, Привредна комора, Инвеститори, Произвођачи и продавци грађевинског материјала, Приватне банке, Предузимачи, Грађевинска предузећа, Пројектни бирои, итд...

ЦИВИЛНИ СЕКТОР: Удружења грађана, Политичке партије, НВО – стране и локалне, Удружења избеглица, Удружења лица са посебним потребама, етничке групе итд...

STRUCTURE OF STAKEHOLDERS

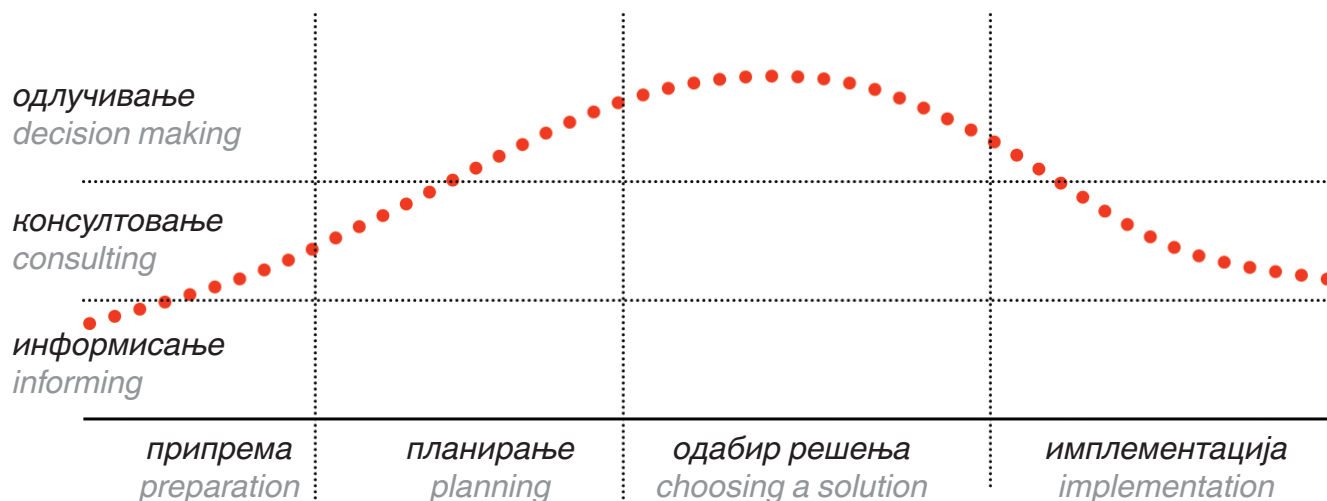
(examples of stakeholders by sector)

PUBLIC SECTOR: Municipal administration, the mayor, Municipal Assembly, Directorate for Building, Planning Institute, PE for housing policies, Social working center, Department of Statistics, Commissariat for Refugees, etc...

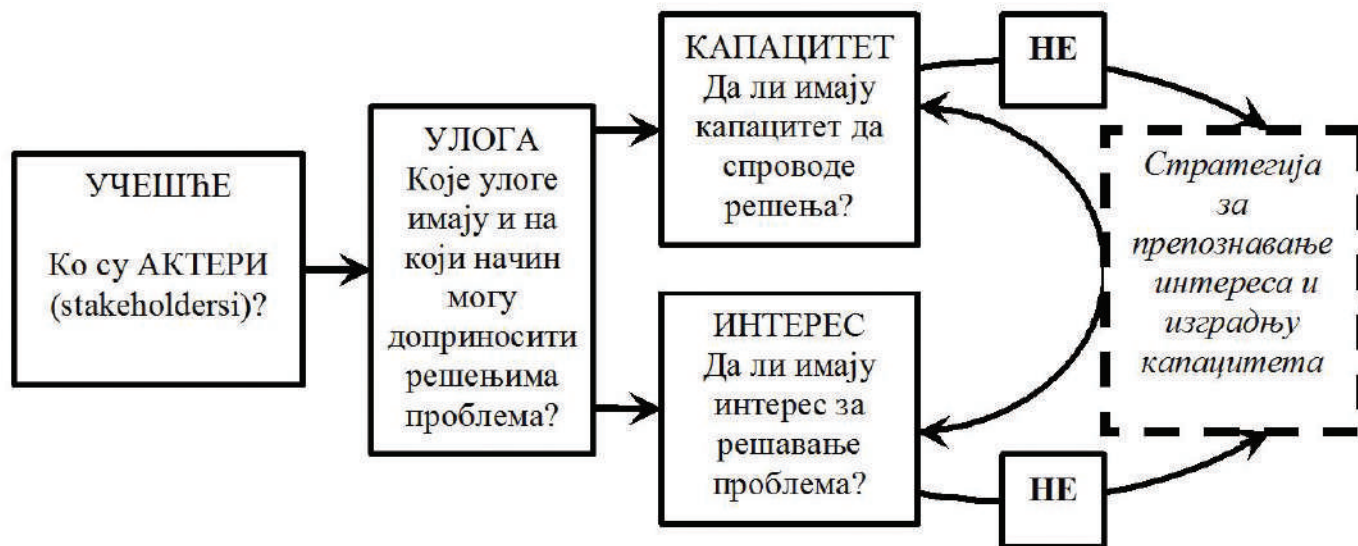
PRIVATE SECTOR: Sectoral Associations, Chamber of Commerce, investors, manufacturers and sellers of building materials, private banks, contractors, construction companies, project offices, etc...

CIVIL SECTOR: Citizens' associations, political parties, NGO - foreign and local, refugee associations, associations of persons with disabilities, ethnic groups, etc ...

ДИЈАГРАМСКИ ПРИКАЗ ПРОЦЕСА ПАРТИЦИПАЦИЈЕ ILLUSTRATION OF THE PARTICIPATION PROCESS

АНАЛИЗА И МОБИЛИЗАЦИЈА СТЕЈКХОЛДЕРА ANALYSIS AND MOBILIZATION OF STAKEHOLDERS

Стејкхолдери се могу анализирати и систематизовати по различитим критеријумима или атрибутима. Ово помаже да се одреде групе стејкхолдера које показују различите нивое интересовања, способности и релевантности за поједина питања. Потребно је дефинисати области у којима је потребно повећати способности за ефикасну партиципацију стејкхолдера. Такође, потребно је предвидети могуће сукобе међу појединим стејкхолдерима.

Stakeholders can be analyzed and systematized according to different criteria or attributes. This helps to determine groups of stakeholder that show different levels of interest, ability and relevance for certain questions. We need to define the areas in which we can increase the ability of effective stakeholder participation. We also need to observe the potential conflicts which can ensue between certain stakeholders.

СТРАТЕГИЈА ИЛИ ПУТ?

Уочавамо разне врсте стејкхолдера укључујући кориснике. Стејкхолдери могу понудити разне опције и могу да имају пуно разлога да се укључе или не укључе.

Стејкхолдери имају различите планове и циљеве, тако да постоји много начина да се они укључе у процес партиципације и ни један од њих није најбољи.

Како би разумели систем у коме имамо много информација, до којих се може доћи на различите начине, потребано је проценити колико је одређена метода користна за препознавање оних најбитнијих. Један од начина да се то изведе јесте SWOT анализа.

Да напоменемо да не постоји један извор информација. Потребно је трагати за информацијама које ће помоћи разумевању или ће употпунити празнине и ажурирати базу информација.

A STRATEGY OR THE WAY?

We have different kinds of stakeholders, including the users. They can offer different options and have many reasons to participate or not participate.

Stakeholders have different plans and aims, so there are many ways to get them involved in the process of participation and none of them is the best.

In understanding system we have a lot of information which can be reached in the different ways but we need intellect to presume how some method is useful for us. One of the methods is SWOT analysis.

We need to mention that there doesn't exist one source of information. We need to search for information which will help understanding or will complete emptiness and update information.

04.4

УТИЦАЈИ И ИНТЕРЕСИ СТЕЈКХОЛДЕРА INFLUENCE AND INTERESTS OF STAKEHOLDERS

приредила: Тамара Вуковић
reduced by: Tamra Vuković

110 Категоризација је извршена према секторима, а затим су процењени утицаји и интереси сваког појединачног стејкхолдера. Захваљујући овом поступку створене су основе за даље анализе и развој пројекта. Битно је прилагодити решења разноврсним потребама различитих сектора и актера унутар њих. Такође, битно је нагласити да помоћу ове евалуације можемо да активирамо и заинтересујемо шири спектар корисника у процесу партиципације и управо на овај начин створити оптималније решење.

Categorization was made according to the MEPPP, then the estimated impacts and interest of each stakeholder. Thanks to this procedure, a foundation was laid for further analysis and project development. It is important to customize solutions a varied needs of different sectors and actors within them. It is also important to stress that using this evaluation can trigger interest and a wider range of users in the process of participation and precisely in this way create the optimal solution.

	МАЛИ УТИЦАЈ SMALL INFLUENCE	ВЕЛИКИ УТИЦАЈ HIGH INFLUENCE
МАЛИ ИНТЕРЕС LOW INTEREST	<p>Историјски архив Неготин Historical archive of Negotin</p> <p>Национална алијанса за локални економски развој National alliance for the local economic growth</p> <p>Становници Неготина Inhabitants of Negotin</p>	<p>Власници Штубичких пивница Owners of wine cellars in Štubik</p> <p>Фондација 'Еко Фонд' Foundation 'Eko Fund'</p> <p>Министарство привреде Ministry of Economy</p> <p>Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Ministry of agriculture, forestry and water management</p> <p>Привредна комора Србије Serbian Chamber of Commerce</p>
ВЕЛИКИ ИНТЕРЕС HIGH INTEREST	<p>Становници Рајца, Рогљева и Смедовца Inhabitants of Rajac, Rogljevo and Smedovac</p> <p>Произвођачи вина у Рајцу, Рогљеву и Смедовцу Wine producers in Rajac, Rogljevo and Smedovac</p> <p>Власници смедовачких, рајачких и рољевачких пивница Owners of the wine cellars in Smedovac, Rajac and Rogljevo</p> <p>Месне заједнице Local community governments</p> <p>Дом културе Неготин Negotin Cultural Center</p> <p>Власници угоститељских објеката Owners of restaurants and accommodations</p>	<p>Удружење винара The association of wine makers</p> <p>Општина Неготин Municipality of Negotin</p> <p>Туристичка организација општине Неготин Tourist organization of the municipality of Negotin</p> <p>ГИЗ GIZ</p> <p>УНЕСКО UNESCO</p> <p>Канцеларија за економски и рурални развој (КЛЕР) Office for the local economic and rural development (KLER)</p> <p>ЈП за грађевинско земљиште општине Неготин PE for building the land of the municipality of Negotin</p> <p>Министарство културе Ministry of Culture</p> <p>Завод за заштиту споменика Department of Heritage Protection</p> <p>Завод за урбанизам Неготин Office for Urban Planning of the municipality of Negotin</p> <p>Завод за урбанистичко планирање и пројектовање Department of Urban Planning and Design</p> <p>Регионална агенција за развој источне Србије Regional Agency for the Development of Eastern Serbia</p>

04.5

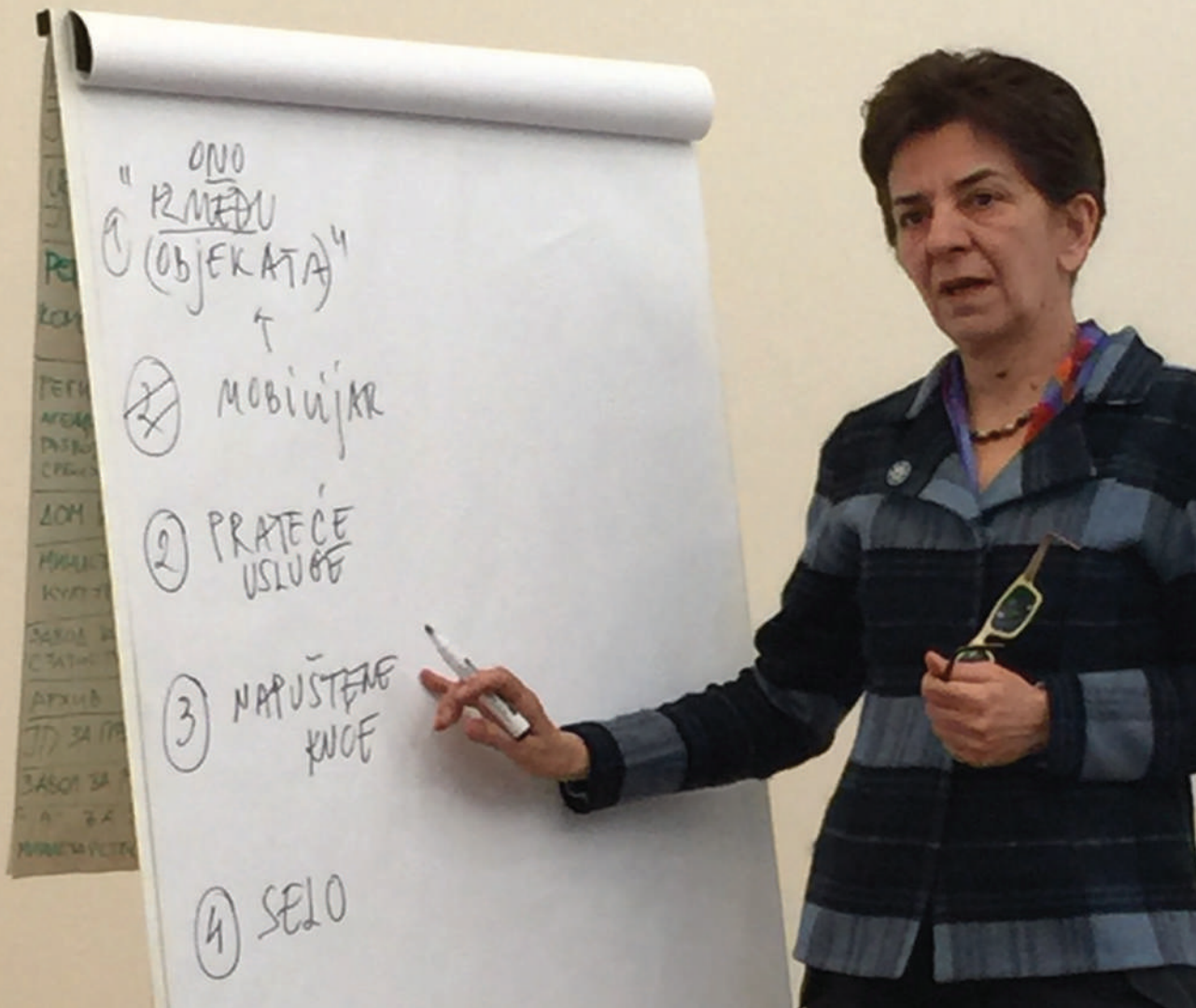
ПАРТИЦИПАЦИЈА У ПЛАНИРАЊУ УРБАНОГ РАЗВОЈА PARTICIPATION IN URBAN DEVELOPMENT PLANNING

Предавач: доц др Ратка Чолић | приредила: Тамара Вуковић
Lecturer: Assistant prof. PhD Ratka Čolić | redacted by: Tamra Vuković

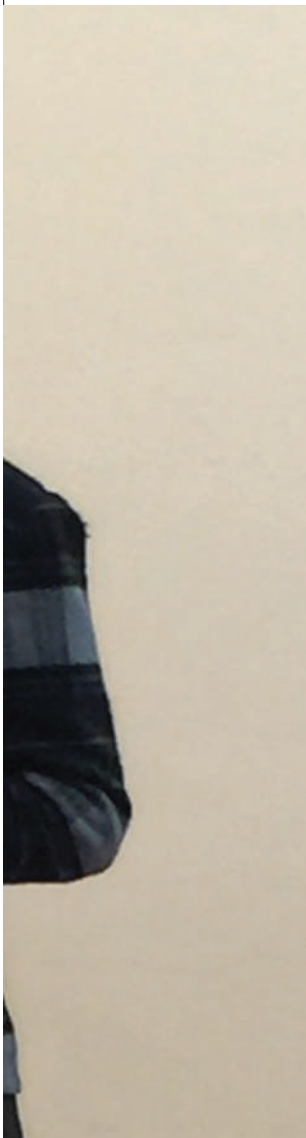

Идентификација и мобилизација стејкхолдера је први критични корак у процесу утврђивања стратегија реализације пројеката и заснива са на њиховом учешћу (партиципацији).

Неуспешна идентификација и укључивање правих стејкхолдера, темељно ће ослабити комплетан процес припреме и усвајања стратегија и пројеката и представља озбиљну претњу за успех целокупног посла.

Identification and mobilization of stakeholders is the first crucial step in the process of determining the strategy and way of implementation of projects and it is based on their level of involvement (participation). Failing to identify and include the right stakeholders, will fundamentally weaken the entire process of preparation and adoption of strategies and projects, while also posing a serious threat to the success of the entire affair.

“Изговори гласно”

Пројекат који је симулиран на радионици представља комбинацију јавног скупа и изложбе. Приликом реализације оваквих видова пројекта учесници су сви заинтересовани грађани, али и представници локалне заједнице, стручна јавност и други. Највећим делом то су случајни пролазници које је привукла радозналост. Током присуства догађају, они износе своје ставове и дискутују о развоју простора у коме живе. У овакве типове процеса могу да буду укључена чак и деца, која својим осмишљавањем и цртањем града будућности такође могу потпомоћи изложбу.

Техника овог процеса, може бити примењивана приликом свих фаза планирања и од великог је локалног значаја. Постоје различити начини спровођења ових техника, комбиновањем догађаја у току једног или више дана. Упознавајући се са различитим методама, попут споменуте методе ‘Изговори гласно’, могуће је ефикасније укључити шири спектар актера у процес партиципације.

“Say it Loud”

The project that was simulated during the course of the workshop represents a combination of public gathering and an exhibition. During the realization of these types of projects, participants can be all the interested citizens, as well as local community representatives, experts and others. For the most part, these are random people passing by attracted by their curiosity. They attend the event, present their views and discuss the development of the area in which they live. In these types of process, children can also be included, they can use their imagination and drawings to design a city of the future which can support the exhibition.

The technique of this process can be applied in all the phases of urban planning and it has a local significance. There are different ways to implement these techniques, by combining events during one or more days. Getting to know the different methods, like the mentioned ‘Say it loud’ project, can help with the involvement of a wider array of stakeholders in the process of participation.

Овакав видови изложби заправо представљају могућност да грађани активније учествују у процесу урбаног планирања, изношењем својих ставова и мишљења. Они постављају питања фасилитаторима, добијају одговоре, исказују своје жеље, визије, као и проблеме са којима се суочавају.

Задатак организатора је да организују изложбу, поставе плакате и паное са празним местима намењеним грађанима, на којима ће они моћи графички или текстуално да изнесу своје идеје и ставове. Обично су ови догађаји пропраћени аудио или видео записом, јер су од великог значаја за даљу анализу и за сам процес планирања.

These types of exhibitions represent a way for the citizens to participate more actively in the process of urban planning, by voicing their opinions and views. The facilitators are there to hear their questions, give them answers, let them express their desires, ideas and the problems that they face.

The task of the organizers is to set up the exhibition, put up posters and panels with empty spaces for the citizens, on which they can graphically or textually express their opinions. Usually, these events are accompanied by an audio or video recording because they have great importance for further analysis and the whole planning process.

SCENARIO

skicirano

PROJEKCIJE

SLOBODAN UZORAK
UKLJUČI SE I TI

↑ MOTIVACIJA GRAĐANA
DA NACRTAJU I NAPIŠU
SVOJ PREDLOG

PROBLEMI

1		● ● ● ● ●	NEKAKO NE!
2		● ● ● ● ●	MNOGO SUKA
3		● ● ● ● ●	MALO PEŠAKI I VOZE
4		● ● ● ● ●	

PREDLOZI

AKO LA
SA IZOSTA
PRAKTIČNOST
ULAZIŠU
MNOŠE

PROJEKCIJE
TIPICNE

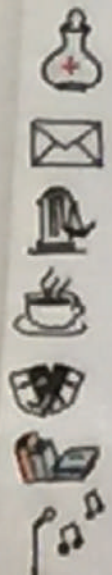
SCENARI

OPREMA

KLASIFIKACIJA

INSTRUMENTI

Радионица на тему “Изговори гласно” “Say it Loud” workshop

Процес партиципације | Партиципација у планирању урбаног развоја

118

По представљању концепта метода “Изговори гласно”, други део радионице оформљен је тако да студенти ураде симулацију процеса креирања саме изложбе, и да се поставе у улогу организатора. Препознавање проблема и потенцијала, уочених помоћу претходне анализе постојећег стања, био је први корак у процесу креирања ‘изложбених паноа’. Учесници у радионици подељени су у пет група, од по три члана.

After the presentation of the “Say it Loud” project, the second part of the workshop was conceived to be a simulation of the creative process that goes into creating such an exhibition, by putting oneself into the role of the exhibition organizers. Recognising the problems and potentials, identified thanks to the beforehand done analysis of the existing situation, was the first step in the process of creating the ‘exhibition panels’. The participants in the workshop were divided into five groups of three members.

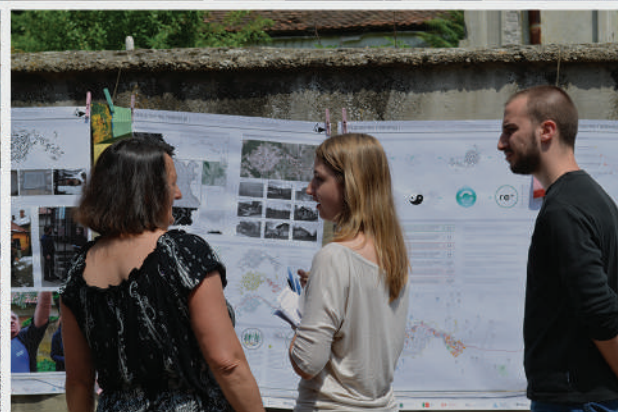
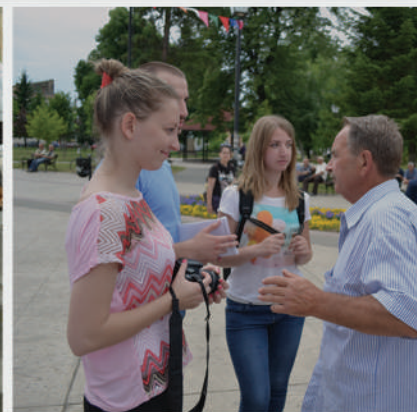

Свака група бавила се једном темом, а задатак је уједно био и разматрање начина којима је могуће формирати изложбу на креативан и разумљив начин. Теме које су препознате као битне за рад на задатом подручју Неготинских пивница биле су: 1) Јавни простори; 2) Мобилијар; 3) Пратећи сервиси / услуге; 4) Напуштени објекти и 5) Село. Један од циљева симулације је било учење начина на који је потребно поставити питања корисницима тог простора, како би као повратну информацију добили релевантне податке, значајне за даљи процес урбаног планирања. Резултат радионице су представљали графички и текстуални прилози одабраних метода анкетирања. Радови и дискусија који су произашли из ове радионице, представљали су уједно и основу за рад на терену. Студентима су на овај начин пружене значајне смернице, које су им помогле касније приликом анкетирања становника Неготинске крајине.

Each group dealt with one topic, and the aim was to review all the different methods that can be used to form an exhibition in a creative and comprehensible way. The topics which were identified as important for the work on the Negotin wine cellars were: 1) Public spaces; 2) Elements of urban design; 3) Additional services; 4) Abandoned buildings; 5) The village. One of the aims of this simulation was to learn the right way of forming and wording a question for the users of the space, in a way that can give us relevant information as a feedback, which can further help us in the process of urban planning. The results of the workshop were graphic and textual presentations of the chosen methods of surveying. Projects and discussions which were the result of this workshop were also the basis for the future field work. This way the students were given important guidelines, which later helped them out during the survey of the local community of the Negotin region.

РАД НА ТЕРЕНУ FIELD WORK

- Први обилазак локације
First site visit 05.1
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković
- Систематизација прикупљених података
First systematization of the collected data 05.2
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković
- Хијерархије проблема и потенцијала
The hierarchy of problems and potentials 05.3
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković
- Други обилазак локације
Second site visit 05.4
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković
- Систематизација прикупљених података
Second systematization of the collected data 05.5
Приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković

05.1

ПРВИ ОБИЛАЗАК ЛОКАЦИЈЕ

FIRST SITE VISIT

06.03.2015 - 08.03.2015

приредила: Тамара Вуковић
redacted by: Tamra Vuković

ОБИЛАЗАК ШТУБИЧКИХ ПИВНИЦА VISITING THE ŠTUBIK WINE CELLARS

Рад на терену | Први обилазак локације

Прву дестинацију приликом првог обиласка локације, представљале су Штубичке пивнице. Лоциран на неколико километара од првог насељеног места, овај сада напуштени комплекс пивница уједно је и хронолошки најстарији очувани овог типа у региону. Данас њега чини свега 28 пивница, које регионални пут просторно раздваја на две целине. Лоше физичко стање објеката имало је једну предност - омогућило је увид у унутрашњи изглед и просторну организацију пивница, а огољене фасаде обезбедиле су видљивост бондручне конструкције. Иако напуштен, овај комплекс се може издвојити у односу на остале, управо зато што нам омогућава јединствен увид у првобитан изглед и начин функционисања првих пивница насталих у овом региону. Велику препреку за њихову ревитализацију представља недостатак података о власницима самих објеката.

When we first visit the site, the first destination was Stubik wine cellars. Located a few kilometres from the first settlement, this collection of abandoned brewery complex is now also chronologically the oldest preserved of its type in the region. Today it accounts for only 28 wine cellars, which regional road divides spatially into two parts. The poor physical condition of the buildings have one advantage - enabled an insight into the internal layout and spatial organization of wine cellars, and bare facades have provided the visibility of timbering construction. Although abandoned, the complex can be recovered in relation to the other, precisely because it enables us unique insight into the original appearance and functioning of the first wine cellars produced in this region. A major barrier for their revitalization is the lack of data about the owners of the objects.

МАНАСТИР БУКОВО BUKOVO MONASTERY

Рад на терену | Први обилазак локације

Следећу дестинацију представљао је манастир Буково, лоциран на падини Братујевачке косе у близини Штубичких пивница и удаљен је свега 4км од Неготина. Захваљујући гостопримству једног од монаха манастира, студенти су обишли комплекс и упознали се са његовом карактеристичном историјом.

Једно од предања о настанку манастира Буково говори о томе да је он задужбина српског краља Милутина, подигнут после победе над бугарским царем Шишманом крајем 13. века. Према другом предању ктитор манастира је Свети Никодим Тисмански, који је већи део свог живота провео у Тимочној Крајини. На основу трећег предања сматра се да је овај комплекс изграђен у 15. веку и ктитор манастира је био један од властелина из области данашње источне Србије.

Манастир Буково је познат пре свега по својим иконама и фрескама, а у склопу главне манастирске цркве налази се и позлаћени иконостас рађен крајем 19. века у Аустрији. Приказе на иконостасу је начинио Лазар Крџалић, док је део икона израдио Павле Чортановић, учитељ цртања из Неготина.

Услед свог географског положаја, манастир се кроз историју нашао на удару бројних освајача, те је уједно и више пута страдао и био обнављан. Кнез Милош је након обнове из 1837. године поклонио звона манастиру, а 1839. године подигнута су и два конака. Припрата на манастирској цркви је дозидана 1877. године. Уочи Другог светског рата 1940. године, на северној страни изнад улаза подигнут је звоник квадратне основе, који данас чини саставни део улаза у манастирски комплекс.

Историјски гледано, овај манастир је значајан по томе што је управо унутар зидова овог комплекса склопљено примирје и договор о заједничком ратовању Србије и Бугарске против Турака.

The next destination was a monastery Bukovo, located on a slope near the Bratujevacke slope near of Stubik wine cellars, only 4km away from Negotin. Thanks to the hospitality of one of the monks of the monastery, the students toured the complex and got acquainted with its distinctive history.

One of the legends about the development of the monastery says that it was founded by Serbian King Milutin at the end of the 13th century, built after the victory over the Bulgarian Emperor Šišman. Another legend claims that the founder of the monastery is saint Nikodim Tismanski, who spent most of his life in the Timok region. According to the third legend, this complex was built in the 15th century and the founder of the monastery was actually one of the noblemen from the area of today's eastern Serbia.

Bukovo Monastery is known primarily for its icons and frescoes, and a part of the main monastery church is gilded iconostasis which was made in the late 19th century in Austria. The iconostasis was made by Lazar Krdžalić, while some of the icons were created by Pavle Čortanović, teacher of drawing from Negotin.

Due to its geographical location, throughout history, the monastery came under attack from many conquerors and has been also repeatedly destroyed and rebuilt. After the 1837 reconstruction, Knez Miloš donated the monastery bells, and in 1839 two dormitories were built. The narthex of the monastery church was added in 1877. Right before the Second World War, in 1940, a bell tower with a square base was built on the north side above the entrance, and now it forms an integral part of the entrance to the monastery complex.

Historically, the monastery was significant for being a place where many agreements of joint warfare between Serbia and Bulgaria against the Turks were made.

ПОСЕТА И САСТАНАК У ПРОСТОРИЈАМА ЗГРАДЕ ОПШТИНЕ НЕГОТИН VISIT AND MEETING AT THE NEGOTIN TOWN HALL

Општина Неготин - дискусија о будућој сарадњи
(с лева: Јован Миловановић - председник Општине Неготин; Бранко Милић - представник GIZ-а; в. проф. др Зоран Ђукановић - Архитектонски факултет у Београду; проф. др Јасминка Цвејић - Шумарски факултет у Београду)

Negotin Municipality - the discussion of future collaboration
(left to right: Jovan Milovanović - Mayor of Negotin Municipality; Branko Milić - representatives of GIZ; Associate professor dr Zoran Đukanović - Faculty of Architecture, University of Belgrade; Professor dr Jasminka Cvejić - Faculty of Forestry University of Belgrade)

У згради општине Неготин одржан је састанак са представницима општинске управе, релевантним учесницима у пројекту на подручју Неготинске крајине и грађанима заинтересованим за сарадњу. Председник општине Неготин је у уводној речи упознао присутне са проблемима са којима се сусрећу становници Неготинске крајине, али и са потенцијалима које ово подручје нуди. Руководиоци предмета који су се бавили темама Неготинских пивница и њиховим јединственим културним пределом на Архитектонском и Шумарском факултету Универзитета у Београду упознали су присутне са темама којима се студенти баве. Састанак је, између осталог, имао за циљ иницирање процеса колаборације и повезивање града Неготина и италијанског града Алгера. Овај партиципативни процес је служио информисању, али је и омогућио свим присутнима да се укључе у пројекат. Студенти су тада спровели и анкетаирање присутних стејкхолдера.

*Општина Неготин - дискусија о будућој сарадњи
 професор др Арналдо Бибо Ћекини - Департман за архитектуру, дизајн и
 урбанизам у Алгеру
 Negotin Municipality - the discussion of future collaboration
 professor dr Arnaldo Bibo Cecchini - Department for architecture, design and
 urbanism in Alghero*

*Општина Неготин - дискусија о будућој сарадњи
 др Паоло Батинели - Аташе за науку, Амбасада Италије
 Negotin Municipality - the discussion of future collaboration
 dr Paolo Battinelli - Science Attaché, Ambasciata d'Italia*

In the municipal building of Negotin, a meeting was held with representatives of local government, relevant stakeholders in the project in the area of Negotin region and citizens interested in cooperation. The Mayor of Negotin in his opening remarks informed the participants about the problems faced by residents of Negotin region, and the potential that this area offers. Professors from the University of Belgrade - Faculty of Architecture and Faculty of Forestry, were introduced participants with the study on topics about Negotin wine cellars and their unique cultural landscape. Among other things, the aim of the meeting was an initiation of a process of collaboration and making international cooperation between Serbian city of Negotin and the Italian city of Alghero. This participatory process has an informative purpose, but he allowed all interested participants to get involved in the project. Students then conducted a survey on present stakeholders.

Јован Миловановић, председник Општине Неготин

„Општина Неготин се као и многе друге општине у Србији суочава са тешкоћама у економском развоју, недовољним коришћењем сопствених ресурса, економским миграцијама, демографским пражњењем и замирањем руралне територије. Због наведених чињеница, локална самоуправа развија свој стратешки приступ у локалном економском развоју дефинишући кроз своја стратешка документа развојне правце, програме и пројекте. У реализацији пројеката ангажујемо све локалне стручне ресурсе тако да су данас у рад овог скупа укључени представници свих релевантних локалних институција. Развој туризма и пољопривреде и њихова синергија у појединим аспектима су међу приоритетима развоја општине Неготин а прави архитектонски бисер који представљају комплекси винских подрума у селима Рајац, Рогљево и Смедовац, окосница су развоја етно и винског туризма у нашој општини али и на ширем подручју источне Србије. Како значај пивница превазилази оквиру округа те због тога уживају статус културног добра од националног значаја а предложене су и за листу UNESCO, наше активности у циљу њихове туристичке валоризације не задржавају се у локалним оквирима већ представљају покушај да у ову причу укључимо све релевантне институције на националном али и међународном нивоу. Општина Неготин подржава у оквиру својих могућности, све програме и пројекте који доприносе укупној валоризацији природних и културних ресурса општине Неготин. У овом случају, израда студија о културном пределу неготинских пивница, као и њихов културни идентитет, адекватна заштита и туристичка валоризација могу да имају велики значај за локални и регионални развој.”

Jovan Milovanovic, the Mayor of Negotin

“Municipality of Negotin is, like many other municipalities in Serbia, facing difficulties in economic development, insufficient use of their own resources, economic migration, demographic emptying and vanishing rural territories. Due to these facts, the local government develops its strategic approach to local economic development through defining its strategic documents development directions, programs and projects. In the realization of the projects, we engage all the local professional resources so that they are today in the work of this meeting included representatives of all the relevant local institutions. The development of tourism and agriculture and their synergies in certain aspects are among the priorities of development of the municipality of Negotin a real architectural jewel that the complexes of wine cellars in the villages Rajac, Rogljevo and Smedovac, the backbone of the development of ethnology and wine tourism in our community but also in the wider area of eastern Serbia . How significance pub exceeds the boundaries of the district and therefore enjoy the status of cultural property of national importance have been proposed for UNESCO, our activities in the order of their tourist valorization not stay in the local framework, but also represent an attempt to this story include all relevant institutions at the national but also internationally. Municipality of Negotin is held within its means, all the programs and projects that contribute to the overall evaluation of the natural and cultural resources of the municipality Negotin. In this case, the preparation of studies on the cultural area of Negotin pub, as well as everything in their cultural identity, adequate protection and tourist valorization could mean for local and regional development. “

Бранко Милић, Представник ГИЗ-а

„Читав процес подржавају Немачка и Швајцарска влада. Идеја наше подршке није само истраживачки моменат. Дакле, што се тиче Немачке организације за међународну сарадњу ово је помоћно средство како би се заправо локална самоуправа на неки начин увела у неку праксу другачијег система одлучивања. Идеја наше подршке се огледа у пројектима у виду одлучивања и дефинисања некаквих развојних приоритета заједно са грађанима. Нама је циљ, као организацији, да имамо локалну самоуправу која је спремна да у пуној сарадњи са својим грађанима донесе праве одлуке. Општина Неготин је прва која је преузела на себе доста велики ризик за овакву једну тему која је компликована и захтевна, да управо у ту тему апсолутно уведу грађане и да све што се убудуће буде радило на развоју оваквог једног комплекса као што су пивнице, да ту кључну реч заправо имају грађани. Оно што радимо подржано је од стране Министарства финансија и Министарства локалне самоуправе.”

Branko Milić, The representative of GIZ

“The whole process is supported by the German and Swiss governments. The idea of our support not only research the moment. So, as far as the German Organization for International Cooperation This is an aid as to actually local government in some way introduced in a practice that is a different system of decision-making. Projects that we support and it is practically deciding and defining some kind of development priorities together with the people and that is the idea of our support. Our goal as an organization, we have a local government that is ready to full cooperation with its citizens to make the right decisions. Municipality of Negotin is the first that has taken on quite a big risk for such a topic is complicated and difficult to precisely that topic absolutely introduce citizens and that everything in the future be involved in the development of such a complex such as pubs, that there keyword actually have citizens. What we do is supported by the Ministry of Finance and Ministry of Local Government. “

ОБИЛАЗАК РОГЉЕВАЧКИХ ПИВНИЦА VISITING THE ROGLJEVO WINE CELLARS

Рогљевачке пивнице су једне од најпознатијих и најбоље очуваних комплекса овог типа у региону. Углавном су грађене од камена пешчара, опеке или бондрука, и неретко су богато украшаване декоративним елементима. Овај комплекс се издваја од осталих у региону јер се у оквиру њега налази пивница хајдук Вељка Петровића, једног од најпознатијих српских народних хероја, која се обликовно издваја од највећег броја винских подрума унутар комплекса. Известан број пивница је и даље активно, а поједине су преуређене у угоститељске објекте са смештајним капацитетима. Мештани и власници пивница су веома заинтересовани за активнију промоцију свог виноградарског наслеђа.

Rogljevo wine cellars are one of the most famous and best-preserved of its kind in the region. They are mostly built of sandstone, brick or half-timber, and often are richly decorated with decorative elements. This complex stands out from the rest of the region because within it there is wine cellar of haiduk Veljko Petrović, one of the most famous Serbian folk hero, which is designed differently from the greatest number of wine cellars within the complex. A number of wine cellars are still active, and some have been converted into restaurants with accommodation facilities. The residents and owners of the wine cellars were very interested in the active promotion of their viticultural heritage.

СКУП У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ “МОМЧИЛО РАКОВИЋ” У РАЈЦУ
ASSEMBLY AT THE PRIMARY SCHOOL ‘MOMČILO RAKOVIĆ’ IN RAJAC

Рад на терену | Први обилазак локације

Локално становништво села Рајац окупило се у основној школи “Момчило Ракић” где су их студенти интервјуисали и анкетирали. Био је приметан велики одазив на позив за сарадњу у оквиру пројекта. На скупу су били присутни представници цивилног и приватног сектора, као и председник месне заједнице. У овом случају карактеристично је да се улоге приватног и цивилног сектора поклапају - становници су углавном уједно и власници смештајних капацитета или пивница. Скупови овог типа представљају једну од значајнијих елемената партиципативног процеса, јер омогућавају директну интеракцију са стејхолдерима који су често изостављени у планерској пракси.

Local residents of the village Rajac gathered in the elementary school ‘Momčilo Rakić’, where students were interviewed and surveyed them. It was noticeable their great response to the call for cooperation in the project. The meeting was attended by representatives of civil and the private sector, as well as the president of the local community. In this case, it is characteristic that the role of the private and civil sectors overlap - residents are mainly the owners of accommodation capacities or wine cellars. Conferences of this type are one of the most important elements of a participatory process, as they allow direct interaction with stakeholders who are often left out of the planning process.

ОБИЛАЗАК РАЈАЧКИХ ПИВНИЦА И СТАРОГ РАЈАЧКОГ ГРОБЉА
VISITING THE RAJAC WINE CELLARS AND THE OLD RAJAC CEMETERY

Рад на терену | Први обилазак локације

Рајачке пивнице представљају један од највећих и најбоље очуваних комплекса овог типа. Иако је знатан број објеката данас напуштен, присутан је извештан број активних пивница. Поједини објекти данас имају нову функцију попут ресторана и гостионица. Овај комплекс је од свог настанка био континуално активан. Временом су на местима првих пивница бондручне конструкције настале оне од пешчара. Сматра се да је кроз комплекс пивница пролазио римски пут, чему сведочи присуство римских насеља.

Уз комплекс Рајачких пивница смештено је гробље, које датира из периода XVII и XVIII века, мада постоје назнаке да је настало још у периоду турске окупације у XV веку. Неки од симбола који се понављају на споменицима су: полукруг, круг, розета, полумесец, сунце, стабло, змија, троугао и, наравно, крст. Читав простор је запуштен и велики број споменика је у лошем стању.

Wine cellars of Rajac are one of the largest and best-preserved complexes of this type. Although a significant number of buildings is abandoned, there is a number of active wine cellars. Some facilities now have a new function, such as restaurants and inns. This complex from its creation was continuously active. Over time, the locations of the first half-timbering wine cellars incurred those of sandstone. It is believed that through the complex of wine cellars Roman road was passing, as evidenced by the presence of Roman settlements.

Beside complex of wine cellars of Rajac, the cemetery is located. It dates from the XVII and XVIII centuries, although there are indications that it is established in the period of Turkish occupation in the XV century. Some of the symbols that are repeated on the monuments are a semi-circle, circle, rosette, crescent moon, the sun, a tree, a snake, a triangle and, of course, cross. The entire area is abandoned and a large number of monuments are in poor condition.

ОБИЛАЗАК СМЕДОВАЧКИХ ПИВНИЦА VISITING THE SMEDOVAC WINE CELLARS

Смедовац је једно од најмањих села у региону, са најстаријом старосном структуром становника. Граница између комплекса пивница и села није јасно дефинисана. Велики број пивница је напуштено, а знатан број је девастиран. Архитектура пивница у Смедовцу је разнороднија - грађене су од бондрука, пешчара, опеке, а неке су и малтерисане, бојене и декорисане. Међутим, Смедовац је често изостављан из Општинских стратегија везаних за ревитализацију пивница и из туристичких понуда усмерених на промоцију винског туризма. Оваква пракса је вероватно последица веома негативног природног прираштаја и старосне структуре становништва. Студенти су приликом прве посете локацији уочили знатно мањи промет становника у овом селу.

Smedovac is one of the smallest villages in the region with the old age population. The border between the wine cellars complex and the village is not clearly defined. A large number of wine cellar is abandoned, and a considerable number is devastated. Architecture of wine cellars of Smedovac is more diverse - they are built of half-timbered, sandstone, brick, and some of them are plastered, painted and decorated. However, Smedovac is often omitted from Municipal strategies related to the revitalization of the wine cellars and from tourist activities aimed at promoting wine tourism. This practice is likely due to a negative natural population growth and age structure of the population. In the first visit of the site, students saw a significantly lower turnover of residents in this village.

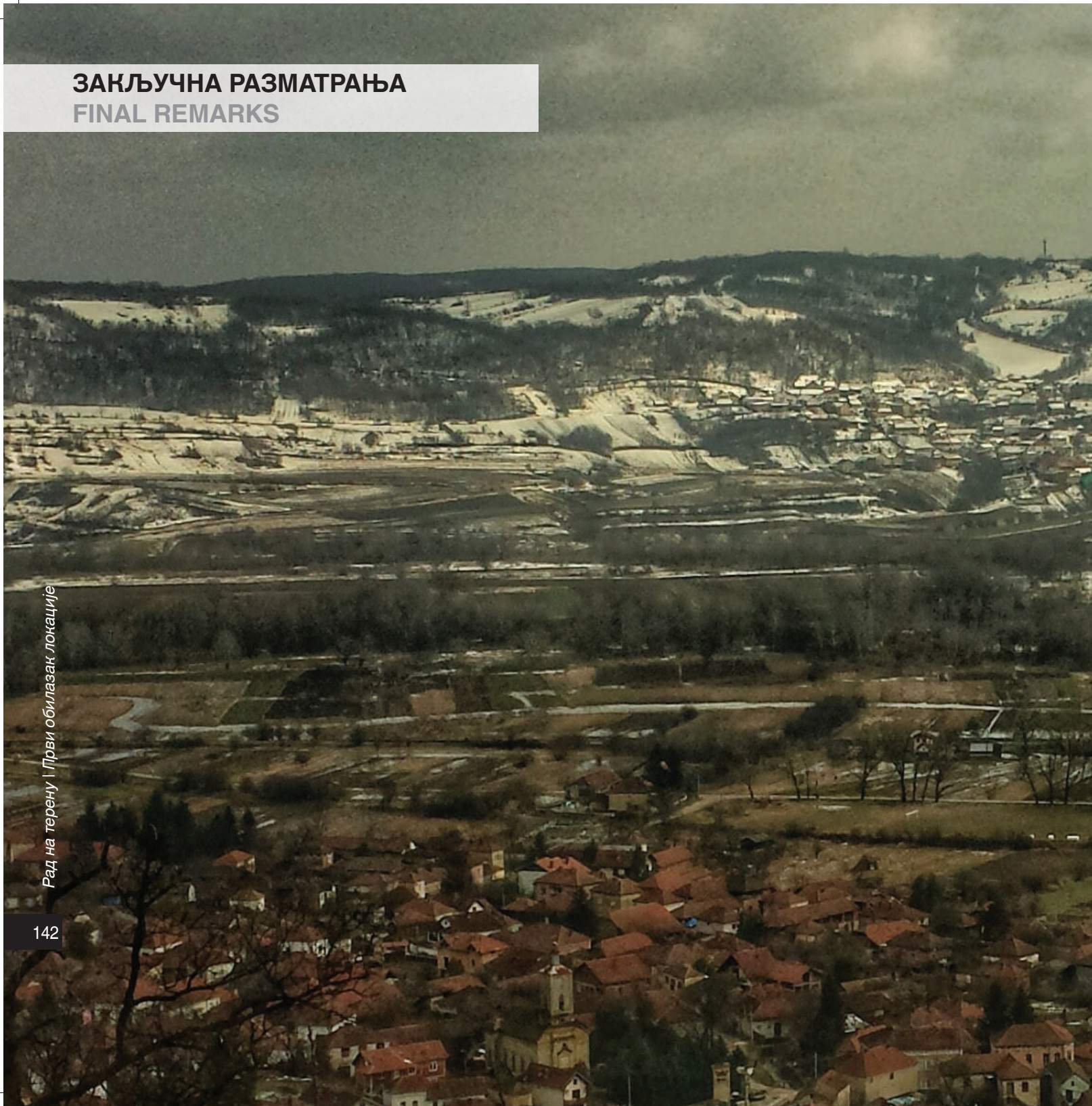

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

FINAL REMARKS

Рад на терену | Први обилазак локације

Први виногради у данашњем Тимочком региону настају у доба Римског царства. У XIV и XV веку дошло је до миграција становништва из косовско-метохијске регије у ове крајеве, које са собом доноси локалну традицију и стил градње пивница. Рајачке, Рогљевачке, Смедовачке и Штубичке пивнице представљају комплексе јединственог културно-историјског наслеђа, а такође су препознате од стране UNESCO-а.

Различити фактори утицали су на стагнацију ове привредне гране у Неготинској крајини. Партиципативни процес у коме су учествовали студенти и стејкхолдери омогућио је свежији и обухватнији приступ теми ревитализације пивница.

Развој винског туризма и даља промоција постојеће туристичке понуде дуж винске руте свакако би имала значајан утицај на развој читавог подручја и обезбедила би опстанак традиционалних метода производње.

The first vineyards in today's Timok region are formed at the time of the Roman Empire. In the XIV and XV centurie, there has been a migration of population from Kosovo and Metohija region in this area, which brings local tradition and wine cellars building style. Wine cellars complexes of Rajac, Rogljevo, Smedovac and Stubik represent a unique cultural and historical heritage, also recognized by the UNESCO.

Various factors influenced the stagnation of the industry in Negotin region. The participatory process in which students and stakeholders were participating has enabled a more fresher and comprehensive approach to the issue of wine cellars revitalization.

The development of wine tourism and continuing promotion of existing tourism along the wine route would certainly have a significant impact on the development of the entire region and would ensure the survival of traditional production methods.

Field work | First site visit

05.2

СИСТЕМАТИЗАЦИЈА ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА SYSTEMATIZATION OF THE COLLECTED DATA

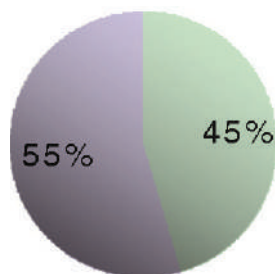
приредила: Тамара Вуковић
reduced by: Tamra Vuković

Приказани дијаграми представљају резултате анкете спроведене у марту 2015. године од стране студената у Неготину и оближњим селима.

These diagrams represent the results of the survey conducted in March 2015 by the students in Negotin and the nearby villages.

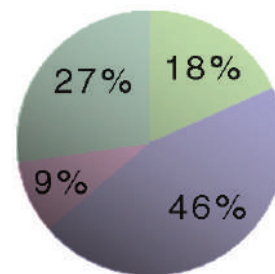
Пол: Gender:

- мушки
male
- женски
female

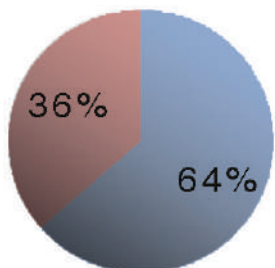
Старосно доба: Age:

- 30-39
- 40-55
- 56-64
- >65

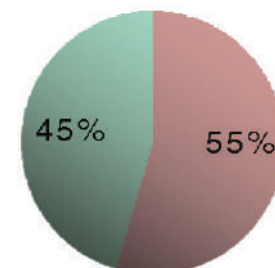
Занимање: Profession:

- запослен
employed
- пензионер
retired

Стручна спрема: Education:

- основна школа
primary school
- факултет и више образовање
faculty and higher education

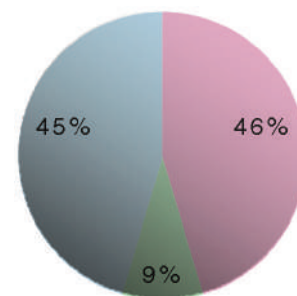

“Да ли сте задовољни бројем и разноврсношћу пратећих услуга овог места?”

“Are you satisfied with the number and variety of additional services here?”

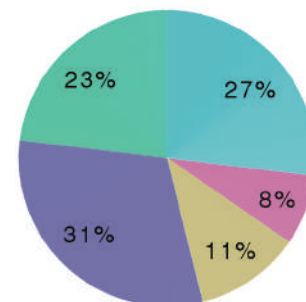
- Има довољан број (пратећих) услуга за ово место
There are enough (additional) services there
- Има мали број (пратећих) услуга које могу да опслужују ово место
There are not enough (additional) services there
- Нема довољно (пратећих) услуга
There are enough (additional) services

“Како доживљавате просторе пивница (присуство мобилијара, осветљење, крајолик, целокупан доживљај)?”

“How do you experience the spacase around the wine cellars (mobiliary, lighting, scenery, the whole experience)?”

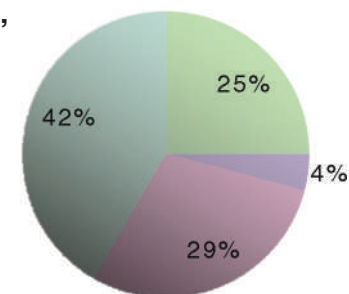
- лепо
pretty
- незанимљиви
uninteresting
- лепо уређени
nicely equipped
- лоше уређени
badly equipped
- небезбедни
unsafe

“Како доживљавате напуштене куће унутар комплекса пивница?”

“How do you feel about the abandoned house within the complex?”

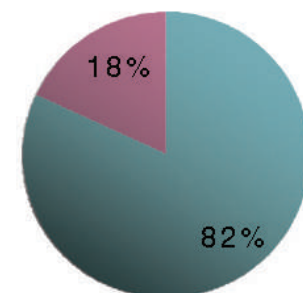
- лепе
pretty
- ружне
ugly
- небезбедне
unsafe
- треба да се реновирају
they need to be renovation

“Да ли сте посетили неке од пивница које се налазе у непосредној околини, и које?”

“Have you visited any of the wine cellars located in the close vicinity of the city and villages, and which ones?”

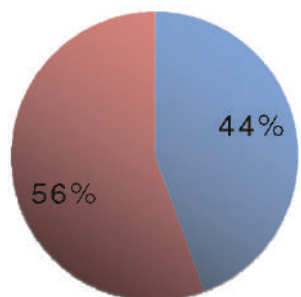
- Да, све
Yes, all
- Да, само Рајачке
Yes, only in Rajac

“Да ли мислите да је потребно мењати изглед пивница?”
“Do you think it’s necessary to change the appearance of the wine cellars?”

■ да
yes

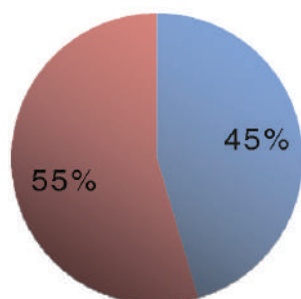
“Шта је према вашем мишљењу највеће богатство овог подручја?”
“What do you think is the greatest treasure of this region?”

■ природна лепота
natural beauty
■ традиција (културна вредност)
tradition (cultural values)

“Да ли бисте волели да Ваш крај постане туристичка атракција?”
“Would you like this place to become a tourist attraction?”

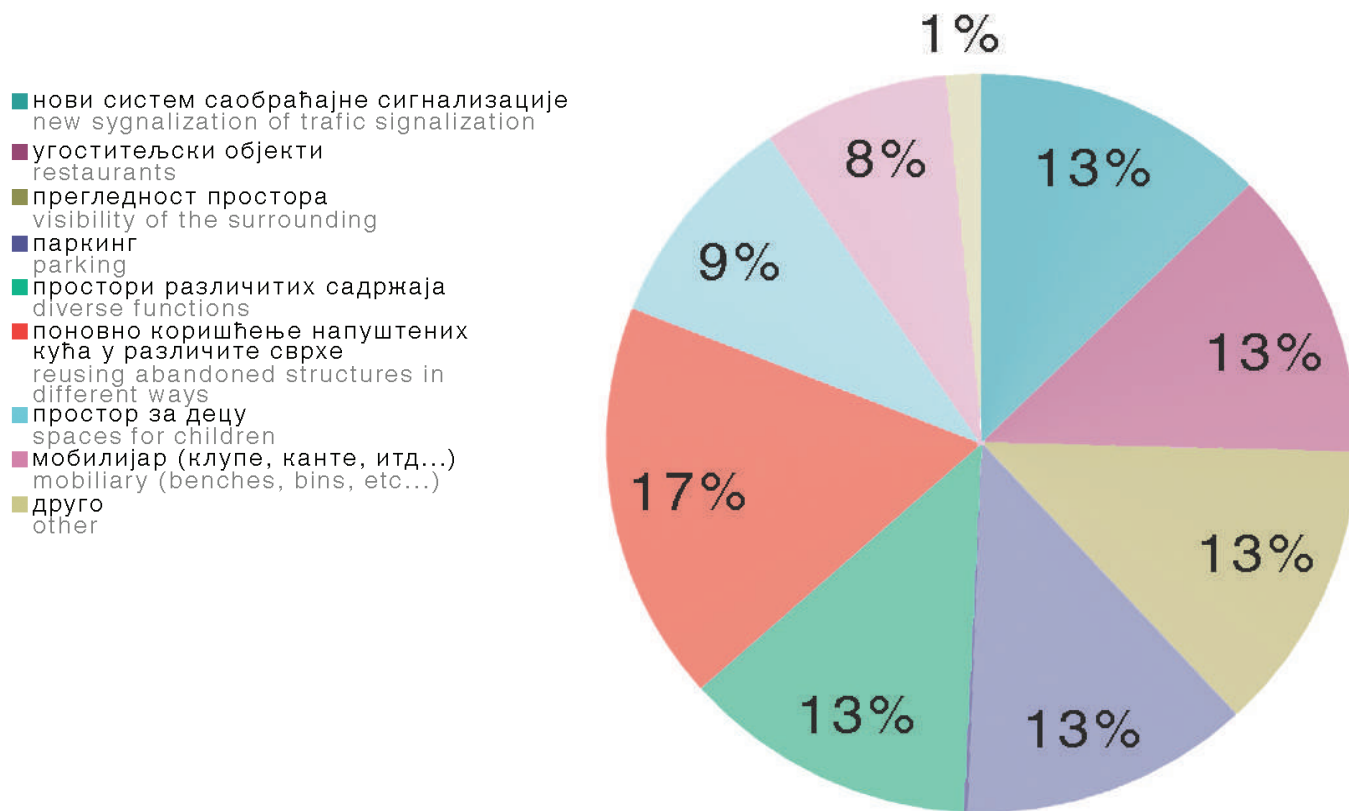
■ да
yes

“Шта мислите какав би требало да буде однос између пивница и села?”
“What do you think what should the relationship between the wine cellars and the village be?”

■ битан део села (повезан и проходан)
important part of the village (connected)
■ издвојен од села (изолован и непроходан)
separated from the village (isolated)

Обнављање напуштених кућа и увођење паркинга, угоститељских објеката, као и нови систем саобраћајне сигнализације, само су неки од предлога за унапређење простора које су испитаници навели на питање **“када бисте могли да унапредите простор чему бисте дали приоритет?”**

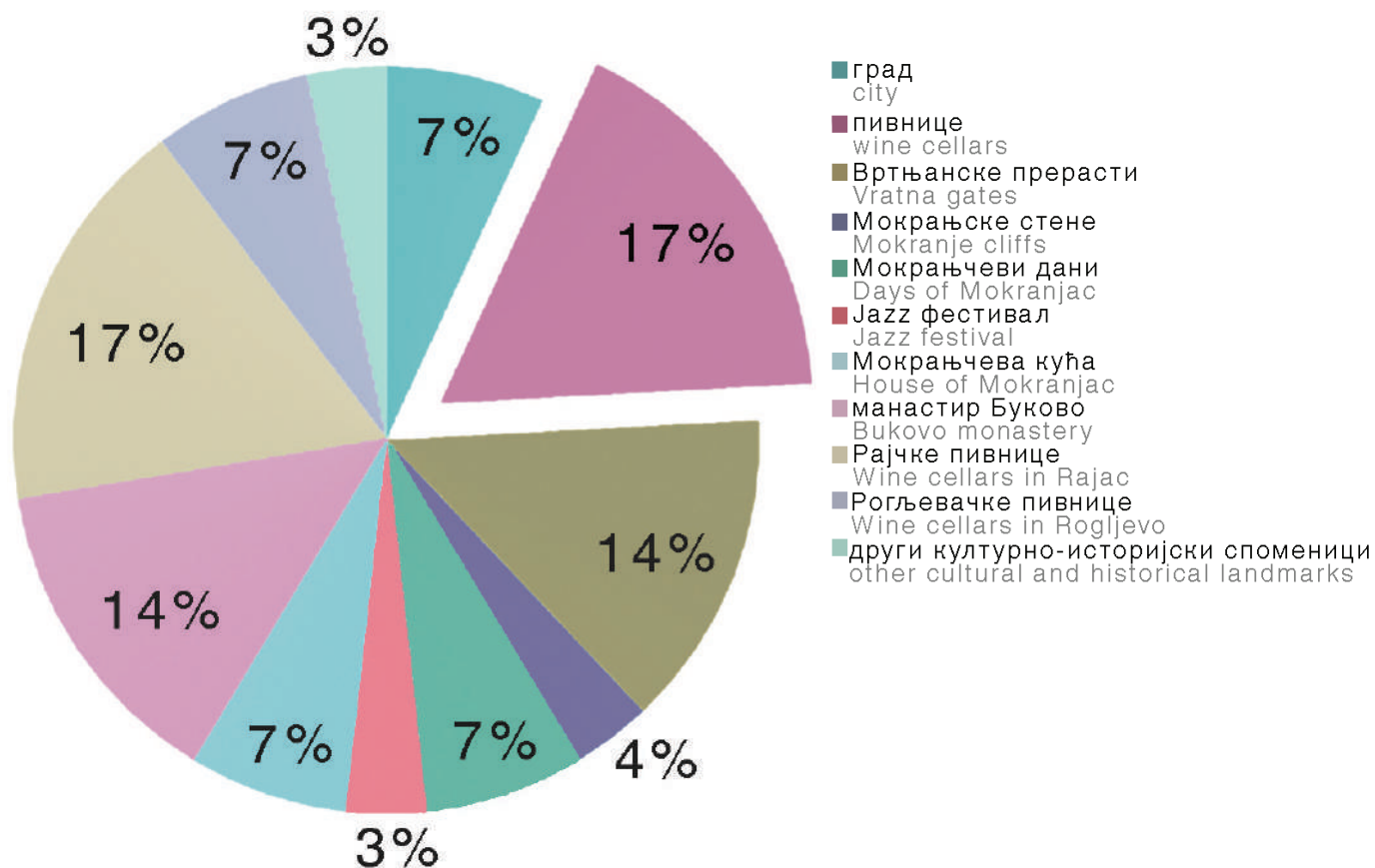

Field work | Systematization of the collected data

Recovery of abandoned houses and the introduction of parking, restaurants, and a new system of traffic signals are just some of the suggestions for improvement of the area which respondents indicated the question “if you could improve the space what would you give the priority to?”

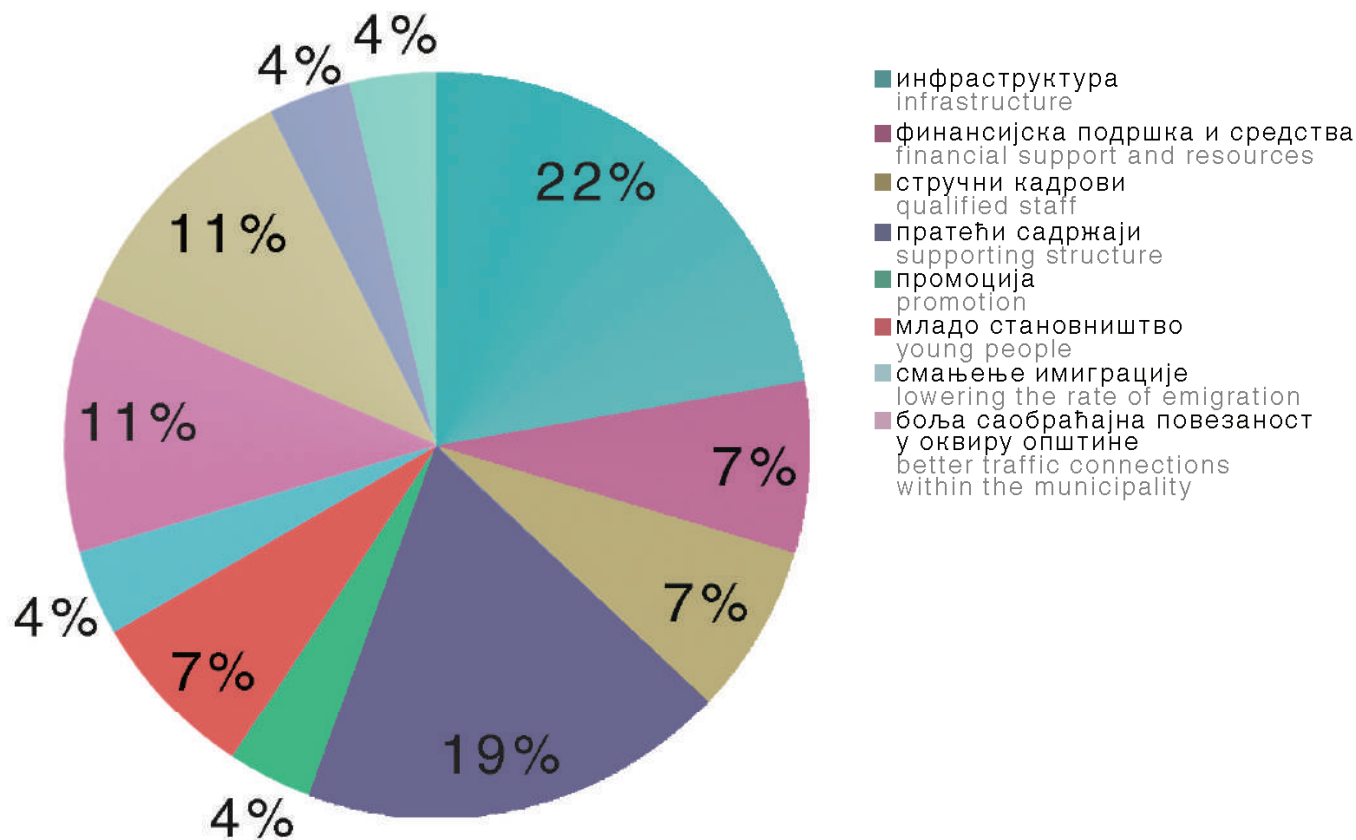

Највећи број испитаника сложио се да су пивнице атракција Неготина коју би посетиоци требали да посете при доласку у овај регион, а нешто мање је споменуло и манастир Буково и Вратањске прерасте, када им је постављено питање **“шта је по вама највећа атракција и шта би препоручили туристима да посете у Неготинској крајини?”**

Most of the respondents agreed that the brewery attraction Negotina you that visitors should visit on arrival in the region, and somewhat less mentioned the monastery Bukovo and Vratnjske turn, when asked the question “what do you think is the biggest attraction and what would you recommend to tourists to visit in the Negotin region?”

На питање “шта је главна ствар која недостаје овом подручју?” највећи број испитаника се сложио да су то пратећи садржаји и инфраструктура.

To the question “what is the main thing missing in this area?” most respondents agreed that they were supporting facilities and infrastructure.

05.3

ХИЈЕРАРХИЈА ПРОБЛЕМА И ПОТЕНЦИЈАЛА HIERARCHY OF PROBLEMS AND POTENTIALS

Концепција и метод: ванредни проф. др Зоран Ђукановић | приредила: Тамара Вуковић
Conceptualization and Methodology: associate prof. PhD Zoran Đukanović | redacted by: Tamra Vuković

Уколико би потенцијали, који ће бити наведени у тексту који следи, били адекватно примењени, довели би до јачања свих сектора. Представници приватног сектора, који су у овом случају углавном произвођачи вина, угоститељи, пољопривредници и други приватници, као становници села уједно чине и представнике цивилног сектора. Регулисањем наведених проблема сам стандард живота био би повећан. Деловање јавног сектора, јачање туризма и промовисање региона довели би до улагања у развој инфраструктуре и јавних простора села и пивница, чиме би се побољшао квалитет живота цивилног сектора и утицај приватног сектора. Ове промене би надаље изазвале убрзо и јачање сва три поменута сектора и побољшање економских и животних услова унутар читавог региона.

If the resources listed are adequately implemented, would lead to the strengthening of all sectors. Representatives of the private sector, which in this case mainly winemakers, restaurateurs, farmers and other private owners, as the villagers also constitute the civil sector representatives. By regulating the problems I mentioned the standard of living will be raised. The functioning of the public sector, boost tourism and promote the region would lead to investment in infrastructure development and public spaces and village pub, which would improve the quality of life of the civil sector and the impact of the private sector. These changes will further strengthen and soon drew all three of the aforementioned sectors and improve the economic and living conditions in the whole region.

**JABHI SEKTOR
PUBLIC SECTOR**

ЈОВАН
МИЛОВАНОВИЋ
JOVAN
MILOVANOVIĆ

НАДИЦА
ВАСИЋ
NADIĆA
VASIĆ

МАРИЈАНА
ЂОРЂЕВИЋ
MARIJANA
ĐORĐEVIĆ

ДУШАН
ПЕТРОВИЋ
DUŠAN
PETROVIĆ

АЛЕКСАНДРА
МАТИЋ
ALEKSANDRA
MATIĆ

ДРАГАН
МИЈУЦИЋ
DRAGAN
MIJUCIĆ

СВЕТЛАНА
ПЕЈКОВИЋ
SVETLANA
PEJKOVIĆ

НЕНАД
ВОЈИНОВИЋ
NENAD
VOJINOVIĆ

МАРИНА
НИКОЛИЋ
MARINA
NIKOLIĆ

ДРАГАНА
ПАОВИЋ
DRAGANA
PAOVIĆ

ОЛГА
ПРЕДИЋ
OLGA
PREDIĆ

СМИЉКА
ЈУРАСОВИЋ
SMILJKA
JURASOVIĆ

ВАЛЕНТИНА
НИКОЛОВСКА
VALENTINA
NIKOLOVSKA

Проблеми (мишљење партиципаната) Problems (opinions of the participants)

1	Недостатак буџетских средстава Lack of funds
2	Драстичан пад броја становника у селима (емиграција становништва) A drastic decline of inhabitants in the villages (emigration of the populus)
3	Недостатак стручног кадра A lack of qualified personnel
4	Неадекватна инфраструктура (претежно се мисли на путеве и повезаност Неготина и околних места) Lack of infrastructure (primarily regarding the roads and connection to Negotin and the surrounding settlements)
5	Успореност у реализацији пројеката Slow realization of projects
6	Непостојање свести грађана о битним питањима (загађење животне средине, потенцијал пивница, непостојање иницијативе за побољшање квалитета живота) Lack of consciousness of the inhabitants in regard to some important problems (pollution, the potential that the wine cellars present, lack of initiative when it comes to improving the quality of life)
7	Неадекватна промоција Неготина од стране туристичке организације The municipality of Negotin is badly promoted by the tourist agencies
8	Непостојање систематизације при обнови пивница Non-systematic approach towards the reconstruction of the wine cellars
9	Недовољна сарадња месних заједница и општине Lack of cooperation between the local village governments and the municipality
10	Неадекватан однос приватног и јавног сектора Inadequate relationship between the private and the public sector
11	Неадекватна сарадња Завода за заштиту споменика и осталих стејкхолдера и сектора Inadequate cooperation between the Department of Heritage Protection and other stakeholders and sectors

Потенцијали (мишљење партиципаната) Potentials (opinions of the participants)

Традиција производње вина Long winemaking tradition	1
Културно-историјски значај пивница и гробља код Рајачких пивница Cultural and historical importance of the wine cellars and the old graveyard in Rajac	2
Пчеларство Beekeeping	3
Манифестације Manifestations	4
Етно село Ethno Village	5
Вратна (Рекреативни туризам) Vratna (Recreational tourism)	6
Едукативни центар и музеј за вино Educational center and the museum of wine	7
Лов и риболов (туризам) Hunting and fishing (tourism)	8
Речни туризам River tourism	9
Аеродром (пољопривредни) Airport (agricultural)	10
Еуро-Вело европска стаза (Спортско рекреативни туризам) Euro-Velo European track (Recreational tourism)	11

Проблеми (експертско мишљење)

- 1 Непостојање свести грађана (иницијативе)**
Не само да немају сопствену иницијативу већ и не поштују оне које су покренуте од стране јавног сектора (пример: контејнери). Недостатак свести о важности пивница кочи даљи развој, па се онда овај проблем може сматрати и узроком неких других.

- 2 Честа промена власти – нема континуитета**
У прошлости су више пута започињане различите иницијативе везане за пивнице, али је њихово извођење прекинуто услед промене људи на битним положајима у јавном сектору. Не сматрамо да је сама промена власти проблем, већ недостатак континуитета у раду који је њена последица.

- 3 Непостојање (неангажованост) стручног кадра**
Ангажовање људи који су квалификованији за решавање неких од постојећих проблема (допуна буџета из фондова, ревитализација пивница) би значајно могла да убрза развој подручија.

- 4 Драстичан пад броја становника (одлазак младих људи)**
Нема довољно младих људи који би радили, учествовали у процесу планирања

- 5 Скроман јавни буџет**
Јако битан извор новчаних средстава, и почетка свих реализација.

- 6 Инфраструктура**
Уређење прилазних путева, као и стаза у близини објеката побољшало би мобилност људи и доступност робе.

- 7 Недовољна промоција Неготина**
Туристичка организација Неготина не ради адекватно посао, богатства Неготинске крајине су врло слабо промовисана.

- 8 Недостатак инвеститора**
Не постоји заинтересованост за инвестирање у развој.

- 9 Успореност у реализацији**
Пројекти чија је реализација започета се превише споро развијају. До овога долази услед честе промене власти.

- 10 Систематизација обнове пивница**
Свако ради на своју руку, не поштују се правила што доводи до потенцијалног губитка културно-историјских вредности.

- 11 Неповезаност месних заједница и општине**
Слаба комуникација, имају неке заједничке интересе али их због лоше комуникације не остварују.

- 12 Лош однос приватног и јавног сектора**
Општина не пружа довољну подршку приватницима.

- 13 Проблем са заводом за заштиту споменика**
Строга правила за интервенције на пивницама, лоша комуникација између завода и људи из управе Неготина.

Problems (expert opinion)

<p>The lack of awareness among citizens (initiative) Not only have their own initiative but also are unaware that they have been taken by the public sector (eg containers). Lack of awareness about the importance of a pub hindering further development, however, then this problem can be viewed as a cause of some others.</p>	1
<p>Frequent changes of government - there is no continuity In the past, many times small start various initiatives related to the brewery, but their performance was interrupted due to the change of people in important positions in the public sector. I do not consider myself to be a change of government problem, but the lack of continuity in the work that arises from that</p>	2
<p>The absence (disengagement) professional staff Engaging people who are qualified to solve some of the existing problems (supplement budget funds, revitalization pub) could significantly ubraza development areas.</p>	3
<p>The drastic decline in the population (young people leaving) There are not enough young people to work, participated in the planning process</p>	4
<p>Poor public budget Very important source of funds, and the start of implementation.</p>	5
<p>Infrastructure Building access roads and trails near the facilities would improve the mobility of people and availability of goods</p>	6
<p>Insufficient promotion Negotina Tourist organization Negotin is not working properly work, wealth Negotin region are very poorly promoted.</p>	7
<p>The lack of investors There is interest in investing in development.</p>	8
<p>Slowness in implementation Projects whose implementation started too slow to develop. This is caused by frequent changes of government.</p>	9
<p>Systematization renovation pub Everyone is working on their own, do not respect the rules, leading to a potential loss of cultural and historical value.</p>	10
<p>Poor communication between local communities and municipalities The problem in communication, have some common interests' but because of poor communication is not true.</p>	11
<p>Poor relation between public and private sectors The municipality does not provide sufficient support to private.</p>	12
<p>Problem with the Institute for Protection of Cultural Monuments Strict rules for intervention on the pub, poor communication between all of the people from the administration Negotina.</p>	13

Потенцијали (експертско мишљење)

- 1 Традиција производње вина**
Неговање традиције (производе се карактеристичне врсте вина по којима је ово подручје и познато).

- 2 Културно-историјски значај пивница и старог гробља**
Вредно историјско наслеђе које треба сачувати и велики потенцијал за развој туризма.

- 3 Природни потенцијал за гајење винове лозе и пољопривреду (тероар)**
Јединствен тероар у региону и шире. Потенцијал који не може бити створен радом човека на другом месту, што га чини још битнијим.

- 4 Природни потенцијал (Вратна, Рујевац)**
Аутентичан природни предео, потенцијал за развој туризма.

- 5 Манифестације**
Окупљање великог броја људи, доприносе развоју туризма, али и других грана привреде.

- 6 Етно село као начин за привлачење туриста**
Развијање етно села би обогатило туристичку понуду подручја.

- 7 Едукативни центар и музеј за вино (могућност промоције вина)**
Изградњом планираног едукативног центра и музеја вина би се значајно обогатила туристичка понуда.

- 8 Пчеларство**
Потенцијал за развој ове привредне гране, која је већ донекле развијена у овом подручју.

- 9 Лов и риболов**
Већ је донекле развијен лов и риболов на подручју, постоји потенцијал за развој туризма оријентисаног на ове активности.

- 10 Пруга и повезаност**
Постоји пруга која пролази близу Неготина и пивница, која би значајно олакшала комуникацију региона са другим деловима земље и околним земљама уколико би се појачао саобраћај.

- 11 Речни туризам**
Због близине Дунава постоји потенцијал за развој речног туризма.

- 12 Еуро вело (бициклистичка стаза) - спортско рекреативни туризам**
Еуро вело стаза пролази у близини, постоји потенцијал за укључивање корисника стазе понудом адекватних туристичких активности.

- 13 Пут вина**
Постоји пут вина, односно низ обележја које воде до овог подручја.

- 14 Аеродром (пољопривредни)**
Овде је некада постојао аеродром који тренутно пољопривредни аеродром и чијом би се активацијом олакшао приступ подручју.

Potentials (expert opinion)

The tradition of wine production

Cherishing tradition (produced characteristic types of wine for which the site has been known). **1**

Cultural and historical significance pub and the old cemetery

Worth historical heritage which should be preserved and great potential for tourism development. **2**

Natural potential for growing vines and agriculture (terroir)

A unique terroir in the region and beyond. The potential that can be created by the labor of man in second place, which makes it even more important. **3**

Natural resources (Vratna, Rujevac)

Authentic natural landscape, the potential for tourism development. **4**

Events

Gathering a large number of people contributes to the development of tourism and other sectors of the economy. **5**

Ethno Village as a way to attract tourists

Developing ethnic villages to enrich the tourist offer of areas. **6**

Educational Center and the Museum of Wine (possibility of promotion of wine)

Construction of the educational center and museum of wine would significantly enrich the tourist offer. **7**

Beekeeping

The potential for the development of the industry, which is already developed to some extent in this area. **8**

Hunting and fishing

It is already somewhat developed hunting and fishing territory, there is potential for development of tourism oriented to these activities. **9**

Railroad and connections

There is a railway line that passes near Negotino and pub, which would significantly facilitate communication with other regions of the country and neighboring countries if to reinforce traffic. **10**

River tourism

Due to the proximity of the Danube there is a potential for the development of river tourism. **11**

Euro velo (bicycle trail) - sports and recreational tourism

Euro Velo trail passes nearby, there is the potential for user involvement runs the supply of tourist activities. **12**

Wine Route

There is a path of wine, or a series of characteristics that lead to this area. **13**

Airport (agricultural)

Here a former airport, which is currently a runway and which is intended to facilitate access to the territory of activation. **14**

ПРИВАТНИ СЕКТОР
PRIVATE SECTOR

ЖИВОЈИН
ПЕТКОВИЋ
ŽIVOJIN
PETKOVIĆ

ЗОРАН
МИЛЕНОВИЋ
ZORAN
MILENOVIĆ

ЕМИНА
МИЛЕНОВИЋ
EMINA
MILENOVIĆ

МИРОСЛАВ
КАРАМАНЧИЋ
MIROSLAV
KARAMANČIĆ

МИРОСЛАВ
ФЛОРИЧЕЛОВИЋ
MIROSLAV
FLORIČELOVIĆ

ЗОРАН
ВАСИЉЕВИЋ
ZORAN
VASILJEVIĆ

ЖЕЉКО
ПЕРИЋ (ТОМИЋ)
ŽELJKO
PERIĆ (TOMIĆ)

СЛАЂАН
БАНКОВИЋ
SLAĐAN
BANKOVIĆ

Проблеми (мишљење партиципаната) Problems (opinions of the participants)

1	Недостатак инфраструктуре (лоша приступачност, енергија, вода, канализација) Lack of infrastructure (poor accessibility, energy, water, sewage)
2	Недостатак средстава Lack of means
3	Слаба повезаност са тржиштем вина Poor connection with the wine market
4	Недостатак радне снаге (исељавање младих људи и радно способног становништва) The lack of labor force (the emigration of young people and the working-age population)
5	Недостатак туризма (промоције) Lack of tourism (promotion)
6	Међусобна дезорганизација и лоша сарадња приватног сектора Mutual disorganization and poor cooperation of the private sector
7	Недовољна подршка јавног сектора Insufficient support for public sector
8	Непостојање систематизације при обнови пивница The lack of systematization in the reconstruction pub
9	Немотивисаност инвеститора да улажу Lack of motivation among investors to invest

Потенцијали (мишљење партиципаната) Potentials (opinions of the participants)

Тероар Terroir	1
Аутохтоне сорте вина и винове лозе Indigenous varieties of wine and vine	2
Културно-историјски потенцијал Cultural and historical potential	3
Удруживање произвођача вина Joining wine producers	4
Манифестације за време празника Events for the holidays	5
Сајам вина и меда Fair wine and honey	6
Природни потенцијал (Дунав, Црни Тимок и Вратна) Natural resources (the Danube, the Crni Timok and Vratna)	7
Пчеларство Beekeeping	8

Проблеми (експертско мишљење)

Непостојање знања за пласирање на тржиште

- 1** Постоји тржиште за вино, друге пољопривредне производе и туристичку понуду, али нема довољно знања које би локалним произвођачима омогућило да своје производе исто пласирају. Овај проблем доводи до финансијске несигурности приватника и последично и до одласка младих људи у веће градове.

Недостатак инфраструктуре (енергија, вода, канализација, лоша приступачност)

- 2** Постоји велики проблем са недостатком инфраструктуре која значајно отежава развој приватних делатности и одбија потенцијалне инвеститоре.

Недостатак средстава

- 3** Држава не нуди довољно новчане помоћи за раст и развој малих приватних делатности. Мали приватници не могу да обезбеде довољно средстава да пласирају производ на тржиште (пример: добијање лиценце за вино).

Недостатак радне снаге (радно способни млади људи)

- 4** Немотивисаност младих да се задрже која потиче од финансијске несигурности такође значи и да не постоји довољно радно способних људи за обављање потребних послова.

Недостатак туризма

- 5** Недостатком туризма се смањују приходи, смањује се и количина коју општина тј јавни сектор жели да уложи у развој простора.

Запушеност (неодржавање) околине

- 6** Подразумева неодржавање путева која отежава доступност и превоз производа (пример: не чисти се снег), неодржавање остале инфраструктуре услед чега она пропада (урушавање водоводних цеви, нестајање струје итд) што отежава рад, неодржавање околине чистом и атрактивном (проблем за туризам).

Међусобна дезорганизација (лоша сарадња)

- 7** Велики приватници гуше мале, између малих не постоји сарадња.

Лош бонитет објеката

- 8** Може представљати проблем код рада у пивницама, потребна су велика улагања како би се пивница обновила.

Немотивисаност инвеститора да улажу

- 9** Због свих горе наведених проблема постоји проблем са мотивацијом потенцијалних инвеститора.

Problems (expert opinion)

The lack of knowledge for the placing on the market

There is a market for wine, other agricultural products and tourist offer, but there is not enough knowledge that would enable local producers to export their products to the same placing. This problem leads to the financial insecurity of private and consequently to the departure of young people in the larger cities.

1

Lack of infrastructure (energy, water, sewage, poor accessibility)

There is a huge problem with the lack of infrastructure hampers the development of private business and refuses to potential investors.

2

Lack of means

The state does not provide enough financial aid for the growth and development of small private practices. Small private companies can not provide sufficient funds to place the product on the market (for example, a license for wine).

3

The lack of labor force (working age young people)

Lack of motivation of young people to keep them stemming from financial uncertainty also means that there are not enough able-bodied people to perform the necessary tasks.

4

Lack of tourism

The lack of tourism revenue falls, reduces the amount that municipalities, the public sector wants to invest in the development of space.

5

Neglect (lack of maintenance) environment

Implies lack of maintenance of roads hinders the availability and transportation of products (eg do not clean the snow), failure to maintain other infrastructure due to which the collapse (collapsing water pipes, electricity and dwindling) making it difficult to work, failure to keep the environment clean and attractive (the problem of Tourism).

6

Mutual disorganization (poor cooperation)

Large private companies stifle small, between small there is no cooperation.

7

Bad creditworthiness facilities

It can be a problem when working in a beer, large investments are needed in order to pub renewed.

8

Lack of motivation among investors to invest

For all of the above problems, there is a problem with the motivation of potential investors.

9

Потенцијали (експертско мишљење)

- 1 Тeroар**
Јединствено добри природни услови за узгој винове лозе и других пољопривредних производа.

- 2 Аутохтоне сорте винове лозе**
Квалитетне јединствене сорте грожђа представљају велики потенцијал за развој винарства.

- 3 Културно историјски потенцијал**
Пивнице имају међународно признату културно историјску вредност која представља велики потенцијал за развој туризма.

- 4 Природни потенцијал (туризам – Вратна, Црни Тимок)**
Постоји потенцијал за развој природњачког туризма.

- 5 Задруге винара**
Постојале су задруге винара које су значајно олакшавале рад малим привредницима, њихова поновна организација би значајно унапредила пословање везано за винарство.

- 6 Манифестације за време празника**
Привлаче велики борј људи који представљају потенцијал за приватнике који се баве угоститељским делатностима, али и другим гранама привреде (на пример продаја вина и меда).

- 7 Сајам вина и меда у Неготину**
Олакшава продају производа, посебно малих приватницима.

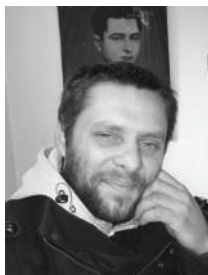
- 8 Пчеларство**
Постоји донекле развијена ова грана привреде.

Potentials (expert opinion)

Terroir	1
Uniquely good natural conditions for growing grapes and other agricultural products.	
Indigenous varieties of vines	2
Quality unique grape varieties represent great potential for the development of winemaking.	
Cultural and historical potential	3
The pub has an internationally recognized cultural and historical value that represents a great potential for tourism development.	
Natural resources (tourism - Vratna, Black Timok)	4
There is potential for the development of natural tourism.	
Cooperative winemakers	5
There were cooperative wine producers which have significantly facilitated the work of small entrepreneurs, their re-organization would significantly improve the business relating to wine production.	
Events for the holidays	6
Attract large numbers of people who represent the potential for private entrepreneurs who are engaged in the catering industry, but also other sectors of the economy (such as the sale of wine and honey).	
Fair wine and honey in Negotin	7
Facilitates the sale of products, especially small private owners.	
Beekeeping	8
There is a somewhat developed this branch of economy.	

ДРАГАН
ИЛИЋ
DRAGAN
ILIĆ

МАРЈАН
НИКОЛИЋ
MARJAN
NIKOLIĆ

РАДИЦА
КРСТИЋ
RADICA
KRSTIĆ

ВЕЉКО
МАНЧИЋ
VELJKO
MANČIĆ

ВОЈИСЛАВ
ЖИВУЛОВИЋ
VOJISLAV
ŽIVULOVIĆ

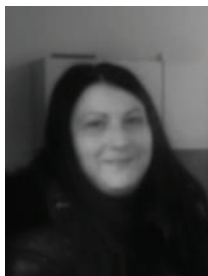

ДУШАН
ПЕРИЋ
DUŠAN
PERIĆ

ЦИВИЛНИ СЕКТОР CIVIL SECTOR

ЧЕДА
ЦВЕТКОВИЋ
ČEDA
CVETKOVIĆ

ДАНКА
СТАНИСАВЉЕВИЋ
DANKA
STANISAVLJEVIĆ

МИРОЉУБ МИХЕ
СТОЈАНОВИЋ
BOGOLJUB MIHE
STOJANOVIĆ

СЛАЂАН
СТАНИСАВЉЕВИЋ
SLAĐAN
STANISAVLJEVIĆ

ПЕТАР
ПАУНОВИЋ
PETAR
PAUNOVIĆ

РАДОЈЕ
МАРЈАНОВИЋ
RADOJE
MARJANOVIĆ

БОЖИДАР
БЛАГОЈЕВИЋ
BOŽIDAR
BLAGOJEVIĆ

РАША
ЂОРЂЕВИЋ
RAŠA
ĐORĐEVIĆ

СЛАВКА
ЖИКИЋ
SLAVKA
ŽIKIĆ

МИРОСЛАВА
ЖИВКОВИЋ
MIROSLAVA
ŽIVKOVIĆ

ДРАЖА
ИВКОВИЋ
DRAŽA
IVKOVIĆ

ЖИВАДИНКА
ЗЕЛИЋ
ŽIVADINKA
ZELIĆ

ВЕСЕЛИНКА
ЂОРЂЕВИЋ
VESELINKA
ĐORĐEVIĆ

ГОРАН
КОЈИЋ
GORAN
KOJIĆ

ДУШАН
ТАНИЋ
DUŠAN
TANIĆ

ДУШАН
МИЛАНОВИЋ
DUŠAN
MILANOVIĆ

БОСАНКА
КОЈИЋ
BOSANKA
KOJIĆ

РАДА
ЂОРЂЕВИЋ
RADA
ĐORĐEVIĆ

ДУШАН
КОЈИЋ
DUŠAN
KOJIĆ

ДАНИЦА
ИЛИЋ
DANICA
ILIĆ

ВЛАСТИМИР
НИКОЛИЋ
VLASTIMIR
NIKOLIĆ

ЗОРАН
ЂОРЂЕВИЋ
ZORAN
ĐORĐEVIĆ

ГОРАН
ЈОВАНОВИЋ
GORAN
JOVANOVIĆ

Проблеми (мишљење партиципаната) Problems (opinions of the participants)

1	Миграције младих и финансијска несигурност Migration of young people and financial insecurity
2	Недостатак инфраструктуре Lack of infrastructure
3	Недостатак јавних установа (амбуланта, пошта) и сервисних садржаја (трафике, банкомат) Lack of public institutions (post office) and service facilities (kiosk, ATM)
4	Лоша сарадња јавног и цивилног сектора Poor cooperation between the public and civil sector
5	Неодржавање (објеката и јавног земљишта) Lack of maintenance (facilities and public land)
6	Недостатак активности и места за окупљање Lack of activities and places of assembly

Потенцијали (мишљење партиципаната) Potentials (opinions of the participants)

Традиција производње вина The tradition of wine production	1
Културно-историјски потенцијал пивница Cultural and historical potential pub	2
Природни потенцијал Natural potential	3
Угоститељство (кухиња карактеристична за те крајеве) Catering (kitchen typical of these regions)	4
Манифестације Events	5
Организовање радних акција Organization of work actions	6

Проблеми (експертско мишљење)

Финансијска несигурност

- 1** Овај проблем произилази из недостатка знања привредника да пласирају производе на тржиште и недовољне помоћи државе у финансијским и другим средствима. Ови проблеми доводе до финансијске несигурности цивилног сектора и затим и до емиграције, посебно младих људи који одлазе у веће градове. Овај проблем представља узрок већине проблема које цивилни сектор наводи.

Инфраструктура (недостатак, лоше одржавање)

- 2** Лоши путеви значајно отежавају комуникацију села и градова, као и снабдевање локалног становништва неопходним намирницама и производима. Лош или непостојећи водовод, канализација и електрична мрежа значајно смањују квалитет живота у селима, посебно отежавајући живот у хладним зимским месецима.

Миграције младих

- 3** Миграцијом се условљава недостатак радне снаге, и у селима се смањује број становника, што би могло да доведе до потпуног губитка истих.

Недостатак јавних установа (амбуланта, пошта)

- 4** Чињеница да је становништво претежно старо овај проблем чини још већим, јер многи становници нису у могућности да се превезу до градова у окружењу у којима постоје овакве установе (Неготин, Зајечар).

Недостатак сервисних садржаја (продавница, трафина)

- 5** Постоји само минимум сервисних садржаја, углавном јако лоше снабдевених продавница што значајно смањује удобност и функционалност живота у селима.

Лоша сарадња јавног и цивилног сектора

- 6** Цивилни сектор у мањим срединама је углавном занемарен од стране јавног, а такође припадници цивилног сектора не желе да се придржавају неких мера које јавни сектор прописује (Пример: контејнери).

Неодржавање (објеката, земљишта, инфраструктуре)

- 7** Посебан проблем чини неодржавање инфраструктуре што доводи до њеног пропадања и значајно отежава живот.

Недостатак места за окупљање

- 8** У селима и пивницама не постоји адекватан број и квалитет места за окупљање.

Problems (expert opinion)

Financial uncertainty

This problem stems from the lack of knowledge of entrepreneurs to sell their products on the market and the lack of state financial assistance and other means. These problems lead to financial insecurity of the civil sector and then to emigration, especially of young people who go to larger cities. This problem is the cause of most problems that the civil sector says.

1

Infrastructure (a deficiency, poor maintenance)

Bad roads significantly hamper communication villages and towns, as well as supplying the local population necessary ingredients and products. Poor or non-existent water supply, sewerage and electrical networks significantly reduce the quality of life in villages, especially aggravating life in the cold winter months.

2

Migration of young

Migration is conditioned by the lack of labor, and in the villages of reducing the number of inhabitants, which could lead to the complete loss of the same.

3

Lack of public institutions (post office)

The fact that a population, mostly old this problem seems even greater, since many residents are not able to travel to cities in an environment where there are such institutions (Negotin, Zajecar).

4

Lack of amenities (shops, tobacconists)

There are only minimum service facilities, mainly very poorly stocked stores, which significantly reduces the convenience and functionality of life in the villages.

5

Poor cooperation between the public and civil sector

The civil sector in the smaller communities was largely ignored by the public, and also members of the civil sector do not want to adhere to some measures that the public sector provides (Example: containers).

6

Lack of maintenance (buildings, land, infrastructure)

A particular problem seems to lack of maintenance of infrastructure leading to its degradation and significantly complicates life.

7

Lack of places for gathering

In villages and pub there is an adequate number and quality of places of assembly.

8

Потенцијали (експертско мишљење)

- 1 Традиција производња вина и пчеларства**
Потенцијал за развој ових привредних делатности.

- 2 Културно-историјски потенцијал (пивнице, туризам)**
Потенцијал за развој туризма.

- 3 Природни потенцијал**
Потенцијал за развој туризма (укључујући понуду спортско рекреативних активности, лова и риболова) и природни потенцијал за развој привреде кроз гајење винове лозе и других пољопривредних сорти.

- 4 Угоститељство (национална кухиња)**
Потенцијал за развој ове привредне гране.

- 5 Манифестације**
Прилив великог броја људи – потенцијал за туризам и привреду, али и обезбеђује неопходан диверзитет у животу мештана, као и већи проток људи.

- 6 Организовање радних акција**
Постоје успешни примери ранијих радних акција на подручију, доказује да постоји воља за учешћем у побољшању живота.

Potentials (expert opinion)

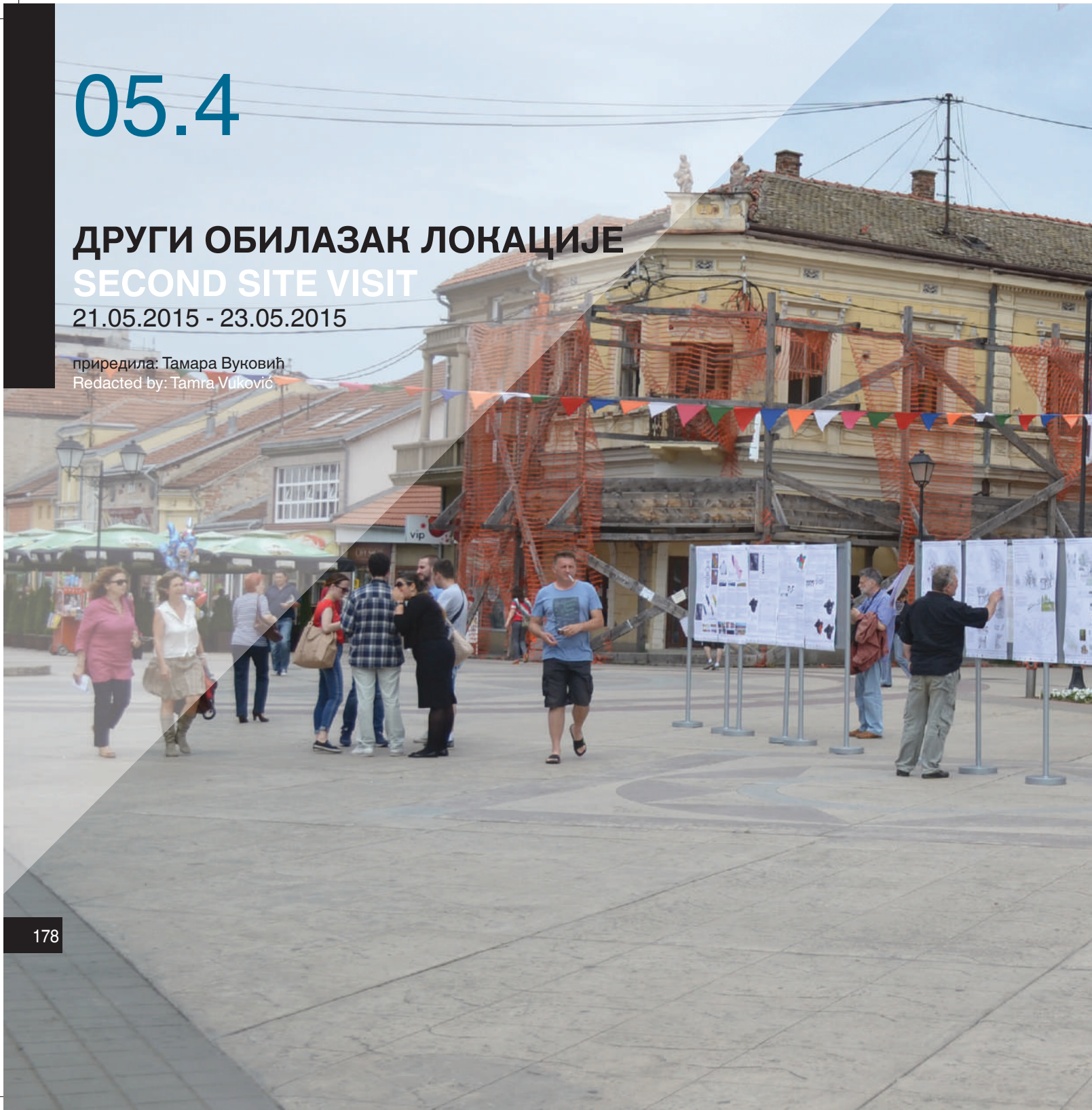
The tradition of wine production and beekeeping The potential for the development of these economic activities.	1
Cultural and historical potential (pubs, tourism) The potential for tourism development.	2
Natural potential The potential for the development of tourism (including the offer of sports and recreational activities, hunting and fishing) and natural potential for economic development through the cultivation of grapes and other agricultural varieties.	3
Hospitality (national cuisine) The potential for the development of this economic branch.	4
Events The influx of large numbers of people - potential for tourism and the economy, but also provides the necessary diversity in the life of local residents, as well as the increasing flow of people.	5
Organization of work actions There are successful examples of previous work actions in the territory, proves that there is a willingness to participate in the improvement of life.	6

05.4

ДРУГИ ОБИЛАЗАК ЛОКАЦИЈЕ SECOND SITE VISIT

21.05.2015 - 23.05.2015

приредила: Тамара Вуковић
Redacted by: Tamra Vuković

ИЗЛОЖБА У ШТУБИКУ EXHIBITION IN ŠTUBIK

Прва изложба радова студената са Архитектонског факултета одржана је у селу Штубик. Како је ово била прва посета Штубику, мештани су се први пут упознали са пројектом, што је изазвало посебно интересовање код њих.

The first exhibition of works by students from the Faculty of Architecture was held in the Štubik village. As this was the first visit to Štubik, residents were first introduced to the project, which caused particular interest to them.

Field work | Second site visit

ИЗЛОЖБА У ЦЕНТРУ НЕГОТИНА

Испред општине Неготин, на централном градском тргу, изложени су радови студената Архитектонског и Шумарског факултета. Њихови радови са темама које се тичу Неготинских пивница привукли су велику пажњу грађана.

Професор Зоран Ђукановић је на отварању изложбе објаснио да су студенти Шумарског факултета истраживали карактеристике предела неготинских пивница, док су студенти Архитектонског факултета покушали да дају решења за унапређење амбијената пивница на такав начин да се заштити оно што пивнице јесу у културно-историјском смислу.

EXHIBITION IN THE CENTER OF NEGOTIN

In front of the Municipality of Negotin, on the central city square, there was an exhibition of the work of students from the Faculty of Architecture and the Faculty of Forestry. Their work with topics related to wine cellars of Negotin attracted great interest of the citizens.

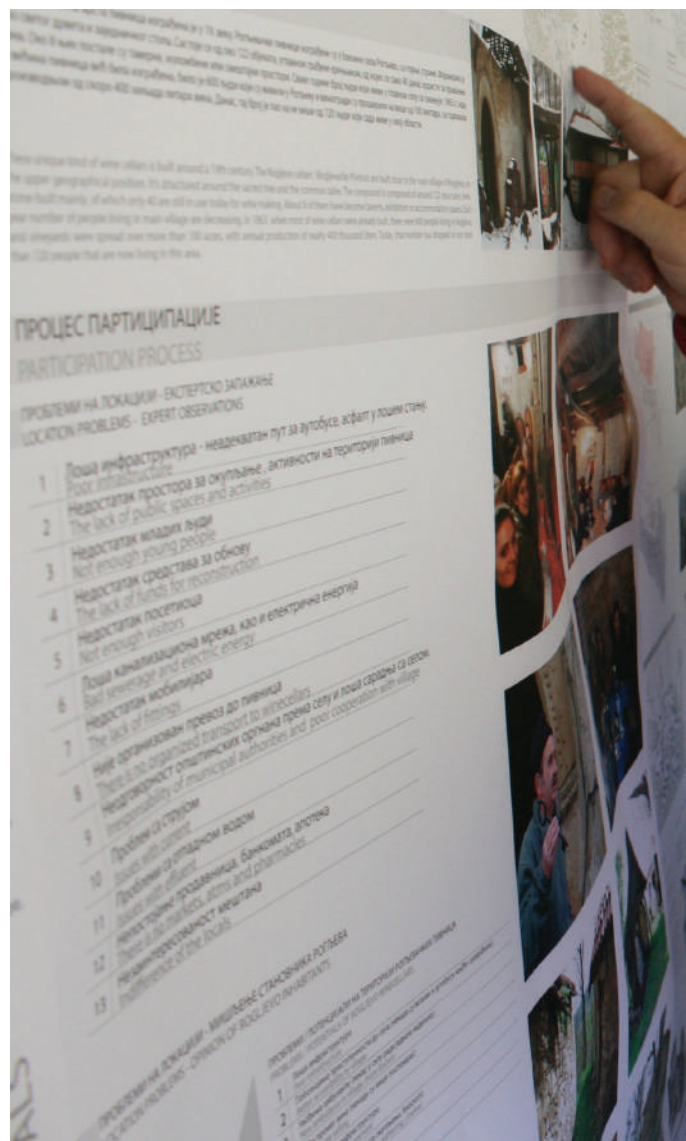
Professor Zoran Đukanović at the opening of the exhibition explained that students from the Faculty of Forestry investigated the characteristics of the landscape of Negotin wine cellars, while students from the Faculty of Architecture tried to provide solutions for promotion of wine cellars environment in such way to protect what wine cellars are in the cultural and historical sense.

ИЗЛОЖБА У РОГЉЕВУ EXHIBITION IN ROGLJEVO

Изложба студентских радова у Рогљевоу одржана је на зборном месту у “сабору”. Мештани су овде могли да се обавесте о идејама студената за уређење просторне целине Рогљево, а имали су и прилику да дају своје предлоге кроз активно учешће. Студенти и мештани су дискутовали о потенцијалима простора, туристичким атракцијама и манифестацијама као и о садржајима за младе.

The exhibition of student works in Rogljevo was held at the gathering place in “assembly”. The residents were able to inform themselves about students ideas for urban planning and design of Rogljevo area. Moreover, they had a chance to give their suggestions through active participation. Students and residents discussed the potential of the area, tourist attractions and events, as well as the facilities for young people.

ИЗЛОЖБА У СМЕДОВЦУ EXHIBITION IN SMEDOVAC

Након изложбе у Рогљеву, истог дана постављена је изложба у Смедовцу. Студенти су уз помоћ добре воље мештана организовали изложбу, а затим је уследила дискусија на тему Смедовачких пивница. Изложба је изазвала велико интересовање међу присутнима. Мештани су износили своје ставове, фотографисали, распитивали се, затим давали своје предлоге и сугестије.

After the exhibition in Rogljevo, on the same day, there was an exhibition in Smedovac. Students, with the help of goodwill of villagers, organized the exhibition that was followed by a discussion on the topic of Smedovac wine cellars. The exhibition has aroused great interest among the attendees. The villagers expressed their views, took photographs, made questions of individual interest, and then gave their proposals and suggestions.

ИЗЛОЖБА У РАЈЦУ EXHIBITION IN RAJAC

Рад на терену | Други обилазак локације

Пред сам полазак за Београд, отворена је и последња изложба у Рајцу. Изложба је отворена у централном делу комплекса у коме се налазе Рајачке пивнице.

Изложби су присуствовали винари и мештани, који су такође учествовали у партиципативном процесу давањем предлога и критика.

Just before the departure for Belgrade, the last exhibition in Rajac was opened. The exhibition was opened in the central part of the complex in which there are Rajac wine cellars.

The exhibition was attended by locals and winemakers, and as in previous exhibitions, they were part of the participation process by giving proposals and criticism.

05.5

СИСТЕМАТИЗАЦИЈА ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА SYSTEMATIZATION OF THE COLLECTED DATA

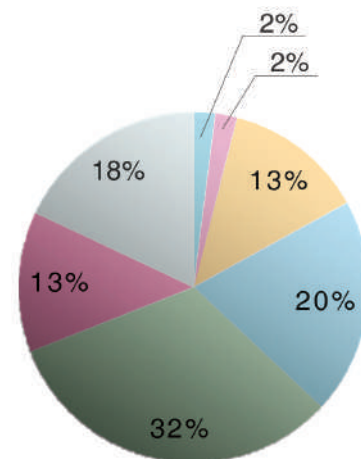
приредила: Тамара Вуковић
redacted by: Tamra Vuković

Приказани дијаграми представљају резултате анкете спроведене у мају 2015. године од стране студената у Неготину и оближњим селима. Анкета је била извршена по отварању изложби студентских радова и становништво је било у могућности да искаже своје мишљење о прелиминарним решењима, чиме су студентима помогли при обликовању њихових финалних решења.

Illustrated diagrams represent the results of the survey conducted in May 2015 by students at Negotino and nearby villages. The survey was done by the opening of the exhibition of student works and people were able to express their opinion on the preliminary solutions, which help the students in developing their final solutions.

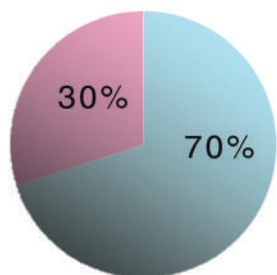
Занимање: Profession:

- пољопривреда
agriculture
- пензионери
retiree
- радник
worker
- производња вина
wine production
- државни службеник
civil servant
- производња меда
honey production
- остало
other

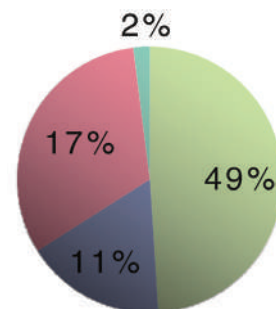
Пол: Gender:

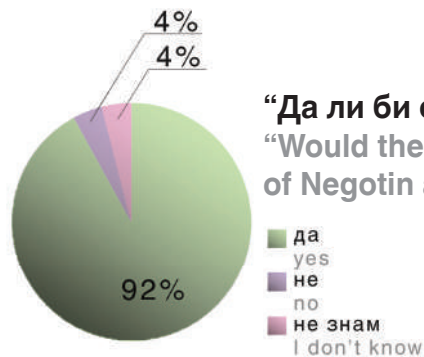
- мушки
male
- женски
female

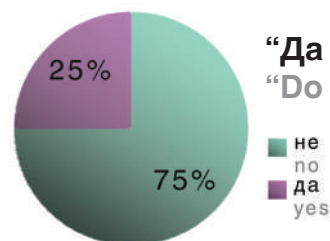
Старосно доба: Age:

- 19-29
- 30-45
- 46-60
- >60

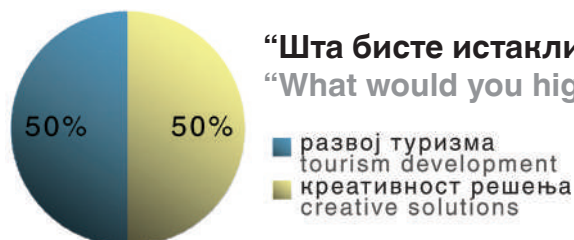

“Да ли би обнова пивница имала значај за развој негодина и околине?”
“Would the reconstruction of the cellars be significant for the development of Negotin and the whole region?”

“Да ли имате посед у некој од пивница?”
“Do you own one of the wine cellars?”

“Шта бисте истакли као добро у понуђеним решењима?”
“What would you highlight as good in the proposed solution?”

Оцените понуђена решења? Испитаници су веома задовољни пројектима обнове пивница.

Rate the proposed solutions? The respondents are very satisfied with the reconstruction projects of the wine cellars.

Шта бисте истакли као лоше у понуђеним решењима? Сви испитаници су одговорили да ништа не би истакли као лоше решење.

What would you highlight as bad in the proposed solutions? All respondents said that nothing would highlight as a bad solution.

Да ли је нешто изостављено у понуђеним решењима и шта бисте би унапредили? Испитаник Рајца додаје да би било пожељно поплочати пут до пивница материјалом којим су оне изграђене.

Was anything left out of the offered solutions and what would you improve? Respondent rajca adds that it would be desirable to pave the way to the cellars from the material from which they were built.

СТУДЕНТСКИ ПРОЈЕКТИ STUDENT PROJECTS

Рајачке пивнице

Wine cellars of Rajac

06.1

Студенти: Наташа Петровић, Магдалена Маслачевић, Ена Такач

Students: Nataša Petrović, Magdalena Maslačević, Ena Takač

Рогљевачке пивнице

Wine cellars of Rogljevo

06.2

Студенти: Тамара Ђурић, Јована Милојковић

Students: Tamara Đurić, Jovana Milojković

Смедовачке пивнице

Wine cellars of Smedovac

06.3

Студенти: Никола Солунац, Александра Урошевић, Ивана Гајић

Students: Nikola Solunac, Aleksandra Urošević, Ivana Gajić

Штубичке пивнице

Wine cellars of Štubik

06.4

Студенти: Александра Недељковић, Мина Вучковић, Александар Симић

Students: Aleksandra Nedeljković, Mina Vučković, Aleksandar Simić

06.1

РАЈАЧКЕ ПИВНИЦЕ WINE CELLARS OF RAJAC

Студенти: Наташа Петровић, Магдалена Маслачевић, Ена Такач
Students: Nataša Petrović, Magdalena Maslačević, Ena Takać

Почетна разматрања и анализе Initial deliberation and analysis

Циљеви заштите | Objectives of Protection

Штите се поједини елементи околног простора од деградације услед дејства природних и антропогених фактора. Циљеви заштите су:

- очување геоморфолошких обележја околине,
- спречавање деградације и загађења земљишта, ваздуха и воде (ерозијом, депоновањем отпада итд),
- очување аутентичног изгледа корита Орашачког потока и његових обала, посебно стабала букве и остале флоре карактеристичне за његове обале, уз неопходно враћање некадашњег протока воде током целе године,
- забрана градње стамбених, викенд, индустријских, привредних, комуналних, инфраструктурних и других објеката који би нарушили споменичка својства заштићене околине, односно који би били непримерени споменичком комплексу села Рајац, пивница и старог гробља,
- омогућавање изградње додатних садржаја и пратеће инфраструктуре и уређења туристичког комплекса, али под условом да се заштићено културно добро ни на који начин не деградира

Individual elements of the surrounding area are protected from degradation due to the effects of natural and anthropogenic factors. Conservation objectives are:

- conservation of geomorphological features of the environment,
- preventing the degradation and pollution of land, air and water (erosion, a deposit of waste, etc.)
- preserving the authentic look of the trough Orašac stream and its banks, especially beech trees and other plants typical of its coastline, with the necessary restore of the former water flow throughout the year,
- ban on the construction of housing, cottages, industrial, commercial building, infrastructure and other facilities which would spoil the monumental performance of protected environment, and that would be inappropriate for monumental complex of Rajac village, wine cellars and the old cemetery,
- facilitating the construction of additional activities with associated infrastructure and landscaping of the tourist complex, but under the condition that the protected cultural heritage will not be degraded in any way.

Зона заштите | Protection Zone

Заштита културног пејзажа рајачког виногорја као и осталих делова природног окружења - Орашачког потока и долине Тимока. Прва зона заштите обухвата комплекс пивница са Орашачким потоком и гробљем, са површинама које су под засадима винограда или под шумом. Друга зона заштите обухвата целу КО Рајац, која има споменичке карактеристике, али и пољопривредне површине под виноградима на локацијама Бели Брег и Стена до Рујевице. Трећом зоном заштите обухваћена је КО Александровац, чиме се штите визуре.

Protection of cultural landscape of Rajac vineyards as well as other elements of the natural environment - Orašac stream and valley of the Timok. The first protection zone includes a complex with wine cellars, Orašac stream and cemetery, with areas under vineyards and forests. The second protection zone include the whole cadastral municipality of Rajac, that has architectural features, but also agricultural areas with vineyards in the areas of Beli Breg and Stena do Rujevice. The third zone of protection include cadastral municipality of Aleksandrovac, thereby protecting viewpoints.

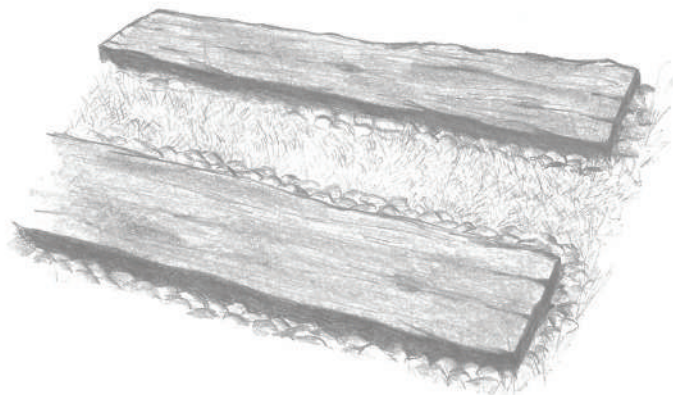
Опште мере | General measures

- Задржати постојећу уличну регулацију и организацију блокова села Рајац и пивница.
  - Предвидети реконструкцију водоводне мреже којом ће се омогућити довољна количина воде за село Рајац и пивнице.
  - Предвидети да се сви електрични и телефонски водови спроведу подземно.
  - Предвидети прикупљање и пречишћавање отпадних вода у оквиру села и пивница.
  - Решити континуирано прикупљање и одвођење смећа из села и пивница на депонију предвиђену Генералним планом општине Неготин.
  - Саобраћајним решењем је потребно омогућити несметани прилаз пивницама за аутомобиле и аутобусе, али уз услов да не ометају свакодневни живот становника села Рајац.
- Keep the existing regulation and organization of street blocks Rajac village and wine cellars.
  - Anticipate the reconstruction of water supply network that will allow a sufficient amount of water for the village Rajac and wine cellars.
  - Stipulate that all electrical and telephone lines carry out underground.
  - Predict collection and treatment of waste water within the village and wine cellars.
  - Solve continuously collection and removal of garbage from the village and wine cellars on the landfill provided by the General Plan of Negotin.
  - Traffic solution is necessary to allow unimpeded access to wine cellars for cars and buses, but under the condition that they do not interfere with the daily life of the inhabitants of the Rajac village.

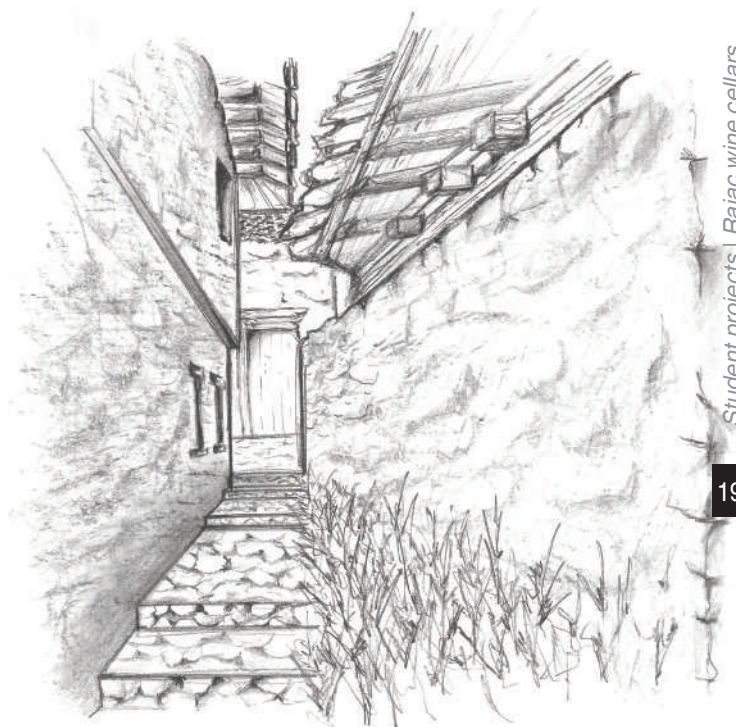

Посебне мере | Special measures

- Задржати постојећу регулацију блока и диспозицију парцела, без могућности даљег цепања или спајања парцела.
- Обезбедити прилаз комплексу Рајачких пивница.
- Саобраћајнице у комплексу пивница треба да буду пешачке док је употреба возила дозвољена само за власнике винограда и винских подрума, као и за туристичке пунктове ради обављања неопходних послова. За све њих дозвољен је само пролазак кроз комплекс пивница, без дужег задржавања и у одређеним деловима дана. Поред овога неопходно је омогућити и колски пролаз на гробљу ватрогасним и комуналним возилима.
- Улични профил решавати без раздвајања коловоза и тротоара. На исти начин обрадити и прилаз комплексу.
- На улазу у комплекс планирати туристичко-информативни центар са санитарним блоком за посетиоце у доњој етажи.
- За постојеће и новопроектване стазе и друге површине које се пружају унутар простора, попличавање решавати на јединствен начин - каменим плочама и коцкама.
- Јавне чесме и бунаре реконструисати тако да буду функционалне, обликовно усаглашене и изведене у истом материјалу - камену.
- Осветљење простора комплекса потребно је решити фењерима на зидовима пивница
- Новопроектване стазе кроз шуму потребно је осветлити ниским функционалним светиљкама утопљеним у зеленило.
- Проективати декоративно осветљење које ће нагласити Запис.
- Све инсталације спровести подземно.
- Простор комплекса опремити урбаним мобилијаром у природном материјалу - дрвету и камену.
- Предвидети таблу са локацијом код информативног центра са основним подацима (период настанка, историјски контекст, као и Зд модел комплекса пивница са свим објектима, на којем ће бити означени пунктови значајни за туристе)

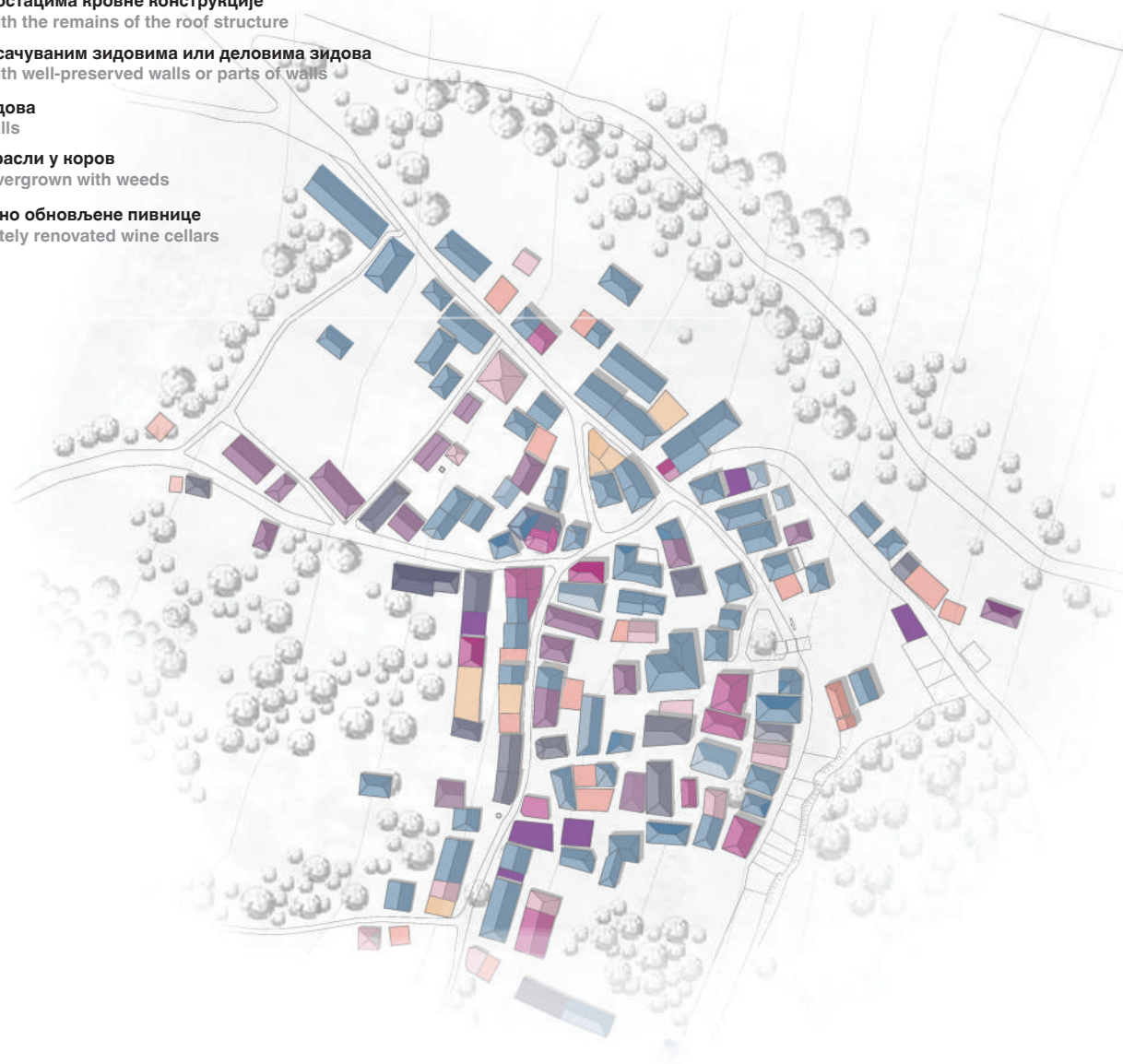

- Keep the existing regulation of block and disposition of lots, without the possibility of further splitting or merging lots.
- Provide access to the complex of Rajac wine cellars.
- Roads in the wine cellars complex should be pedestrian while the use of vehicles is allowed only for the owners of vineyards and wine cellars, as well as tourist points in order to perform the required tasks. For all of them it is only permitted to pass through the wine cellars complex, without longer stay and in certain parts of the day. In addition to this it is necessary to enable the vehicular passage to the cemetery for fire trucks and utility vehicles.
- Street profile should be with no separation of the roadway and sidewalks. In the same way access to the complex should be made.
- At the entrance to the complex should be planed for a tourist information center with a sanitary block for visitors on the lower level.
- For existing and newly designed paths and other areas that are provided within the space, paving should be solved in a unique way - with stone slabs and blocks.
- Public fountains and wells should be reconstructed to be functional and in the same material - stone.
- Lighting of complex space need to be solved with lanterns on the wine cellar walls.
- Newly designed paths through the woods need to be illuminated with ground level lights surrounded with greenery.
- Decorative lighting should highlight the Zapis.
- All installations need to be carried out underground.
- The complex should be equipped with urban furniture in natural materials - wood and stone.
- Panel of location should be made at the information center with the basic data (the formation period, historical context, and 3D model of wine cellars complex with all the facilities, and there will be marked important checkpoints for tourists)

Физичко стање објеката | Physical condition of buildings

- стабилни објекти
stable buildings
- стабилни објекти са мањим оштећењима
stable buildings with minor damage
- објекти са оштећеним деловима кровне конструкције
buildings with damaged parts of the roof structure
- објекти са остацима кровне конструкције
buildings with the remains of the roof structure
- објекти са сачуваним зидовима или деловима зидова
buildings with well-preserved walls or parts of walls
- трагови зидова
traces of walls
- објекти зарасли у коров
buildings overgrown with weeds
- непримерено обновљене пивнице
inappropriately renovated wine cellars

Функционално стање објеката | Functional condition of buildings

- вински подруми
wine cellars
- казанија
coppersmith
- друга функција
other function
- објекти ван функције
buildings out of function
- девастирани објекти
devastated buildings

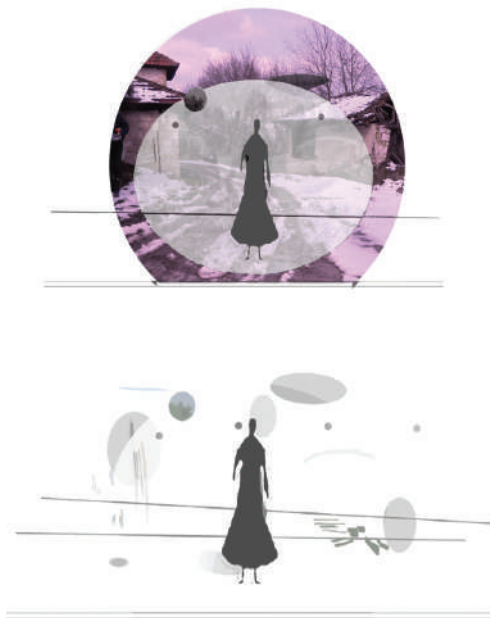

Доминантност осећања у сагледавању простора
Observation of space dominated by senses

Сагледавање простора чулима
Seeing space with senses

Сагледавање простора осећањима
Seeing space with feelings

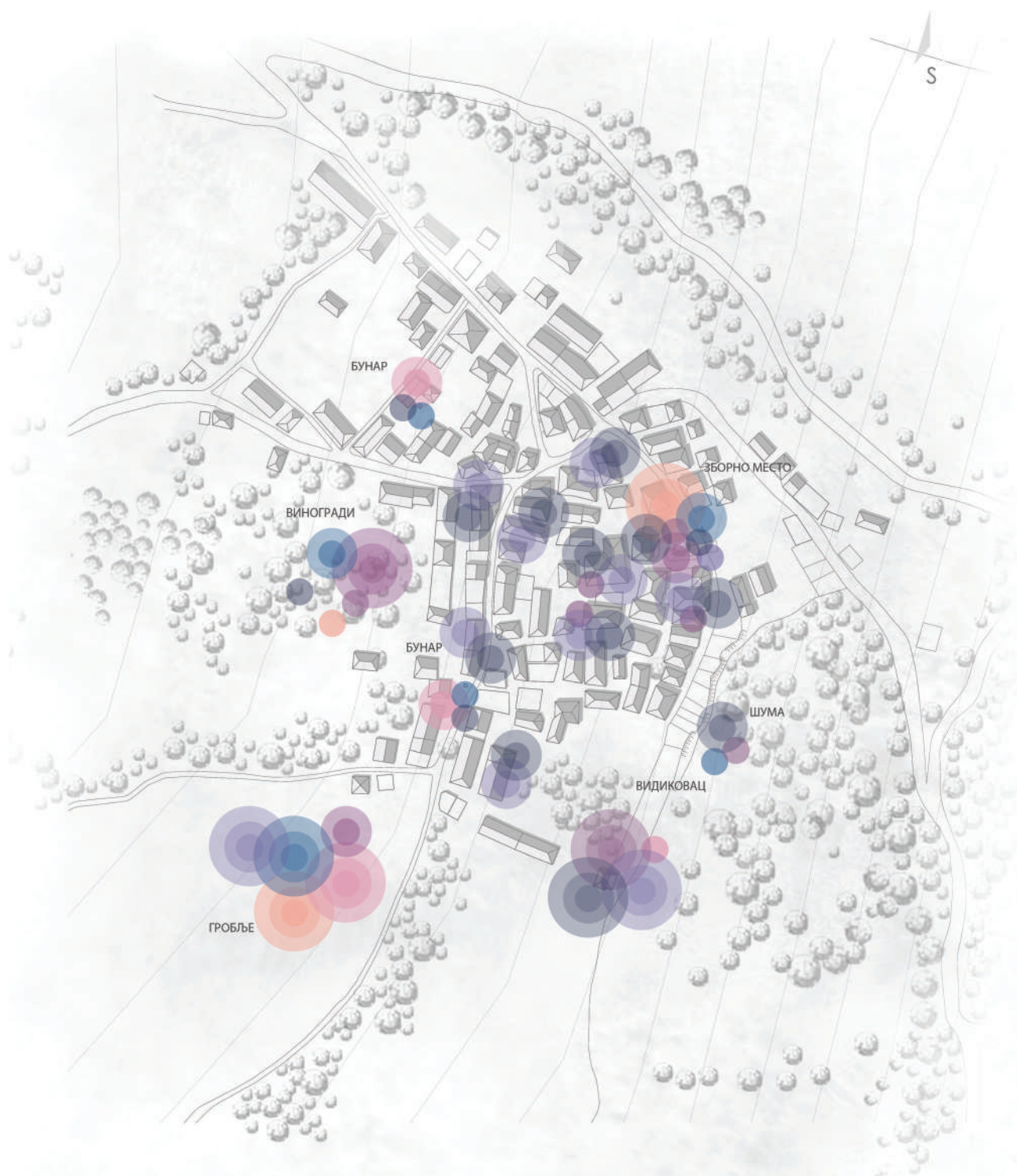
Преклапање субјективног и објективног сагледавања
Overlapping subjective and objective observation

	зборно место rallying point	виногради vineyards	видиковац viewpoint	бунар well	гробље cemetery	шума forest	простори између пивница space between wine cellars
изненађеност surprise	+		+++		+++		++
туга sorrow	++				+++		+
љутња anger	+++	+			+++		++
љубомора jealousy							
страх fear	+		+	++	+++		
стид shame	++				++		+++
усамљеност loneliness	++	++		+	+++	+	+++
увређеност riq̄ue	++	+++			++		+++
срећа happiness			+++			+	+++
заљубљеност infatuation							
узбуђеност excitation	++	+	+++	+		++	+++
веселост cheerfulness	+	+	+++			+	+++

Мапа осећања | Map of the feelings

- узбуђеност
excitation
- усамљеност
loneliness
- изненађеност
surprise
- веселост
cheerfulness
- увређеност
pique
- страх
fear
- љутња
anger

Мапа чула | Map of the senses

- сагледавање
perception
- визиура
sight
- текстура дрвета и камена
wood and stone texture
- мирис вина, устајалост, дрвеће
smell of wine, moisture, trees
- звуци
sounds
- укус вина
taste of wine
- звук лишћа
sound of leaves
- ехо
echo

Интервенције

Уређење стаза које повезују село и пивнице (зборно место и видиковац) у виду формирања путања са новим садржајима.

У просторима између пивница неопходно је **оформити мрежу путева** ради доступности улаза у пивнице.

Ревитализацијом девастираних пивница

могу да се оформе простори за дегустацију вина и релаксацију. При додавању елемената важно је да се нагласи разлика између новог и старог дела како се не би стварала погрешна представа о аутентичности.

Уређењем видиковца активира се атрактиван садржај карактеристичан за Рајачке пивнице.

Ревитализацијом зборног места оформиће се центар окупљања током важних догађаја.

Успостављање резервата који обухвата **реликтну шуму** са 160 врста врба.

Формирање кутка осаме за размишљање и релаксацију предвиђа се уз северни руб села.

Потребно је **побољшати комфора центра села**.

Interventions

Arrange of paths would link the village and wine cellars (meeting place and viewpoint), through the establishment of new pathways.

It is necessary to **form a road network** in the spaces between the wine cellars for making the entrance to the wine cellars available.

With **revitalization of devastated wine cellars** a place for wine tasting and relaxation can be formed. During the addition of new elements the difference between the new and old parts of building must be emphasize, that creating of false authenticity can be avoided.

Viewpoint arrangement can activate appealing content that is characteristic of Rajac wine cellars.

Revitalization of meeting place will form the focal point on important occasions.

The establishment of the reservation, which includes **relict forest** with 160 species of willow.

Forming the **corner of solitude** for reflection and relaxation is predicted along the northern edge of the village.

It is necessary to improve the comfort of the **village center**.

- **остаці зидова пивница**
remains of wine cellars walls
- **остаці пивница**
remains of wine cellars
- **остаці пивница**
remains of wine cellars
- **веза села и пивница**
connection between village and wine cellars
- **видиновац**
viewpoint
- **релинтна шума**
relict forests
- **кутан осаме**
corner of solitude
- **центар села**
village center

Уређење стаза Arrange of paths

Како би се допринело лакшем читању и коришћењу отвореног јавног простора пивница потребно је користити цепани камен од кога су грађене пивнице. На овом простору уочене су три врсте стаза:

- Главни путеви,
- Стазе паралелне са изохипсама терена, као правци који врше функцију колских приступа пивницама
- Стазе управне на изохипсе терена, које нису приступачне за возила.

In order to contribute to easier reading and usage of open public spaces of wine cellars is necessary during renovation to use cleaved stone from which wine cellars were built. In this area three types of paths have been identified:

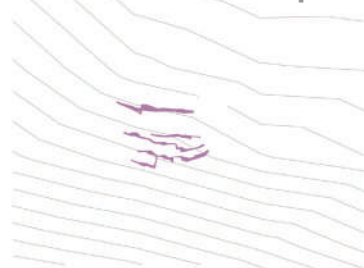
- Main roads,
- The paths parallel to the contour lines of the terrain, as directions for carrying out the function of vehicular access to the wine cellars
- The paths perpendicular to the contour lines of the terrain, which are not accessible to vehicles.

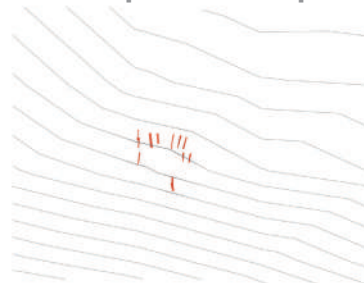
Главни путеви | Main roads

Паралелне стазе | Parallel paths

Управне стазе | Perpendicular paths

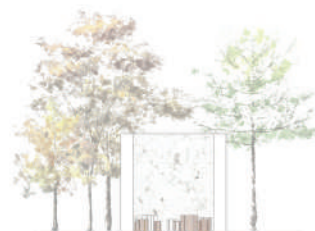

Шема комуникација | Communication scheme

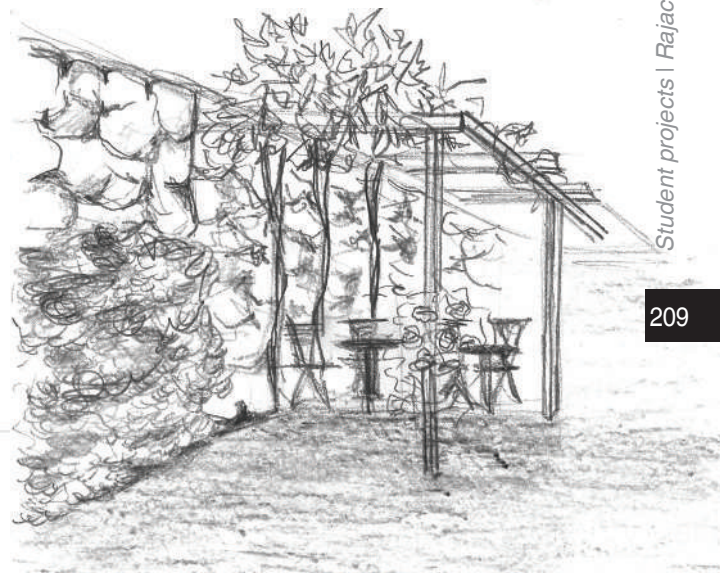
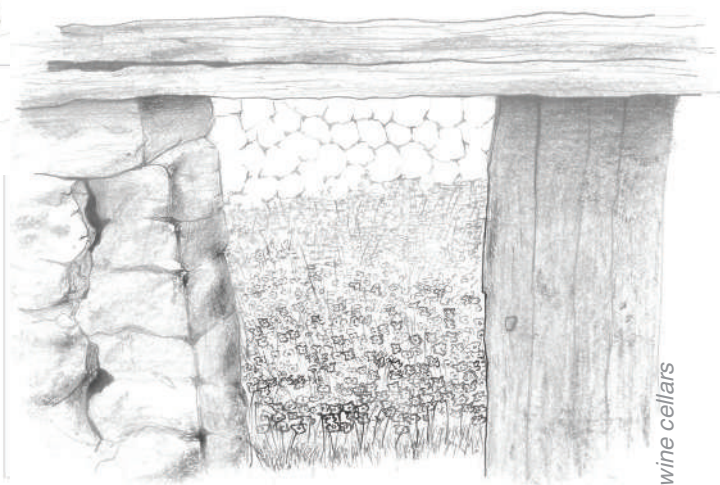

Ревитализација девастираних пивница Revitalization of devastated wine cellars

Скице | Drawings

Партерно решење | Parterre

Student projects | Rajac wine cellars

Уређење видиковца Viewpoint arrangement

Композициони план | Plan of composition

Пресек | Intersection

Фотомонтажа | Photomontage

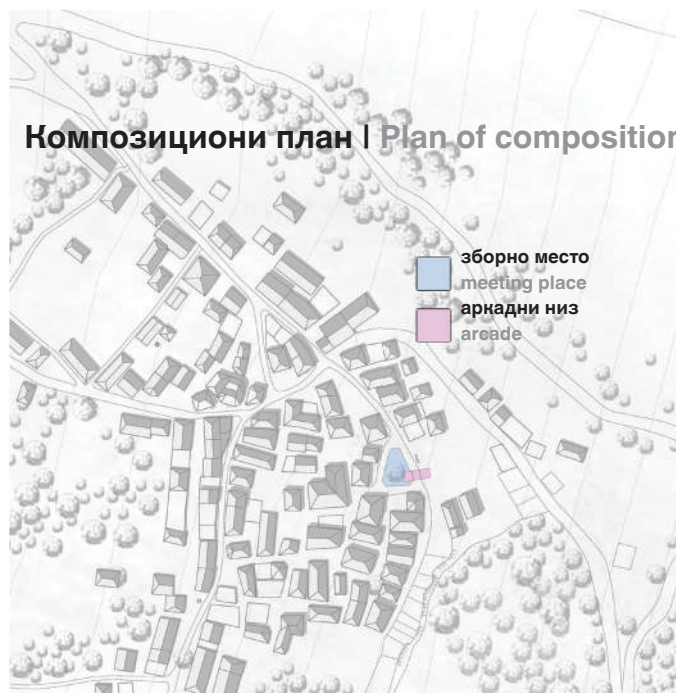

Ревитализација зборног места Revitalization of meeting place

Композициони план | Plan of composition

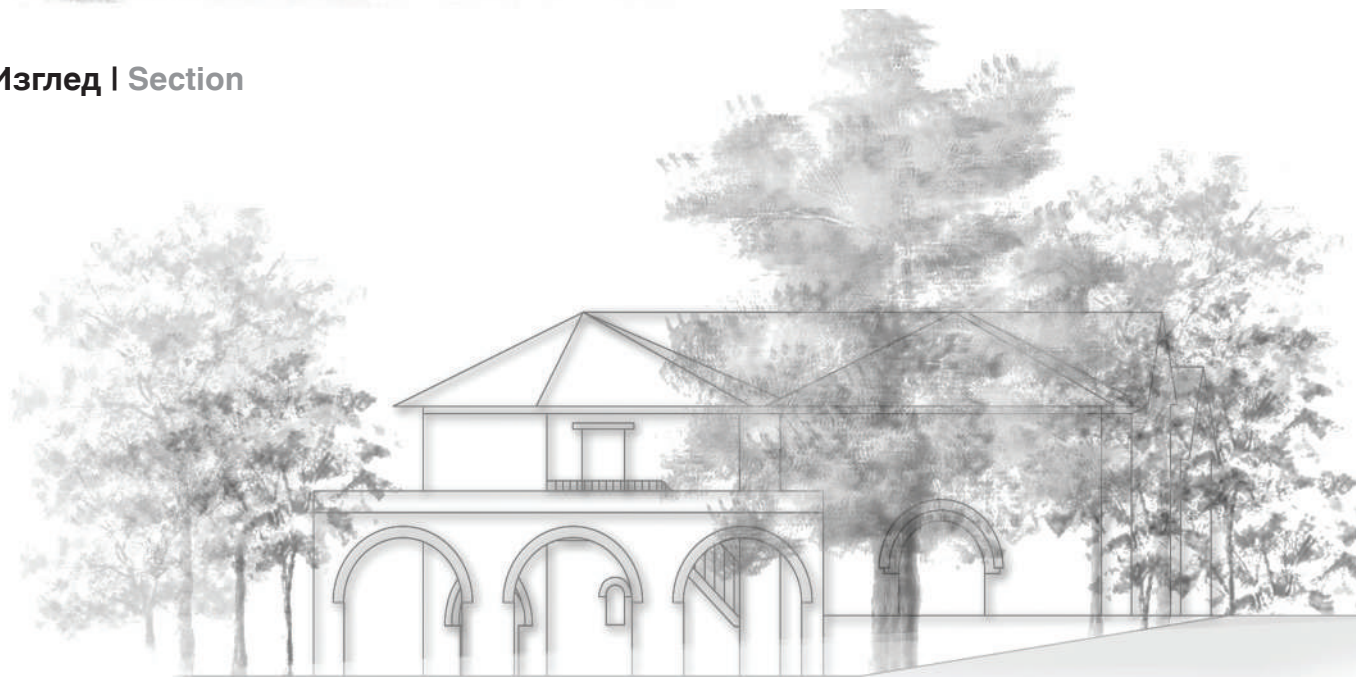
Партерно решење | Parterre

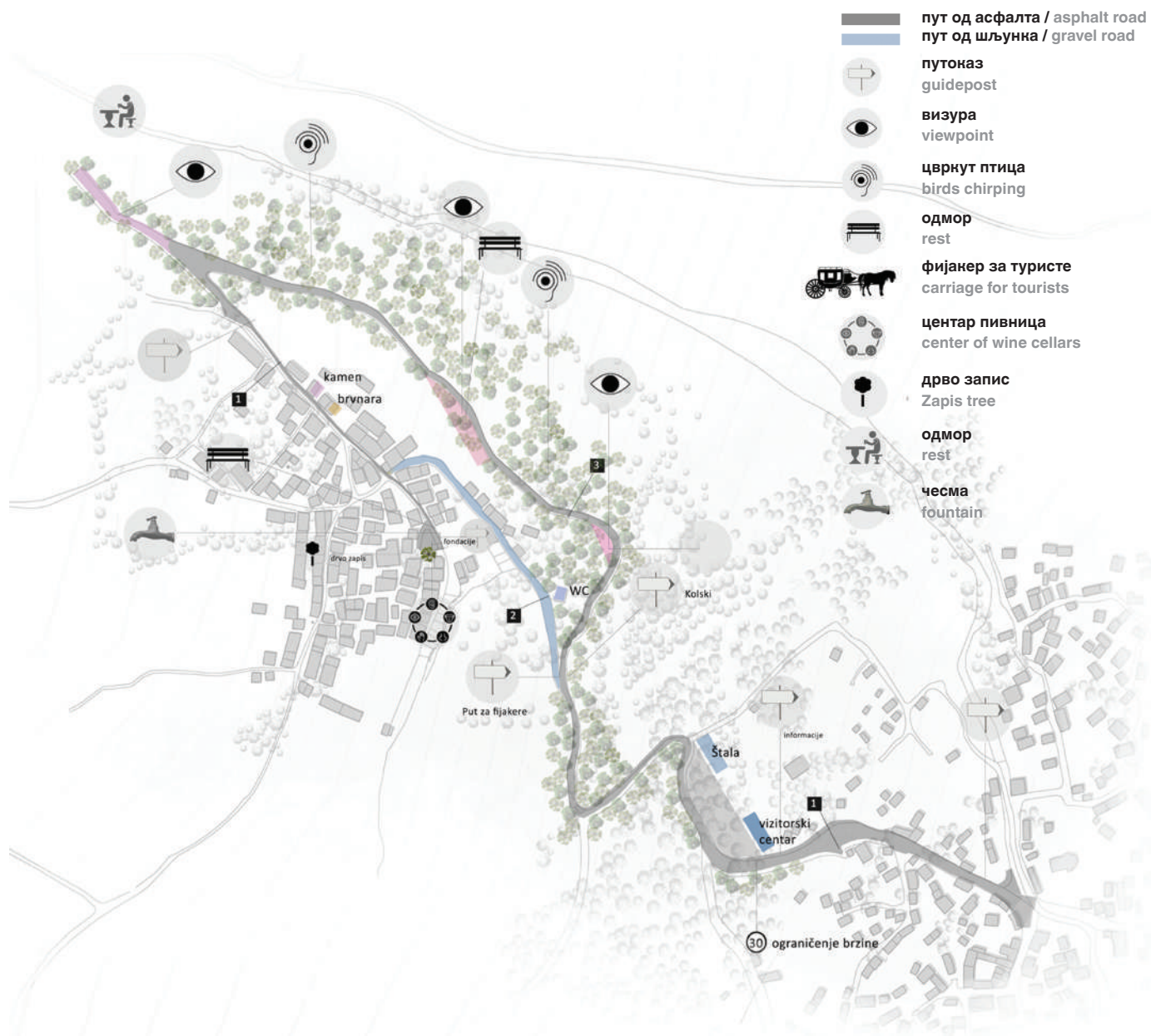

Изглед | Section

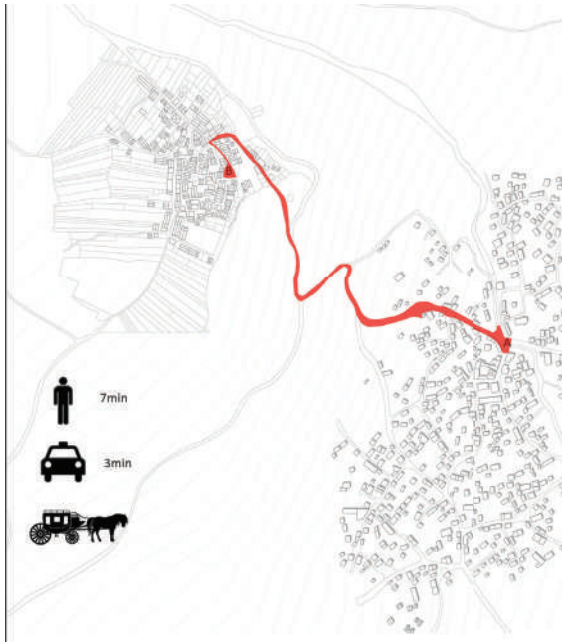

Рута центар села - центар пивница

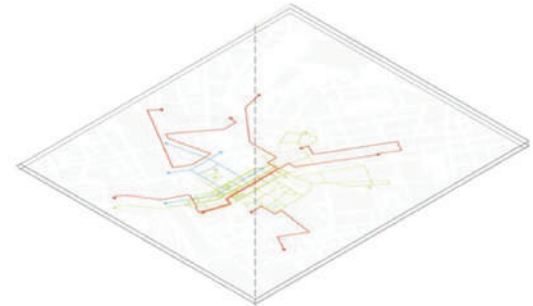
Village center - wine cellars center path

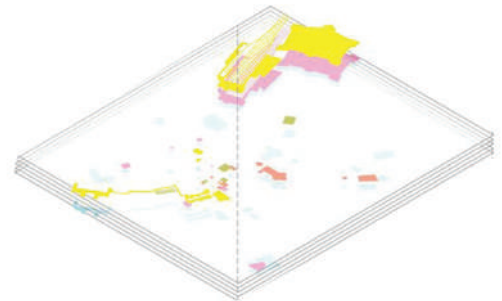
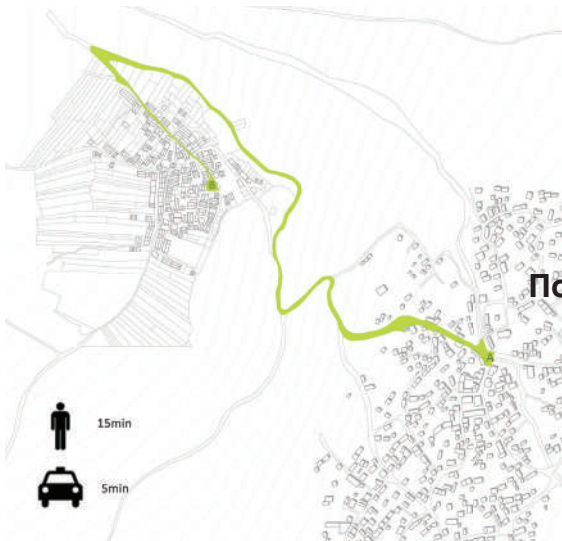
Структура села | Structure of the village

Саобраћајна инфраструктура | Traffic infrastructure

Репери у простору | Landmarks

Повезивање репера | Connections between landmarks

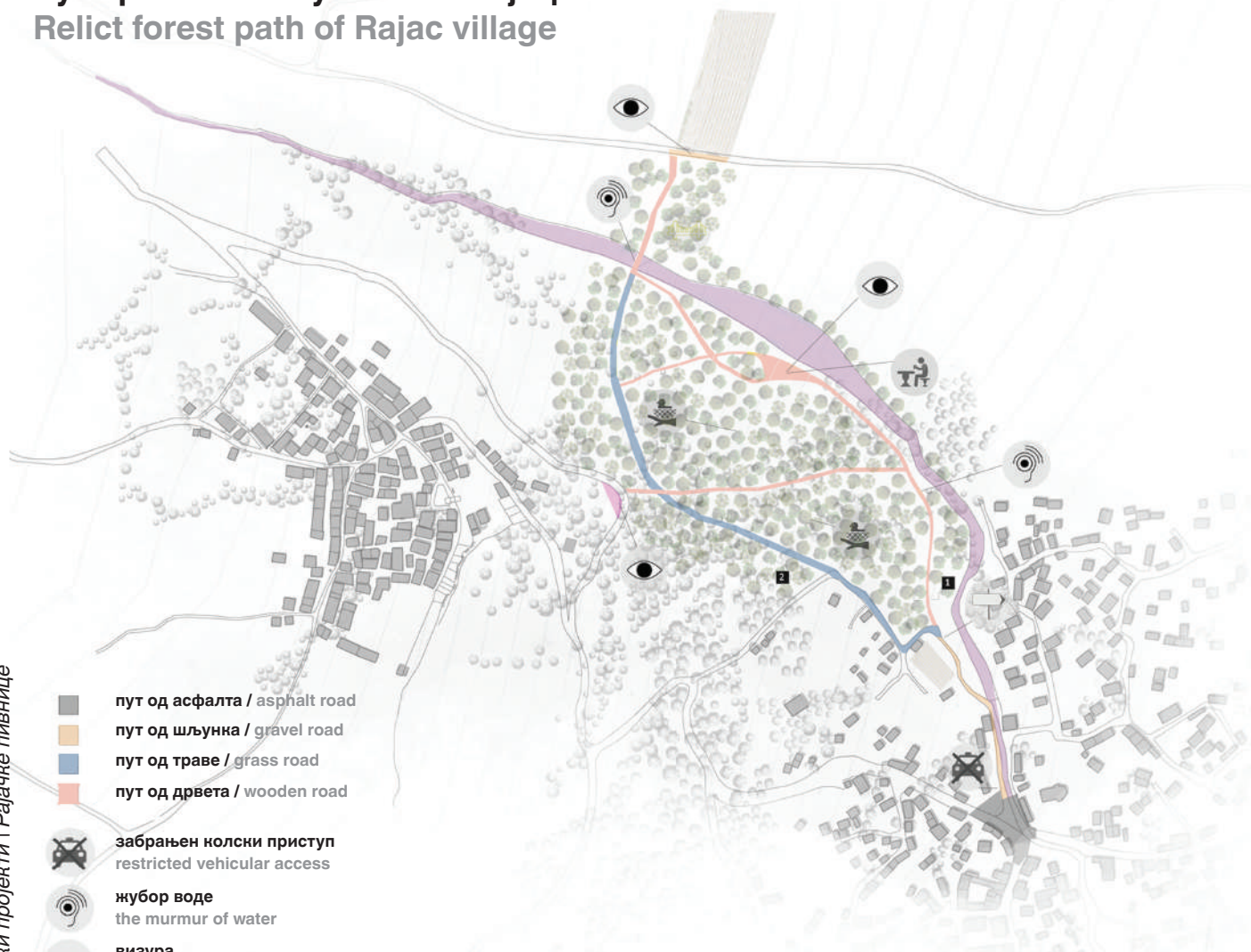

Рута реликтна шума села Рајац

Relict forest path of Rajac village

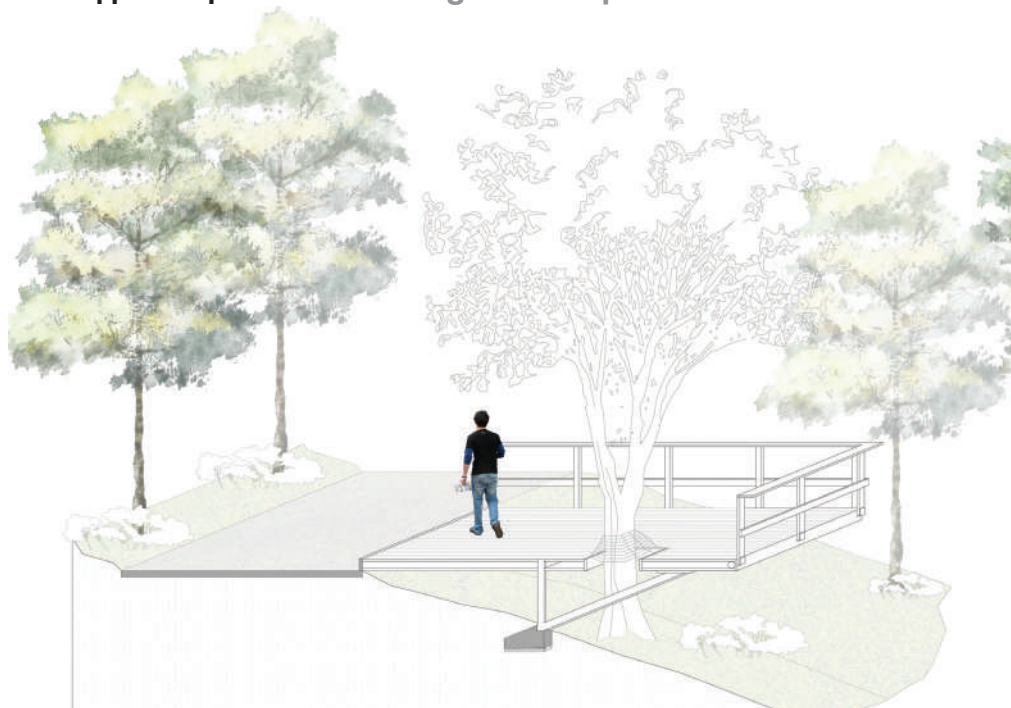
- пут од асфалта / asphalt road
- пут од шљунка / gravel road
- пут од траве / grass road
- пут од дрвета / wooden road
- забрањен колски приступ
restricted vehicular access
- жубор воде
the murmur of water
- визиура
viewpoint
- станиште птица
bird habitat
- простор за одмор
resting place
- путоказ
guidepost
- мостић
bridge

Фотомонтажа стазе | Photomontage of path

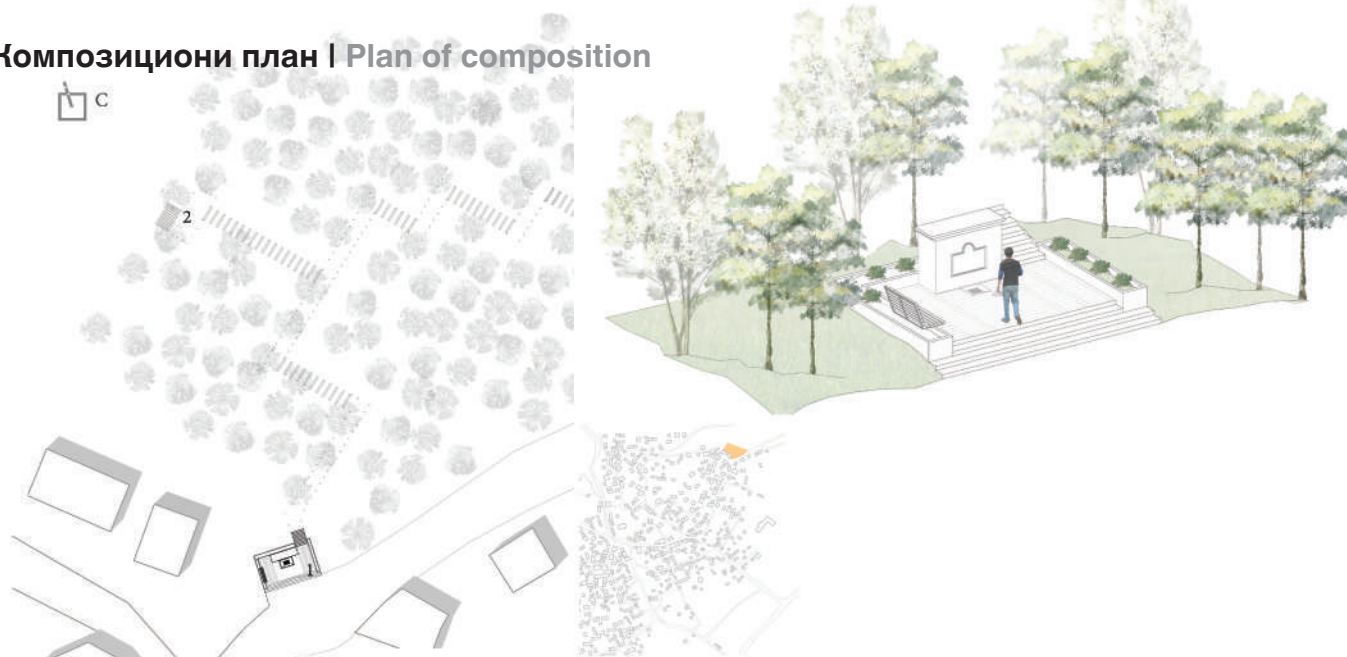

Фотомонтажа видиковца | Photomontage of viewpoint

Попов кладенац и куќак за осаму Prysts fountain and corner of solitude

Композициони план | Plan of composition

Изглед | Section

Фотомонтажа | Photomontage

Изглед | Section

06.2

РОГЉЕВАЧКЕ ПИВНИЦЕ WINE CELLARS OF ROGLJEVO

Студенти: Тамара Ђурић, Јована Милојковић
Students: Tamara Đurić, Jovana Milojković

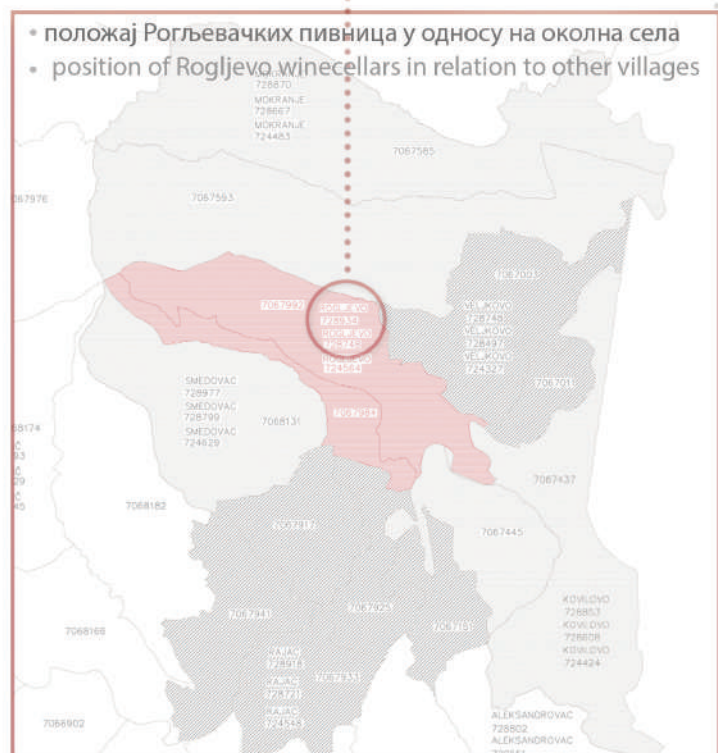

Положај | Position

друштво
 мистичност
 мир
 аутентичност
 хладноћа
 акција

ужи контекст

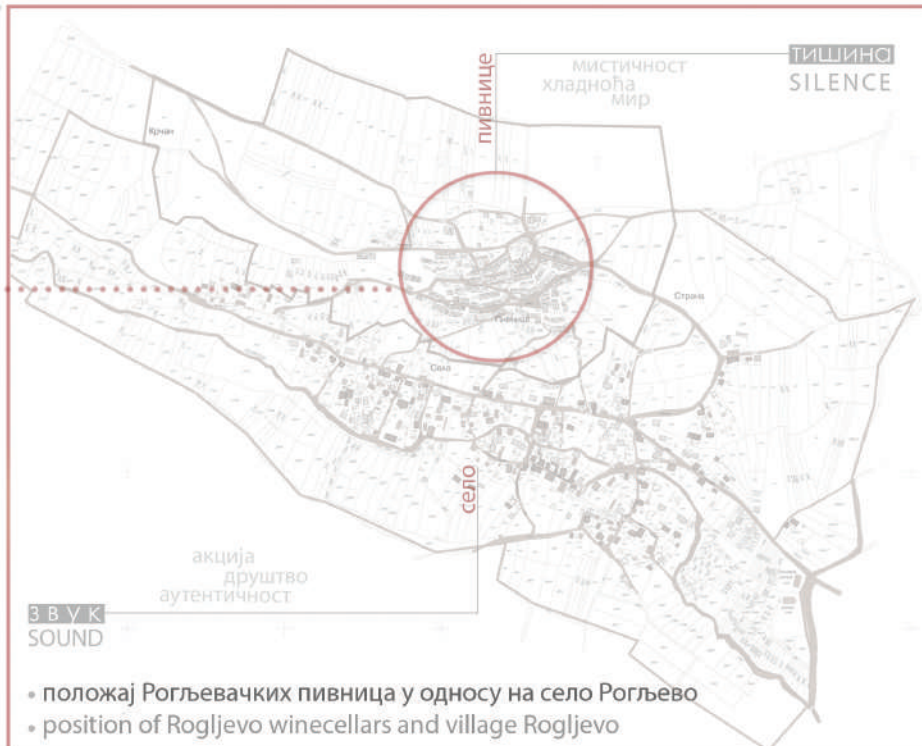

ужи контекст

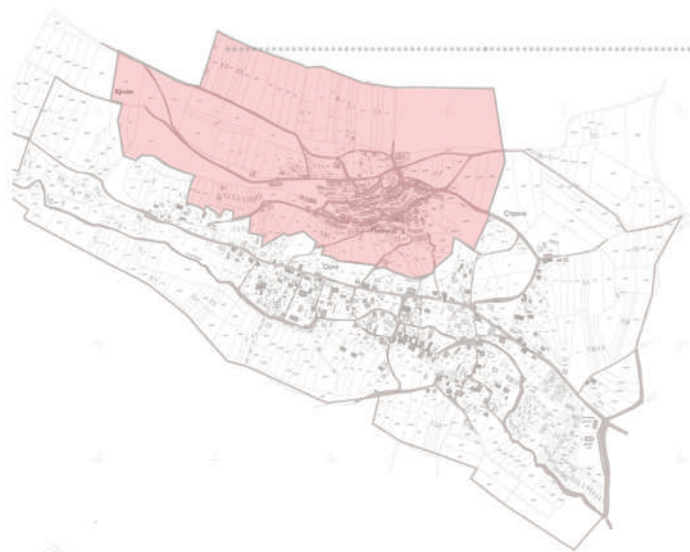

- Рогљевачке пивнице
- Rogljevo winecellars

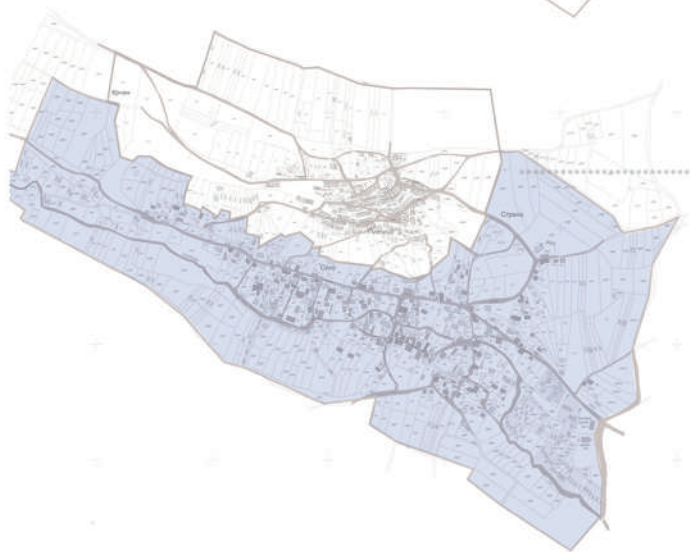

- положај Рогљевачких пивница у односу на село Рогљево
- position of Rogljevo winecellars and village Rogljevo

Зона заштите | Protective zones

I ЗОНА
заштите

II ЗОНА
заштите

Мере заштите објеката - пивнице | Protective measures of the objects - wine cellars

• легенда

- I зона заштите
- II зона заштите

Прва зона заштите - обухвата комплекс пивница са површинама које су под засадима винограда или под шумом.

Друга зона заштите - обухвата само село Рогљево, које такође има споменичке карактеристике.

Трећа зона заштите - обухвата преостали простор Рогљева, односно пољопривредне површине традиционално намењене виноградарству и воћарству на површима изнад села.

• legend

- I protective zone
- II protective zone

The first protective zone - the complex includes a winecellas with vineyards and forests.

The second protective zone - includes only the village Rogljevo, which also has the monumental characteristics.

The third protective zone - agricultural area traditionally intended for wine and fruit growing on the surfaces above the village.

легенда | legend

- конзервација и замена кровног покривача
conservation and replacement of the roof cladding
- конзервација зидова и реконструкција кровне конструкције
conservation of the walls and roof structure reconstruction
- санација зидова и реконструкција таванске и кровне конструкције
conservation of the walls and reconstruction of the attic and roof structure
- ремоделација објекта (екстеријер и ентеријер)
remodeling of the facility (exterior and interior)
- конзервација јавних објеката
conservation of public buildings
- препокривено
roofed
- реконструисано
reconstructed

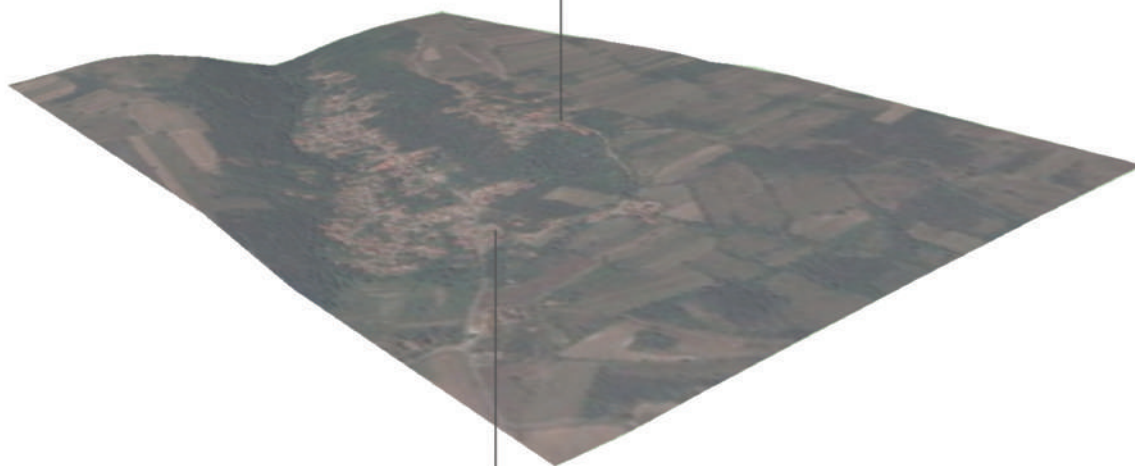
Основни податци | Basic information

Пивнице и виногради

_песковите висоравни на којима се гаји винова лоза
_надморска висина: од 85m до 102m

Winecellars and vineyards

_sandy plateau where vines grow
_altitude: 85m - 102m

Село

_ насеље збијеног типа, спонтано настало -
неправилна и неједнака парцелација, кривудава
улице

_ надморска висина : 61m

_попис из 2002. године: 169 пунолетних
становника, а просечна старост становништва
износи 55 година

_ У насељу има 69 домаћинстава

Village

_ spontaneously formed village - irregular and uneven
parcelling, winding streets

_altitude: 61m

_ list from 2002 : 169 adult citizens and median age is
55 years

_ There are 69 household in the village

Проблеми и потенцијали | Problems and potentials

НЕДОВОЉНА ПОДРШКА ЈАВНОГ СЕКТОРА
THE LACK OF SUPPORT OF THE PUBLIC SECTOR

НЕДОСТАК СРЕДСТАВА
LACK OF MEANS

ЛОША САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА
BAD TRAFFIC INFRACTURE

ЛОША ВОДОВОДНА И КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА
BAD WATER AND SEWAGE NETWORK

НЕОРГАНИЗОВАН ПРЕВОЗ ДО САМИХ ПИВНИЦА
UNORGANIZED TRANSPORT TO THE WINECELLARS

НЕДОСТАК ЗНАЊА ЗА ПЛАСИРАЊЕ ПРОИЗВОДА (ВИНА) НА ТРЖИШТЕ
LACK OF KNOWLEDGE FOR MARKETING OF PRODUCTS

НЕДОВОЉНО РАЗВИЈЕН ТУРИЗАМ
UNDERDEVELOPED TOURISM

НЕОДРЖАВАЊЕ ПРОСТОРА
LACK OF MAINTENANCE OF THE SPACE

НЕДОСТАК МЛАДИХ ЉУДИ
LACK OF YOUNG PEOPLE

ПРОБЛЕМИ
PROBLEMS

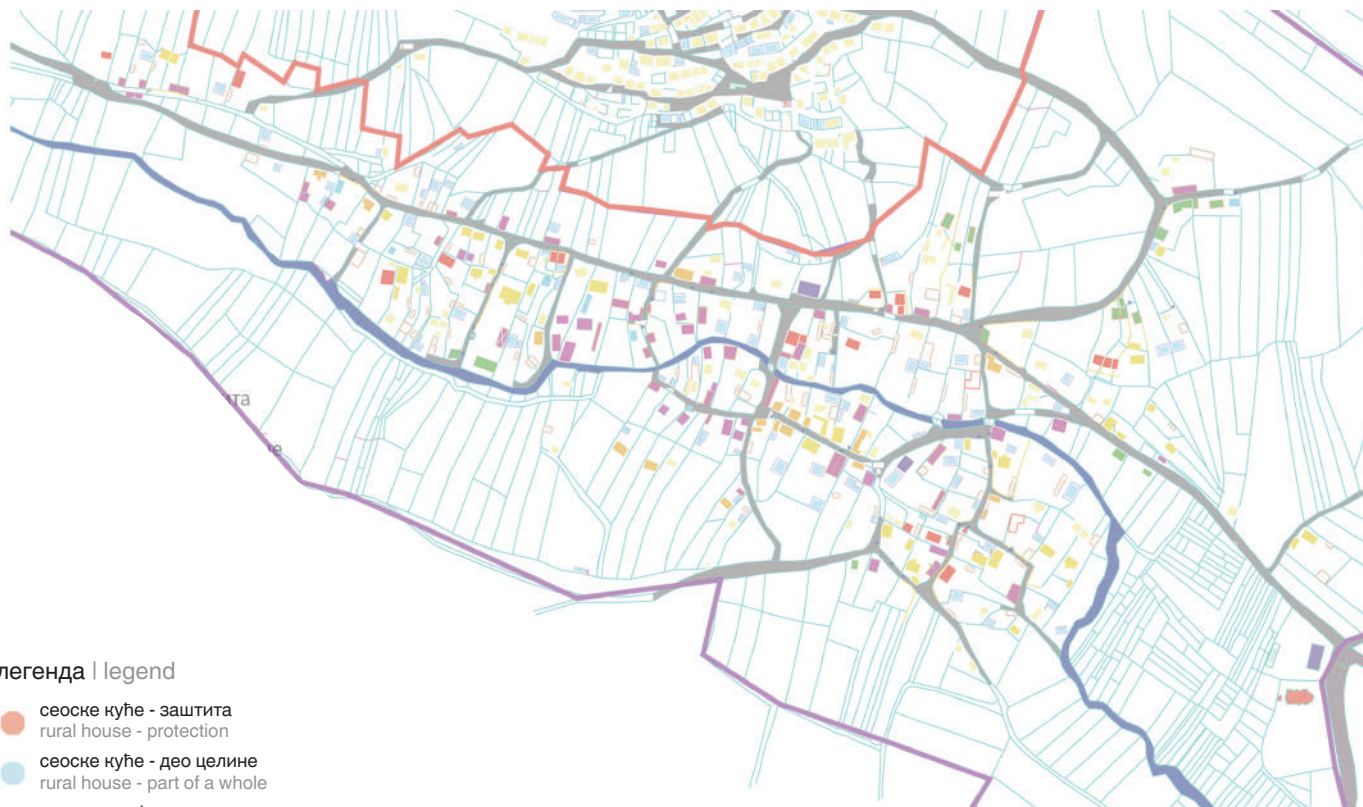
ПОТЕНЦИЈАЛИ
POTENTIALS

ТРАДИЦИЈА (ПРОИЗВОДЊА ВИНА)
TRADITION (WINE PRODUCTION)
КУЛТУРНО - ИСТОРИЈСКИ ПОТЕНЦИЈАЛ
CULTURAL AND HISTORICAL POTENTIAL
ПРИРОДНИ ПОТЕНЦИЈАЛ
NATURAL RESOURCES
АУТОХТОНЕ СОРТЕ ВИНОВЕ ЛОЗЕ
AUTOCHTHONOUS VINE VARIETIES
МАНИФЕСТАЦИЈЕ ЗА ВРЕМЕ ПРАЗНИКА
EVENTS DURING HOLIDAYS
ДРЖАВНО ЗЕМЉИШТЕ ЗА ЗАКУП
STATE'S LANDS FOR RENT

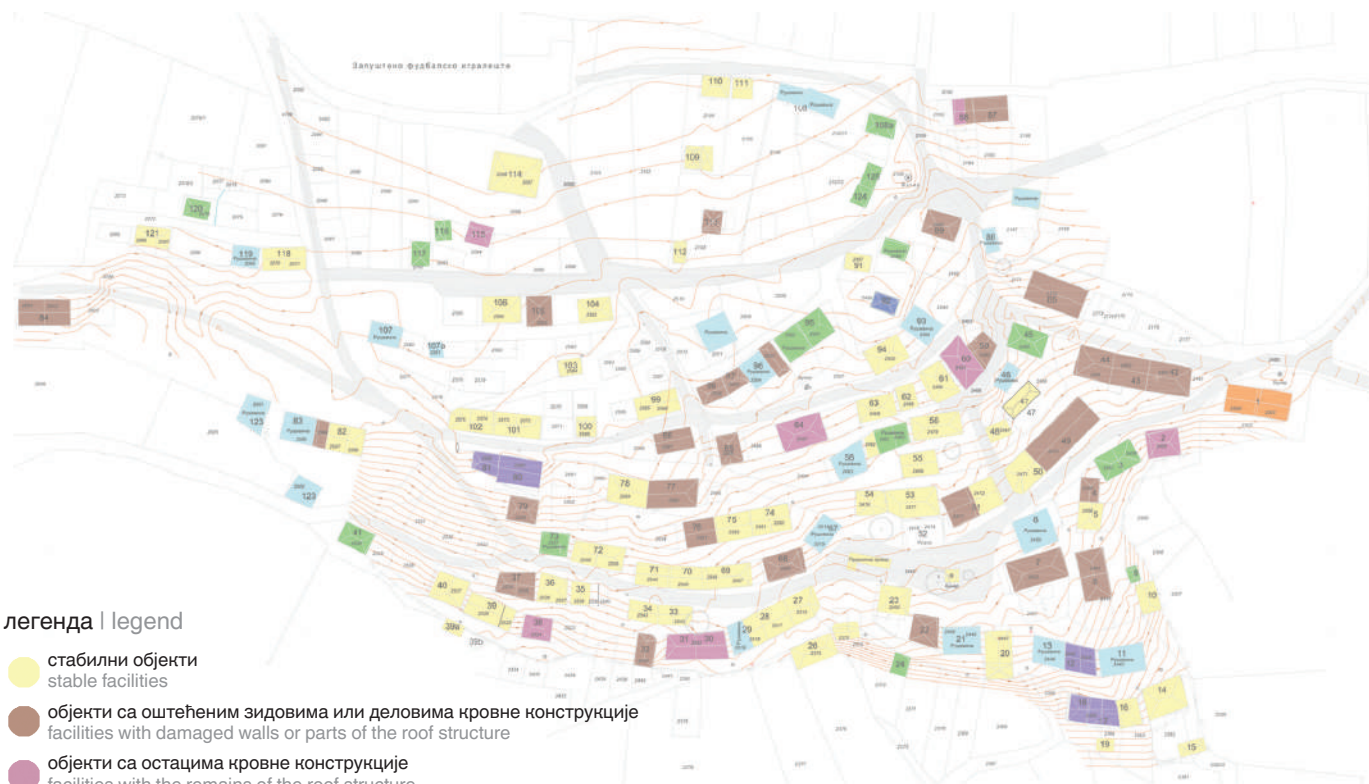
Намена објекта - село Рогљево | Object's purpose - Rogljevo village

легенда | legend

- сеоске куће - заштита
rural house - protection
- сеоске куће - део целине
rural house - part of a whole
- варошка кућа са очуваном декоративном пластином
town house with preserved decorative elements
- варошка кућа са девастираним елементима и доградњом
town house with devastated elements and additions
- зграде јавне намене
public buildings
- привредни објекти - део целине
commercial buildings - part of a whole
- привредни објекти - заштита
commercial buildings - protection

Физичко стање објеката - пивнице | Physical condition of objects - wine cellars

легенда | legend

- стабилни објекти
stable facilities
- објекти са оштећеним зидовима или деловима кровне конструкције
facilities with damaged walls or parts of the roof structure
- објекти са остацима кровне конструкције
facilities with the remains of the roof structure
- објекти са сачуваним зидовима и деловима кровне конструкције
facilities with preserved walls and parts of the roof structure
- објекти са остацима зидова
facilities with the remains of walls
- девастирани објекти
devastated facilities
- реконструисани објекти
reconstructed facilities
- реконструисани објекти
reconstructed facilities

Функционално стање - пивнице | Function of the objects - wine cellars

легенда | legend

- производња - прерада
production - processing
- куповина грозђа и производња
purchase of grapes and production
- не користи се
not in use

Значајни објекти | Significant objects

Сабор

Sabor

_подигнут 1930.
године
_налази се у центру
насеља, на зборном
месту
_грађевина која
наткривљује камени
крст и трпезу
_на овом месту се
људи окупљају за
време верских
празника и за време
одређених
манifestација: Св.
Трифун, Св. Тројица,
Св. Илија, Берба
грожђа...

_it was build in 1930

_it is located in the
center of winecellars

_there is stone cross
and table under it

_in this place people
gather during religious
holydays and during
certain events: St.
Trifun, Holy Trinity,
grape harvest...

Бунар и запис

Well and mulberry tree

_бунар се налази у
центру насеља,
пored дрва дуда -
записа

_well i located in the
center of Rogljevo
winecellars, beside
the mulberry tree

Зоне и смернице - село Рогљево | Zones and guidelines - Rogljevo village

повремено стављање стамбених објеката у функцију туризма

occasionally placing housing in the function of tourism

уређење простора око спомен-чесме простор који треба да представља место окупљања мештана и туриста у селу

making a meeting place for locals and tourists in the village from the space around the memorial fountain

232 активирање стаза које директно повезују село и пивнице

activation of paths that connect directly the village and the wine cellars

уређење паркинг простора за посетиоце села и пивница

arranging parking space for visitors to the village and the wine cellars

Зоне и смернице - пивнице | Zones and guidelines - wine cellars

- легенда
legend
- приватна зона у близини винограда
private area near the vineyards
- приватна зона
private area
- полујавна зона
semi-public area
- јавна зона
public area

очување традиције; развој виноградарства и производње вина

preserving the tradition; development of viticulture and wine production

очување традиције; развој процеса прераде, производње и неге вина

preserving the tradition; the development of processing process, production and care of wine

простори који су приступачни мештанима и туристима

spaces that are accessible to residents and tourists

јавни простори приступачни туристима; повремено одржавање различитих манифестација

public areas accessible to tourists; periodic maintenance of different events

Саобраћајнице - село Рогљево | Roads - Rogljevo village

Анализа путне мреже - село Рогљево | Analysis of the road network - Rogljevo village

Путеви паралелни изохипсама | Roads parallel to the contour lines

Путеви управни на правац изохипси | Roads perpendicular to the contour lines

Анализа путне мреже - пивнице | Analysis of the road network - wine cellars

Путеви паралелни изохипсама | Roads parallel to the contour lines

Путеви управни на правац изохипси | Roads perpendicular to the contour lines

Стазе које повезују село и пивнице | Paths that connect the village and wine cellars

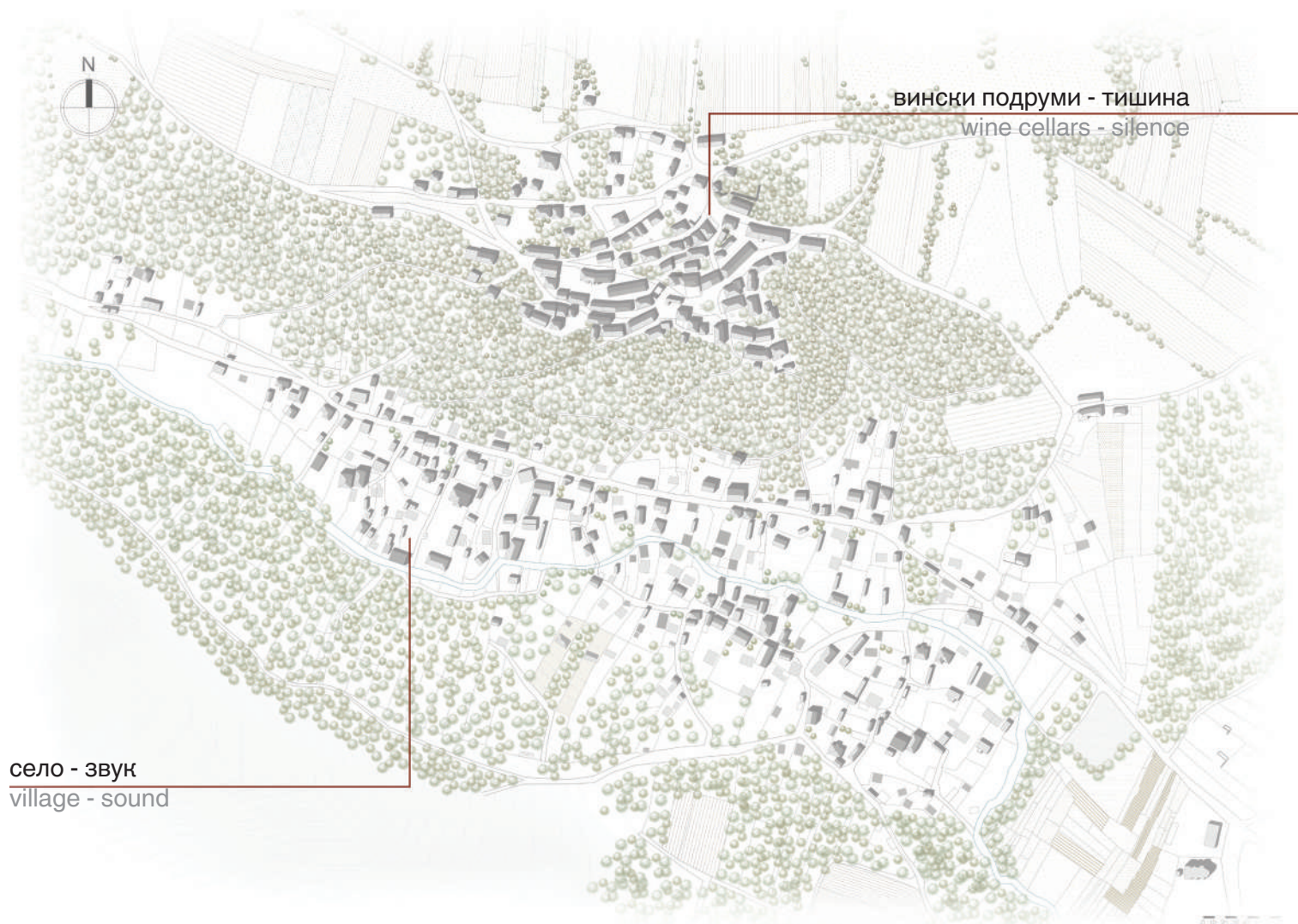
Стаза паралелна изохипсама | Path parallel to the contour lines

Стазе управне на правац изохипси | Paths perpendicular to the contour lines

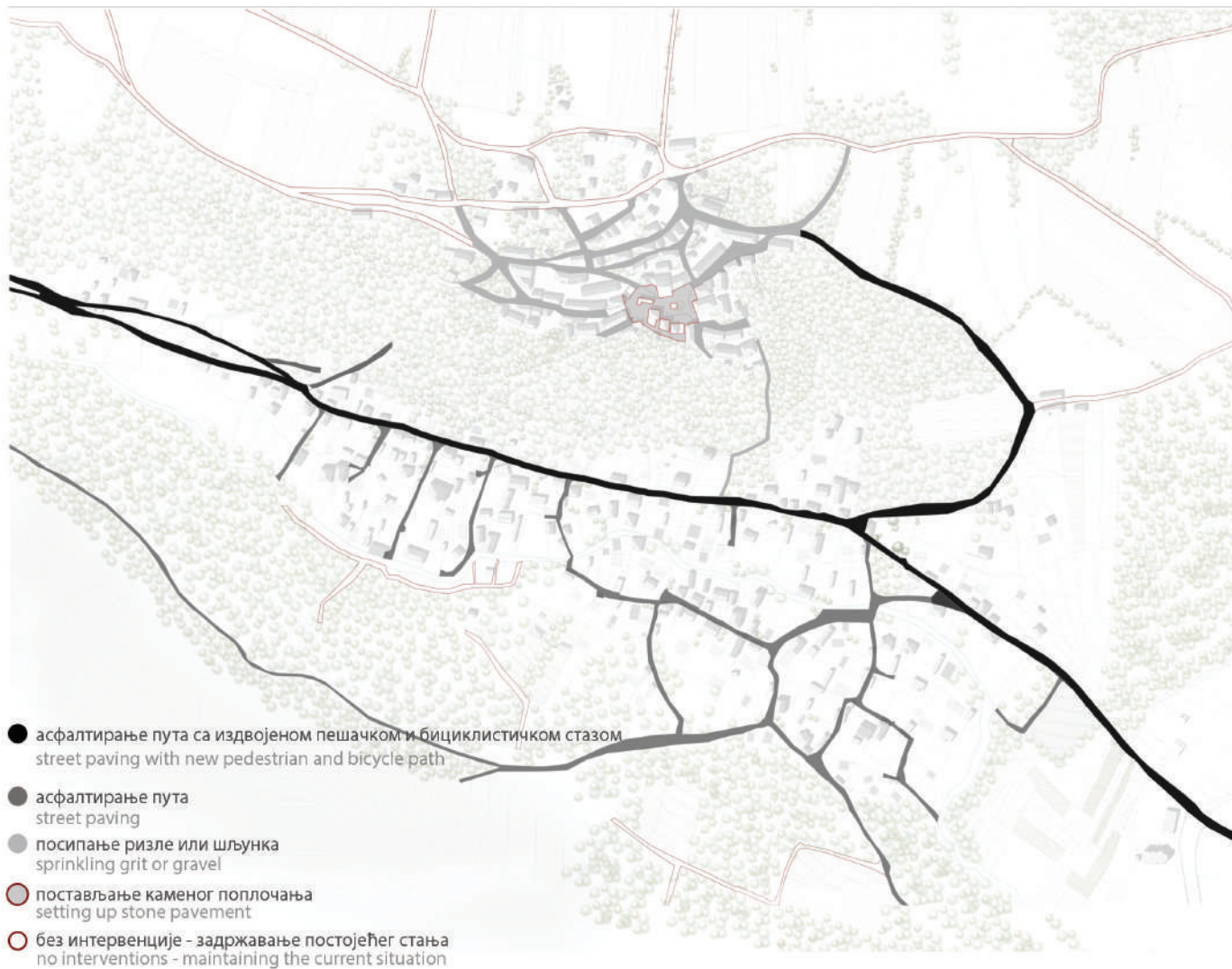

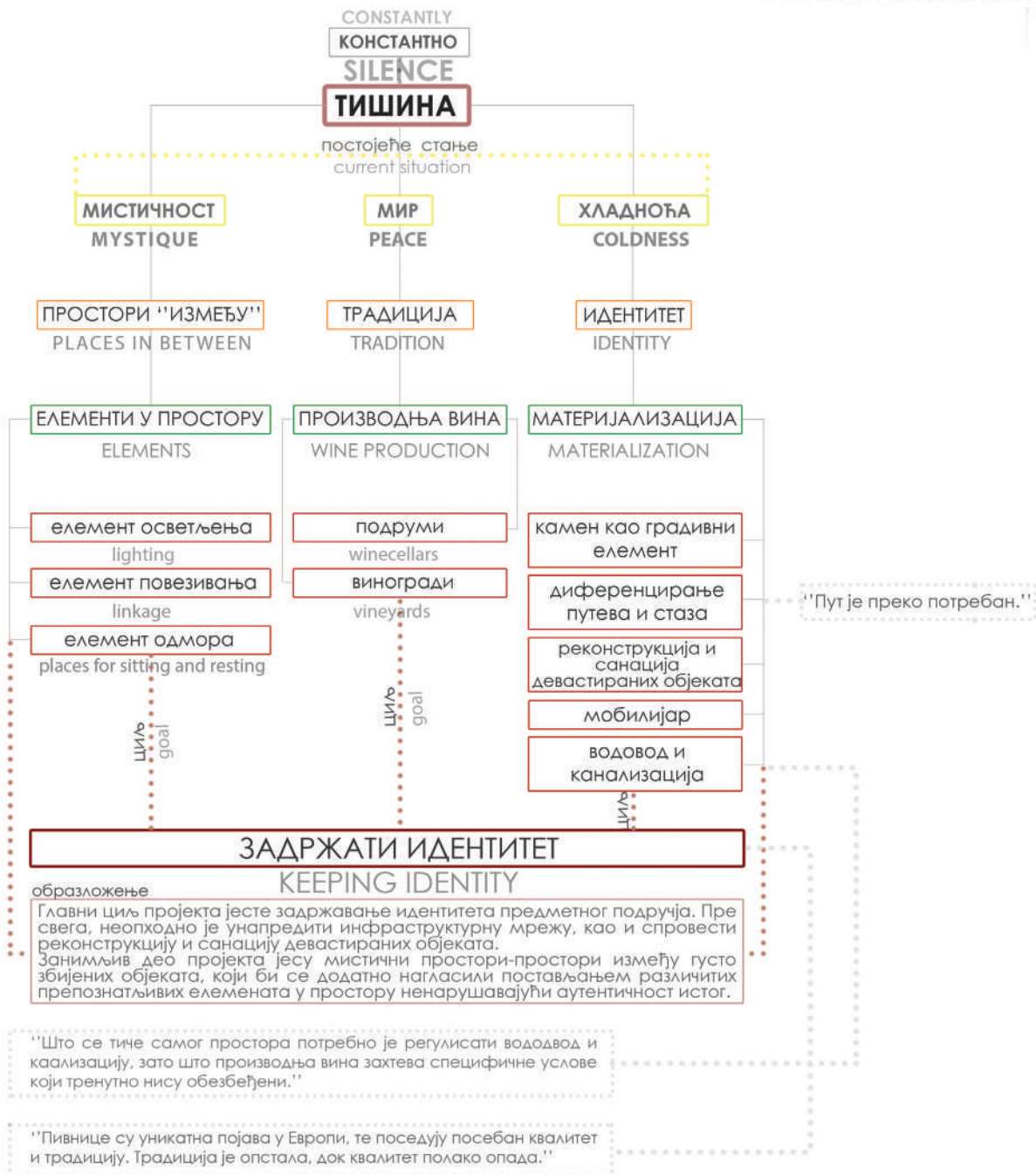
Зоне и смернице - село Рогљево | Zones and guidelines - Rogljevo village

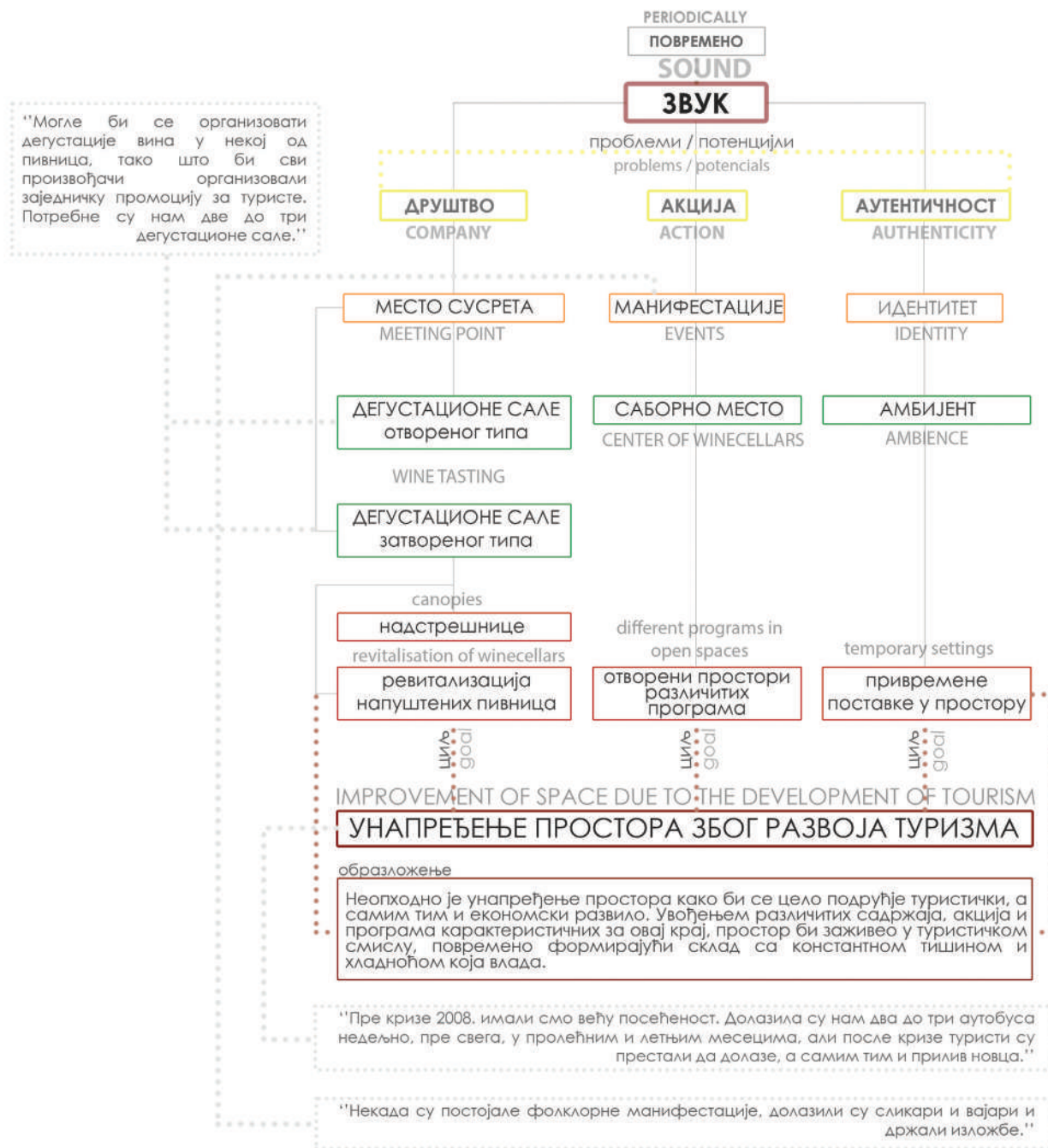

Материјализација путева | Materialization of the roads

WINE NEEDS SILENCE
ACTION NEEDS SOUND

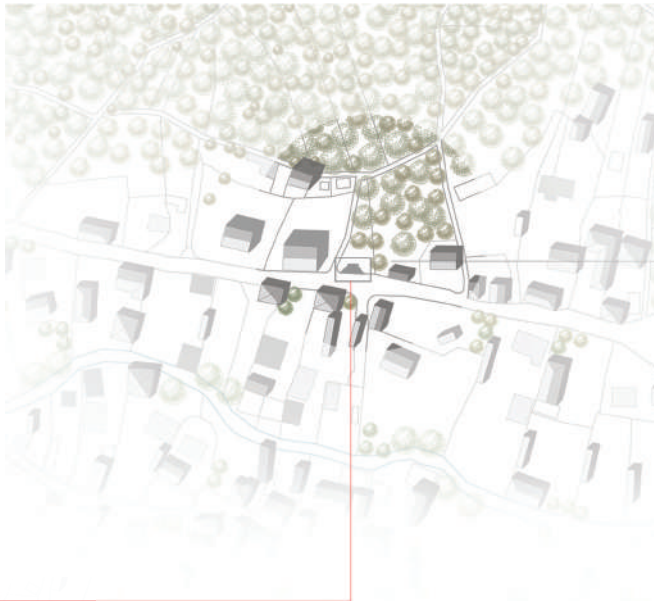

Интервенције и њихова главна веза Interventions and the main link between them

Пројекат централне сеоске чесме Project for the main village drinking fountain

Постојеће стање, положај и основне смернице Current situation, position and main concerns

_уређење простора око спомен-чесме и саме чесме

_простор који треба да представља посебну просторну целину у селу - место окупљања мештана и туриста - поплочање од камених плоча, коцки, увођење осветљења

_увођење мобилијара који неће нарушити аутентичност просторне целине села

_увођење неке врсте зеленог зида или зеленила на брду иза чесме, како би се сакрила неугледна позадина, и на тај начин додатно истакли планови чесме

_arranging space around memorial fountain and the fountain itself; ;

_this space should represent special area in the village - a meeting place of locals and tourist - paving with stone, introducing of light

_urban street stone furniture, that is not going to undermine the authenticity of this space area

_puttin up some sort of green wall or greenery on the hill behind fountain - to hide unsightly background and also to distinguish fountain itself

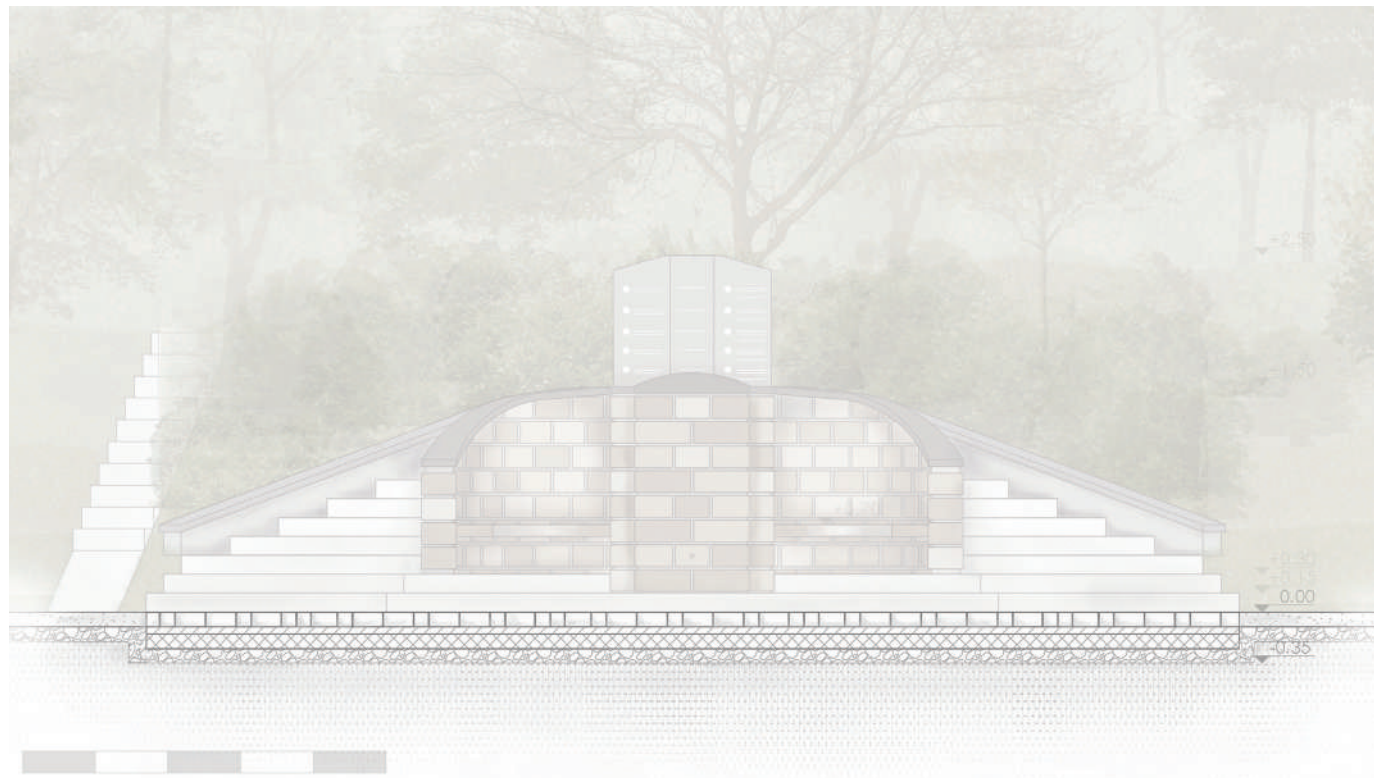
Пројекат централне сеоске чесме Project for the main village drinking fountain

Партерно решење | Ground floor

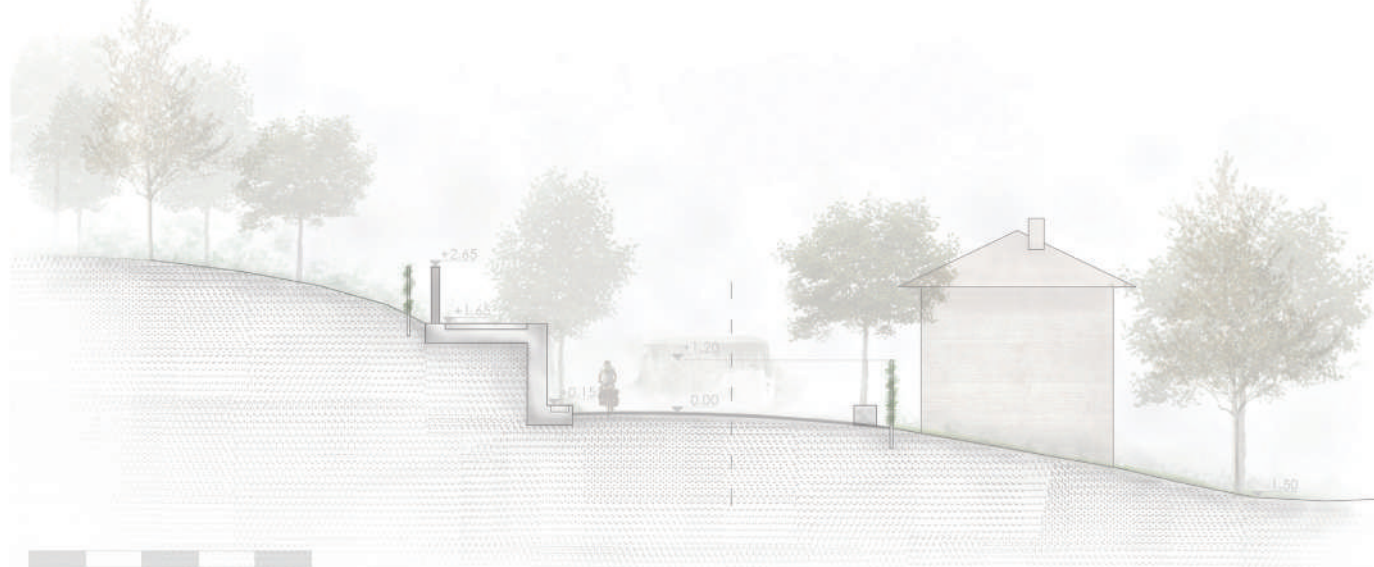

Пресек 1-1 и детаљи поплочања | Section 1-1 and pavement details

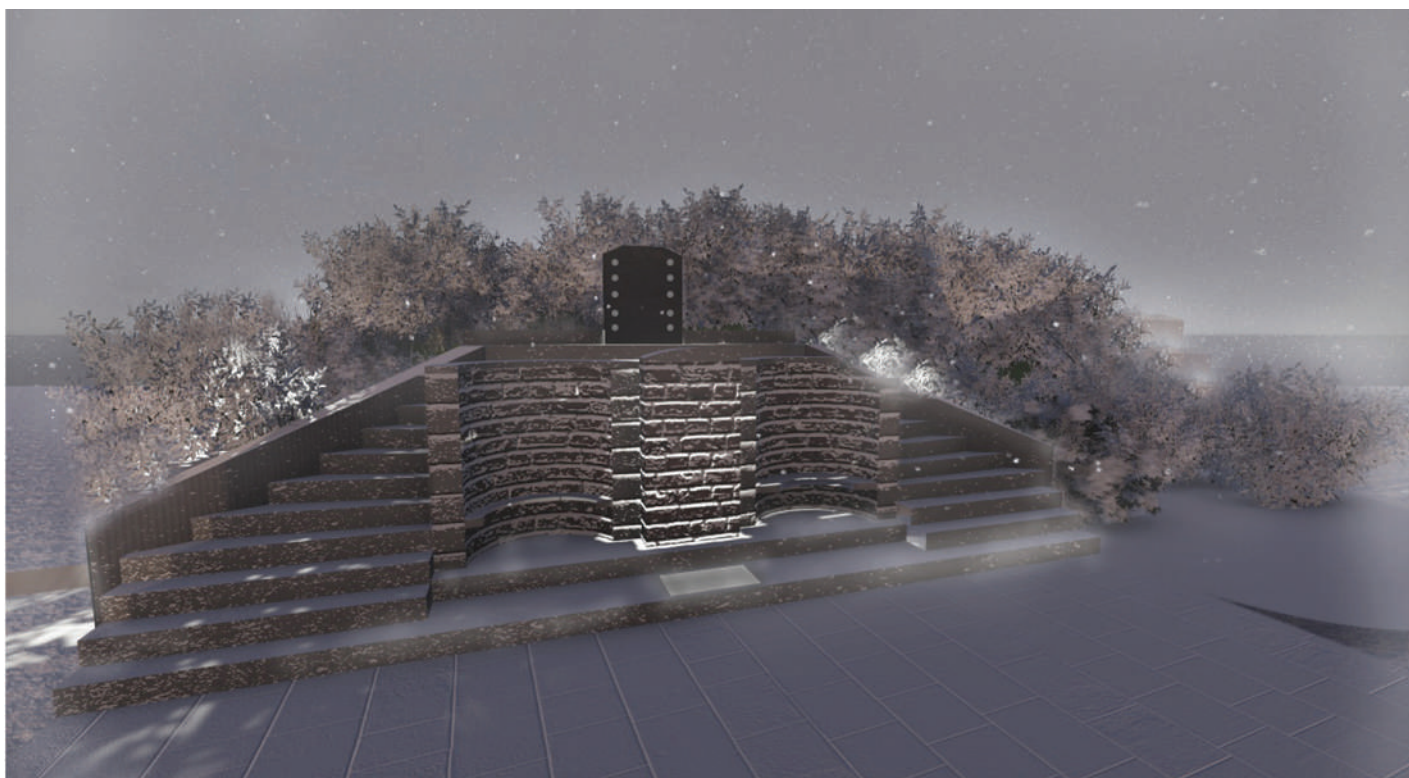

Пресек 2-2 | Section 2-2

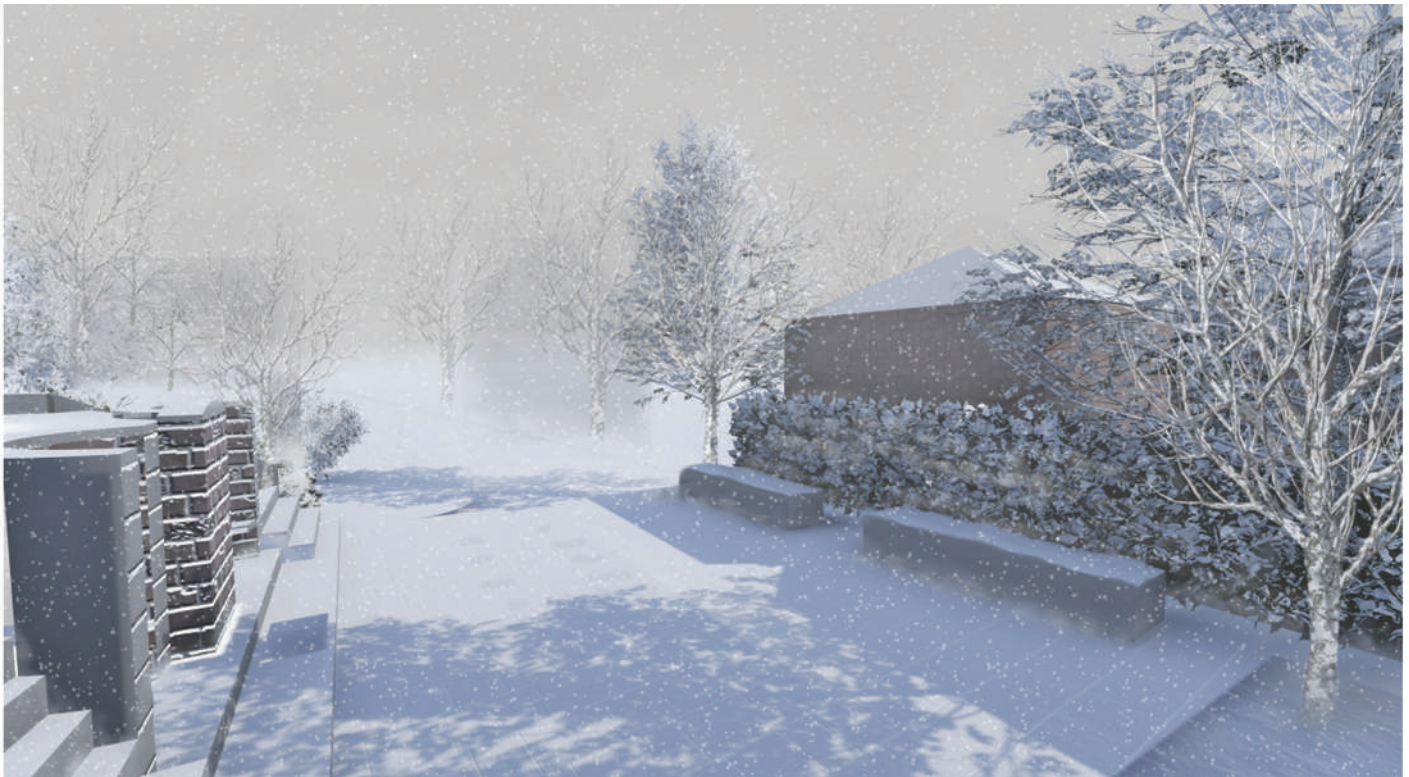
Амбијентални приказ | Visualization of the space

Студентски пројекти | Рогљевачке пивнице

Амбијентални приказ | Visualization of the space

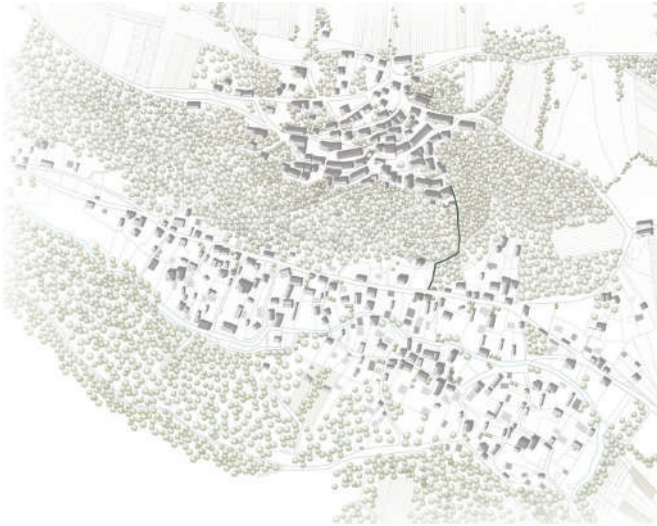

Пројекат стазе - веза села и пивница

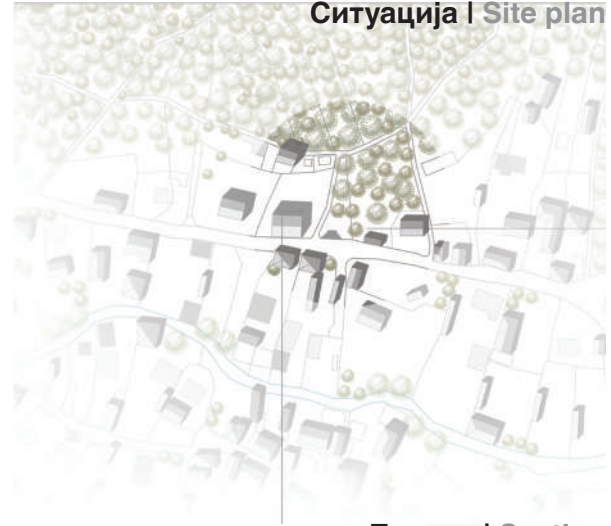
Project of the path - connection of the village and wine cellars

Постојеће стање, положај и основне смернице | Current situation, position and main concerns

Ситуација | Site plan

Пресек | Section

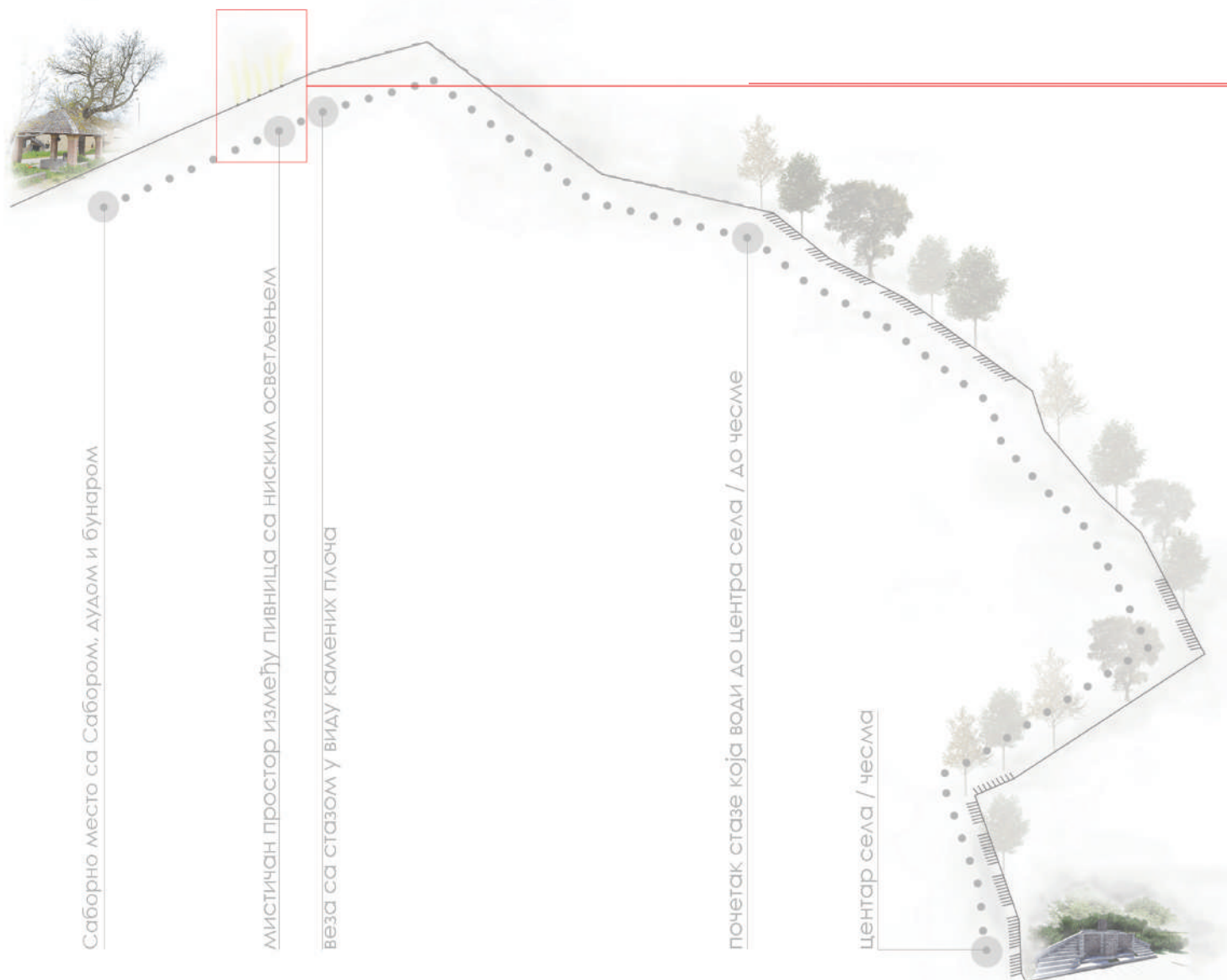
Амбијентални приказ | Visualization of the space

Пројекат стазе - веза села и пивница

Project of the path - connection of the village and wine cellars

Постојеће стање, положај и основне смернице | Current situation, position and main concerns

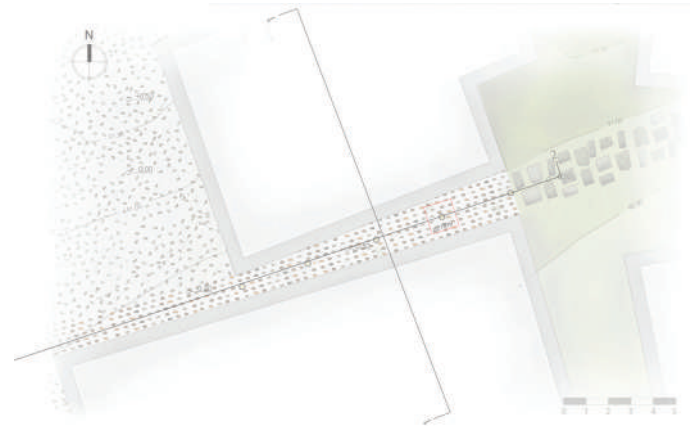

тишина | silence
 мистичност | mystique
 светлосни траг | light trail

Партерно решење | Ground floor

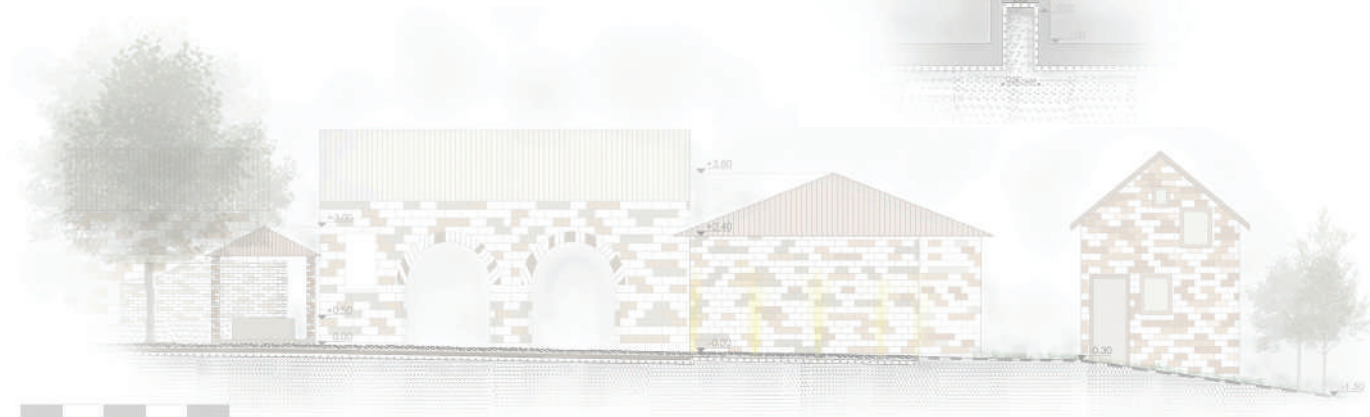
Амбијент | Visualization

Пресек 1-1 | Section 1-1

Пресек 2-2 | Section 2-2

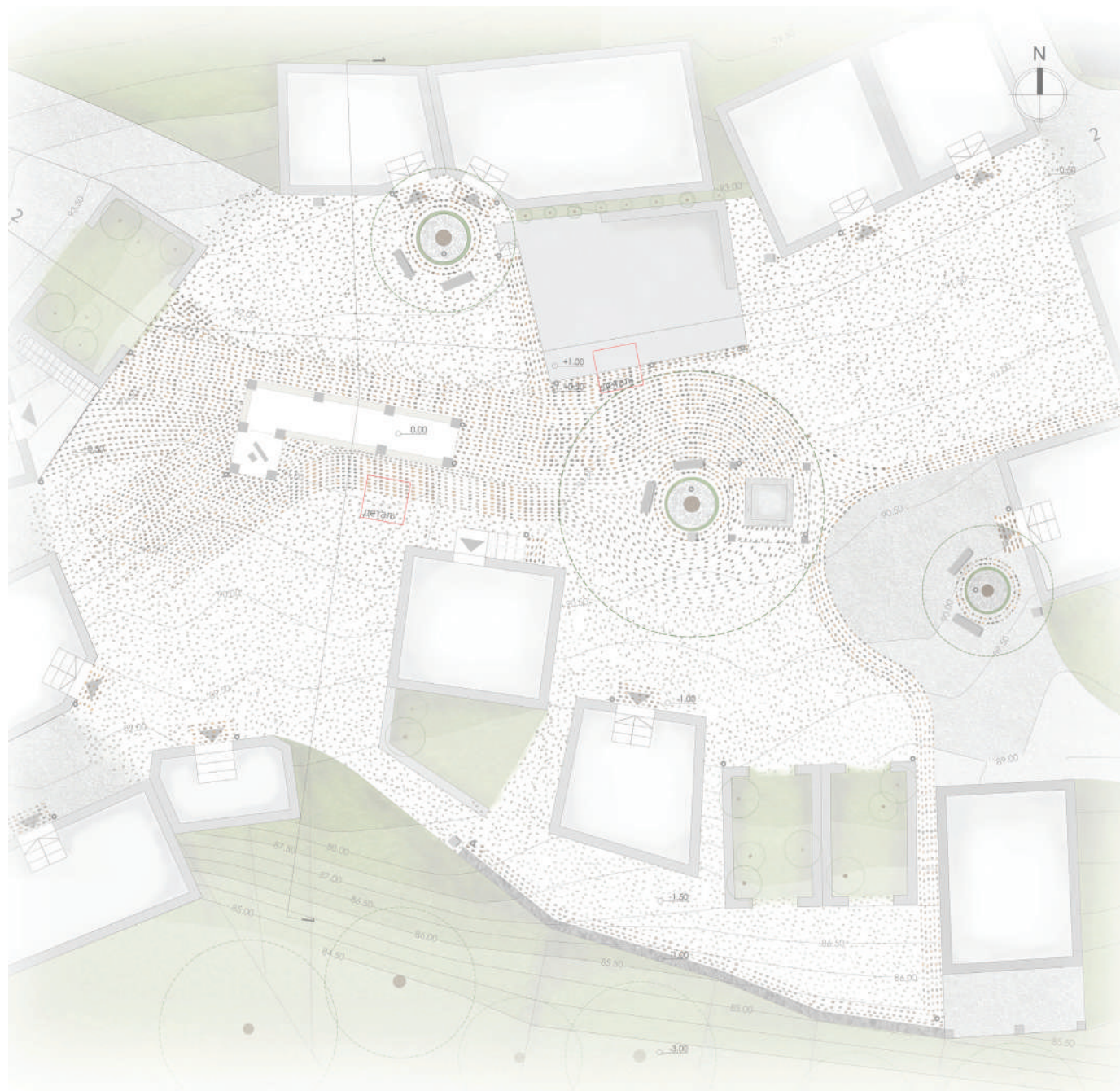

Ситуација | Site plan

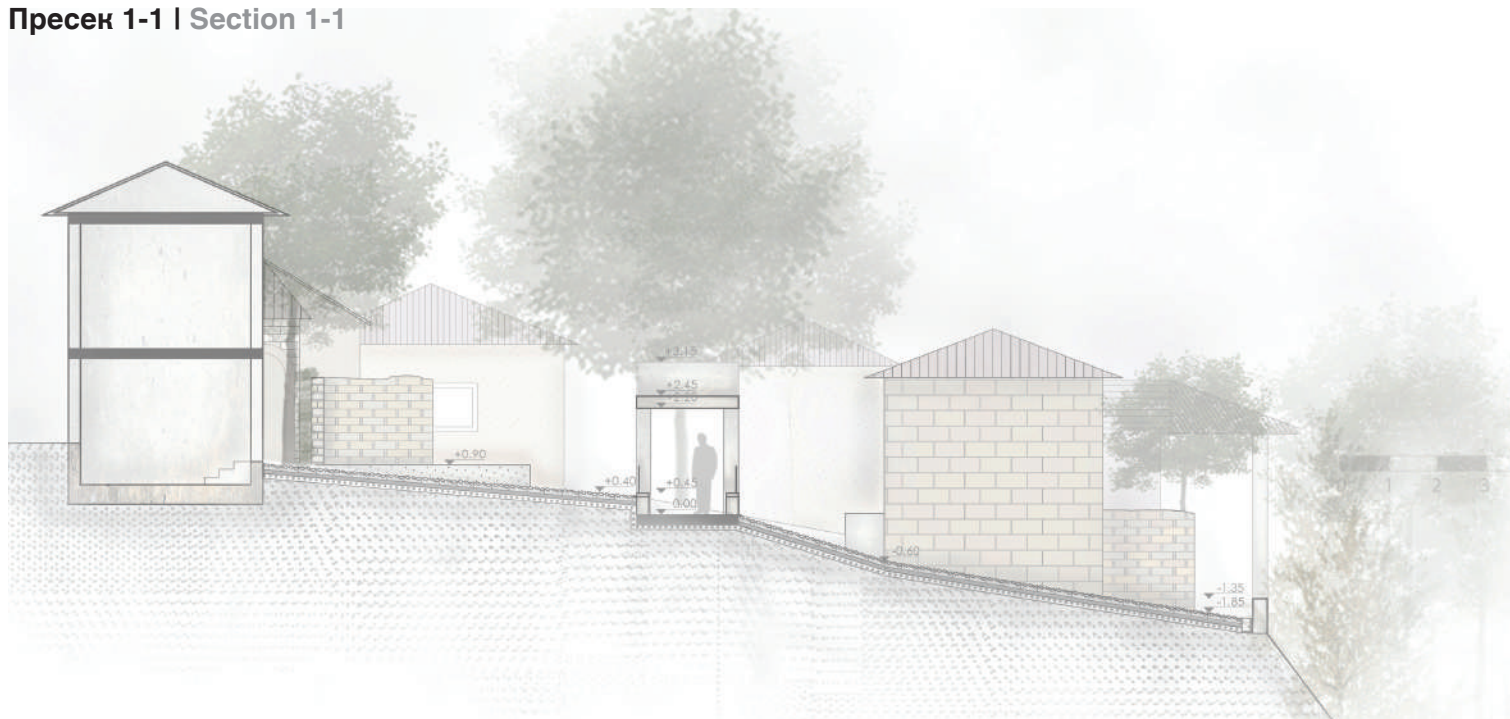

Партерно решење | Ground floor

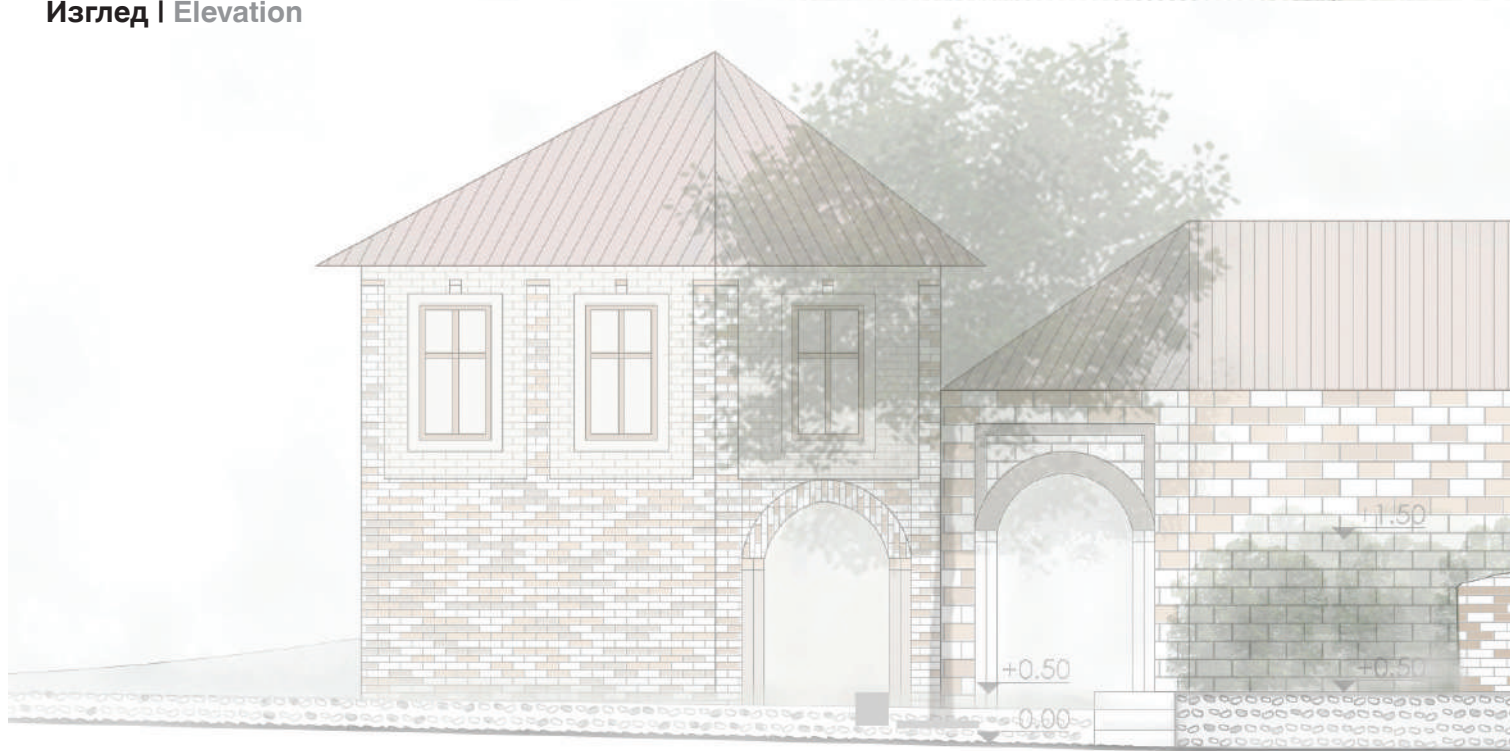

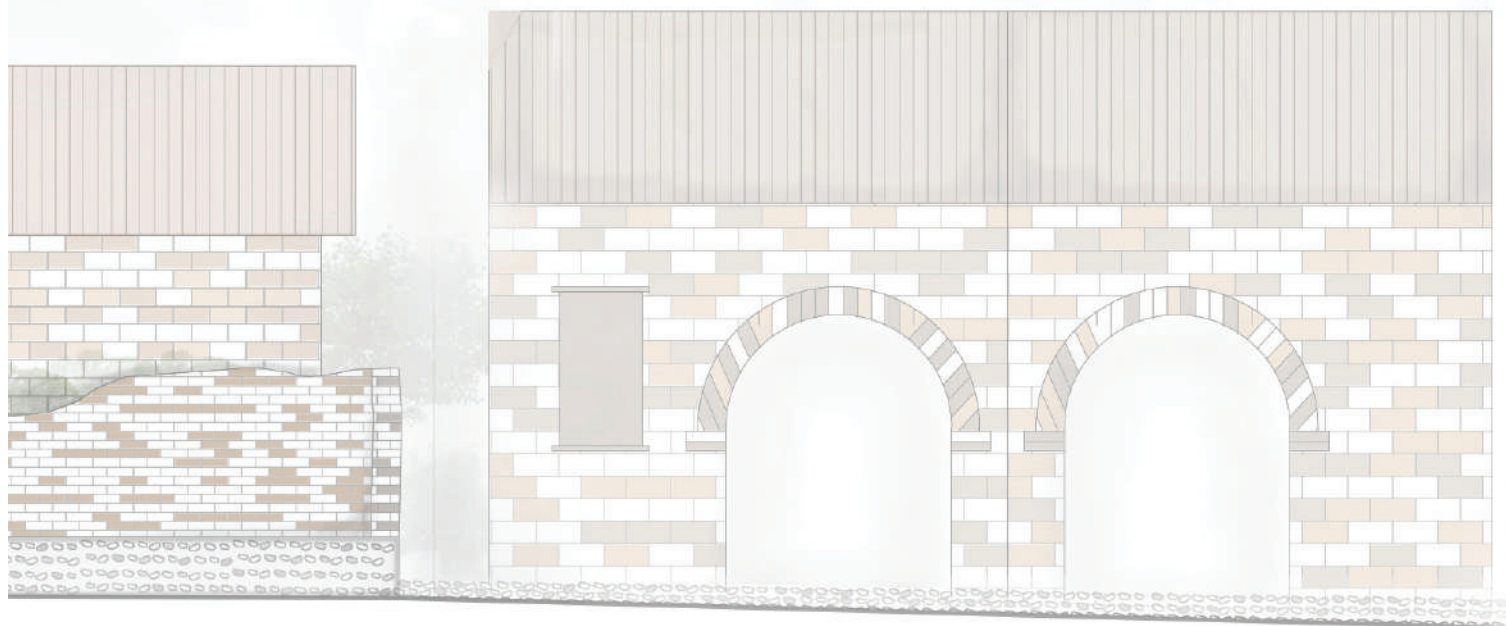
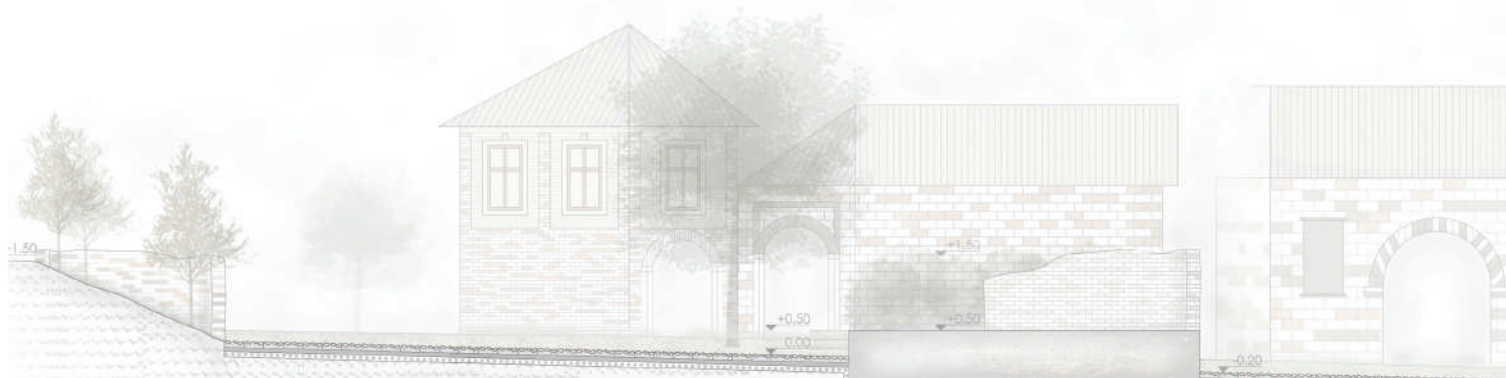
Пресек 1-1 | Section 1-1

Изглед | Elevation

Пресек 2-2 | Section 2-2

Амбијент | Visualization

Амбијент | Visualization

Амбијент | Visualization

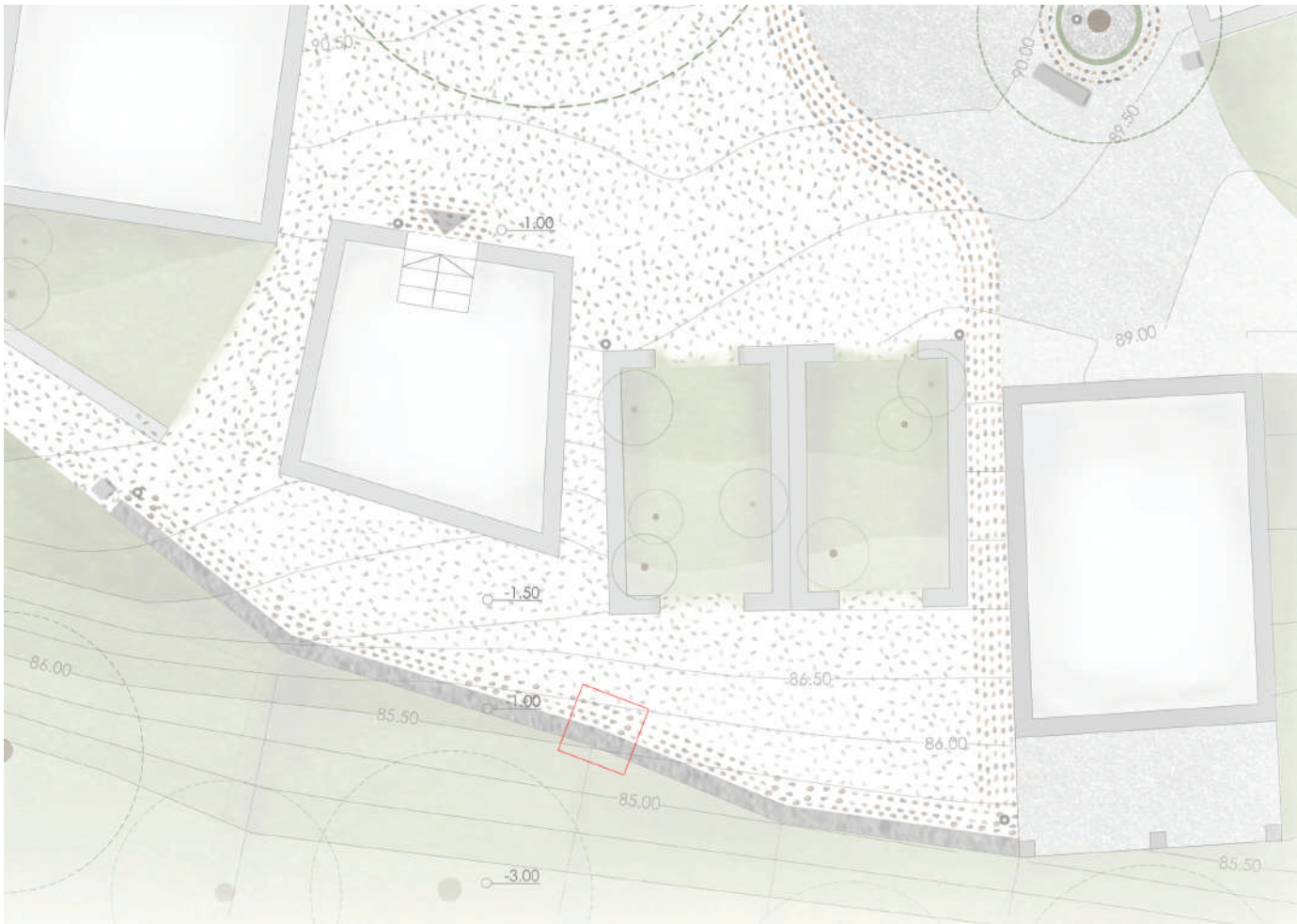

Амбијент | Visualization

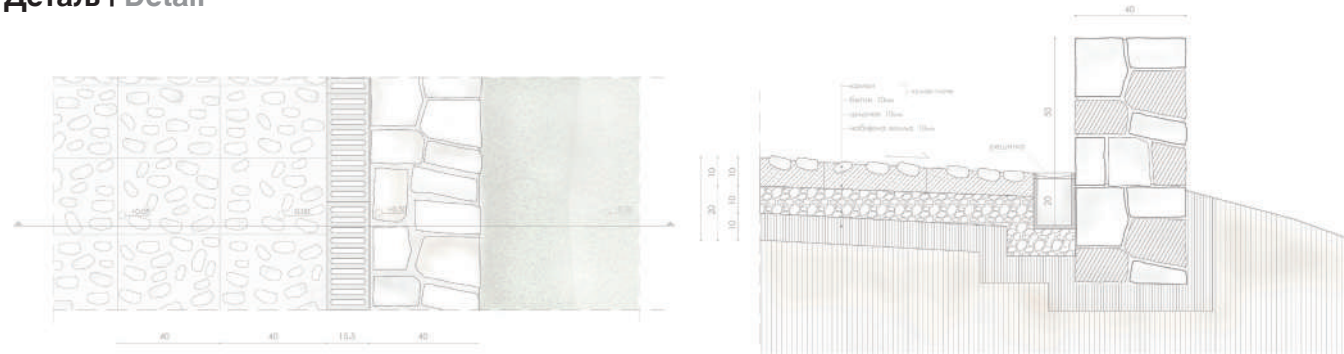

Партерно решење | Ground floor

Детаљ | Detail

Амбијент | Visualization

Амбијент | Visualization

06.3

СМЕДОВАЧКЕ ПИВНИЦЕ WINE CELLARS OF SMEDOVAC

Студенти: Никола Солунац, Александра Урошевић, Ивана Гајић
Students: Nikola Solunac, Aleksandra Urošević, Ivana Gajić

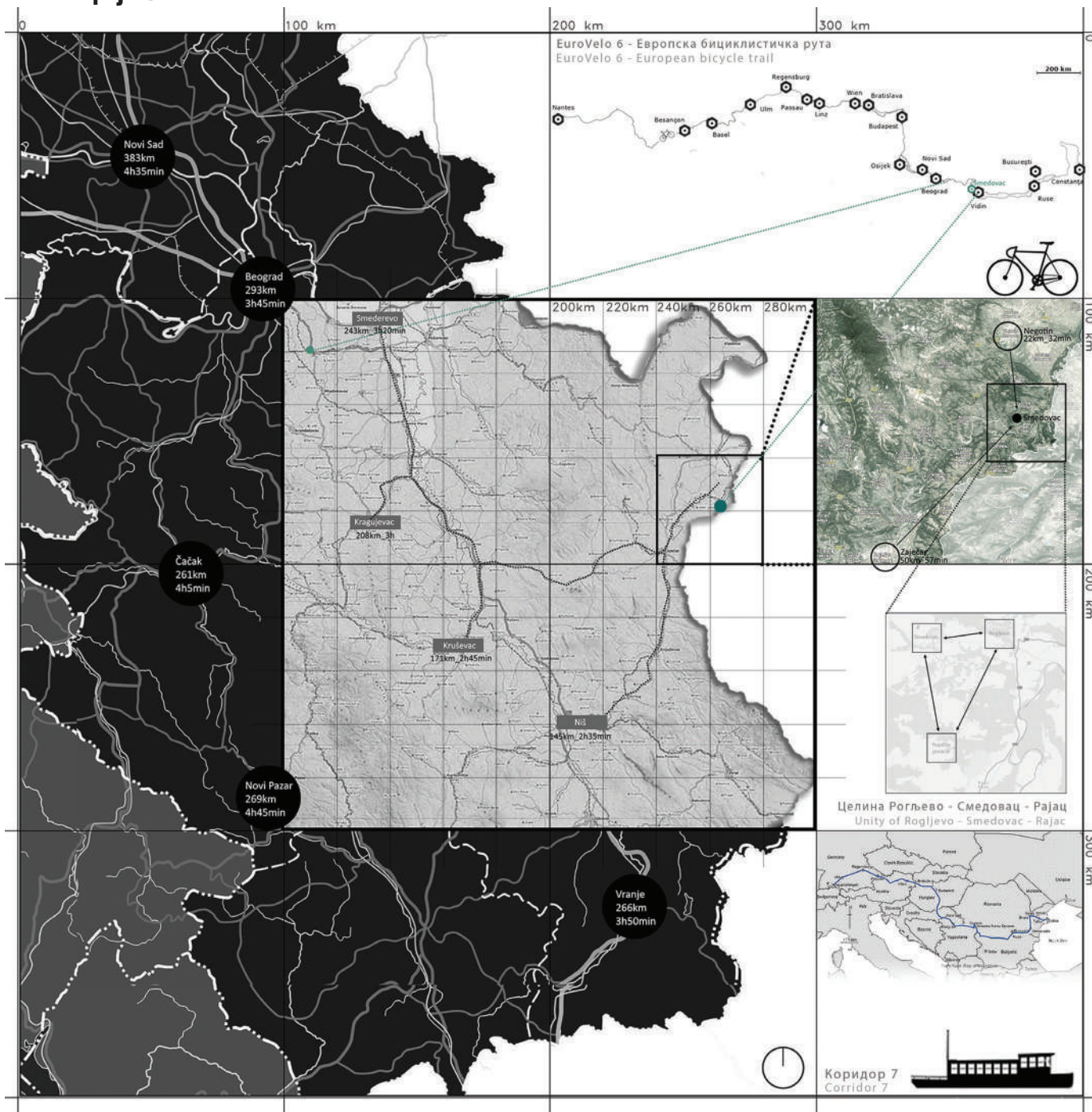

Локација / Location

Студентски пројекти | Смедовачке пивнице

Први утисци / First impressions

1 видиковац / viewpoint

2 стари звоник / old belfry

3 зграда модерне / modern building

4 чесма / fountain

5 виногради / vineyards

6 стари сабор / old convocation

7 звоник / belfry

8 пивнице / winecellars

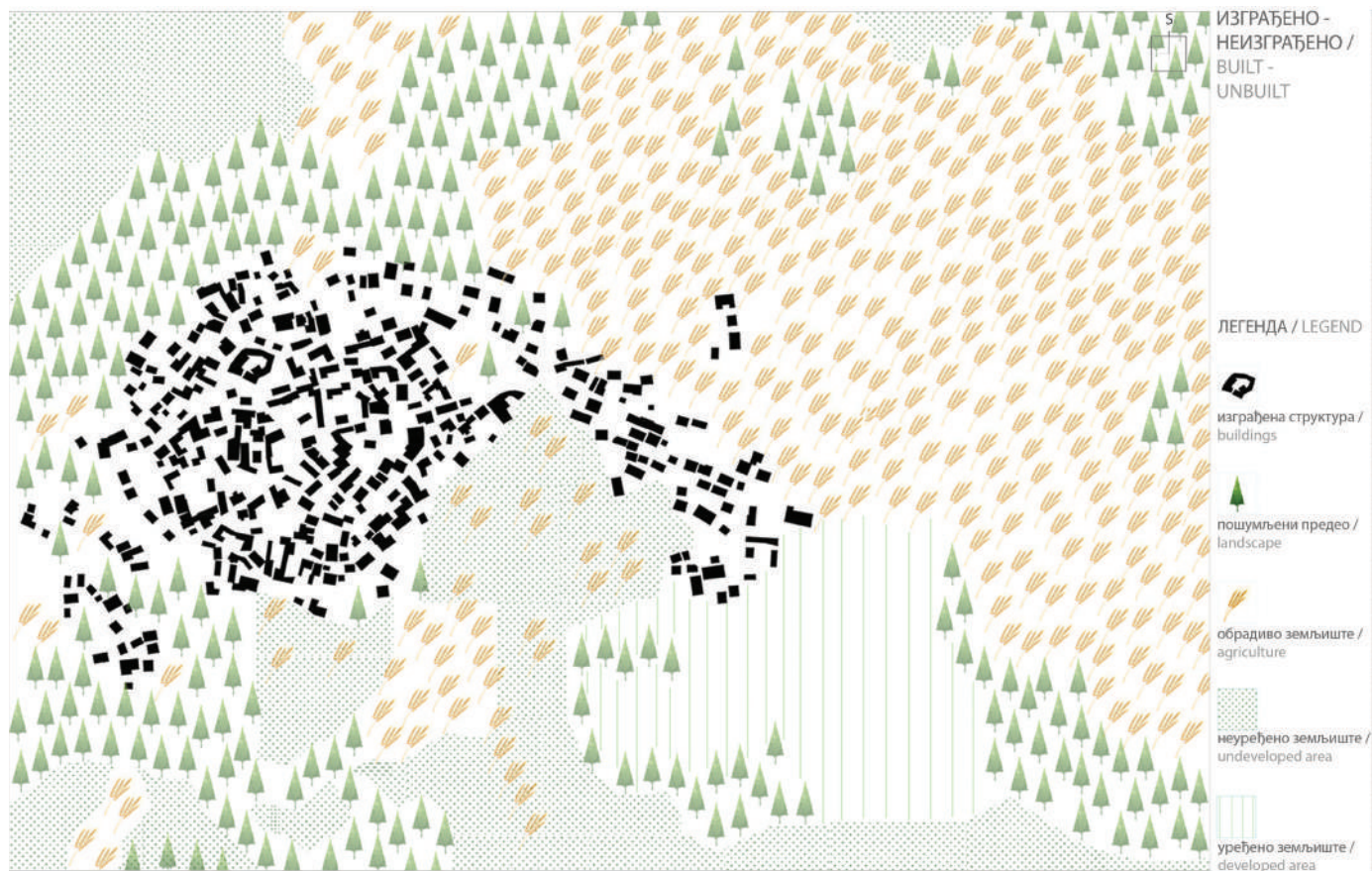
9 основна школа / primary school

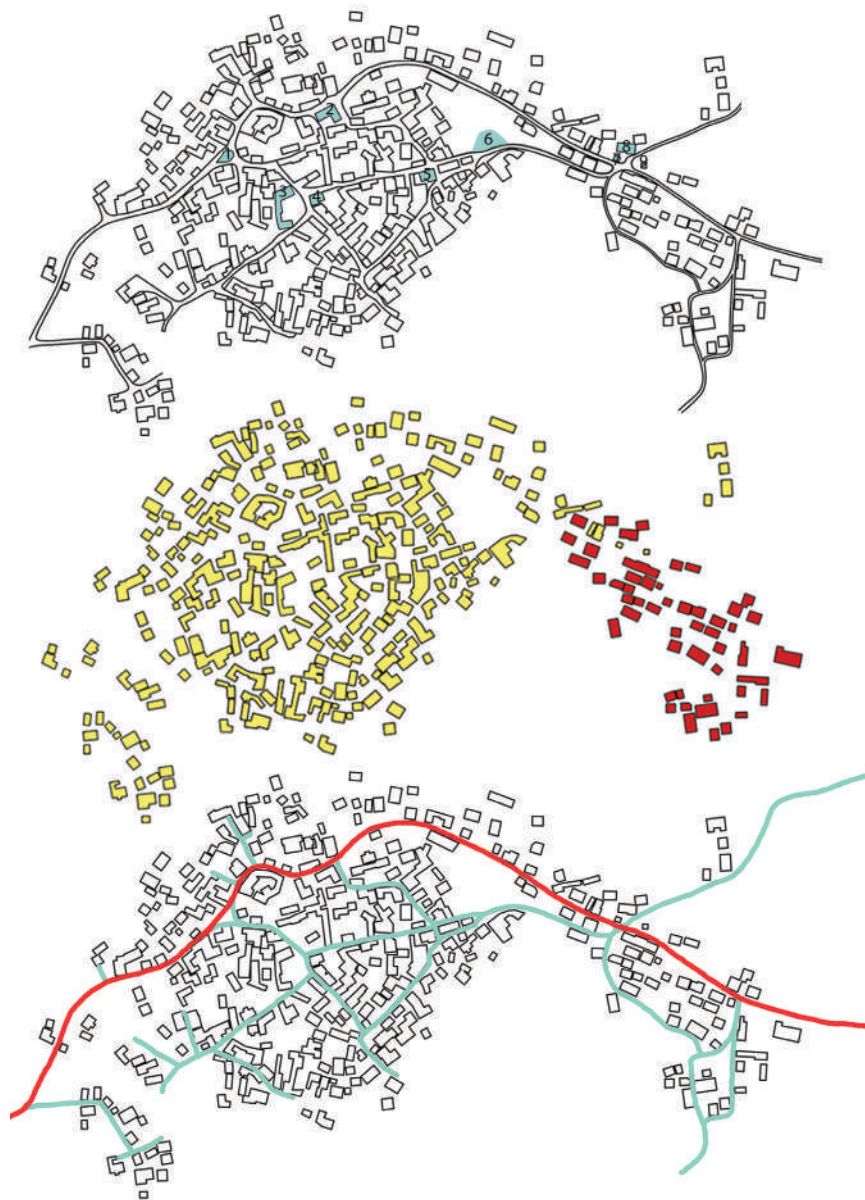

Мапирање / Mapping

Студентски пројекти | Смедовачке пивнице

ЛЕГЕНДА / LEGEND

ПРОСТОРНИ РЕПЕРИ / SPATIAL BENCHMARKS

- 1 Споменик / Monument
- 2 Продавница / Grocery
- 3 Подрум Ивановић / Ivanović winecellar
- 4 Пример модернистичке архитектуре /
Example of modernistic architecture
- 5 Пример различитих арх. стилова /
Example of different architecture styles
- 6 Спомен чесма / Memorial fountain
- 7 Стари сабор / Old convocation
- 8 Винарија / Winery
- 9 Звоник / Belfry

СЕЛО - ПИВНИЦЕ / VILLAGE - WINECELLARS

- Подручје села / Village area
- Подручје пивница / Winecellars area

САОБРАЋАЈНИЦЕ / TRAFFIC ROADS

- Регионални пут / Regional road
- Локалне саобраћајнице / Local roads

Потенцијали / Potentials

1

ПЛОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Околина Смедовца је позната по изузетно плодном земљишту и одличном климом за гајење винове лозе, али и других пољопривредних врста. Активација запуштених винограда би значајно побољшала економско стање у селу, а представља и потенцијал за привлачење младих људи који би на њима радили. Овај регион има и две познате аутохтоне врсте грожђа, које дају одлично вино. Још један потенцијал представља и чињеница да земљиште није загађено пестицидима, што омогућава развијање еко производње.

FERTILE LAND

Smedovac region is known for its extremely fertile soil and excellent climate for growing grapes, and other agricultural species. Activation of abandoned vineyards would significantly improve the economic situation in the village, and also represents potential for attracting young people who will work with them. This region has two well-known native species of grapes, which gives an excellent wine. Another potential is the fact that the soil is not contaminated with pesticides, which enables the development of eco-production.

2

СЕЛО СМЕДОВАЦ

Највећи проблем у селу тренутно је што популацију сачињава скоро искључиво старо становништво, па је један од главних циљева управо привлачење младог, радно способног становништва или барем обезбеђивање сталних посета младих људи кроз кампове, волонтерске организације, спортске догађаје и слично. Крајњи циљ је оживљавање села и његово претварање у функционалну средину која има будућност и која је организована првенствено у виду сеоских домаћинстава, са малим уделом туризма и угоститељства.

SMEDOVAC VILLAGE

The biggest problem is that the village now has a population that consists almost exclusively of elderly people, and one of the main goals is attraction of precisely young, working-age population or at least ensuring constant visits of young people through the camps, voluntary organizations, sporting events and the like. The ultimate goal is the revival of the village and its transformation into a functional environment that has a future and that is organized primarily as rural households, with a small share of tourism and hospitality.

3

ПРИРОДНО ОКРУЖЕЊЕ

Смедовац окружује јединствен природни предео и пејзаж који првенствено чине обронци прекривени здравом шумом са његове северне, источне и јужне стране. Богат биодиверзитет чине велике популације биљних и животињских врста, што представља значајан потенцијал овог подручја. Са северне стране Смедовца се налази и функционално ловиште. Овај потенцијал би могао користити за организовање низа различитих спортских догађаја, попут МБТ и планинских маратона, као и различитих кампова за децу и младе.

NATURAL ENVIRONMENT

Smedovac is surrounded by a unique natural landscape and the landscape which primarily consists of slopes covered with healthy trees on its north, east and south sides. The rich biodiversity make large populations of plant and animal species, which is a significant potential in this area. On the north side of Smedovac there is a functional hunting ground. This potential could be used to organize a variety of sporting events, such as MBT and mountain marathons, as well as different camps for children and youth.

4

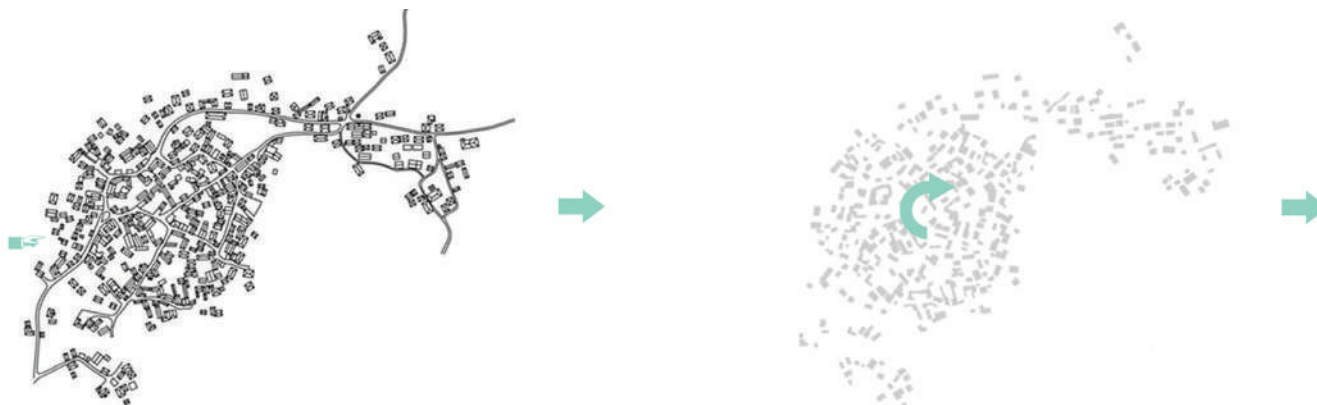
ПИВНИЦЕ

Ревитализација комплекса пивница у којима би се поново производило вино на традиционални начин. Комплекс има вредност не само у смислу производње и чувања вина, већ и као културно историјски споменик који чува традиционалне објекте али и саму културу подручја кроз очување традиције производње и начин живота. Приликом ревитализације и реконструкције је потребно поштовати правила Венецијанске повеље (ICOMOS), као и других смерница датих од стране међународних и локалних стручњака, како би се заштитила споменичка вредност комплекса.

WINE CELLARS

With revitalization of the wine cellars complex wine would be re-produced in the traditional way. The complex would have value, not only in terms of production and storage, but also as a cultural and historical monument that preserves traditional facilities and the very culture of the area through the preservation of tradition of production and life. During rehabilitation and reconstruction it is necessary to respect the rules of the Venice Charter (ICOMOS), and other guidance provided by international and local experts, in order to protect monumental value of complex.

Концепт / Concept

СТАРО / OLD
 ИЗГРАЂЕНО / BUILT
 НЕУРЕЂЕНО / UNARRANGED
 ПАСИВНО / PASSIVE
 ТАМНО / DARK
 НЕПЛОДНО / INFERTILE
 НЕОЧУВАНО / UNPRESERVED
 НЕНАСЕЉЕНО / UNINHABITED
 РУИНИРАНО / RUINED
 ПОТРОШНО / CONSUMABLE
 МРТВО / DEAD
 НЕОПРЕМЉЕНО / UNEQUIPPED

МЛАДО / YOUNG
 ПРИРОДА / NATURE
 УРЕЂЕНО / ARRANGED
 АКТИВНО / ACTIVE
 СВЕТЛО / LIGHT
 ПЛОДНО / FERTILE
 ОЧУВАНО / PRESERVED
 НАСЕЉЕНО / INHABITED
 НЕРУИНИРАНО / UNDEVASTATED
 ОДРЖИВО / SUSTAINABLE
 ЖИВО / ALIVE
 ОПРЕМЉЕНО / EQUIPPED

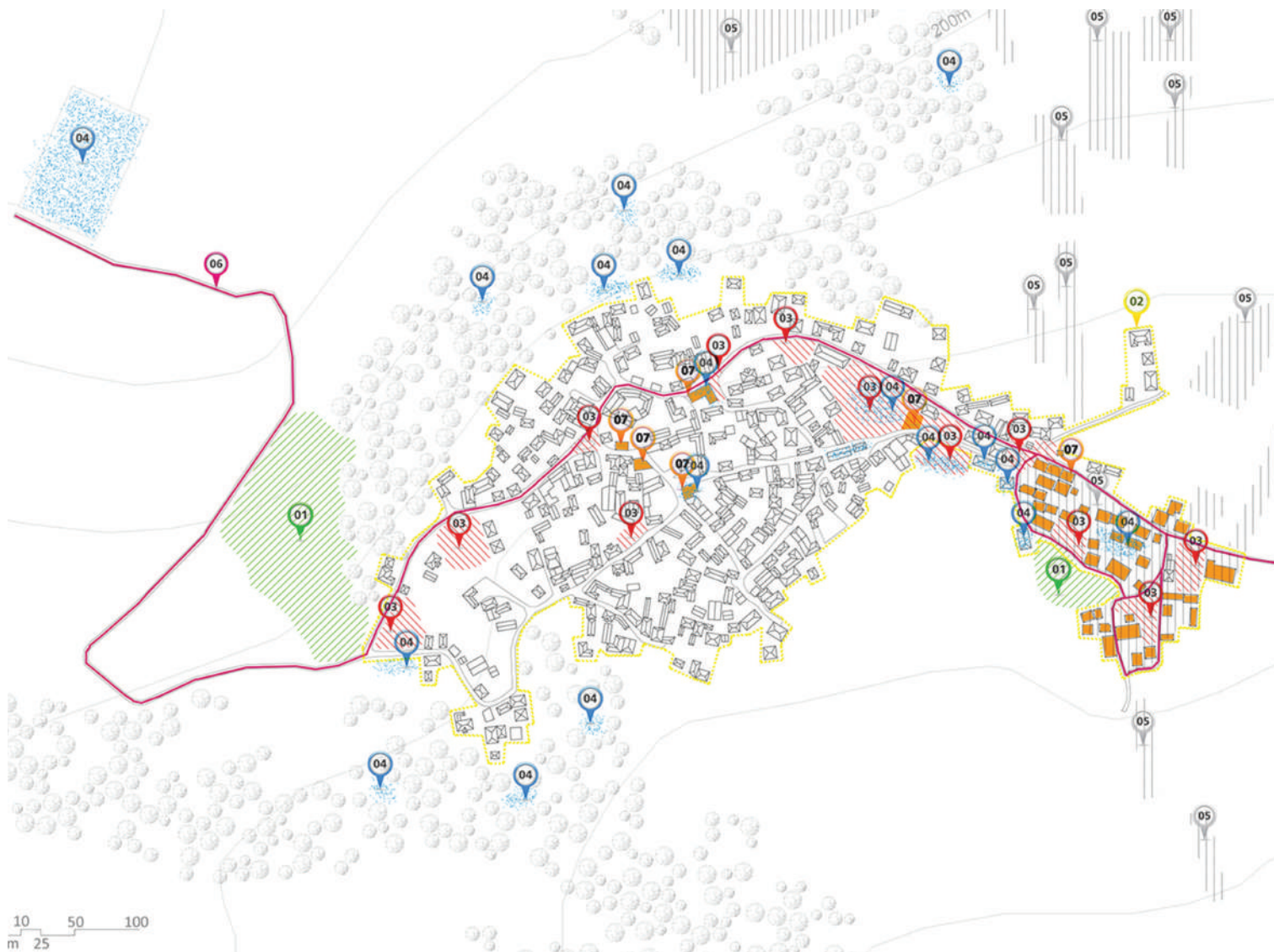

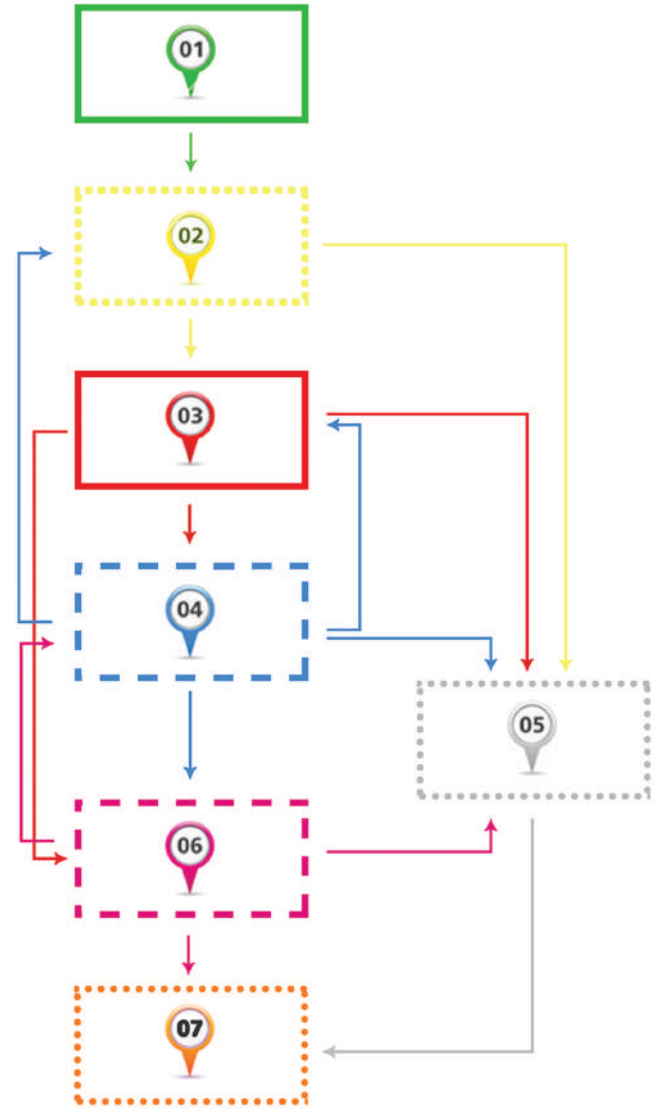

Мапа визије и дијаграм тока интервенција / Vision map

Студентски пројекти | Смедовачке пивнице

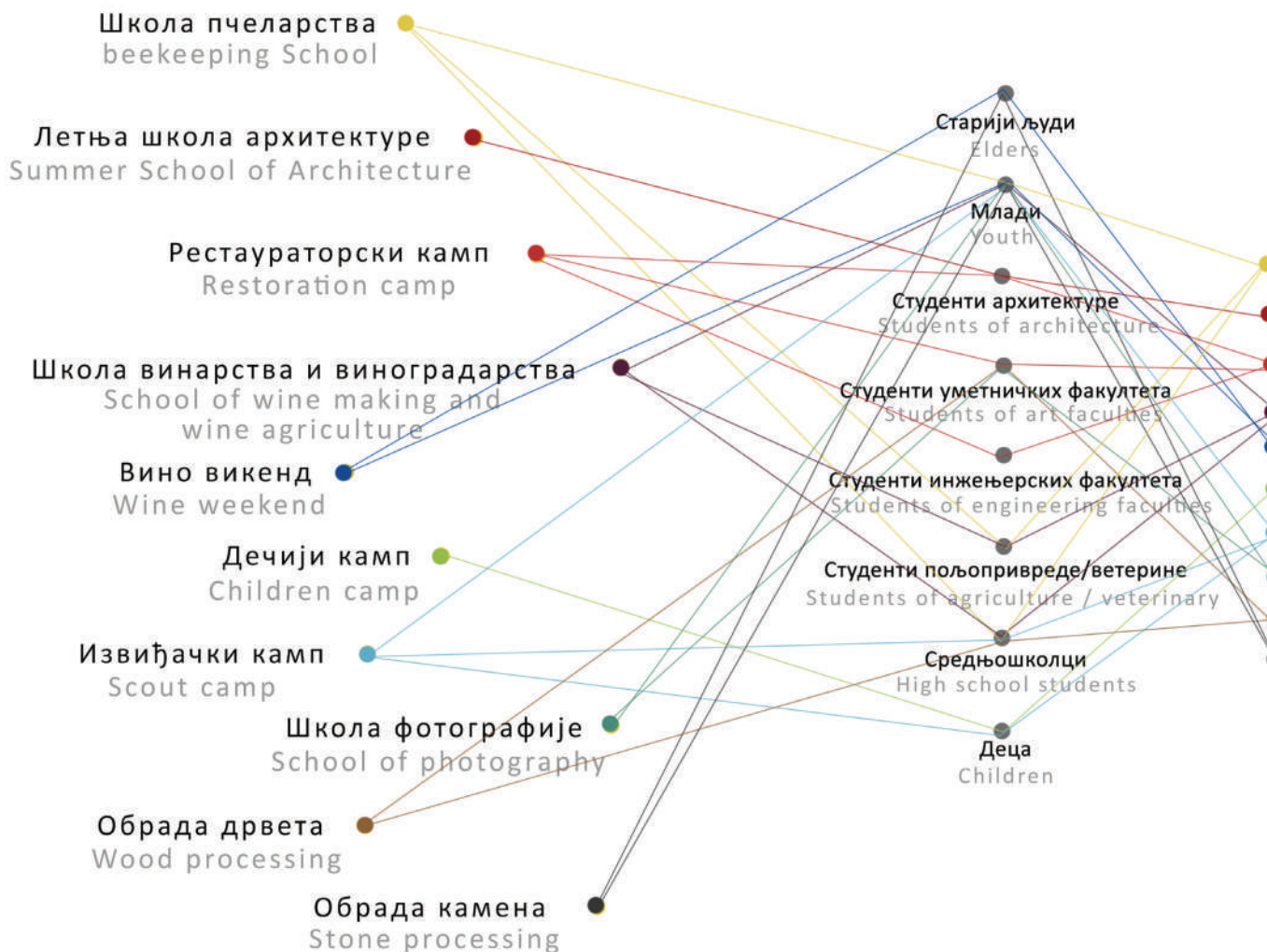
Визија / Vision

finding adequate land and location for setting up camps, landscaping in the camp settlements, enabling setting camp houses, enabling campers to approach the chosen location	→	0-1 years
+		
the inclusion of voluntary camps, calling on the labor actions, activating young people interested to help the elderly, inclusion of ecological and cultural-artistic colonies, student organisations of various profiles	→	1-2 years
+		
landscaping of the common areas in the village, paving, bringing in adequate furniture placement, signposting, renovation of the main approaches to the village and winecellars, creation of distinctive ambiances and identities with campers	→	2-4 years
+		
securing accommodation capacities for campers and volunteers, increasing the number and types of camps, bringing in new facilities such as canteens, summer stage, handcraft, artistic and ecological workshops, viewpoint, huts for hunting. . .	→	5-8 years
+		
reconstruction of winecellars, vineyard renewal, enabling activating winecellars with the aim of production and storage of the wine, creating ambiances in form of museums, international cooperations with wine-making villages and producers. . .	→	5-10 years
+		
reconstruction of the transport infrastructure, bringing in communal infrastructure, activating of public sector through civil initiative, co-financing by the public sector, soft loans for the establishment of small and medium sized companies. . .	→	5-10 years
+		
protection of historical heritage of the village, the return of young people to the village, the revival of public space and the environment, physical and functional restoration of winecellars, forming readable and recognizable space with wine identity. . .	→	13-35 years

КАМП / CAMP

ЦИЉНА ГРУПА / TARGET GROUP

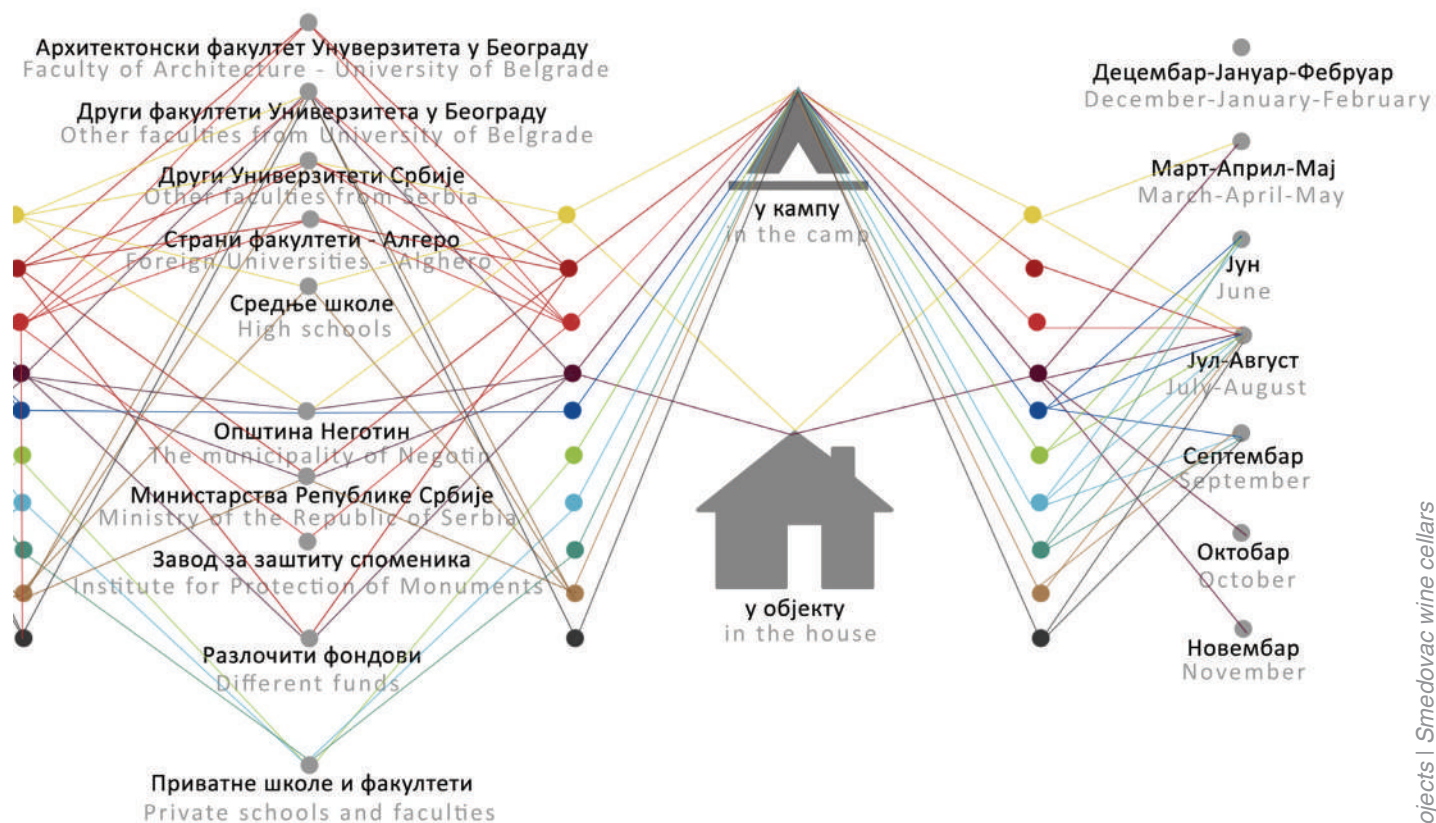

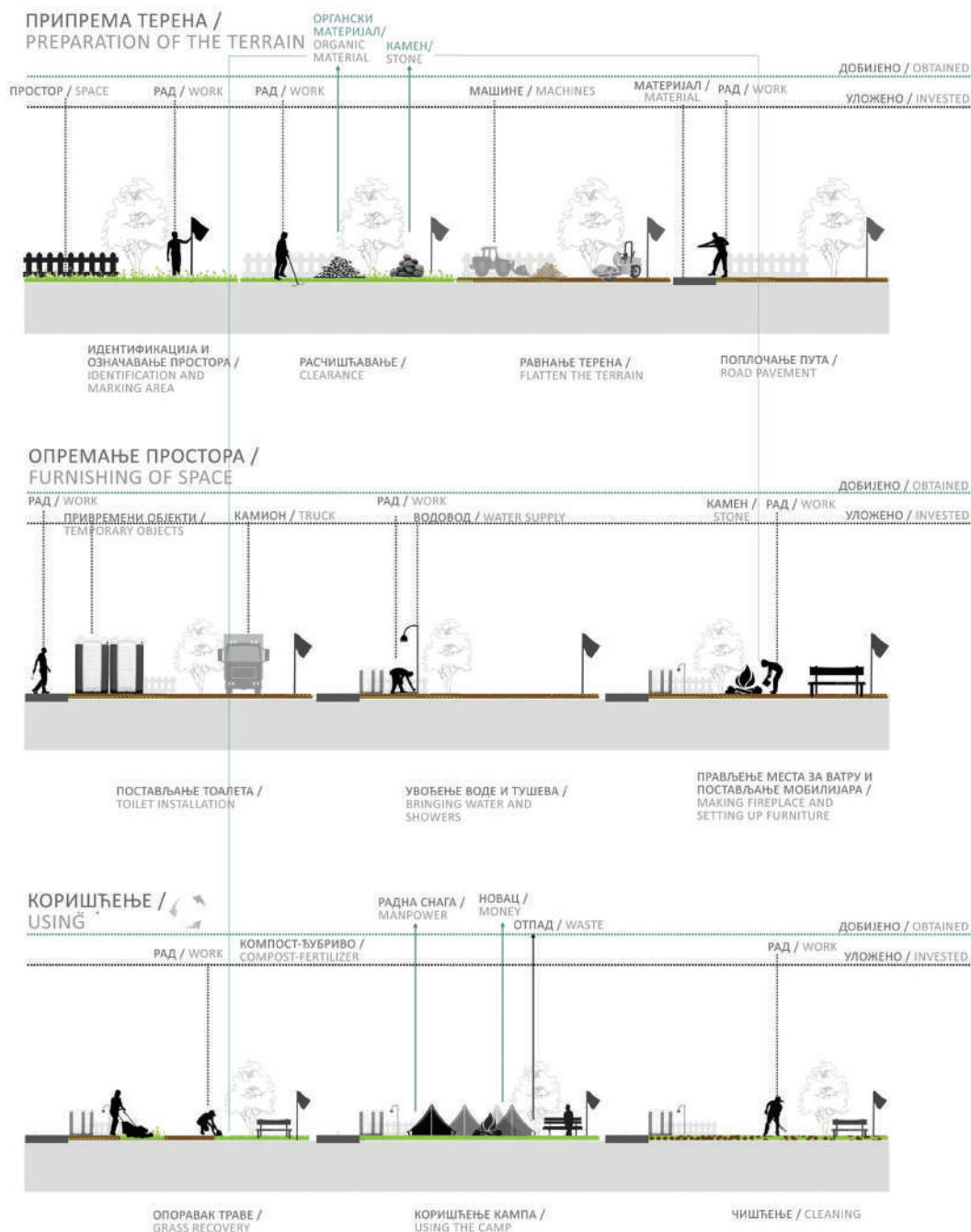
МОГУЋИ САРАДНИЦИ /
POSSIBLE COLABORATORS

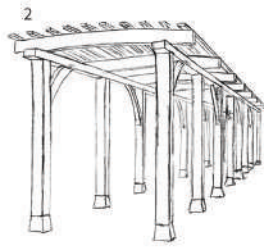
СМЕШТАЈ / ACCOMMODATION

ПЕРИОД / TIME

Камп / Camp

Димензиона анализа шатора /
Dimensional analysis of tents

Шатор за 8 особа /
Tent for 8 person
5,6 x 16 m

Шатор за 4 особе /
Tent for 4 person
3,7 x 11 m

Шатор за 2 особе /
Tent for 2 person
2,2 x 6,4 m

1 Место за камперску ватру /
Place for campfire

2 Простор за кухињу и јело наткривен перголом /
Covered space for kitchen and food

3 Ограда
Fence

4 Чесма
Faucet

5 Туалети - дрвена конструкција /
Showers - wooden structure

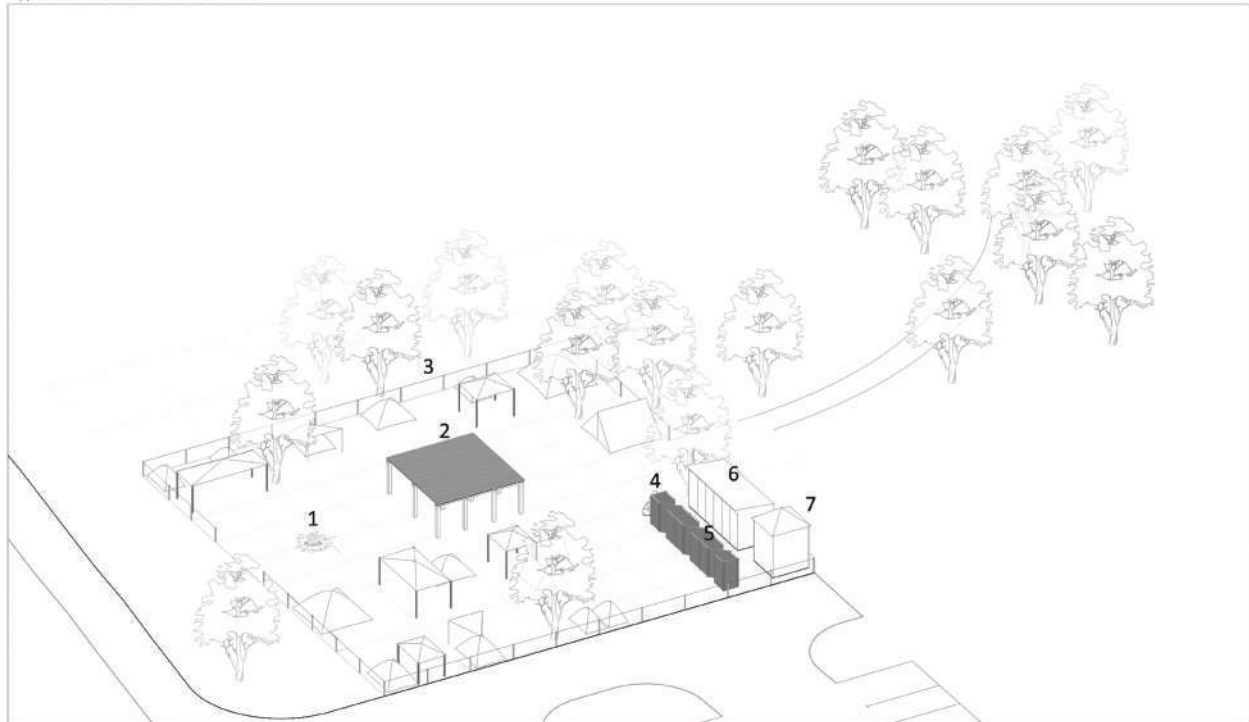
6 Тоалети /
Toilets

7 Цистерна за воду /
Water tank

ШЕМАТСКА ОСНОВА КАМПА / SCHEMATIC BASIS OF CAMP

ЗД ПРИКАЗ КАМПА / 3D VIEW OF CAMP

НОВА ПОТЕНЦИЈАЛНА УРБАНА МЕСТА / NEW POTENTIAL URBAN PLACES

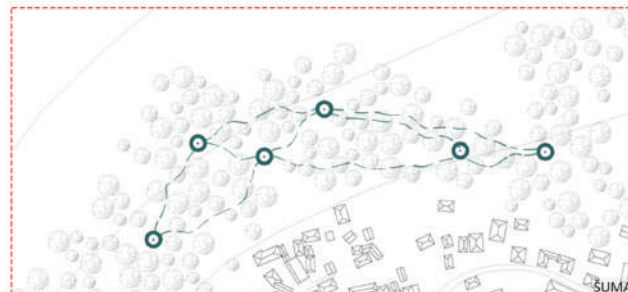
- нова потенцијална отворена места окупљања / new potential open gathering places
● постојећа места окупљања са потенцијалом да се прикључе новоствореним / existing places of gathering with the potential to join the newly created
● интервенције у пивницама / interventions in winecellars
● интервенције у основној школи / interventions in primary school

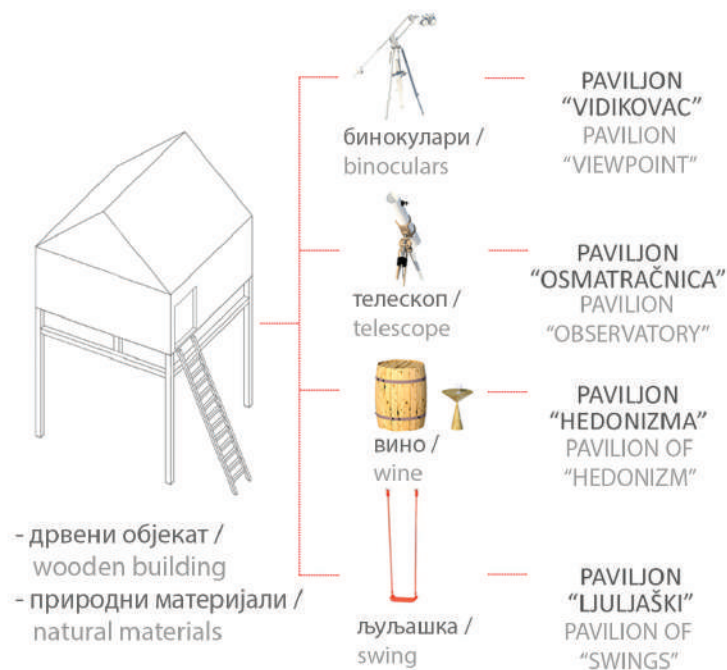
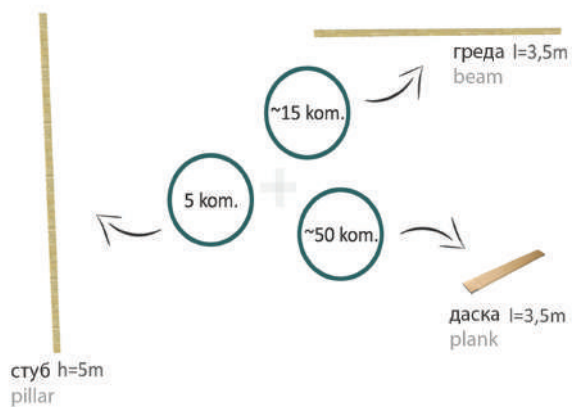
ОБЕЛЕЖАВАЊЕ СМЕДОВЦА ПУТОКАЗИМА / MARKING SMEDOVAC WITH ROAD DIRECTIONS

ПАВИЉОНИ У ШУМИ /
PAVILIONS IN THE FOREST

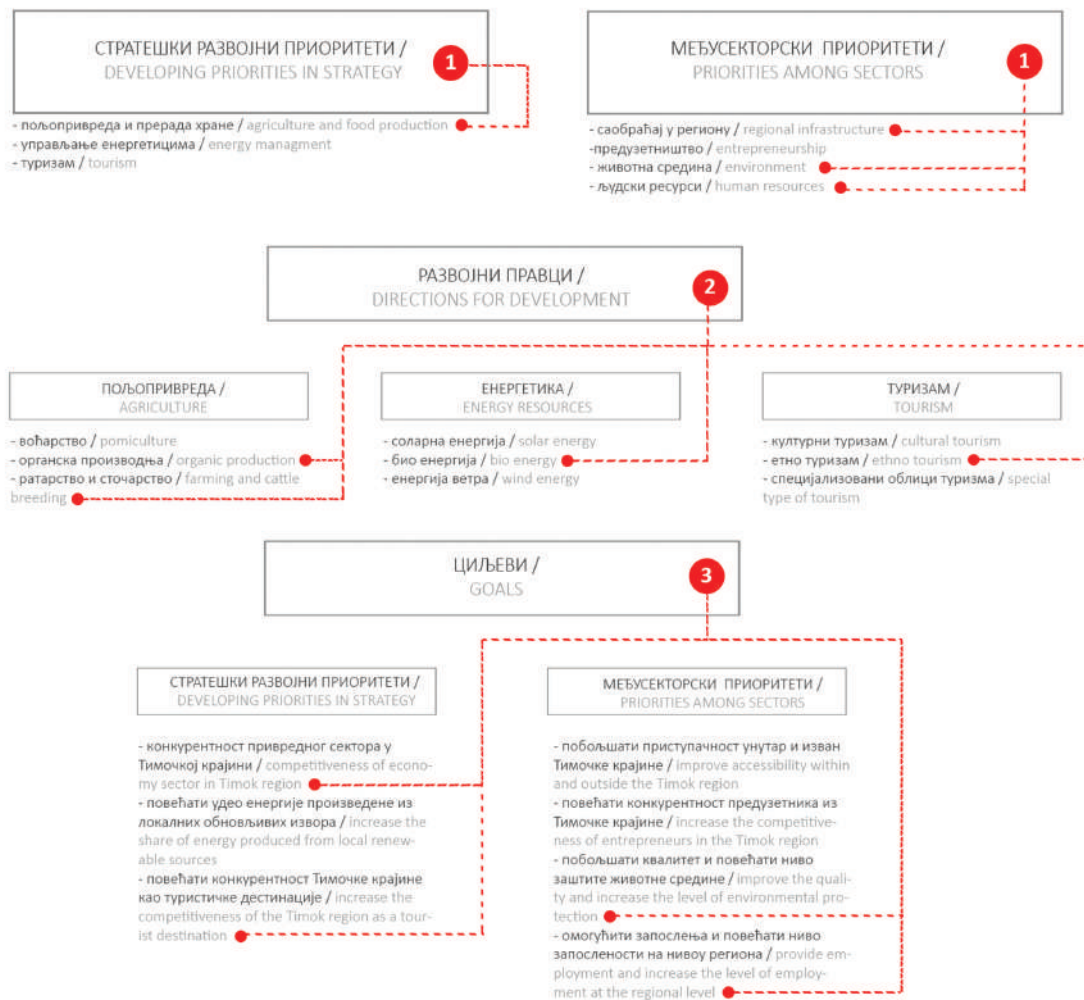

ПОТРЕБНИ ЕЛЕМЕНТИ /
NECESSARY ELEMENTS

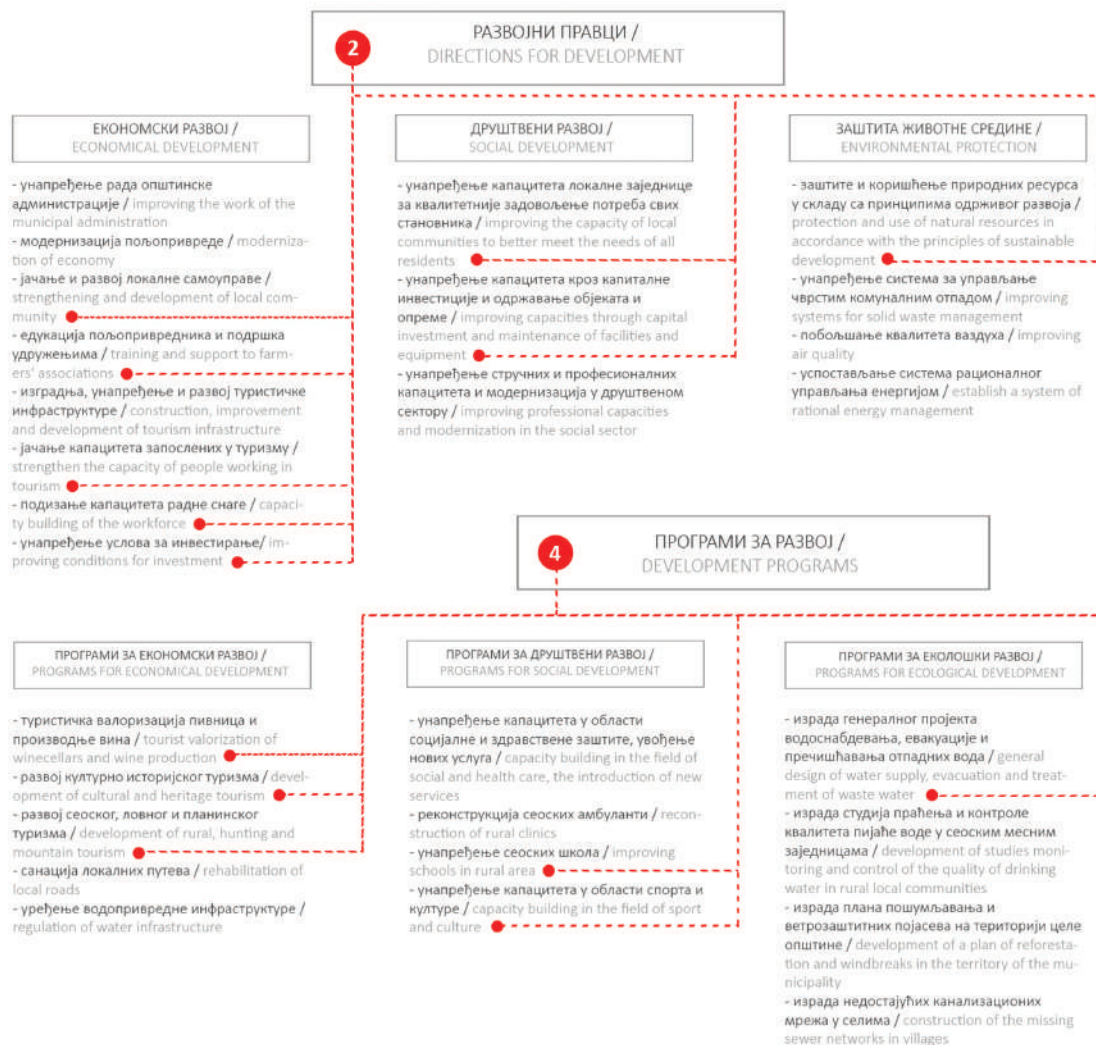
Први утисци / First impressions

РЕГИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ТИМОЧКЕ КРАЈИНЕ / REGIONAL STRATEGY FOR DEVELOPMENT OF TIMOK REGION

СТРАТЕГИЈА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ НЕГОТИН / STRATEGY FOR RURAL DEVELOPMENT OF MUNICIPALITY OF NEGOTIN

Стратегија руралног развоја општине Неготин, децембар 2013, Неготин, Србија /
Strategy for rural development of municipality of Negotin, december 2013, Negotin, Serbia

СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ И ОБНОВУ СМЕДОВАЧКИХ ПИВНИЦА / STRATEGY FOR DEVELOPMENT AND REGENERATION OF SMEDOVAC WINECELLARS

1 ПРИОРИТЕТИ / PRIORITIES

Стратегија за развој и обнову Смедовачких пивница подразумева приоритете који су уследили из Регионалне стратегије развоја Тимочке крајине и Стратегије за рурални развој општине Неготин. Сагледавајући најбоље од обе, усредсредили смо се на примарне ствари које су везане искључиво за нашу визију урбане регенерације и превитализације Смедовачких пивница. Наша визија такође подразумева приоритете који се тичу највише становника Смедовца, њихових услова за живот, испуњење њихових потреба, као и спречавање изумирања села Смедовац.

Strategy for Development and reconstruction of Smedovac winecellars includes priorities that ensued from the Regional development strategy of the Timok region and Strategy for rural development of the municipality of Negotin. Considering the best of both, we have focused on primary matters relating exclusively to our vision of urban regeneration and revitalization of Smedovac winecellars. Our vision also includes the priorities that concern the most residents of Smedovac, their living conditions, fulfilling their needs, and prevention of the extinction of the village Smedovac.

According to the strategy, development directions relate directly to the segments for which envisages the development or improvement. Rated segments in the two mentioned strategies related to a large extent on our strategy. However, our vision comes to micro-level improvements, as can be seen in our projects, which represent our vision and the way in which the project affect the residents of Smedovac, but also how they support the further development of Smedovac and whether they fit into an existing strategies.

РАЗВОЈНИ ПРАВЦИ / DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT 2

Према стратегији, развојни правци се односе директно на сегмент за који се предвиђа развој, односно унапређење. Назначени сегменти у ове две неведене стратегије се односе у великој мери и на нашу стратегију, међутим, наша визија долази до микро нивоа унапређења, што се може видети у предвиђеним пројектима, који представљају нашу визију и начину на који пројекту утичу на становнике Смедовца, али и како они потпомажу даљем развоју Смедовца и да ли се уклапају у постојеће стратегије.

3 ЦИЉЕВИ / GOALS

Наши циљеви се делимично поклапају са наведеним циљевима у Регионалној стратегији за развој Тимочке крајине, међутим њихови циљеви су и даље у великој мери општи и на основу њих не могу да се дефинишу мере предвиђене за реализацију. С тога смо наше циљеве успели да прикажемо кроз пројекте и конкретна решења, која ће помоћи лакшој визуализацији проблема и потенцијалног решења у будућности. Циљеви наше визије се односе на оживљавање Смедовца кроз очи туриста, становника, кампера, јавног и приватног сектора из целог региона.

Our goals are partly consistent with the objectives set out in the Regional strategy for development of the Timok region, but their goals are still largely general, and on that basis we can not define the measures envisaged for implementation. With that, we managed our goals as to show through projects and concrete solutions, which will help easier visualization of problems and potential solutions in the future. The goals of our vision related to reviving Smedovac through the eyes of tourists, residents, campers, the public and private sectors across the region.

Through programs related to development, we try to show the key points of our strategy and vision, as well as a narrower zone of intervention in Smedovac. Strategy for Rural development of the municipality of Negotin herein is general programs related to villages in the region, and we highlight some that we can, in addition to our programs, to name implied as to revitalize Smedovac. In this strategy. It is clearly stated that the direction of development programs and related areas in which they operate. However, we have the micro plan, set out on a macro level and the need to follow up on their development paths, in order to contribute to more easily defining certain areas.

ПРОГРАМИ ЗА РАЗВОЈ / DEVELOPMENT PROGRAMS 4

Кроз програме везане за развој, покушавамо да покажемо кључне тачке наше стратегије и визије, као и ужу зону интервенције у Смедовцу. Стратегија за рурални развој општине Неготин овде наводи уопштено програме који се односе на села која су у том региону, а ми смо означили неке које можемо, поред наших програма, да наведемо као подразумевајуће за ревитализацију Смедовца. У овој стратегији, јасно је дефинисано на који правац развоја се програми односе и у којој области они делују. Међутим, ми смо са микро плана, кренули на макро план и потребно је да се надовежемо на њихове правце развоја, да бисмо лакше дефинисали допринос одређеним областима.

Мастер план Смедовца / Master plan of Smedovac

- 1 ПРОЈЕКАТ “ШКОЛА И КАМП” /
“THE SCHOOL AND CAMP” PROJECT
- 2 ПРОЈЕКАТ “ЇЕСМА” /
“THE FOUNTAIN” PROJECT
- 3 ПРОЈЕКАТ “САБОР” /
“THE CONVOCATION” PROJECT
- 4 ПРОЈЕКАТ “УЛИЦА ВИНА” /
“THE WINE STREET” PROJECT

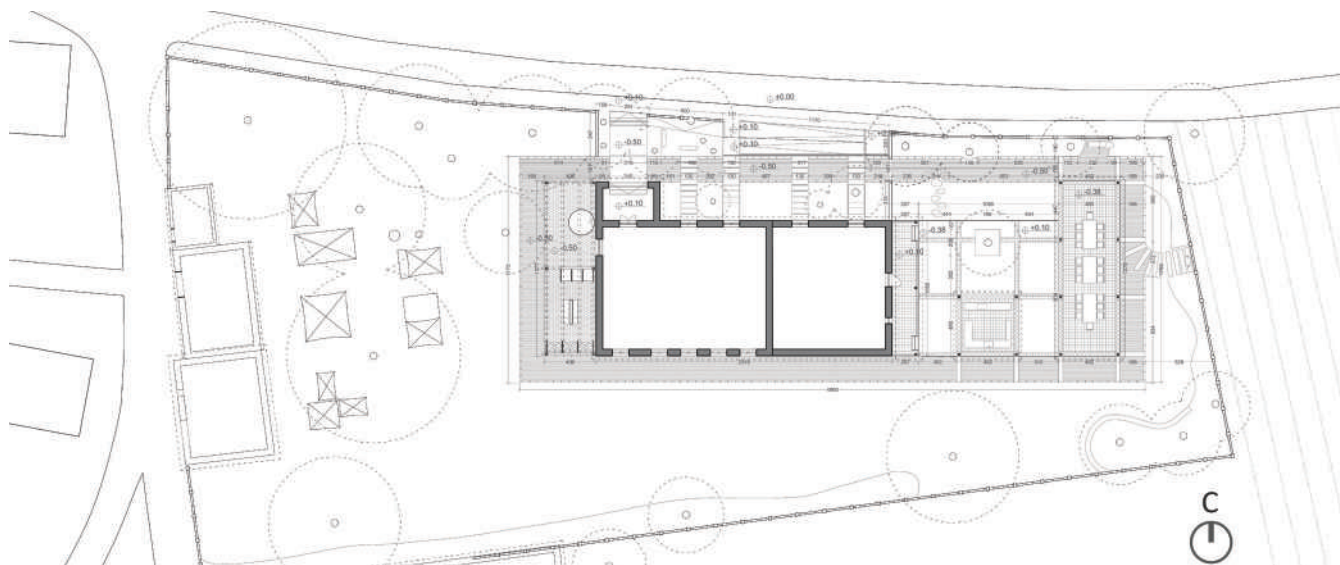
Историја / History

Смедовац је током историје био важно место за регион, а његови становници су били многобројни. У једном тренутку се јавила потреба за отварањем школе у насељу, па је тако Смедовац добио своју Основну школу. Ђаци из самог насеља су сачињавали цело одељење, да би им се касније придружила и деца из других околних места. Школа је била добро опремљена, па јој је и капацитет био довољан да покрије све неопходне потребе. Међутим последњих година је почело нагло опадање броја становника, посебно младих људи, да би на крају дошло до потпуног нестанка деце у селу. Основна школа је затворена, а објекат напуштен.

Throughout the history Smedovac was important settlement in the region and the number of its inhabitants was significant. At one moment there was enough children for creating the need for school. In the beginning class consisted of children from Smedovac, but later on children from other nearby villages began going to this elementary school also. It was well equipped, good functioning institution. In the past years the trend of leaving the village for the life in bigger cities resulted in situation where there are no more children left. School have been closed and building is left empty and unused.

Партер / Plan

Визуелизација_Улазна зона / Visualization_Entry zone

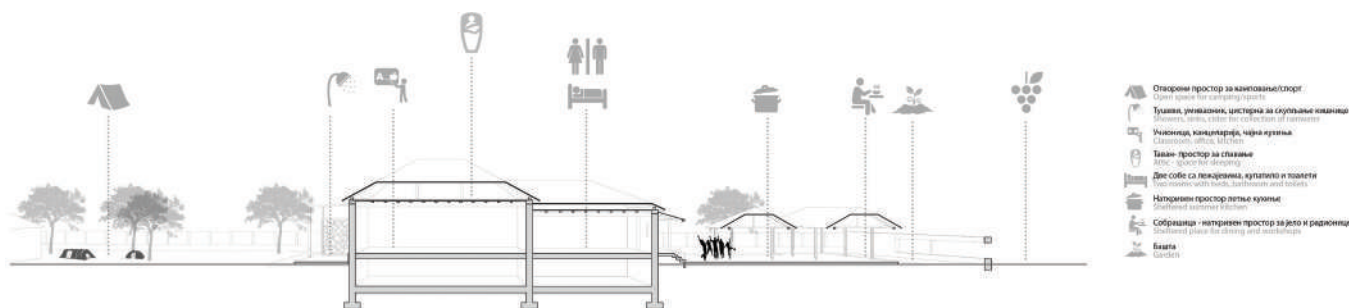

Нови програм / New program

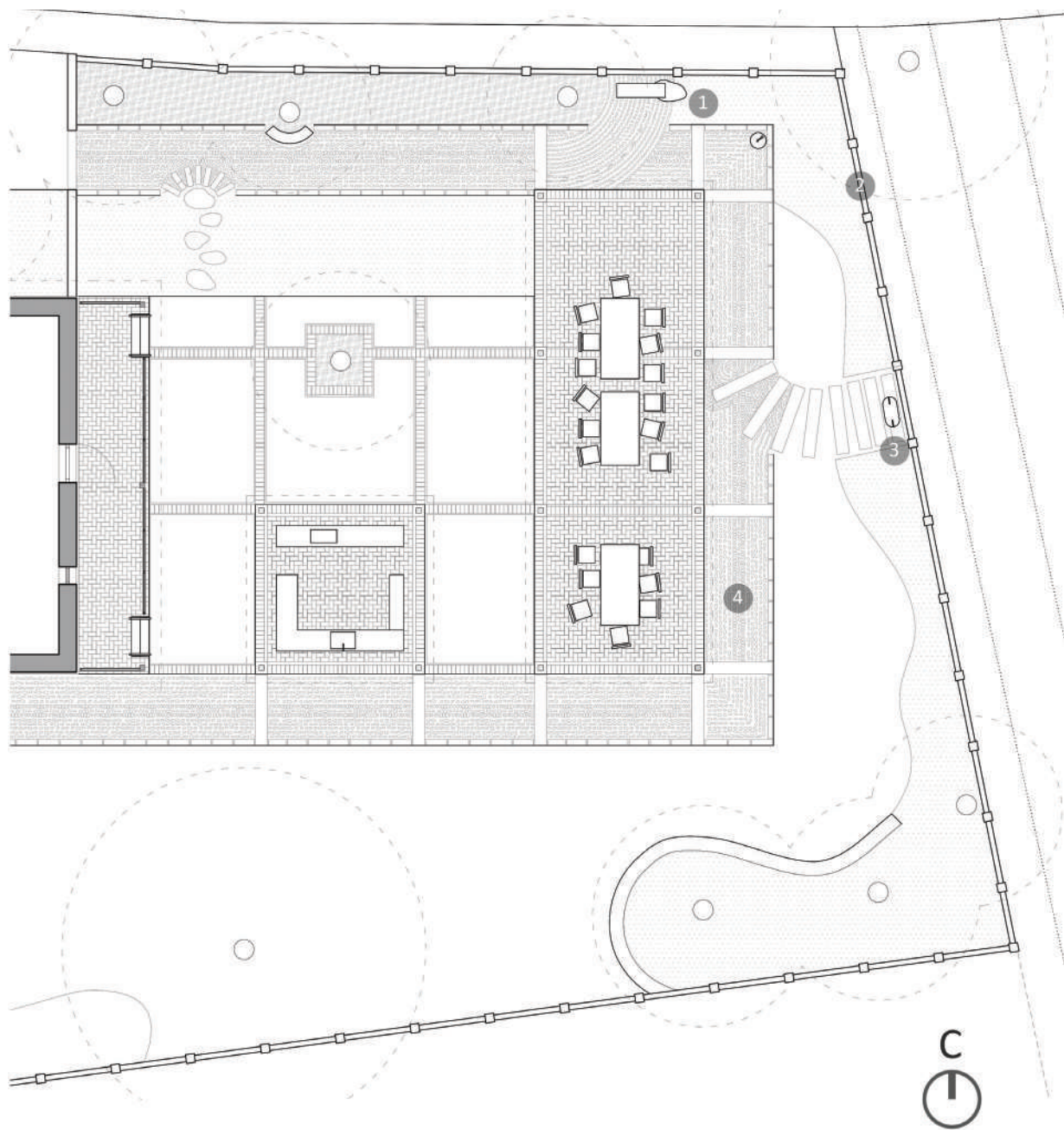
Основна идеја пројекта је ревитализација насеља кроз низ мањих интервенција у селу, али пре свега кроз довођење нових младих људи. Основни проблем Смедовца је велики пад броја становника који се десио током протеклих десетак година, а захваљујући чему у насељу није остало довољно младих људи који би могли да обављају потребне послове. Идеја је да се кроз организацију различитих радних, едукативних и спортских кампова обезбеди сталан проток младих људи који би могли да значајно допринесу уређењу простора села, али и да днесу одређену свежину која је потребна становницима. Основни предуслов за организацију оваквих кампова је обезбеђивање неопходних смештајних капацитета, у чему је први корак управо реновирање објекта старе школе. Сам објекат има велику учионицу, канцеларију, кухињу, три мање собе које су чиниле стан за учитеља, као и подрумски и тавански простор. Предвиђено је прилагођавање таванског простора за смештај већег броја учесника кампова, као и обезбеђивање две мање просторије у којима би био могућ индивидуални смештај. Училионица и канцеларија би задржали своју некадашњу сврху. У самом објекту је такође предвиђено и мање купатило, док би додатни тушеви и лавабои били смештени изван самог објекта. Напољу су предвиђени наткривена кухиња и простор за јело/радионице. У делу дворишта би било могуће и постављање шатора у случају потребе за додатним капацитетима.

Main idea of the project is revitalization of the village through number of small scale interventions, and in the first place through bringing of young people. Main problem of Smedovac is the critical reduction of number of inhabitants, especially young people. Aim of the project is to motivate new people to come, and the way to do that is to organize series of working, educational and sport camps. In order to do this we have to provide accommodation for participants. First step is adaptation of the building of old school. At the moment building consists of bog classroom, office, kitchen, three smaller rooms, basement and attic. Design predicts adaptation of the attic for sleeping, renovation of the two smaller rooms for individual accommodation, building of the indoor bathroom and outdoor showers, building of the covered outdoor kitchen and space for eating/learning. Also there would be a possibility for camping in part of the yard. elementary school also. It was well equipped, good functioning institution. In the past years the trend of leaving the village for the life in bigger cities resulted in situation where there are no more children left. School have been closed and building is left empty and unused.

Пресек / Section

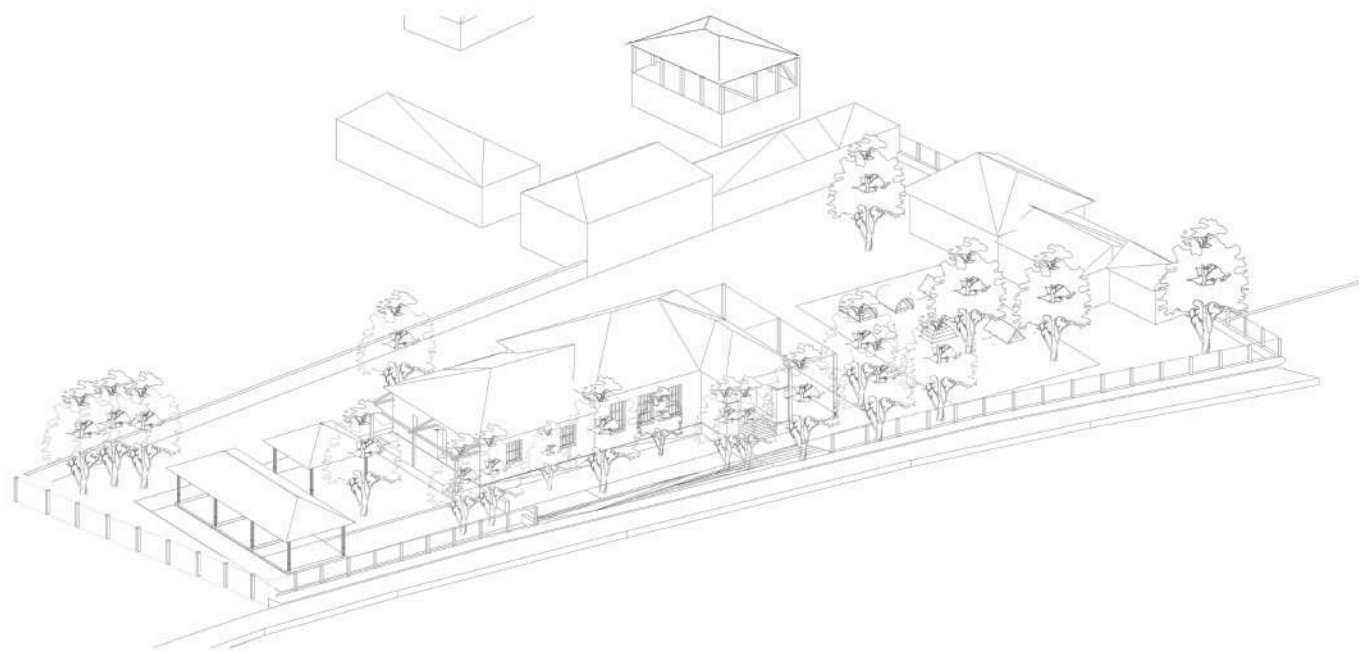

Партер башта / Plan Garden

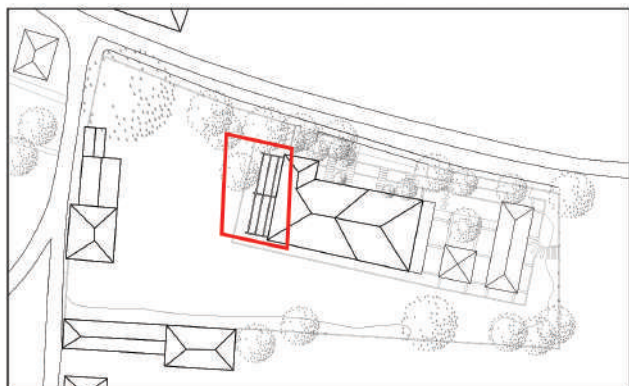
3д модел / 3d model

Визуелизација_башта / Garden

Позиција у оквиру целине / Elements of design

Унутар самог објекта могућ је смештај 20-30 учесника радионице. У случају да се јави потреба за проширењем ових капацитета могуће је организовати камп простор у делу дворишта школе.

Иако су на овај начин обезбеђени основни капацитети за смештај, инсистирало би се на увођењу приватних смештаја у оквиру села, посебно што би се на овај начин обезбедила укљученост локаног становништва. Становништво би од почетка било укључено у програме кроз спремање хране, угошћавање кампера, као и дружење са њима, док би кампери могли и да значајно помогну у обављању свакодневних послова мештана, као и током сезонских послова везаних за узгој грожђа и производњу вина.

Постојеће стање
Existing state

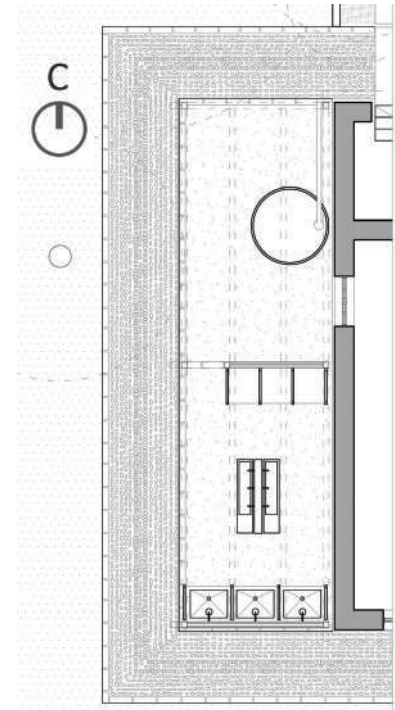

Партер_задње двориште / Plan_Backyard

Inside the house is possible establish the accommodation for 20-30 workshop participants. If there is a need to expand these capacities, it can be organized in camping area in the backyard of the school.

Although in this way the basic accommodation would be provided, it would be insisted on the introduction of private accommodation within the village, especially as it is in this way to ensure the involvement of local residents. Residents would be involved from the beginning in programs for food storage, hosting campers, as well as socializing with them, while the campers could also significantly help in the performance of daily activities of residents, as well as during seasonal activities related to growing grapes and producing wine.

Визуелизација_Задње двориште / Visualisation_Backyard

Урбани простор 1 / Urban space 1

Историја места / History of the place

Смедовац је карактеристичан по томе што се у његовом саставу заједно налазе село и пивнице. Простор који има велики потенцијал да се развије у ново место окупљања и унапреди постојеће стање, налази се тачно између села и пивница. Данас то место изгледа мирно и окружено природом, мада у неку руку и заборављено. Виде се процеси старења на ниским зидовима, доминантност природе која травом и другим растињем полако гута простор. /

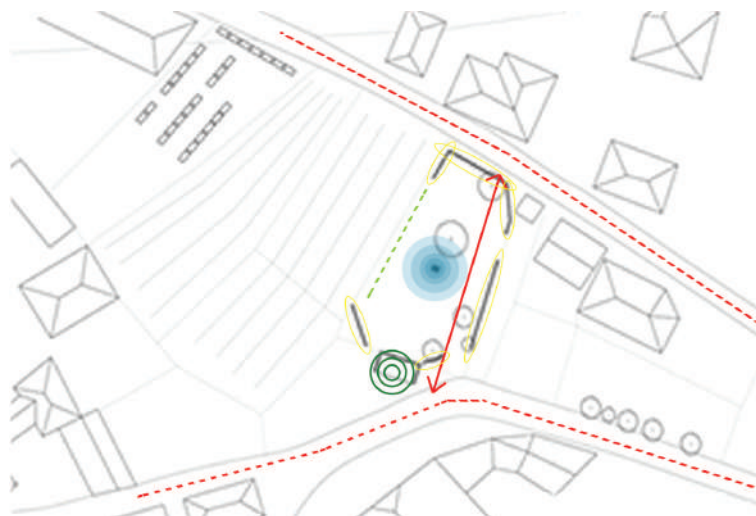
Smedovac is very specific by the fact that in its composition together are the village and the wine cellars. The space that has a great potential to be developed as new meeting place and improve the existing situation, is located exactly between the village and the wine cellars. Today that place looks quiet and surrounded by nature, although forgotten on the other hand. The processes of aging on low walls can be seen, dominance of nature which with grass and other vegetation is slowly swallowing the space. /

Макролокација - приказ села Смедовац са окружењем / Macrolocation - overview of Smedovac village with the environment

Микролокација - приказ урбаног простора / Microlocation - Overview of the urban space

- 🎯 Чесма са тренутним лошим прилазом; потребно је боље решење поплочања како би се побољшала доступност /
The fountain with the current poor approach; better solution paving is needed to improve the availability
- 🌿 Зелена ограда спонтано настала неконтролисаним растињем, вероватно да би се простор заштитио од погледа на суседну обрадиву површину /
Green fence spontaneously developed by uncontrolled vegetation, probably to protect the area from view on the arable land next to it
- 🏠 Ниски зидови који окружују цео простор; с обзиром на њихов распоред, закључује се да су изграђени накнадно како би се овај простор истакао и заштитио /
Low walls that surround the entire area; by their disposition it is concluded that they are built afterwards to point out and protect this area
- 🛣️ Два главна пута, који служе за повезаност већине ствари како у селу, тако и самог села споља са Рајцем и Рогљевом, на овом месту нису спојена; међутим овде постоји могућност њихове конекције, чему сведоче и већ постојећи утабани трагови /
Two main roads, which are used as connection for most things in the village and the village outside with Rajac and Rogljevo, at this point are not connected; however there is a possibility of their connection, as there are already some existing trodden traces
- 👤 На овом месту се налази споменик палим борцима који је окружен свим већ поменутиим елементима; велики проблем је што сам споменик има јако лошу приступачност, па му је у случају када је трава већа готово немогуће прићи /
On this place there is a monument of fallen soldiers which is surrounded with all the above mentioned elements; big problem is that monument has very poor accessibility, and in the case when the grass is to big it is impossible to get near it.

Хронологија грађења / Building chronology

1900.

1957.

2000.

ТРИ ГЛАВНА МОТИВА / THREE MAIN ELEMENTS

Чесма се налази тачно између села и пивница. Оваква позиција је ставља међу водеће репере у селу, и представља место на коме се одвија социјална интеграција села. Како је изграђена након споменика, очекује се да заједничком историјском вредношћу доприносе квалитету овог простора.

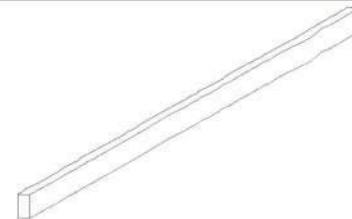
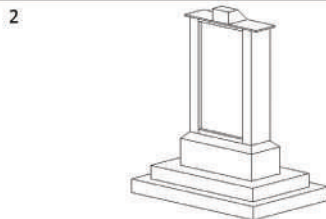
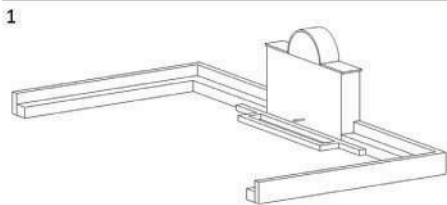
The fountain is located exactly between the village and the wine cellars. This position puts it among the leading benchmarks in the village, and it is a place of villagers social integration. From the fountain and memorial plaque that was built before it, it can be expected to contribute to the quality of the area with their common historical value.

Спомен плоча је подигнута 4. јула 1957. године у част борцима погинулим у народноослободилачком рату и жртвама фашистичког терора. Неприступачан је због високе траве и неодржавања овог простора. Додатној вредности простора доприноси високо дрвеће које ствара хлад око споменика.

The memorial plaque was erected on July 4th 1957 in honor of the soldiers killed in National Liberation War and the victims of fascist terror. It is inaccessible because of high grass and lack of maintenance of the area. The high trees that create shade around the memorial plaque contributes to the added value of the area.

Ниски зидови висине 40цм чије се период настанка не зна, окружују простор који се налази иза чесме. Њиховом адаптацијом је могуће објединити простор и нагласити амбијенталну целину.

The low walls 40cm high, whose occurrence period is not known, surrounding space located behind the fountain. Their adaptation can unify the space and emphasize the ambience.

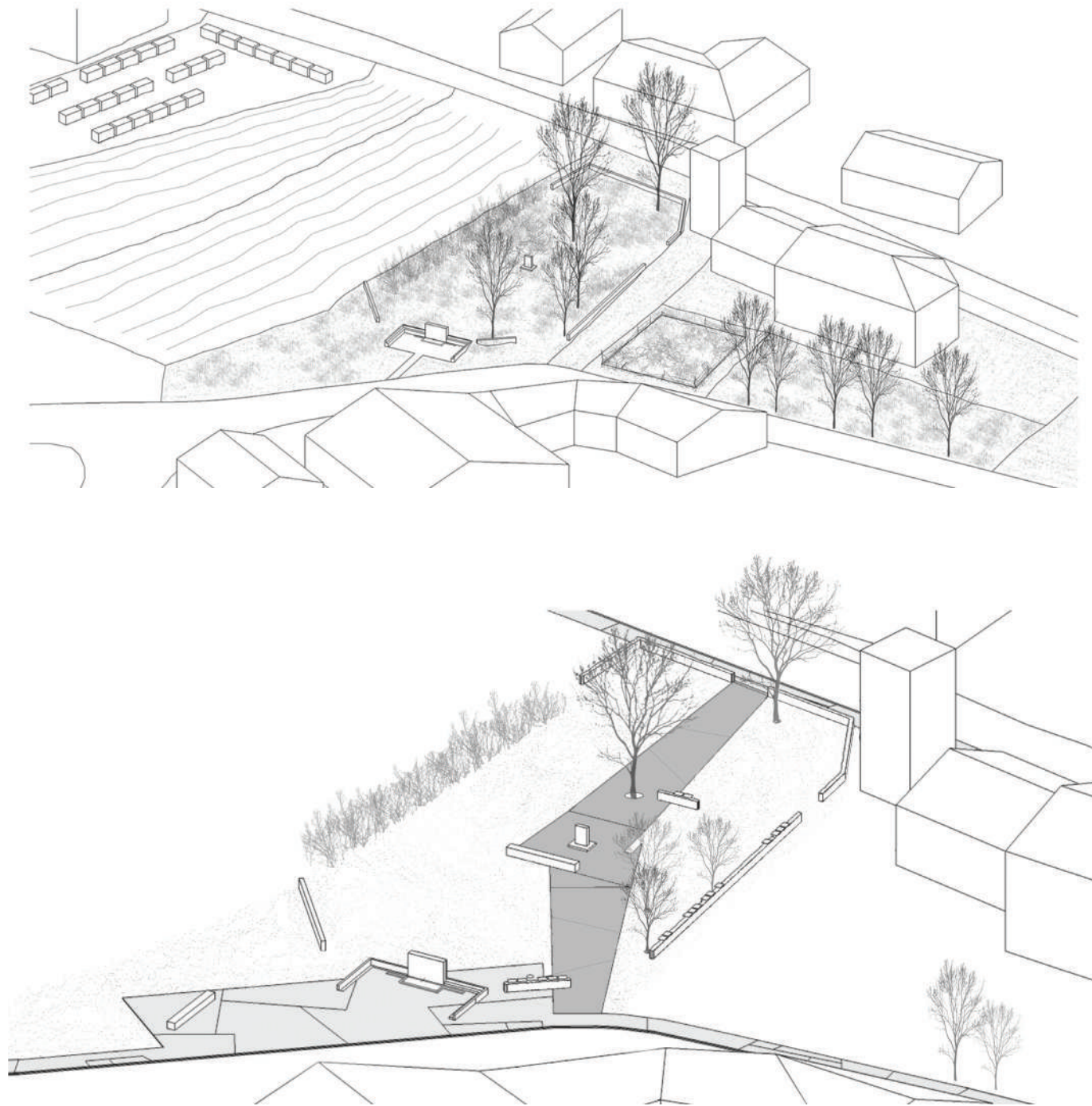

ТРЕНУТНИ ИЗГЛЕД МЕСТА / CURRENT LOOK OF THE PLACE

Постојеће - планирано стање 3Д / Existing condition - planned condition 3D

Партерно решење / Ground floor

ЗД приказ / 3D view

Урбани простор 2 / Urban space 2

Историја места / History of the place

Овај урбани простор (2) репрезентативнији је од претходног урбаног простора (1) који је нешто ближи селу, јер се налази на самом улазу у Смедовац. Простор је пресечен раскрсницом која раздваја пивнице од остатка села. На њему доминирају четири главна елемента: стари звоник, сабор, нови звоник и споменик палим борцима. Простор данас нема скуп активности које је некада имао када се на простору сабора славила слава села. Данас на том простору окреће аутобус који вози до Смедовца, па се с времена на време може приметити мало веће окупљање, због људи који га чекају.

This urban space (2) is more representative than the previous urban space (1) (which is slightly closer to the village) because it is situated at the entrance to Smedovac. The area is cut with intersection that separates the wine cellars from the rest of the village. In this urban space four main elements are dominant: the old belfry, convocation, the new belfry and monument to fallen soldiers. The area today hasn't a number of activities that used to have when on the territory of convocation was the glory of the village celebrated. Today, in this place turns bus which goes from other villages to Smedovac, and from time to time it can be noticed a slightly larger gathering, because people are waiting for him.

Макролокација - приказ села Смедовац са окружењем / Macrolocation - overview of Smedovac village with the environment

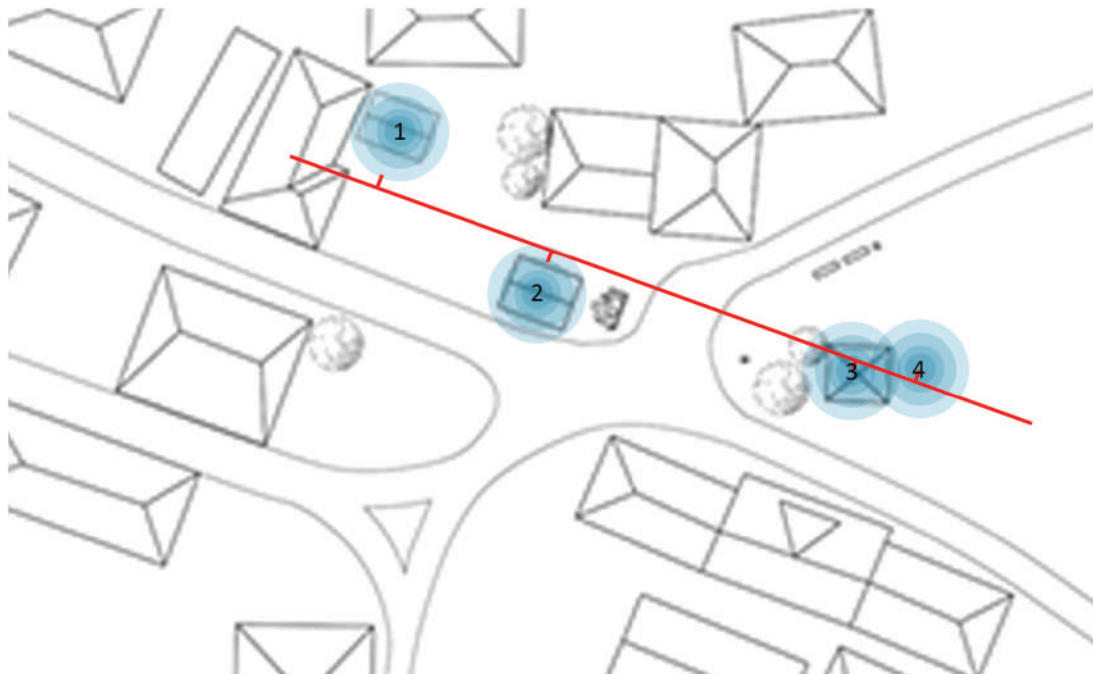

Микролокација - приказ урбаног простора / Microlocation - Overview of the urban space

- 1 Стари звоник / Old belfry
- 2 Место сабора / Convocation
- 3 Нови звоник / New belfry
- 4 Споменик / Monument

На простору је уочен потенцијал сједињавања простора, повезивањем свих “светих” елемената: старог звоника, сабора, новог звоника и споменика, интервенисањем у поплочању /

In the area is spotted the potential of uniting of space, linking all the “sacred” elements: the old belfry, the convocation, the new belfry and monument, using only pavement interventions

Хронологија грађења / Building chronology

1900.

2000.

ТРИ ГЛАВНА МОТИВА / THREE MAIN ELEMENTS

Стари звоник је имао функцију обавештавања становника о окупљању код сабора. Данас је у веома лошем стању.

The old bell tower had the function of informing the population about the gathering at gathering place. Today it is in very poor condition.

Сабор је настао као простор у коме се одржава сеоска слава, а за време комунизма добија функцију трговине. Године 1928. поред њега је постављен камен темељац у част Светом Јеремији, слави Смедовца.

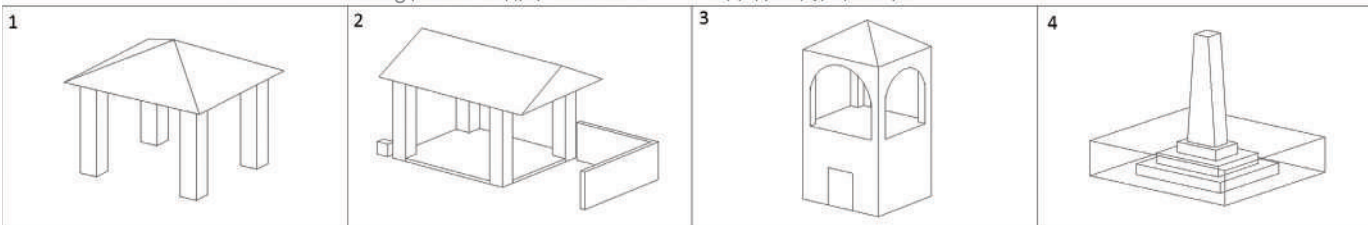
Gathering place has emerged as a space in which was held the village feast, and during the communist regime it becomes a place of trade. In 1928, foundation stone was laid by it in honor of the Holy Jeremiah, feast of Smedovac village.

Нови звоник је изграђен пре неколико година и својом висином и габаритом доминира у простору између пивница, сабора и села.

The new bell tower was built a few years ago, and with its height dominates the area between the wine cellars, gathering place and villages.

Споменик коју се налази иза новог звоника подигнут је у част изгубљеним и славним палим борцима за краља и отаџбину 1912-1919. године. Постављен је на улазу у село.

The monument, which is located behind the new bell tower, was erected in honor of the famous lost and fallen soldiers of the king and the fatherland from 1912-1919. It was erected at the entrance to the village.

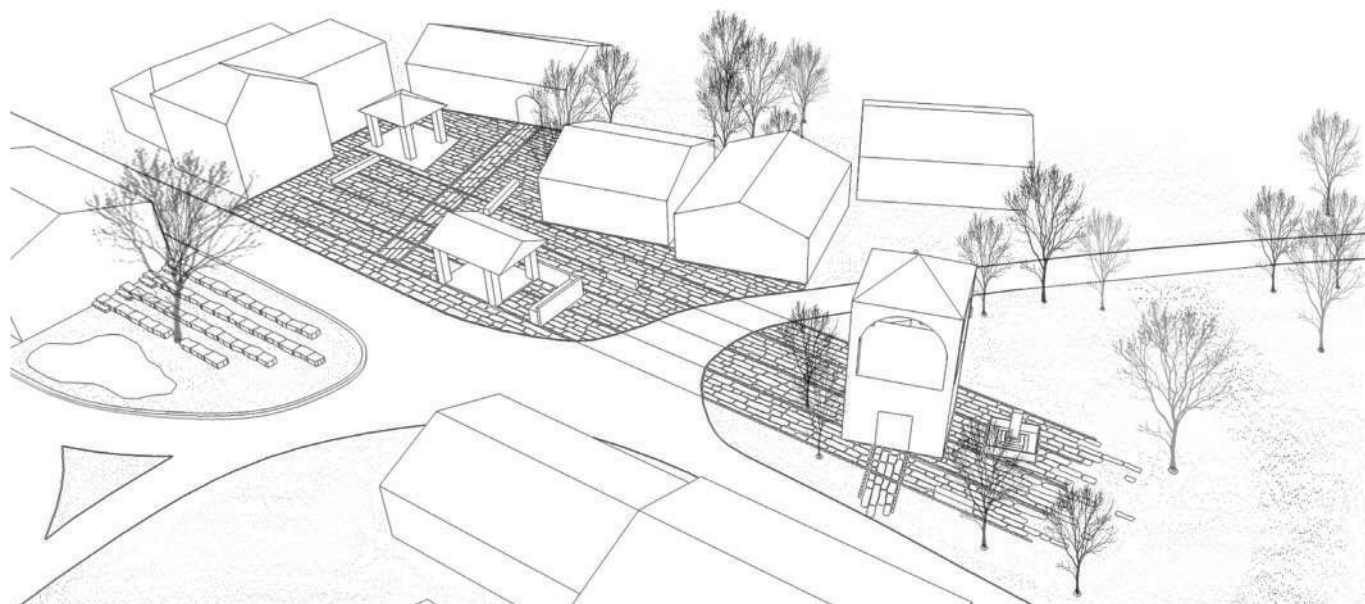
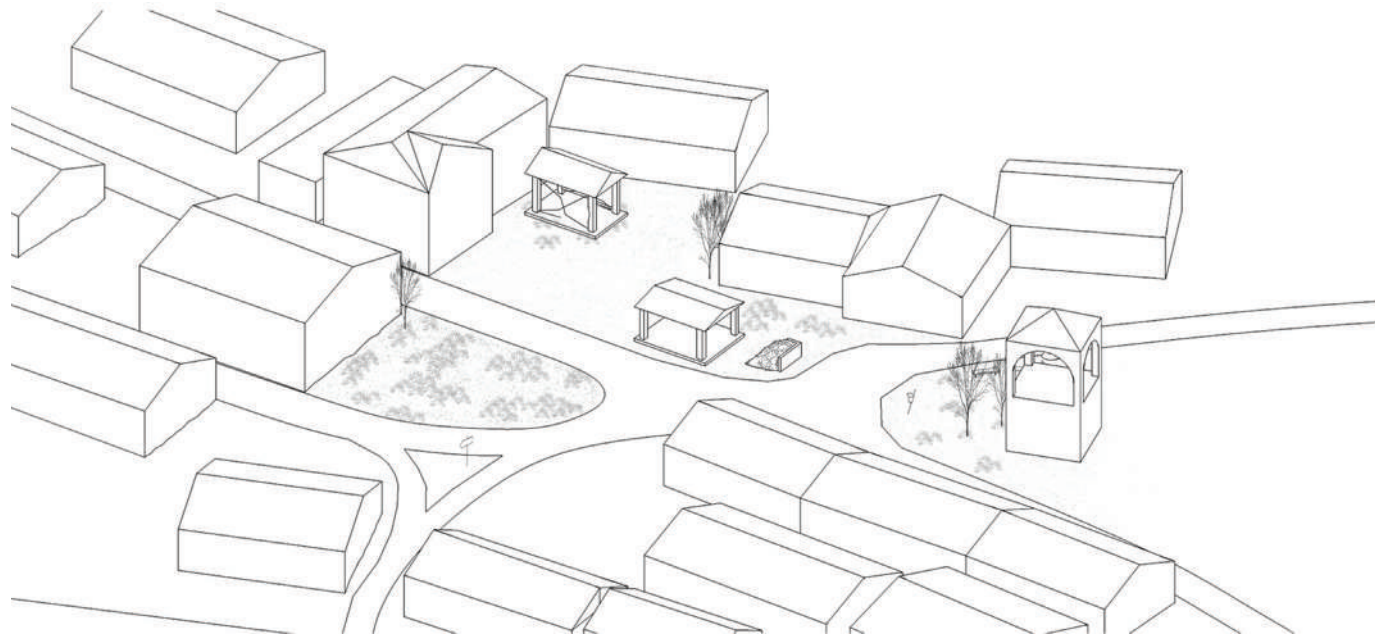

ТРЕНУТНИ ИЗГЛЕД МЕСТА / CURRENT LOOK OF THE PLACE

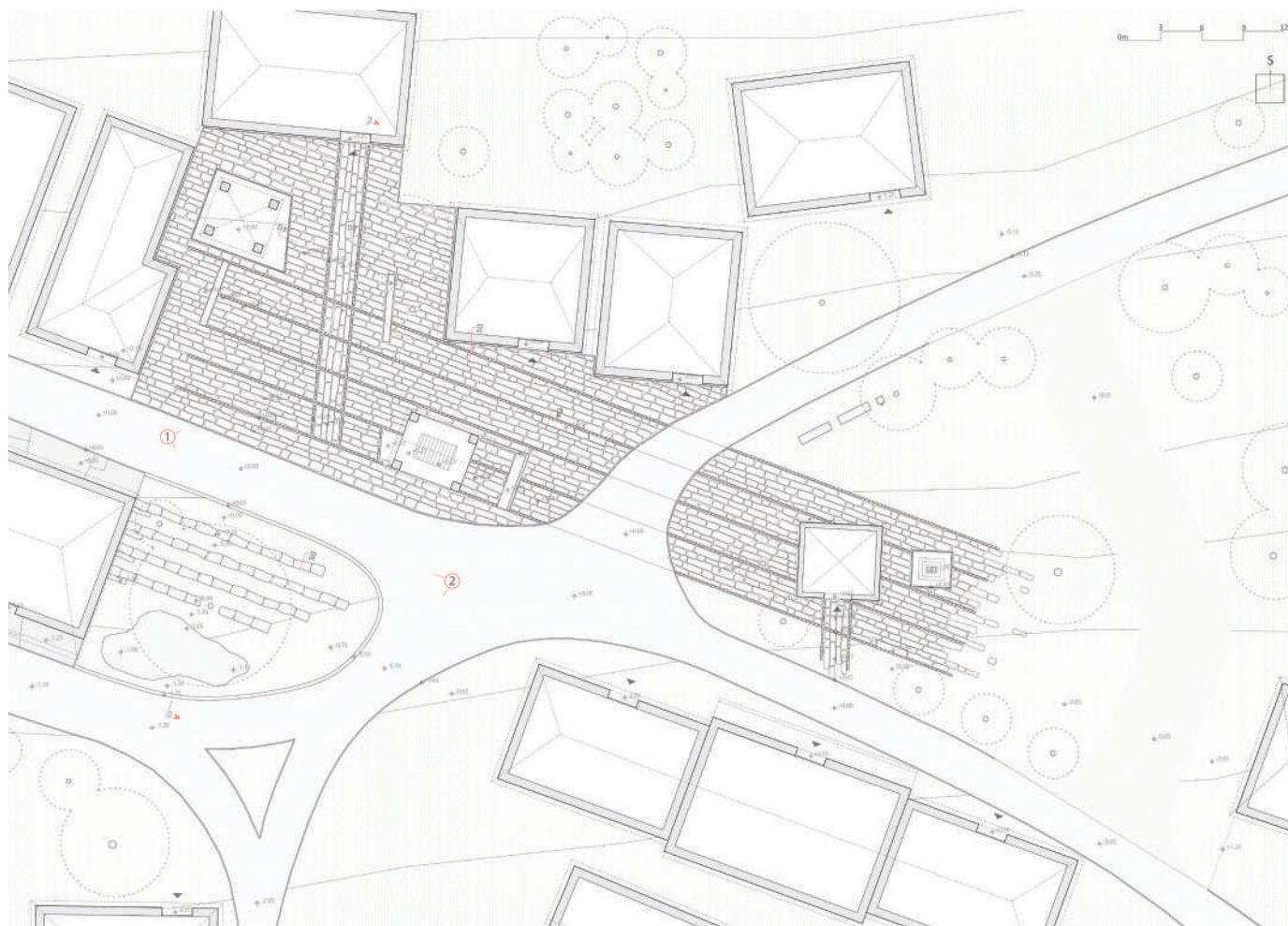

3Д приказ / 3D view

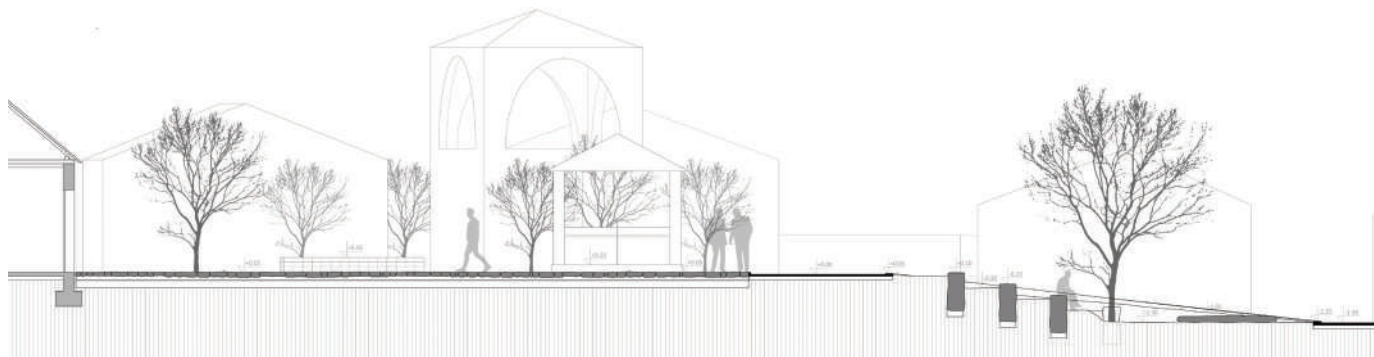

Партерно решење / Ground floor

Пресек А-А / Section A-A

3Д приказ / 3D view

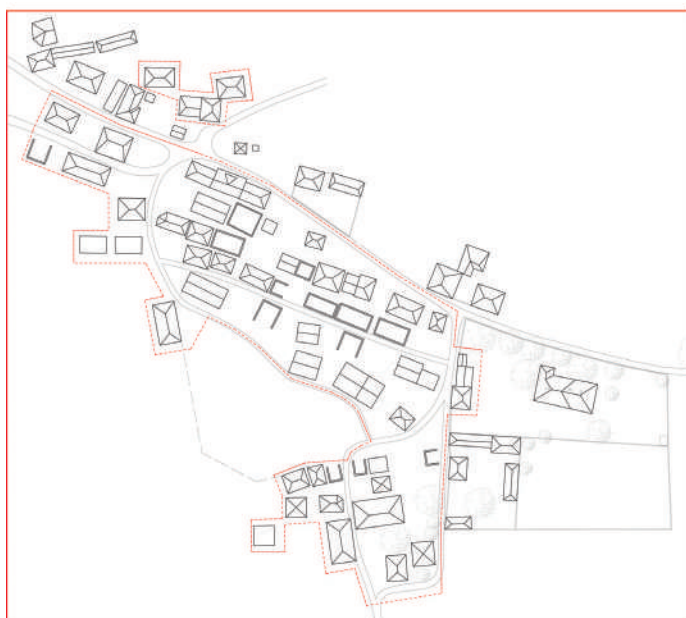
Хронологија грађења пивница / Wine cellars building chronology

СЛИКА 01 / FIGURE 01

СЛИКА 02 / FIGURE 02

СЛИКА 03 / FIGURE 03

Према подацима (“Крајинска насеља доњег Тимока”, Александар Д. Жикић, Београд, 1997), прве пивнице су саграђене 1859. године у Смедовцу и било их само 15. Оваква заинтересованост за изградњом пивница порасла је након појаве филоксере у Француској, што је представљало нови почетак и развој пољопривреде у Смедовцу.

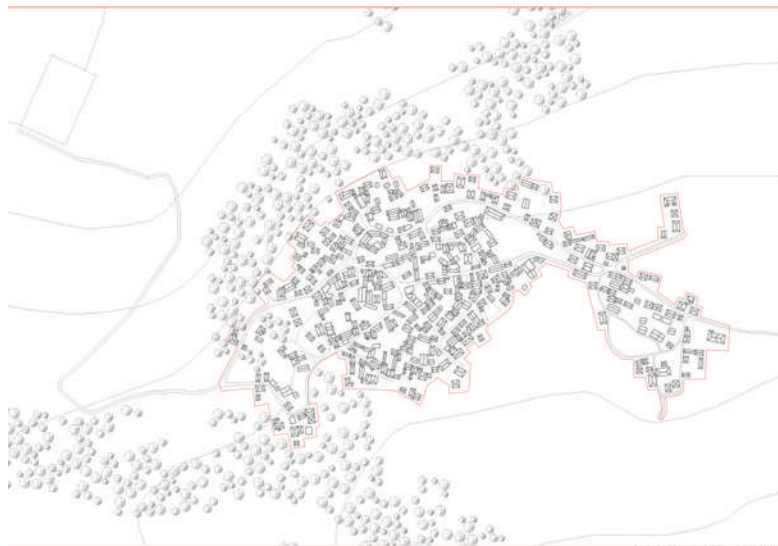
Према плану из 1924. године (слике бр. 01 и 02), пивнице су биле грађене по одређеној регулацији и праволинијској матрици која је сада неприметна, због недостатка пивница које би формирале праволинијске фронтоне, а и због многих пивница које су сада рушевине и које су срушене. На овом плану се такође може видети и парцелација предвиђена за овај комплекс (слика 03).

According to the data (“Krajinjska naselja donjeg Timoka”, Alexander D. Žikić, Belgrade, 1997), the first wine cellars were built in 1859 in Smedovac and there were only 15. Such an interest in building of wine cellars rose after the appearance of phylloxera in France, which had represented a new beginning and development of agriculture and wine production in Smedovac.

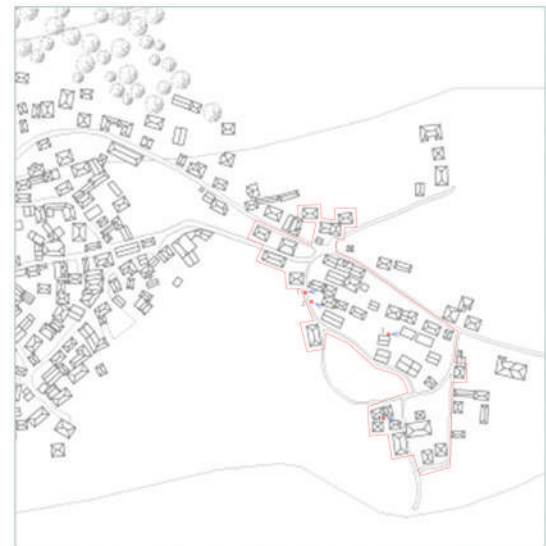
According to the plan in 1924 (Fig. 01 and 02), wine cellars were built by a certain regulation and rectilinear matrix which is now invisible because of the lack of wine cellars, which would form a straight front, and because of the many wine cellars that are now ruins and that were demolished. On this plan can also be seen and parcelling planned for this complex (Figure 03).

Постојеће стање / Existing condition

СМЕДОВАЦ- СЕЛО + ПИВНИЦЕ
SMEDOVAC - VILLAGE + WINECELLARS

КОМПЛЕКС ПИВНИЦА
WINECELLARS COMPLEX

Типологија пивница / Wine cellars typology

По степену очуваности / By level of perservation

По степену очуваности, пивнице се деле на/
By level of the preservation, the winecellars divide to:

- у веома добром стању / very well preserved
- у добром стању / well preserved
- у лошем стању / in a bad condition
- девастиране / devastated

пивнице које су девастиране
devastated winecellars

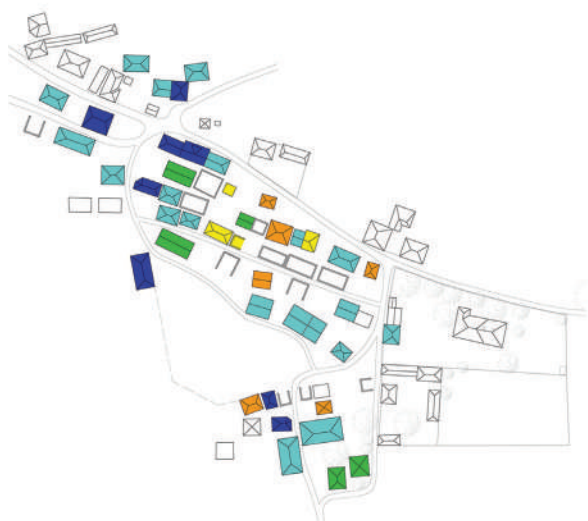
пивнице у лошем стању
winecellars in a bad condition

пивнице у добром стању
well preserved winecellars

пивнице у веома добром стању
very well preserved winecellars

По типу фасадне обраде / By facade type

По фасадној обради, пивнице се деле на/
By facade, the winecellars divide to:

- црвену опеку / red brick
- обрађени камен / cut stone
- необрађени камен / raw stone
- бондрук фасада / half-timbered facade
- комбиновани материјали / combination of materials

црвена опека
red brick

обрађени камен
cut stone

необрађени камен
raw stone

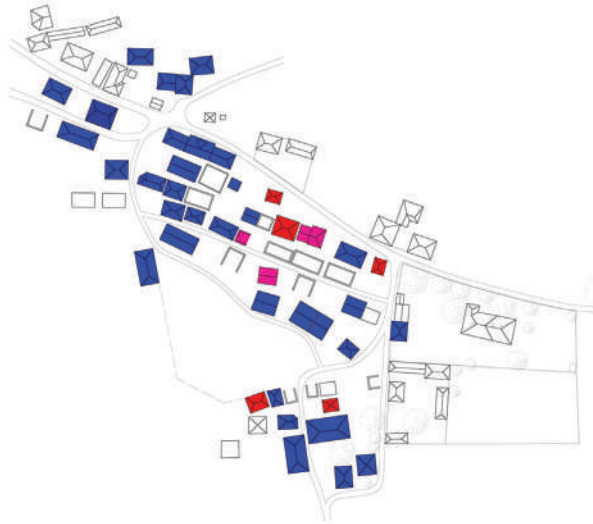
бондрук фасада
half-timbered facade

комбиновани материјали
combination of materials

По конструктивном систему / By construction type

По конструктивном систему, пивнице се деле на:

- масивни конструктивни систем
- скелетни конструктивни систем
- комбиновани систем (масивни + скелетни)

By construction type, winecellars divide to:

- solid system
- skeleton system
- combination of two systems

масивни систем
solid system

скелетни систем
skeleton system

комбинација два система
combination of two systems

По спратности / By number of floors

Према спратности, пивнице се деле на:

- објекте са приземљем
- објекте са приземљем и спратом

According to the number of storeys, these winecellars divide to:

- ground floor buildings
- two-storey buildings

објекти са приземљем
ground floor buildings

објекти са приземљем и спратом
two-storey building

По функцији / By function

Према функцији, пивнице се деле на:

- винске подруме
- винске подруме са смештајним капацитетима

According to function, these winecellars divide to:

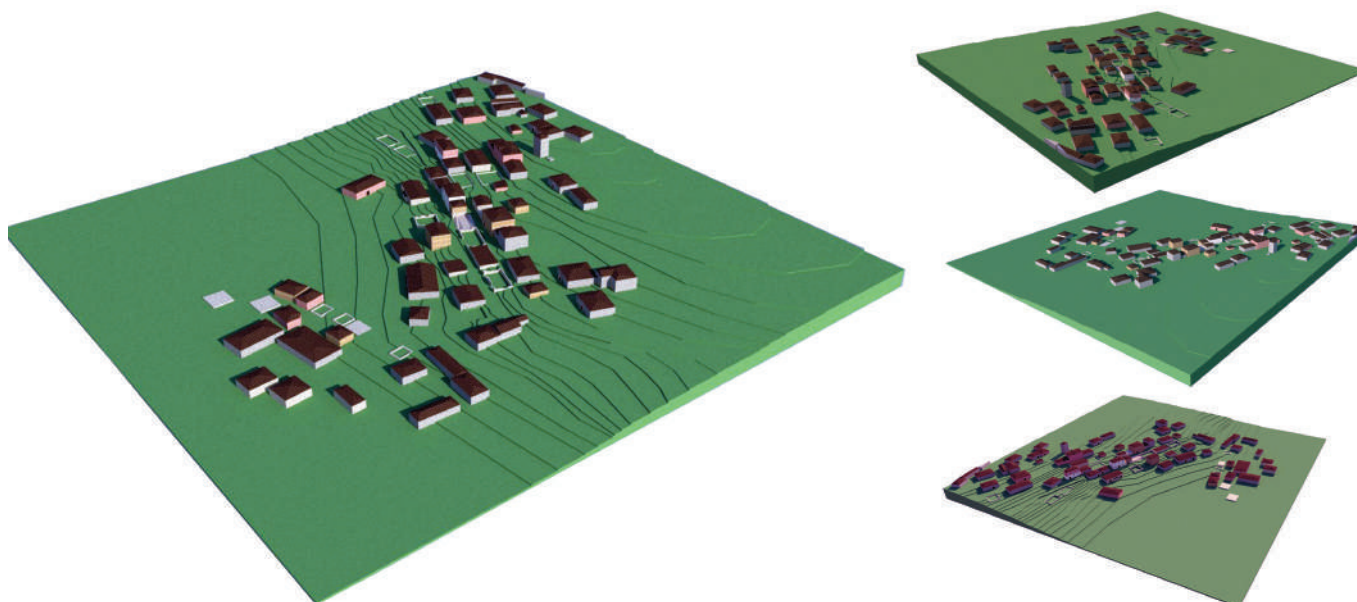
- winecellars only
- residential housing which include winecellars

вински подруми
winecellars only

вински подруми са смештајним капацитетима
winecellars in residential housing

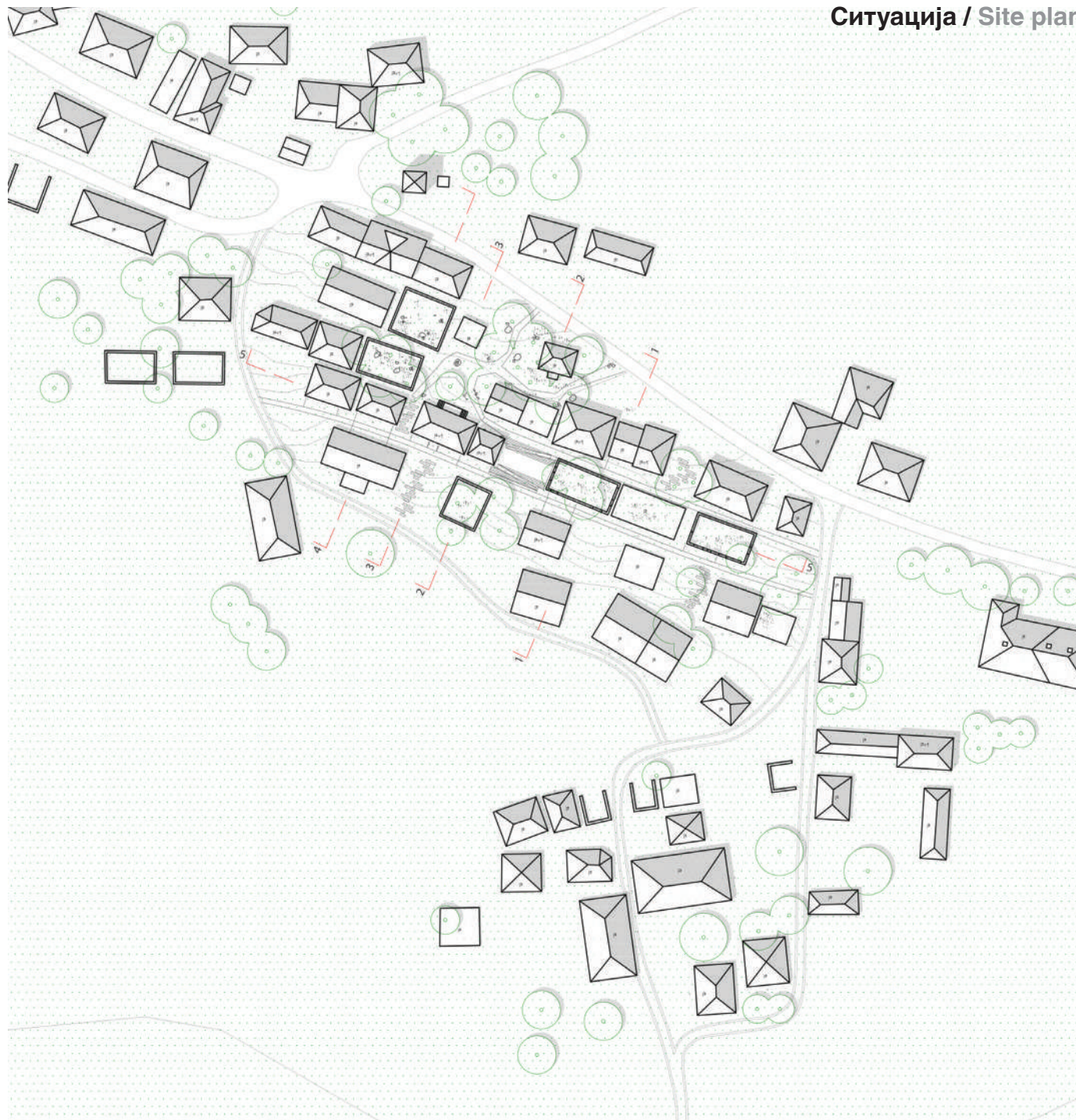

3Д приказ / 3D visualization

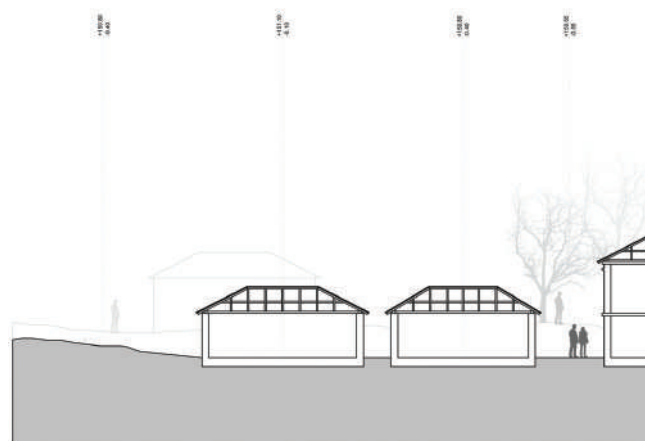
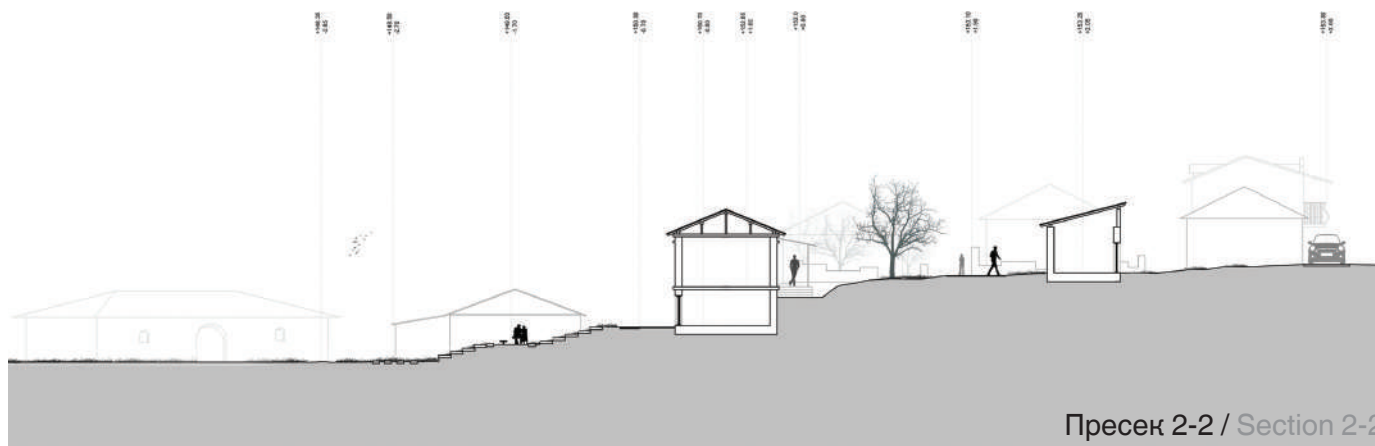
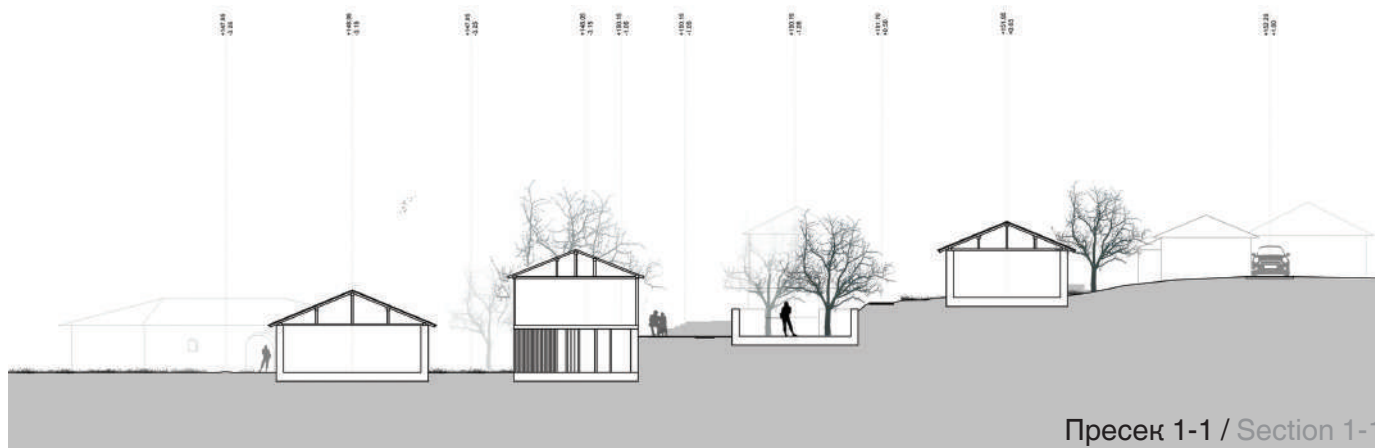

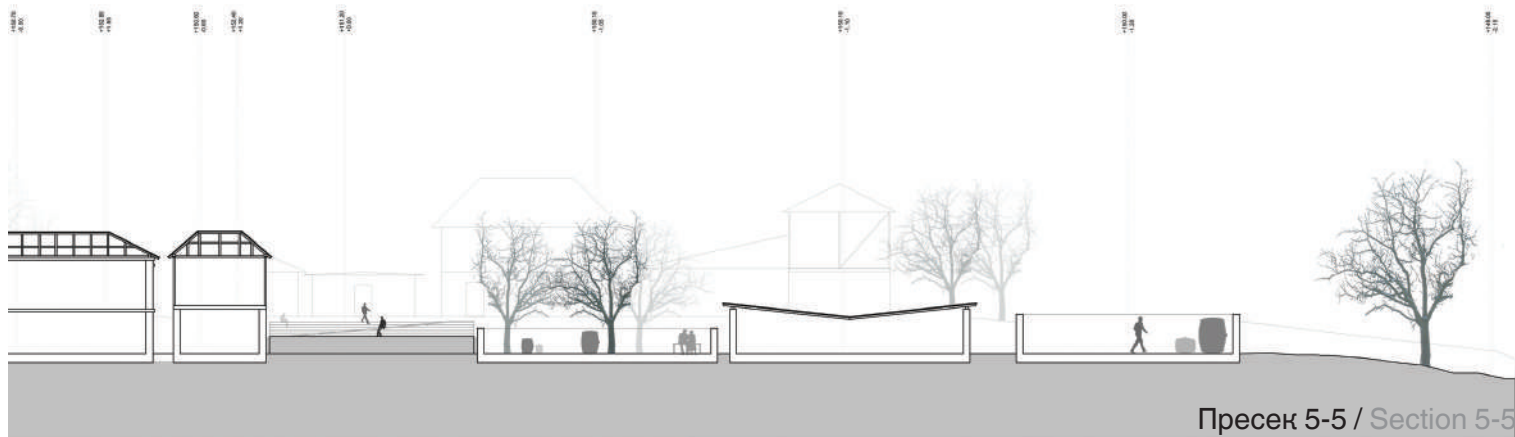
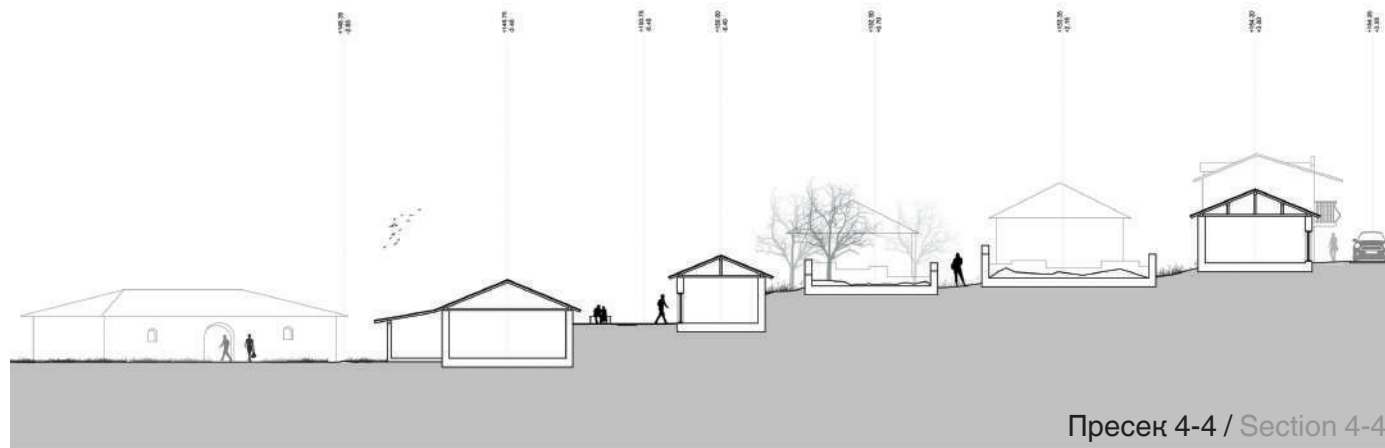
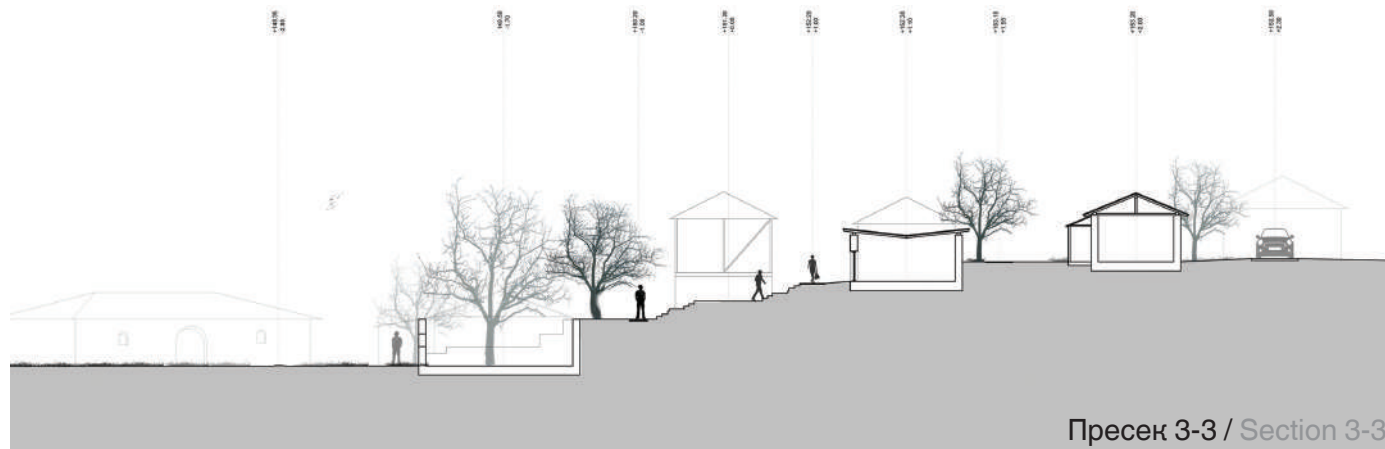
Ситуација / Site plan

Пресеци / Sections

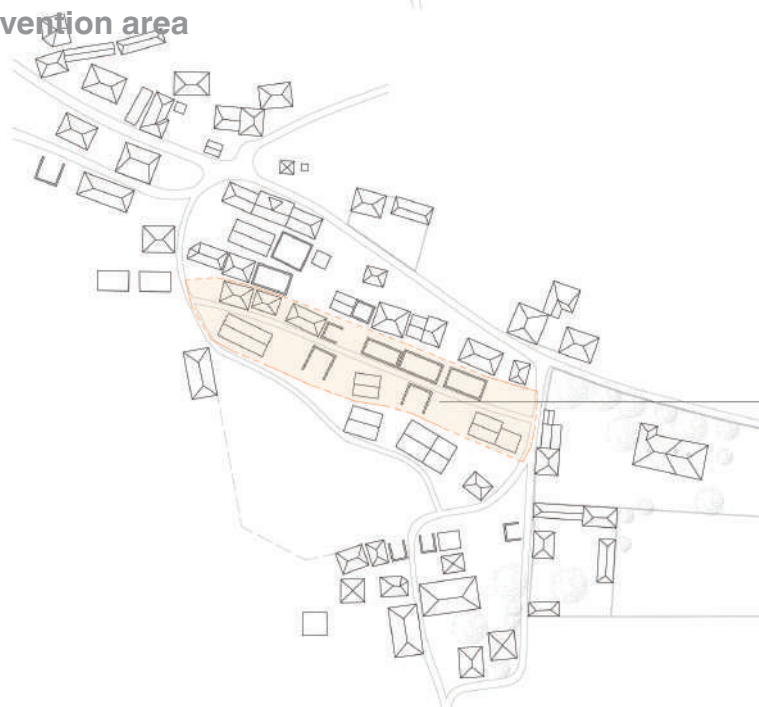

Макро зона интервенције / Macro intervention area

Микро зона интервенције / Micro intervention area

Улица вина / The wine street

Позиција улице у пивницама / Position of street in wine cellars

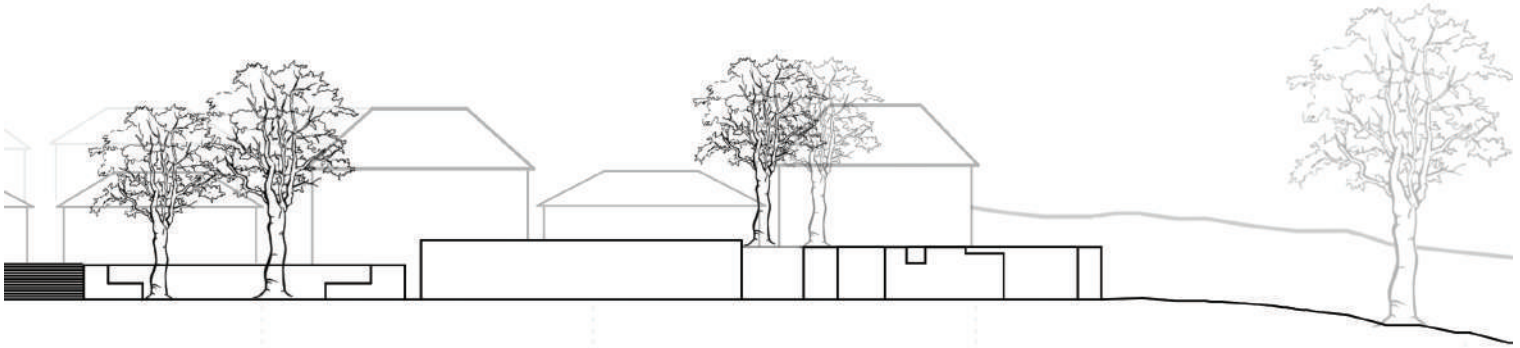

Објекти у пивницама / Object in wine cellars

Улица вина - изгледи / Street view

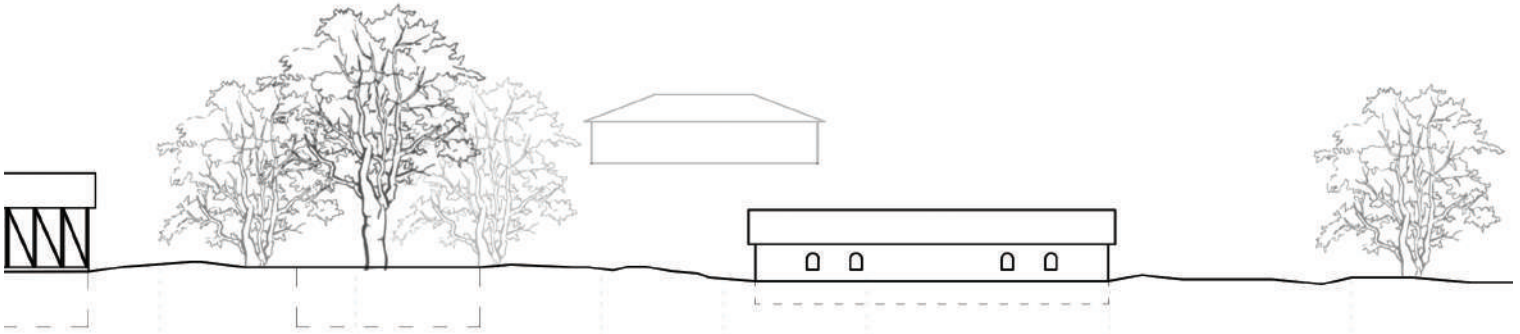

+152.13
-1.85

+152.00
-1.10

+150.00
-1.20

+148.00
-2.10

+151.00
-0.50

+150.00
-0.20

+150.00
-0.20

+151.00
-0.20

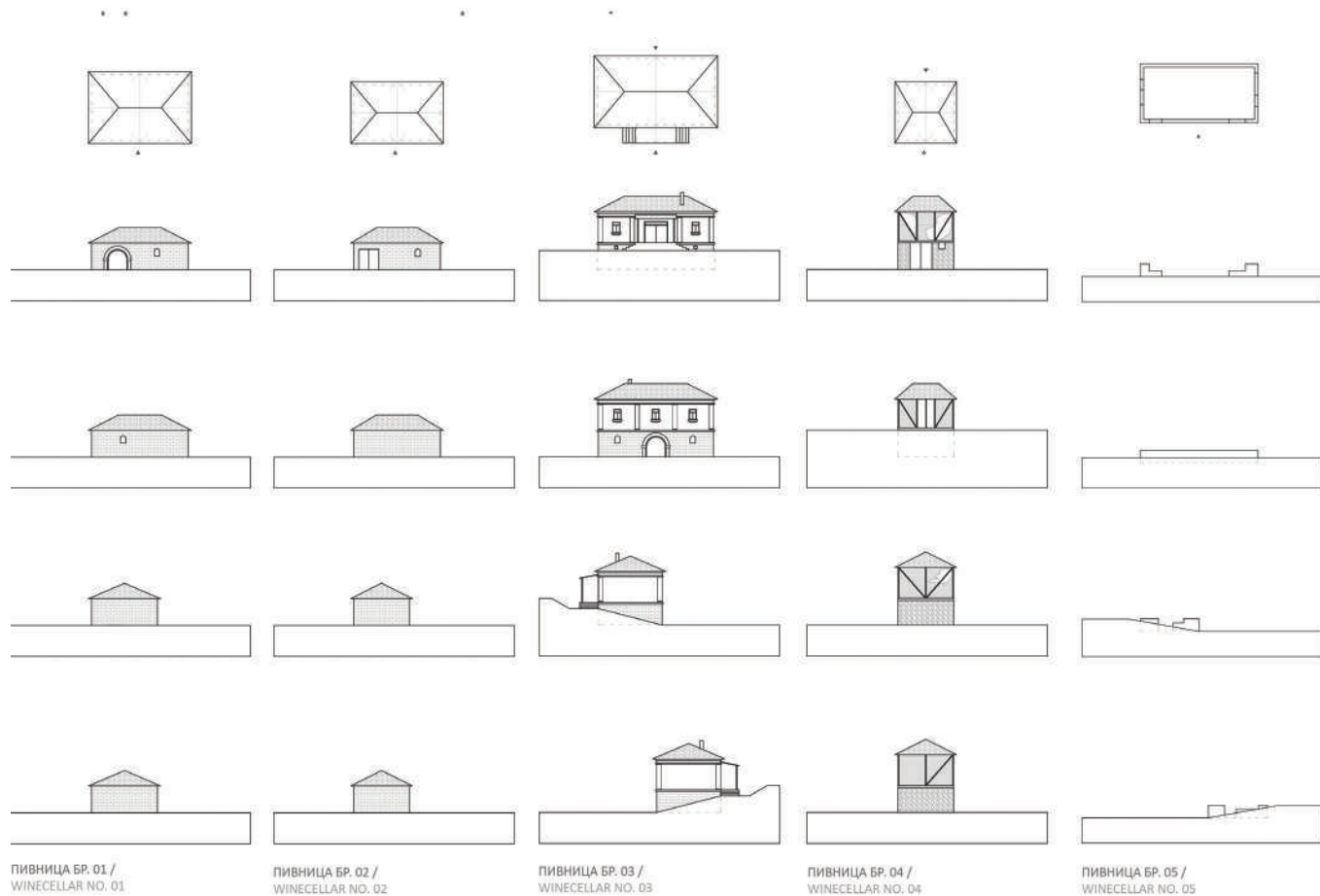
+150.00
-0.40

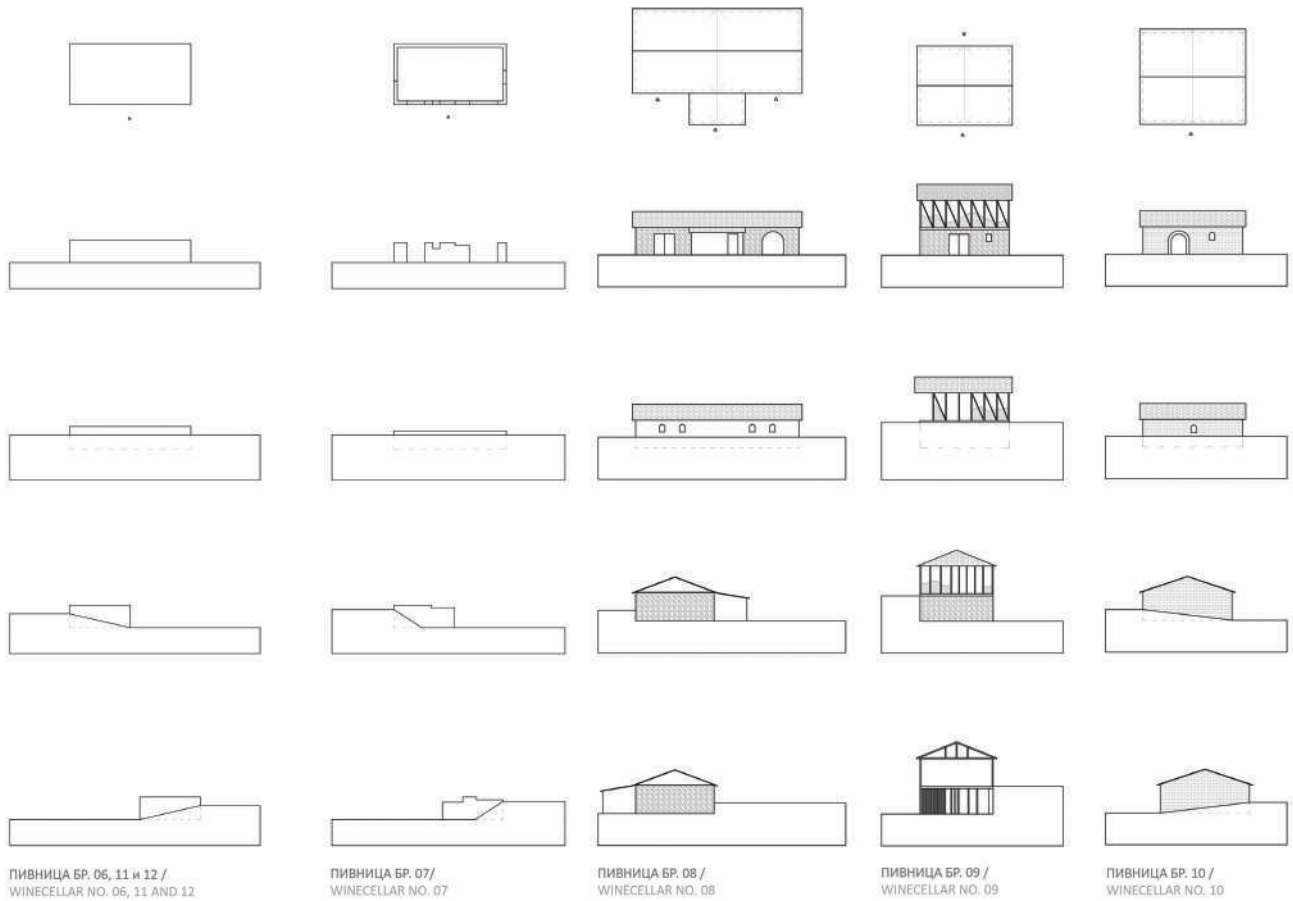
+151.00
-0.10

+150.00
-0.40

Фасаде објеката у улици вина / Facades of buildings in the wine street

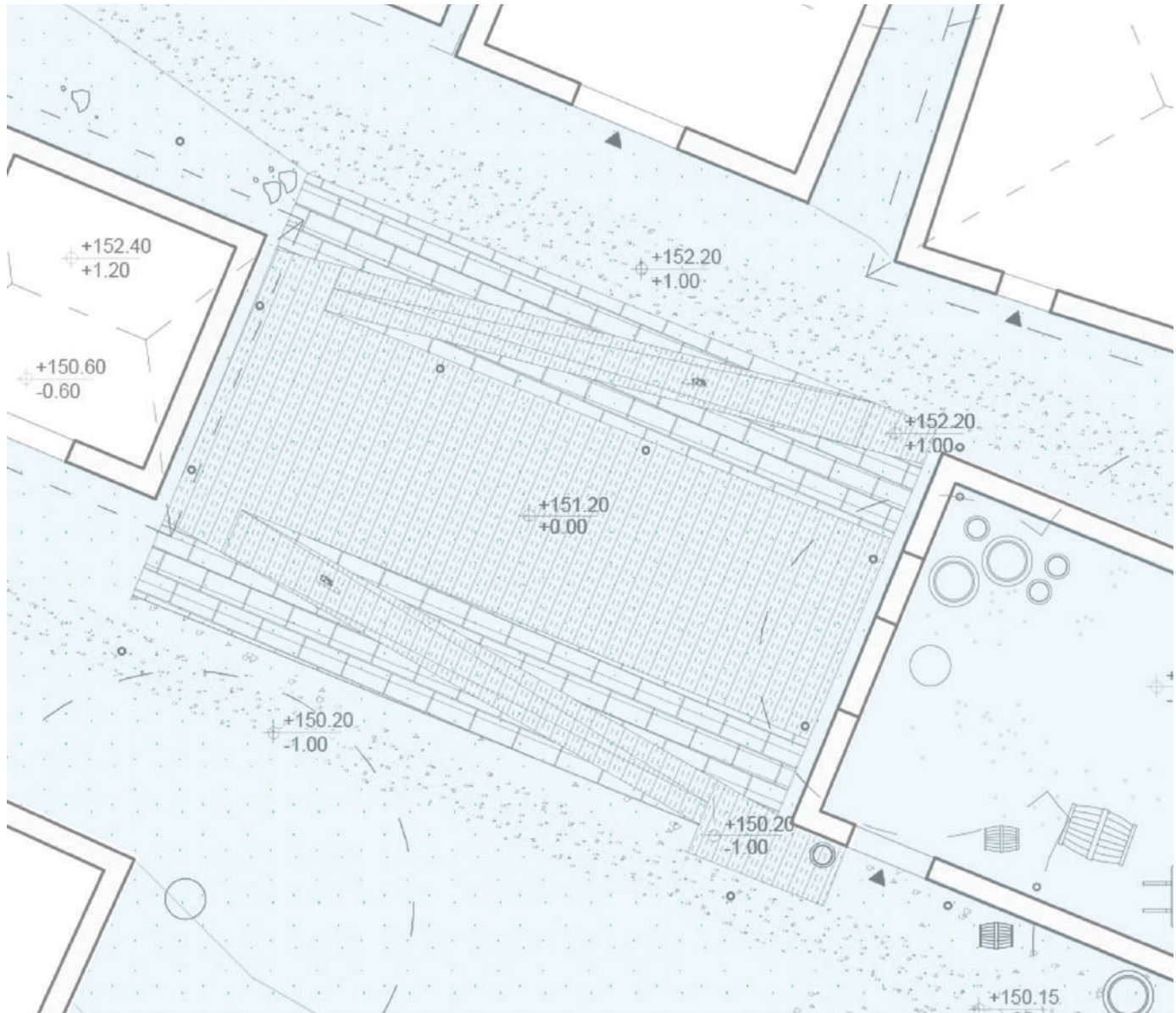

Партер / Ground floor

**Интервенције у отвореном простору у односу на изграђену структуру /
Interventions in open space according to built environment**

Пре и после интервенције / Before and after the interventions

Интервенције подразумевају уређивање зелених површина између пивница и форамирање заједничких простора који ће бити покривени одређеним поплочањем попут дробљеног камена и необрађеног камена, док ће главна Улица вина бити прекривена каменом поточарем и наговештаваће улазе у значајније пивнице, као и у рушевине које представљају галерију на отвореном и приказују процесе производње вина. Између пивница се као интервенција подразумева и платформа за заједничку дегустацију вина и промоцију, као и за лакше савладавање пада и неуређеног зеленила које се годинама формирало између објеката у Улици вина.

Материјали који се користе за ове интервенције су обновљиви и могу да се нађу у близини пивница (дробљени камен, малч, шљунак поточар...). Монтирање и поплочавање пивница се врши углавном мануелно и може да се изведе од стране становника Смедовца или придошлих кампера. Такође, ови радови могу да се изведу и у фазама, сезонски и могу такође да се повежу са одређеним институцијама које се баве стратегијама одрживог развоја руралног подручја, или волонтерске организације које промовишу органско и еколошко окружење.

А. Приказ / View

В. Приказ / View

Interventions include landscaping between the wine cellars and forming public urban spaces that will be covered by certain pavement, such as crushed stone and rough stone, while the main street of wine would be covered with pebbles, and they will insinuate the entrance in the major wine cellars, as well as the ruins of which are open-air gallery, and show the wine production process. Also, the interventions between the wine cellars include common platform for wine tasting and promotion, as well as easier way to overcome the fall and unarranged vegetation formed for years between the wine cellars in the street of wine.

C. Приказ / View

Materials used for these interventions are renewable and can be found near the wine cellars (crushed stone, mulch, pebbles ...). Mounting and paving in wine cellars is done mainly manually and can be performed by residents of Smedovac or newcoming campers. Also, these works can be made in stages and seasonal and can also be linked to specific institutions dealing with strategies for sustainable development in rural areas, or volunteering organizations which promote organic and eco-friendly environment.

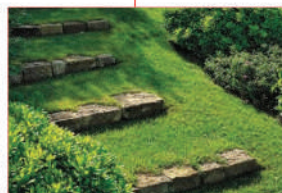
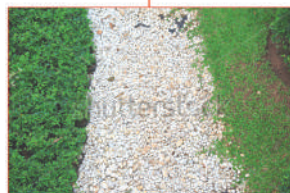
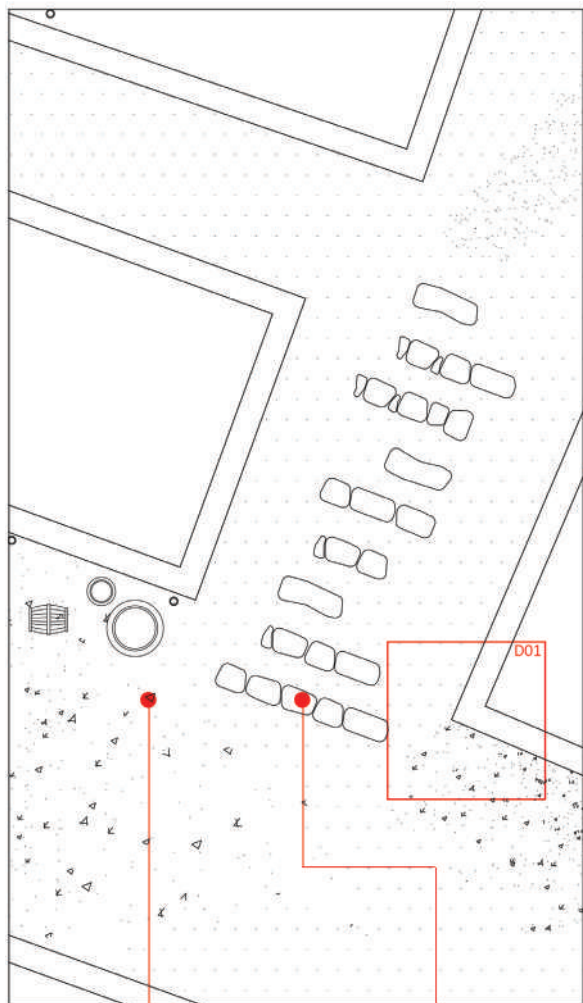
D. Приказ / View

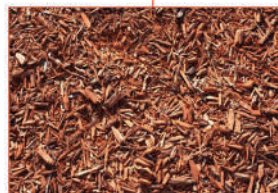
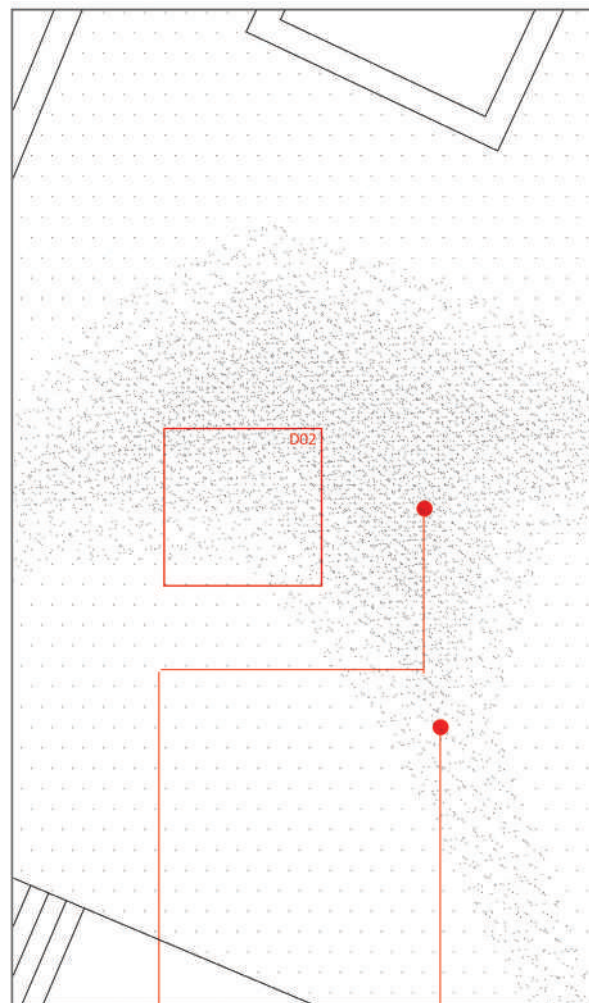

Сегменти партера / Ground floor segments

Сегмент 01 / Segment 01

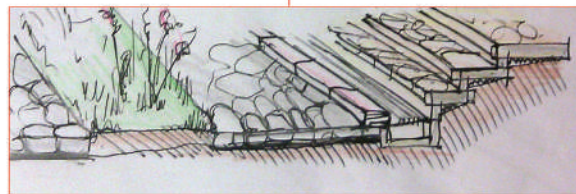
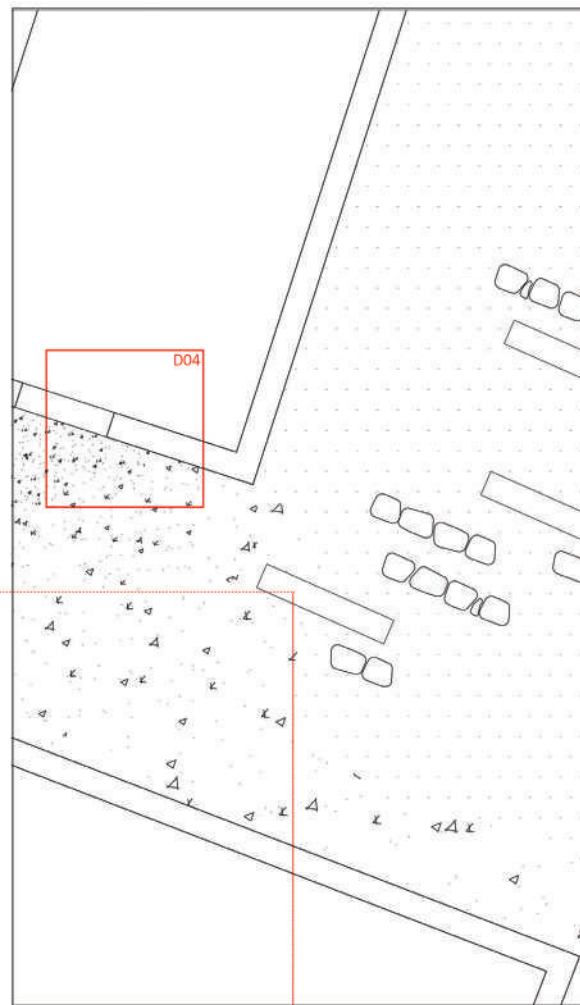
Сегмент 02 / Segment 02

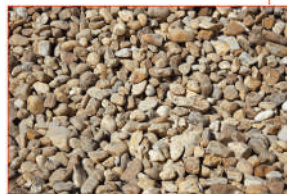
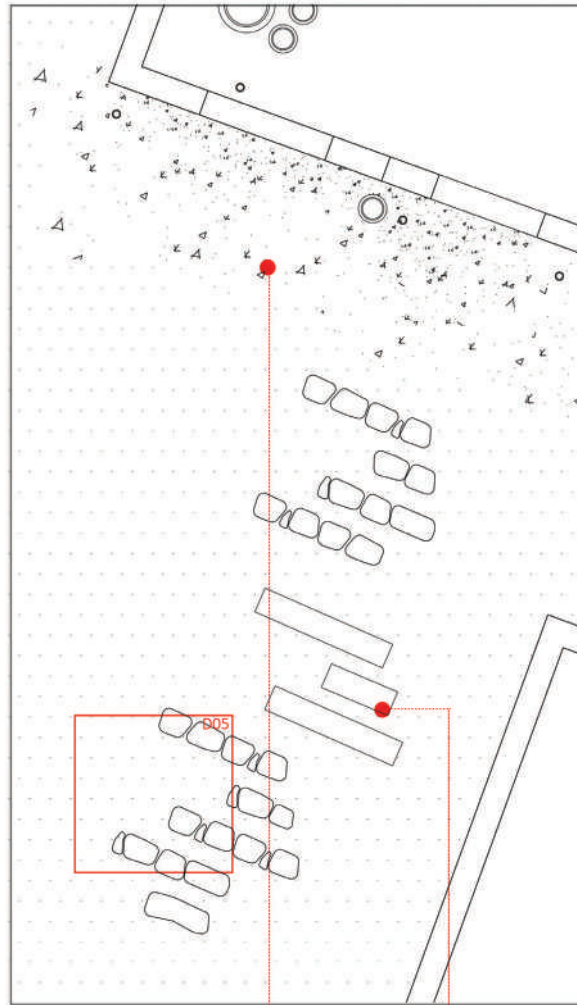
Сегмент 03 / Segment 03

Сегмент 04 / Segment 04

Сегмент 02 / Segment 02

Шема / Scheme

Шема сегмената и места детаља /
Segments and details places scheme

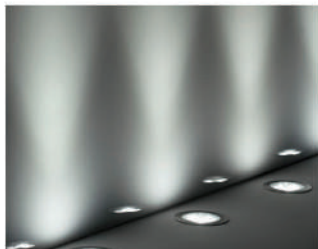
Шема урбаног мобилијара /
Urban mobiliar scheme

Урбани мобилијар / Urban mobiliar

● ПАРТЕРНО ОСВЕТЉЕЊЕ / FLOOR LIGHTING

Партерно осветљење се налази испред фасада пивница и наглашава фасаде пивница које су у функцији и које се активно баве производњом вина. Такође, партерно осветљење се налази и на зеленом тргу и наглашава старије крошње дрвећа које се налази у овој зони, док осветљава и платформу, и омогућава ноћна дешавања у пивницама.

The floor lighting is located in front of the facade of the winery and wineries that emphasizes the facade that are operational and that are actively engaged in the production of wine. Also, lighting is located at the green square and highlights the oldest trees located in this zone, while brightening the platform, and makes a night-time events in a winery complex possible.

● УКРАСНО КАМЕЊЕ / DECORATIVE STONE

Декоративно камење је узето из девастираних пивница и пивница које нису за употребу и лепе горњи део комплекса пивница, односно зелени трг који представља потпуно природно окружење и задржава земљиште и зеленило које тамо постоји, осим што му се додаје још зеленила и уређују стазе да би се олакшао приступ и нагласиле путање до платформе за дегустацију.

Decorative stones were taken from the devastated wineries and wineries that are not used, and it decorates the upper part of the winery complex, or green square which is a completely natural environment and keeps the land and vegetation that exists there, except that he has been added greenery and edited paths to facilitate access to square and highlight the path to the platform for wine tasting.

● КЛУПЕ / BENCHES

Клупе су направљене од дрвета које се може наћи у оближњој багремовој шуми, и захтевају минималне напоре за израду, што значи да могу и сами становници Смедовца да произведу. Ове клупе се углавном налазе на горњем зеленом тргу и на местима где су формиране степенице од камена.

The benches are made of wood that can be found in a nearby locust tree forest, and they require minimal effort to be produced, which means they can be produced by residents of Smedovac themselves. These benches are mainly found in the upper green square and the places where the stairs of stone are formed.

● ВИНСКА БУРАД / WINE BARRELS

Винска бурад се користи као експонат који приказује производњу вина, али и као омања цистерна за воду, сталак за флајере и промоцију вина, као и за седење када је у одређеној величини и облику. Осим за урбани мобилијар, буре је такође симбол за препознавање пивница.

Wine barrels are used as an exhibit that shows the wine production, but also as a small water tank, small stand for flyers and promotion of wine, as well as a seating area of a certain size and shape. Except for urban furniture, barrel is also a symbol of recognition of winery.

06.4

ШТУБИЧКЕ ПИВНИЦЕ WINE CELLARS OF ŠTUBIK

Студенти: Александра Недељковић, Мина Вучковић, Александар Симић
Students: Aleksandra Nedeljković, Mina Vučković, Aleksandar Simić

Импресија... Impression ...

Издвојене фотографије представљају појединачни и целокупни утисак који је један од главних елемената у формирању става према локацији. Ово је контекст у коме се огледа осамљеност, напуштеност и девастација, одише историјом, коју је и због самог поступка заштите потребно третирати. Кључне речи које се издвајају у процесу спознаје локације јесу: меморија, традиција, рањивост и граница.

Имајући у виду поступак заштите који је неизбежан, као примарни аспект јавља се историја те су промишљања оформљена у служби очувања културно-историјске вредности целине и споменика.

Featured photos are individual and overall impression that is one of the main elements in forming of attitude towards the location. This is the context in which is reflected the loneliness, abandonment and devastation, exudes with history, which should be treated because of the process of protection. Keywords that are allocated in the cognition process of location are: memory, tradition, vulnerability and borders. Bearing in mind the process of protection, which is inevitable, as the primary aspect there is history and it has established thinking in the service of preserving cultural and historical values of the continent and monuments.

Анализа / Analysis

Штубичке пивнице се налазе на 5км од Неготина и 15км од села Штубик. У округу представљају пивнице најстарије и најједноставније изградње, али и у веома деградираном стању. Потпуно су напуштене и неактивне, а власници су непознати.

Осим своје основне намене, служиле су власницима као коначиште када би пазарним даном кренули у Неготин. Некада их је било преко 300 и биле су у власништву мештана и из других села, а сачувано их је свега тридесетак. Првобитно су их подизали Црнотравци, а потом и локални мајстори. Као и у другим комплексима и овде су постојале кафана, месара и пекара.

Грађене су као приземне дрвене зграде са тремом и као спратне зграде у којима су подруми зидани ломљеним каменом, а стамбени део на спрату од чатме са кровом од ћерамиде.

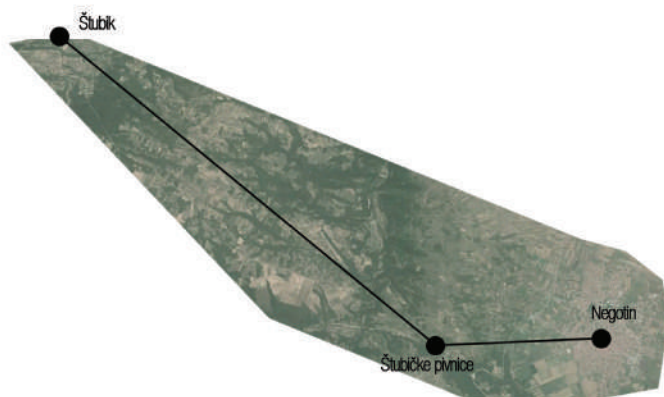
Велики интерес јавног сектора за овај комплекс, о чему сведочи и разговор са градоначелником, огледа се у ревитализацији овог комплекса у сврху развоја туризма. Цивилни сектор у овом тренутку не види директан бенефит од обнове пивница, али постоји могућност за посредан бенефит.

Štubik wine cellars are located 5km from Negotin and 15km from the Štubik village. They are the oldest wine cellars in the district, with the simplest construction, but also in a very degraded state. They are completely abandoned and inactive, and the owners are unknown.

In addition to its primary purpose, they have served to the owners as a shelter when the market days started in Negotin. There used to be over 300 wine cellars which were owned by villagers from other villages, and now is preserved only thirty of them. Originally they were raised by Crnotravci and after that by local craftsmen. As in other complexes, there were pub, butchery and bakery.

They were built as a single-storey wooden building with a porch and as a story building where the wine cellars were built of quarry stone, a residential area on the first floor of chatham with a roof made of ceramide.

The great interest of the public sector for this complex, as evidenced by the interview with the mayor, is reflected in the revitalization of the complex in order to develop tourism. Civil sector at this time does not see a direct benefit from reconstruction of wine cellars, but there is a possibility for mediate benefit.

Однос село / пивнице / град 4.

Relation: village / vinesellers / city

Однос пивнице / Неготин 5.

Relation: vinesellers / Negotin

Објекти на локацији / мапа 1920. - 1930. 6.
Objects on location / map from 1920. - 1930.

Постојећи објекти на локацији 7.
Existing objects on location

Потрага за правилностима - Прошлост / The search for regularities - The Past

Дијаграм приказује однос некадашње структуре комплекса из међуратног периода, а израз је намере да се уоче одређене правилности која су у тренутном стању дате у наговештајима, а које ће утицати на пројектантски концепт у циљу историјског идентитета. На старој мапи уочава се претежно линеаран развој насеља уз пут Штубик-Неготин, који се градацијски претвара у разбијену структуру. Положај некадашњих кућа ствара матрицу за евентуалан просторни развој у даљој визији.

На основу документације са терена, у циљу бољег разумевања структуре, типологије и посредног распореда, било је потребно мапирати постојеће објекте. Уочено је 9 типова објеката, формираних према критеријума: спратности, тип крова, карактер улаза, присуство трема са стубовима / препуштеног крова и евентуално везе са суседним објектима.

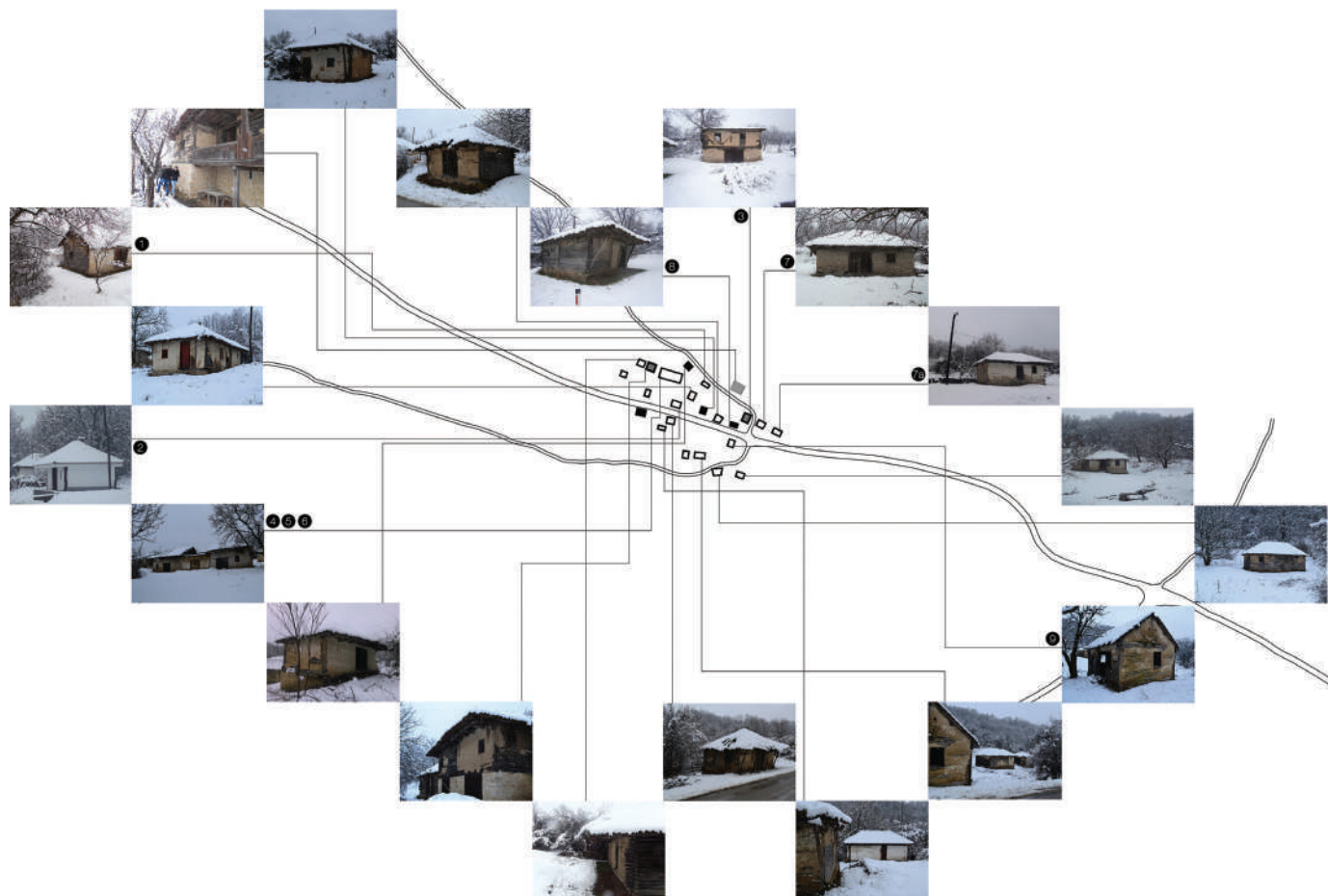
Велики број заједничких особености у типолошком, конструктивном и материјалном смислу пре свега објашњава идентичности функције (нега и чување вина у комбинацији са привременим боравком), али и чињеница да сви објекти представљају заправо развој модела из Велике Хоче, захваљујући делатности мајстора печалбара. Управо то сазнање подстакло је истраживање особина и развоја народне архитектуре наших простора, како би се препознали њени универзални квалитети и према томе поставиле вредности које ће се афирмисати у даљем процесу.

The diagram shows the relationship of the former structure of the complex from the interwar period, and intention is to detect certain regularities which in the current state are in the form of hints, and that will affect the design concept for the purpose of historical identity. On the old map can be seen predominantly linear development of settlements along the roadway Štubik-Negotin, which is gradually transformed into a disperse structure. The position of the former houses creates a matrix for the eventual spatial development in the future vision.

Based on documentation from the field, with an aim of better understanding of the structure, typology and indirect disposition, it was necessary to map the existing facilities. It was established 9 types of objects, formed according to the following criteria: number of floors, roof type, character of entry, the presence of porch with columns / entrusted the roof and possibly of linking of neighboring buildings.

A large number of common features of the typological, constructive and substantive sense primarily explains the identity of functions (care and storage of wine in combination with temporary residence), but also the fact that all objects are actually developing from a model of Velika Hoča, thanks to the activity of the migrant workers. It is this cognition that has prompted research and development of characteristics of folk architecture in this area, in order to recognize its universal quality and therefore set the values that will promote the further process.

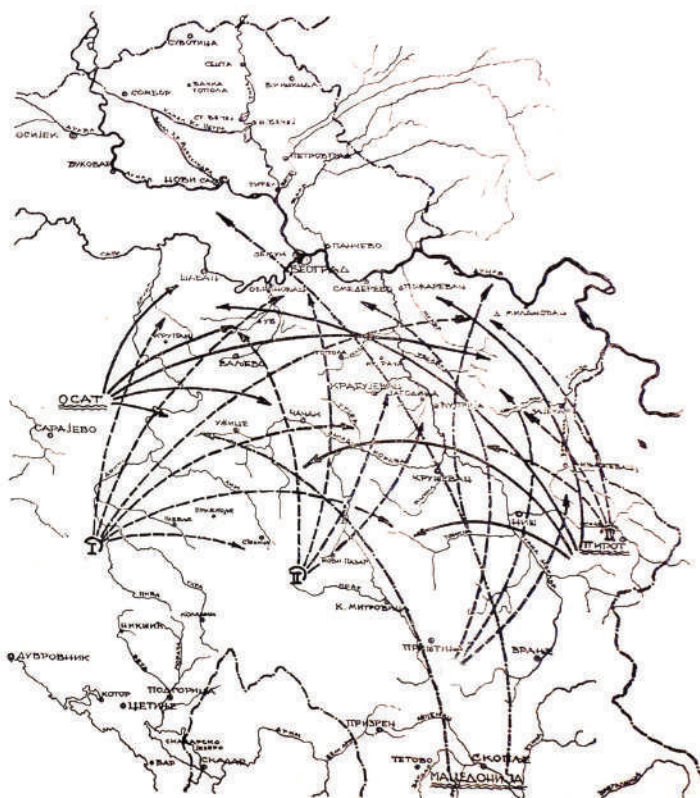
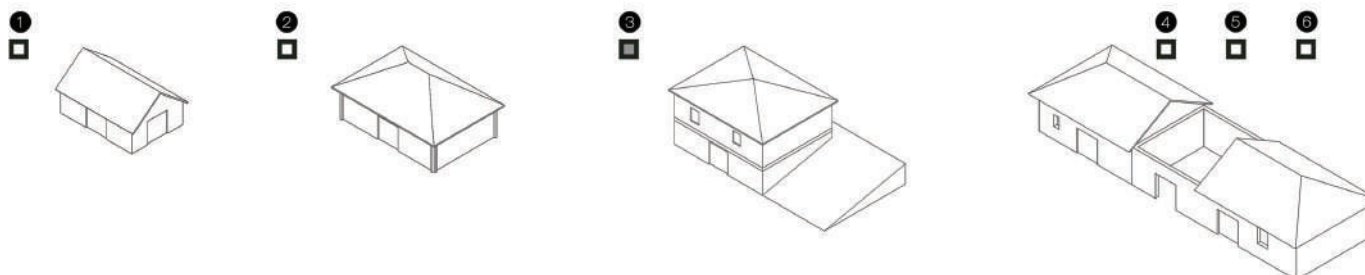

8.

Мапа типова објеката на локацији

The map of different types of objects

10.

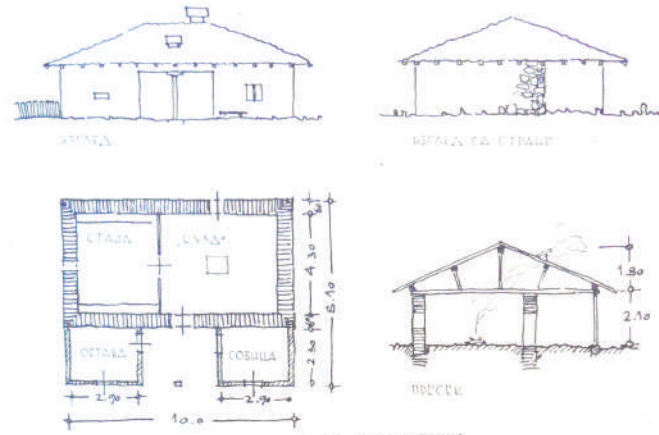
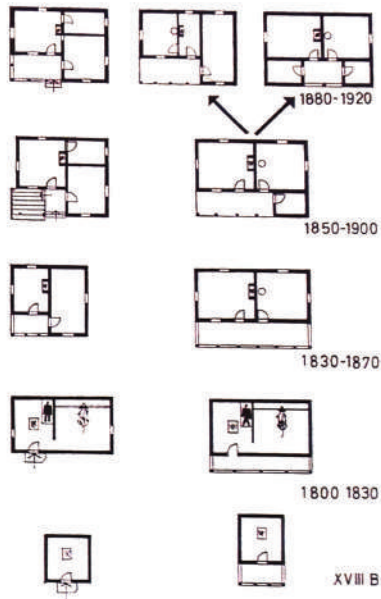
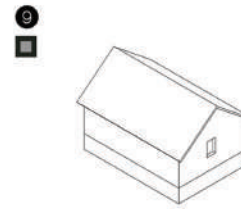
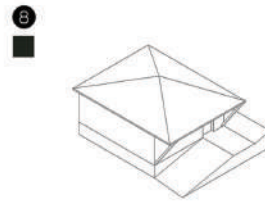
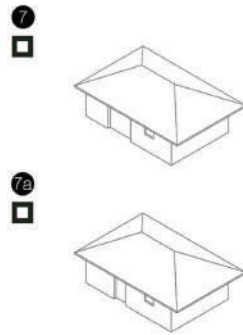
Утицај кретања мајстора печалбара на развој народне архитектуре

The impact of pechalbar masters movement on the development of folk architecture

Легенда / Legend

- БЕЗ ТРЕМА / ПРИЗЕМНЕ**
 најједноставније, обично са широким улазним вратима, указују на примарну функцију.
 WITHOUT PORCH / GROUND
 simplest, usually with wide front door, indicates the primary function.

- БЕЗ ТРЕМА / СПРАТНЕ**
 уочљива функционална подела: подрум за вино и спрат за боравак.
 WITHOUT PORCH / WITH FIRST FLOOR
 noticeable functional division: cellar for wine and first floor for staying.

- СА ТРЕМОМ / ПРИЗЕМНЕ**
 трем указује на то да су све куће служиле (и) за боравак. У унутрашњости су често двоспратне.
 WITH PORCH / GROUND
 existence of porch points to the fact that all the houses were used (also) for staying. In the interior they are often with storey.

- СА ТРЕМОМ / СПРАТНЕ**
 трем указује на то да су све куће служиле (и) за боравак
 WITH PORCH / WITH FIRST FLOOR
 existence of porch points to the fact that all the houses were used (also) for staying.

9. Типови објеката
Different types of objects

11. Карактеристичне основе српске традиционалне куће
Characteristic basics of traditional Serbian house

12. Косовска приземљуша

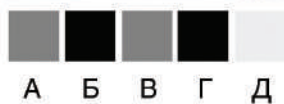

Spratnost P
Površina 82.50 m²

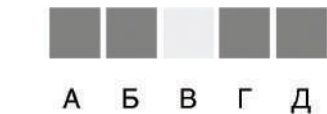
Spratnost P
Površina 80.00 m²

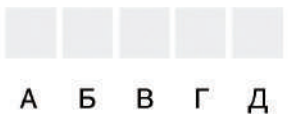
Spratnost Po + P
Površina 188.00 m²

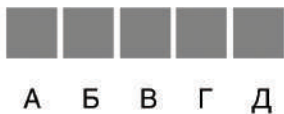
Spratnost P
Površina 45.00 m²

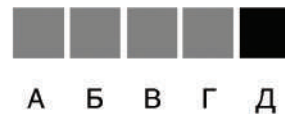
Spratnost P
Površina 79.62 m²

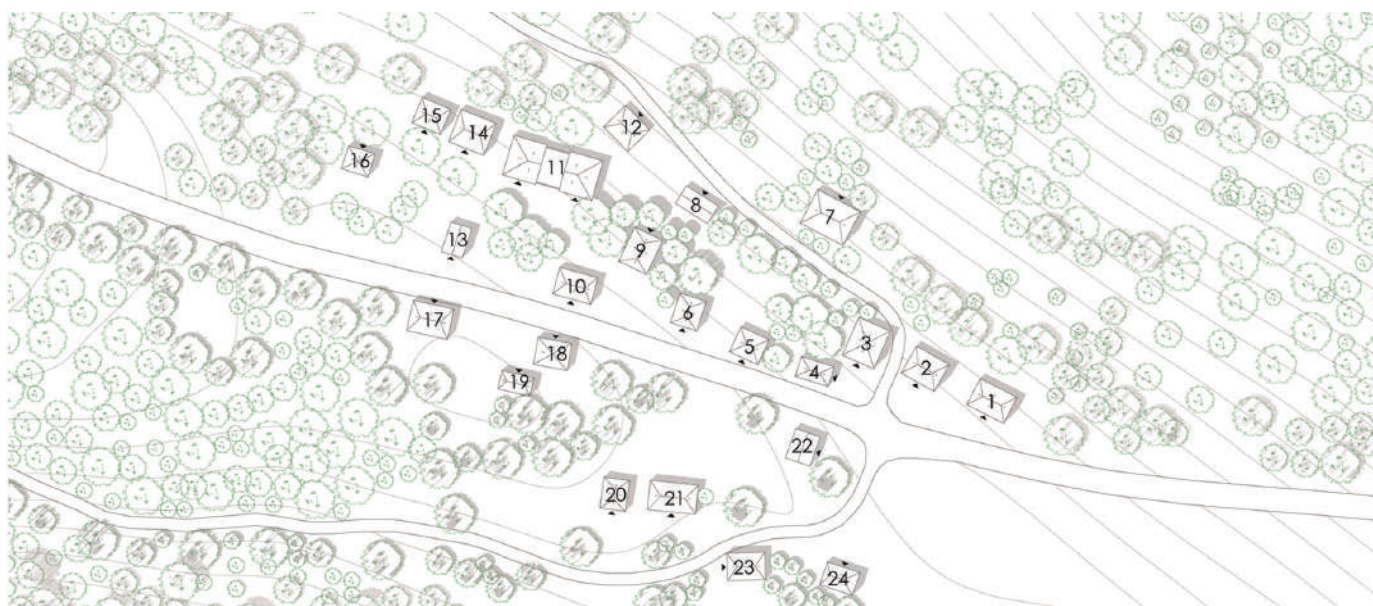
Spratnost P
Površina 73.30 m²

Spratnost P
Površina 286.00 m²

Spratnost Po + P
Površina 145.00 m²

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 56.00 m2

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 56.00 m2

А Б В Г Д

Spratnost Po + P
Površina 260.00 m2

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 56.00 m2

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 42.68 m2

А Б В Г Д

Spratnost Po + P
Površina 180.00 m2

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 56.00 m2

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 42.00 m2

- А) примарни елементи конструкције
primary elements of construction
- Б) очуваност конструктивног система
preservation of the structural system
- В) секундарни елементи (прозори, врата итд.)
secondary elements (windows, doors, etc.).
- Г) оштећења на фасади
damages on the facade
- Д) приступачност
accessibility

Оцена стања објеката:
Evaluation of state of objects:

- ДОБРО HIGH
- СРЕДЊЕ MEDIUM
- ЛОШЕ LOW

- 15) Процена девастације објеката на локацији
Evaluation of devastation buildings on the site

17

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 88.00 m²

18

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 62.77 m²

19

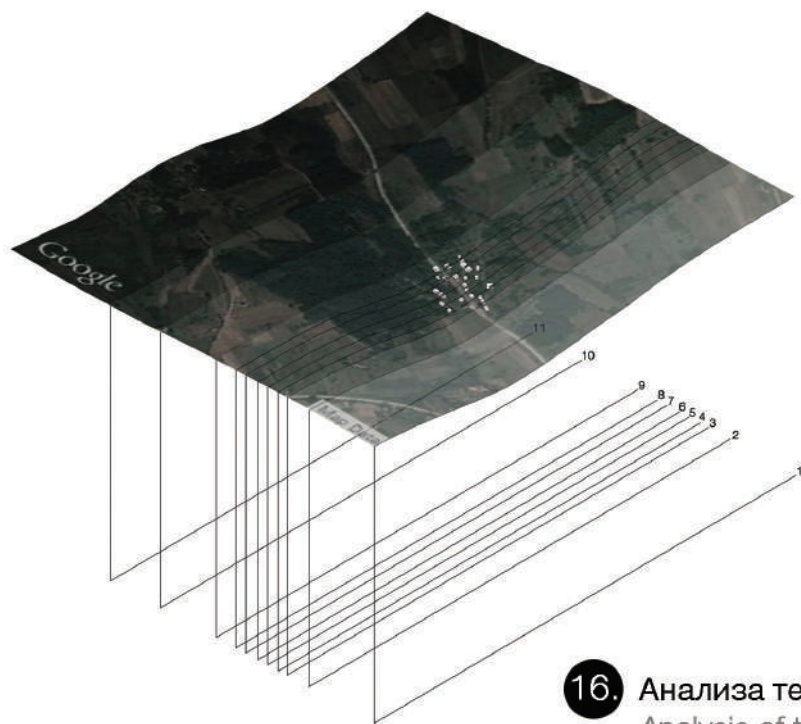
А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 38.25 m²

20

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 52.00 m²

16. Анализа терена кроз серију пресека
Analysis of the field through a series of cross-section

21

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 97.50 m2

22

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 52.00 m2

23

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 69.84 m2

24

А Б В Г Д

Spratnost P
Površina 54.00 m2

1

4

7

10

2

5

8

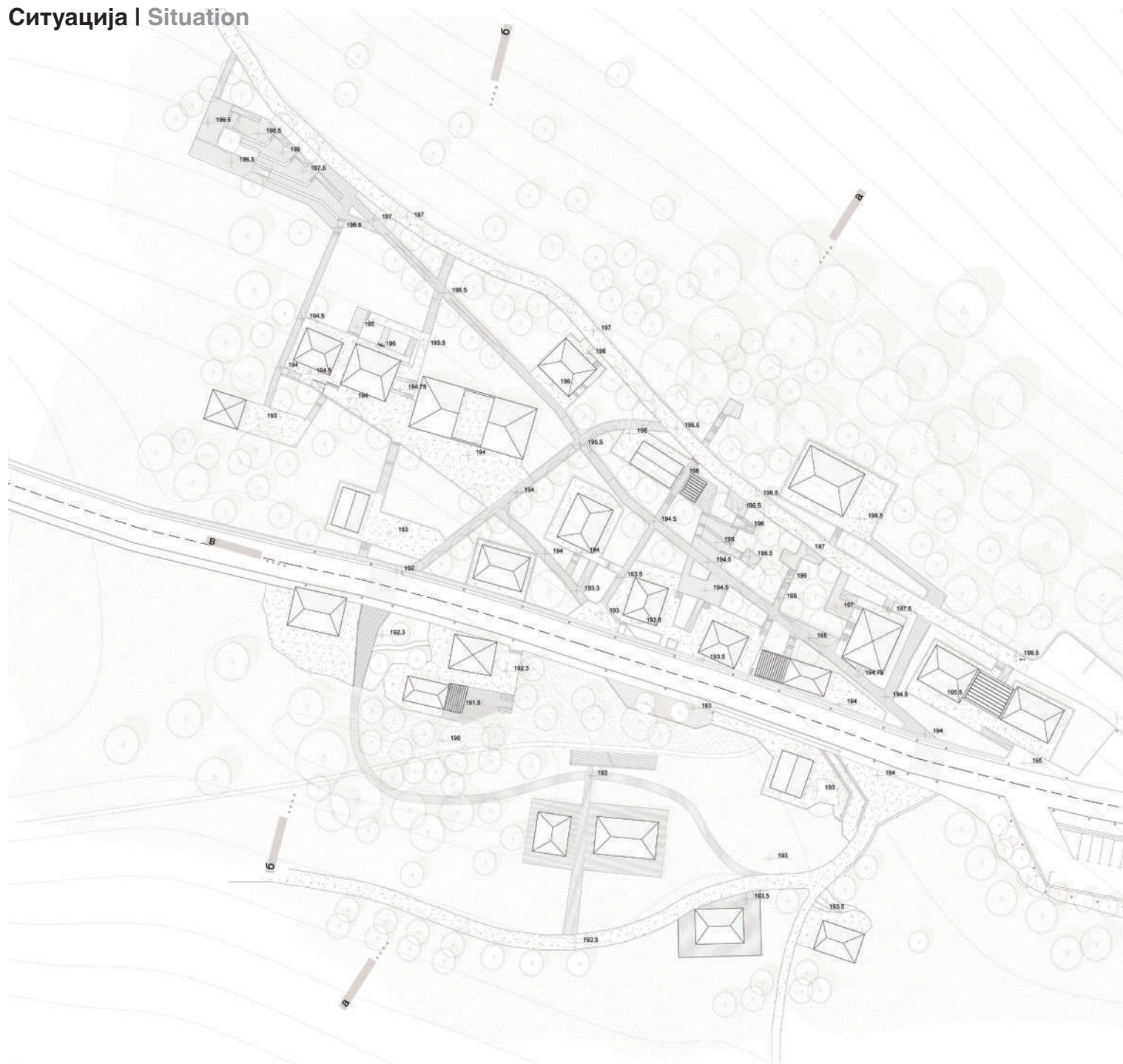
3

6

9

11

Ситуација | Situation

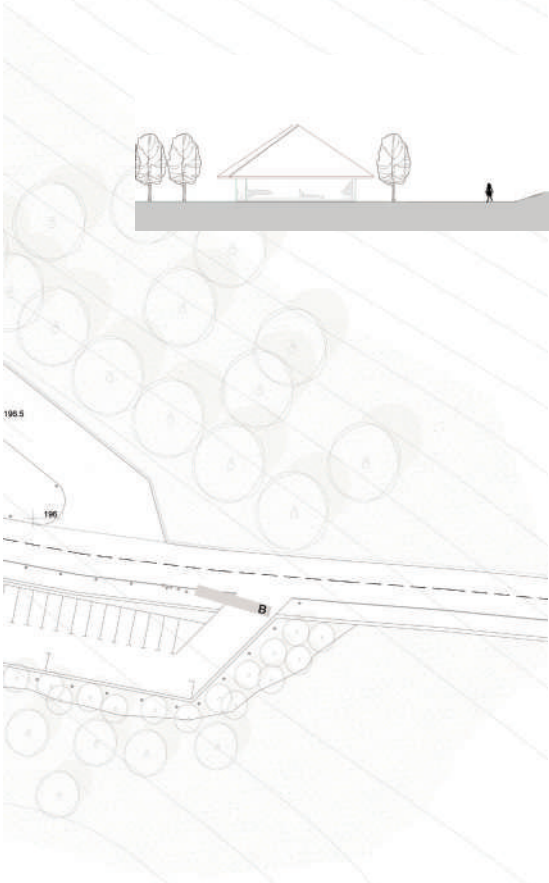
Пресек 1 | Section 1

Пресек 2 | Section 2

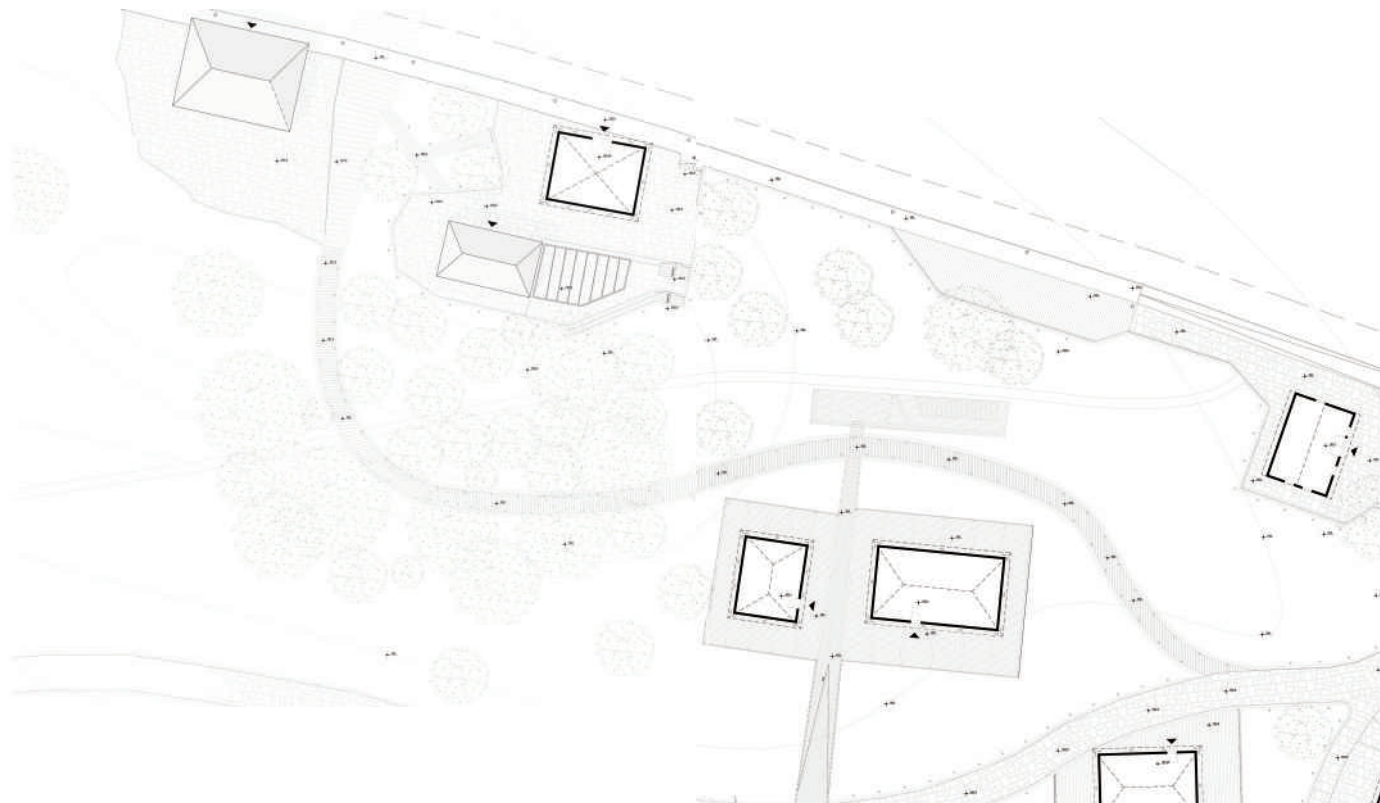

Пресек 3 | Section 3

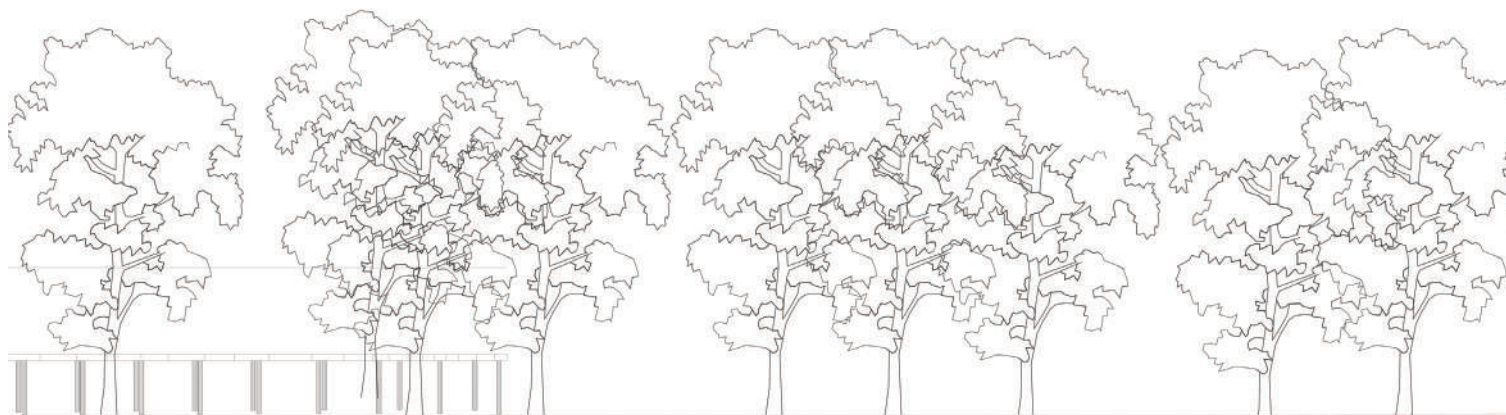
Партерно решење ветленда / Ground floor of wetland

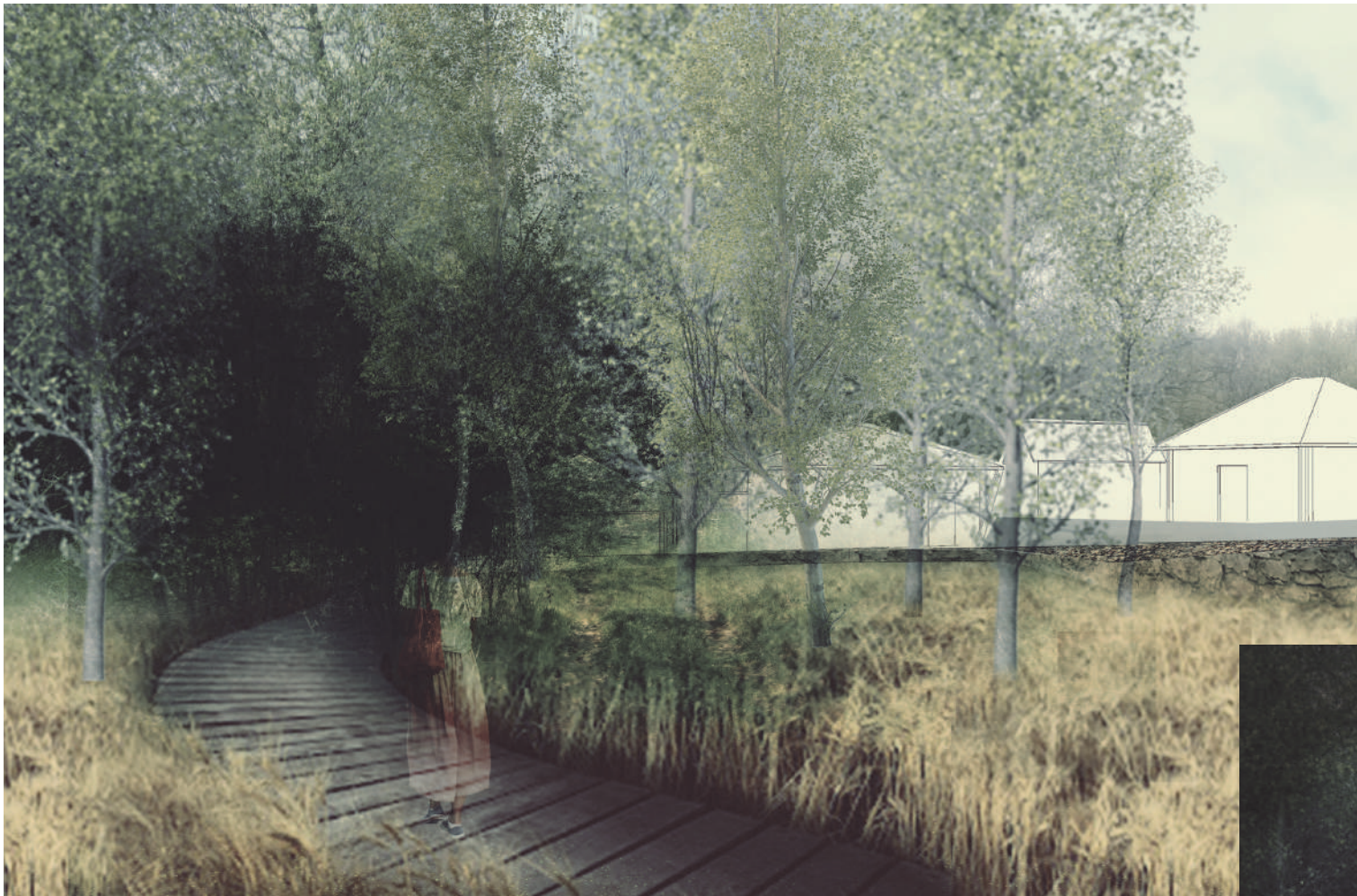
Пресек кроз ветленд | Section through wetland

3D приказ / 3D view

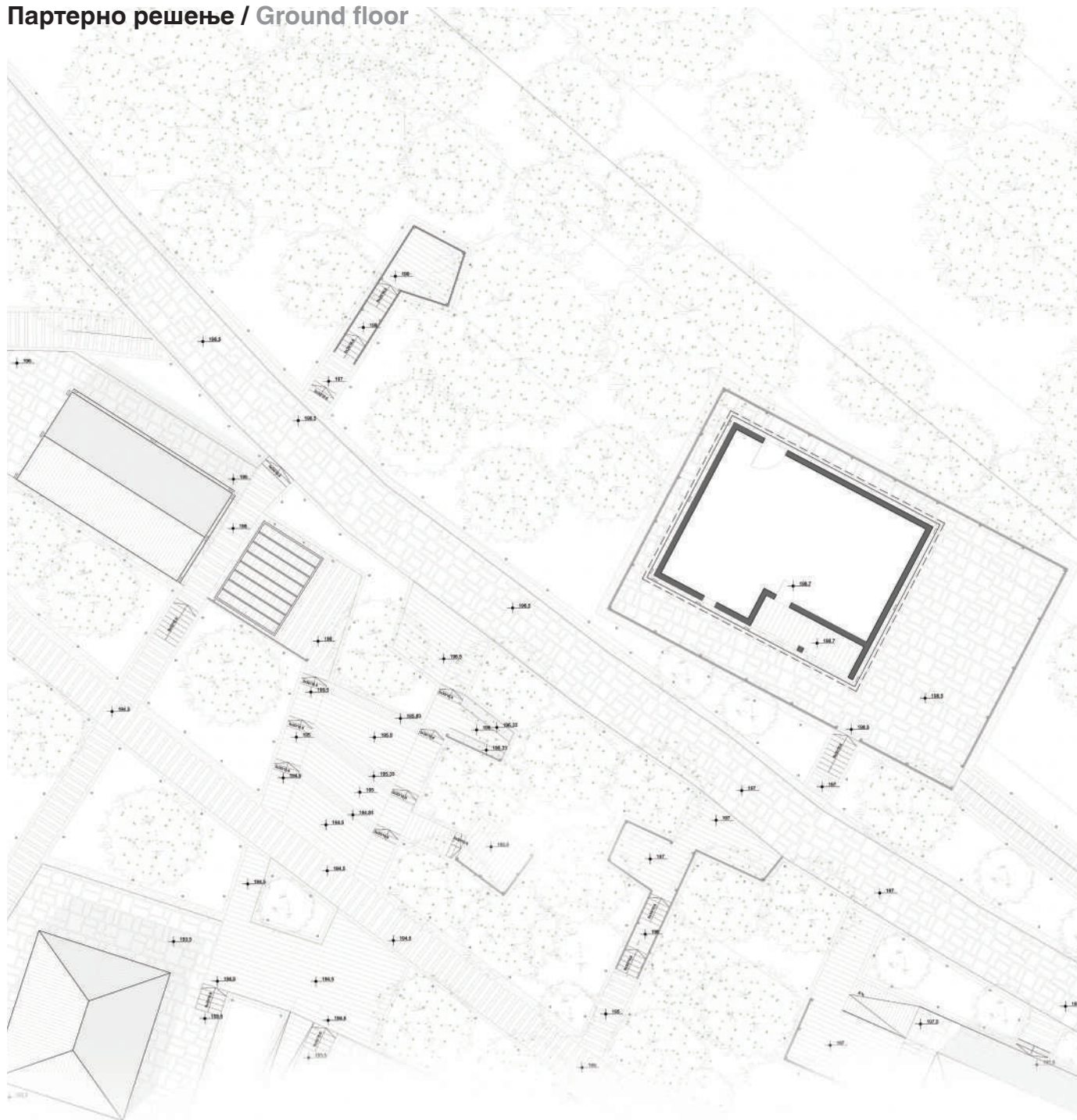

3D приказ - дан / 3D view - day

3D приказ - ноћ / 3D view - night

Партерно решење / Ground floor

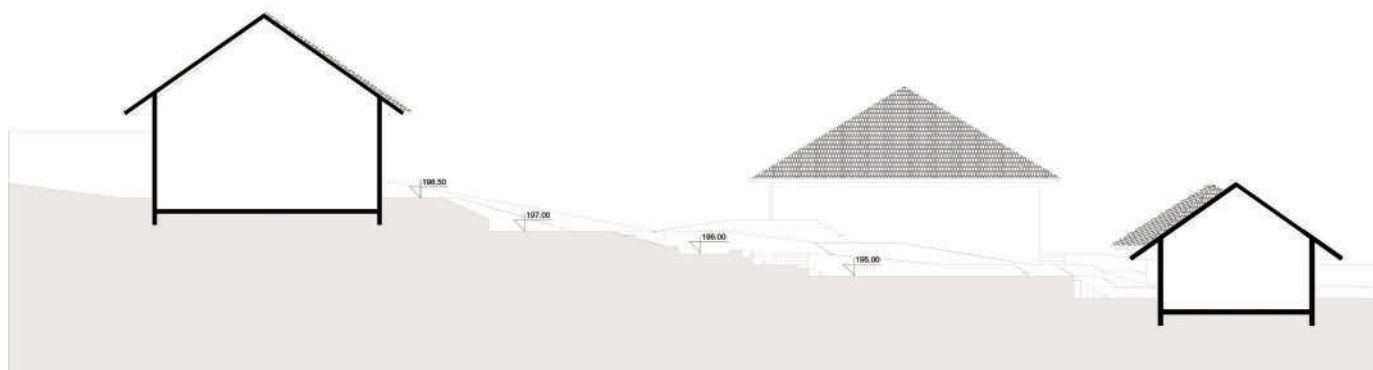

3D приказ / 3D view

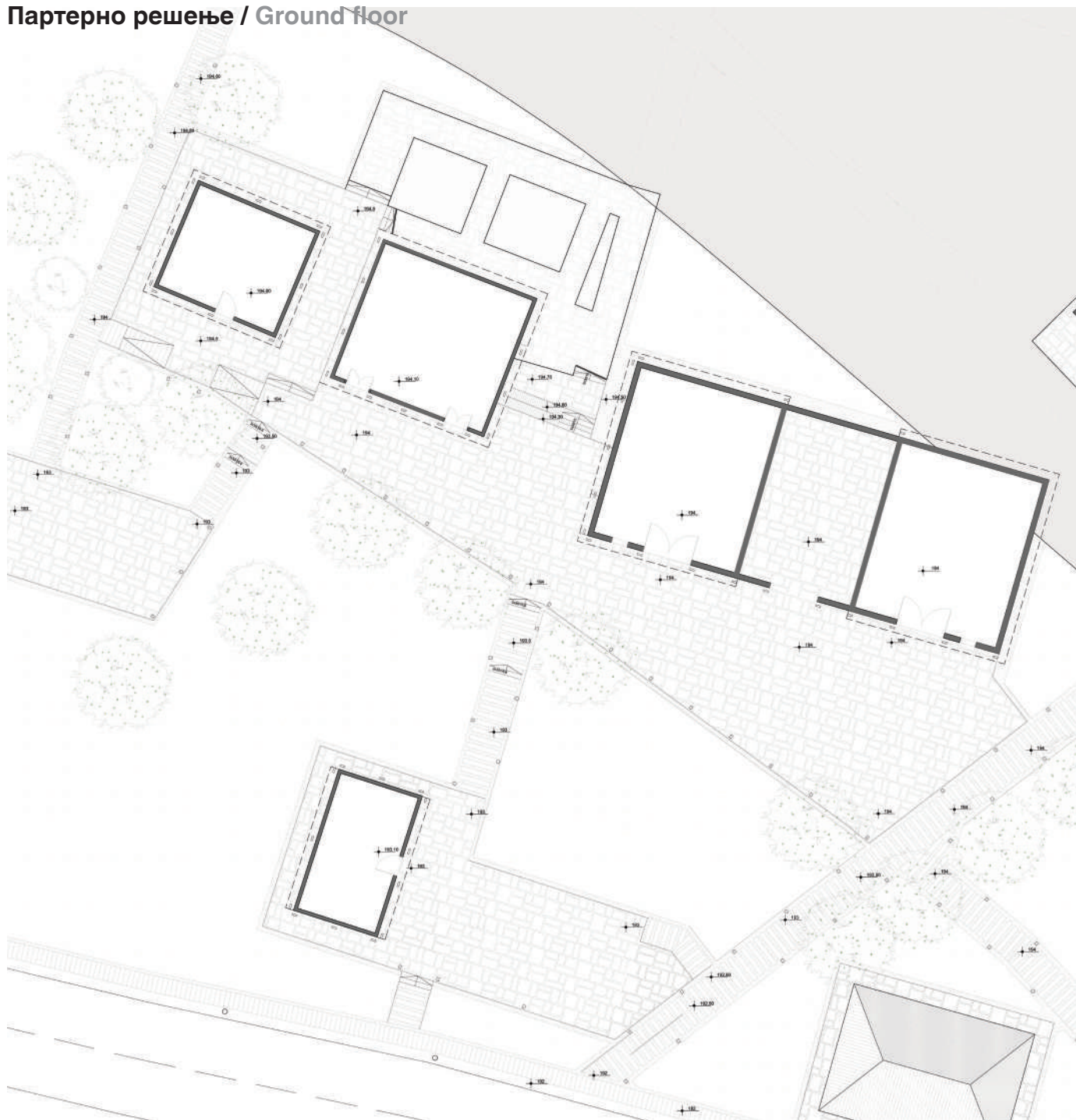

Пресек | Section

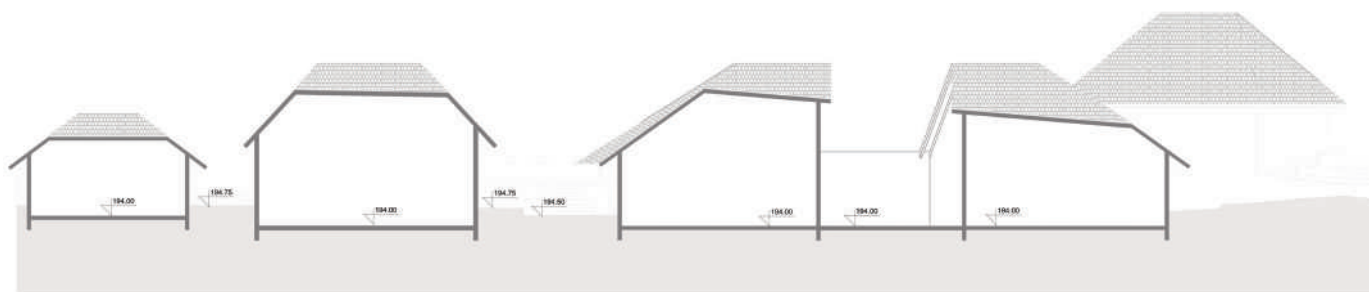
Партерно решење / Ground floor

3Д приказ / 3D view

Пресек | Section

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ПРОЈЕКТИ INTERNATIONAL PROJECTS

Братимљење градова Алгеро-Неготин
Fraternizing of the Towns Alghero-Negotin

07.1

Аутори: Нађа Беретић и Алесандро Плаизант
Authors: Nađa Beretić and Alessandro Plaisant

Истраживачки пројекат у оквиру билатералне сарадње
Италије и Србије
Italy-Serbia bilateral research project
“Learning Economies. Modelling Community-Led Local
Development for the Sustainable Economic Trajectories of the
Negotin and Zlatibor Regions“

07.2

Аутори: Елена Батаљини и Јелена Живковић
Authors: Elena Battaglini and Jelena Živković

07.1

БРАТИМЉЕЊЕ ГРАДОВА АЛГЕРО-НЕГОТИН FRATERNIZING OF THE TOWNS ALGHERO-NEGOTIN

аутори: Нађа Беретић и Алесандро Плаизант
authors: Nađa Beretić and Alessandro Plaisant

*Концепција, визуализација и писање - оригинални нацрт текста и његово уређивање: Н.Б.; писање - ревизија: Н.Б. и А.П.
Conceptualization, Visualisation and Writing - Original Draft Preparation and Editing N.B.; Writing - Review: N.B. and A.P.*

„Twinning: [a tool for living together] ... A twinning is the coming together of two communities seeking, in this way, to take action with a European perspective in the aim of facing their problems and developing between themselves closer and closer ties of friendship“ - Jean Bareth

346

Градови Алгеро и Неготин

Alghero and Negotin Towns

из елабората за насловну страну „Dossier Negotin“

from the elaboration for the cover page „Dossier Negotin“

Увод

Како наслов каже, овај одељак је посвећен побратимству или братимљењу. Разни су поводи, узроци, ресурси и интереси за успостављање везе заветоване чином братимљења. Братимљење јесте вид вештачког орођавања, те се оваквим чином деле вредности које су основа фамилије. Према индо-европској традицији, братимљење се заснива на блискости мисли, поверењу и веровању да ће нам се према потреби друга страна 'наћи' у случају невоље. Међутим, није невоља повод, узрок нити смисао братимљења. Потреба за братимљењем полази од блискости и поверења, препознавања и капацитета да се нешто братски подели; да се подели нешто нематеријално, па тек онда можда и материјално. Комплетан чин братимљења почива на веровању у бољу, заједничку будућност. Не мора та 'боља будућност' бити једнако боља за обе стране, нити се последице бољитка морају директно или временски једнако приказати. Бољитак будућности се темељи на личном просперитету једнако као и на квалитеу везе побратимљених, на њиховом заједничком производу, нематеријалном и материјалном.

Задржавши основе традиције братимљења, а према савременим схватањима приликом апликације, савремено друштво препознаје братимљење као важну праксу европских градова. Разне европске политике усмерене су ка братимљењу физички мање или више удаљених градова. Братимљење као савремена политика европских градова препознаје се под термином „Twinning“.

Introduction

As the title says, this section is dedicated to the twinning of the two cities. There are various motives, causes, resources, and interests to establish this relationship. Basic family values are being shared in this twinning process. According to the Indo-European tradition of twinning, this type of relationship is based on the thought, trust and belief that, if necessary, the other party will be 'here for us' in the case of trouble. However, the trouble is not the cause or the core meaning of the twinning process. This need for twinning originates in the closeness and confidence, recognition and capacity to share, starting with immaterial, and only afterwards material values. The whole act of twinning is established on a belief in a better, common future. The consequences of the 'better future' do not have to be displayed equally direct or simultaneous. This 'better future' is based both on personal prosperity and the qualities of the twinning relationship, on their common product, immaterial and material.

Since the twinning tradition keeps basic traditions unchanged, and at the same time implements modern ideas, contemporary society accepts twinning as an important practice nourished in European cities. Numerous European policies aim at twinning of physically more or less distant cities. Twinning as a modern policy of European cities is recognized under the exact same term - "Twinning". Jean Bareth is considered as the creator of the term and its modern implementor. He defines twinning as a tool for mutual living consumed in between two local communities. Barrett explains that local communities face developmental problems whilst implementing their activities. By overcoming problems together,

Творцем термина, севермене употребе и текуће европске праксе братимљења сматра се Жан Барет, који братимљење дефинише као алат за заједнички живот између две локалне заједнице. Он објашњава да се локалне заједнице, сусрећу са разним развојним проблемима током заједничке реализације својих активности. Заједно превазилазећи проблеме, локалне заједнице оснажују међусобне пријатељске односе.

„Twinning“ карактерише временски неограничена сарадња градова и општина у различитим тематским областима путем размене специфичних знања и добрих примера праксе. Општинске управе и грађанство су равноправно укључени у процес братимљења. Братимљење као такво („Twinning“) дефинисано је још 1950-их година (CCRE CERM, 2007). Потреба за увођењем термина и концепта у праксу везана је за оснивање Савета европских општина и регија (Council of European Municipalities and Regions - CEMR). „Twinning“ концепт је настао као реакција на послератно стање у Европи и уведен је у праксу са циљем уједињења европских народа заснованог на пријатељству, сарадњи, узајамном познавању и приближавању култура.

Подржан од стране CEMR - а, „Twinning“ покрет као инструмент стабилности и мира на европском тлу све до данас пропагира оснаживање заједничког идентитета и европско грађанство путем размене искустава. Покрет је временом мењао фокус промптно реагујући на смену друштвено-политичке ситуације: а) промовишући мировне поруке 1950-их; б) настављајући помоћ у развоју (и

the communities strengthen mutual friendship.

“Twinning” is characterized by timely unlimited cooperation between cities and municipalities in different thematic areas through the exchange of specific knowledge and good examples of practice. Municipal administration and citizenship are equally involved in this cooperation. The practice of ‘twinning’ was already started in the early 1950s (source_en). The need for the introduction of terms and concepts into practice is related to the establishment of the Council of European Municipalities and Regions (CEMR). The urge for implementation of the “Twinning” concept arises from a post-war situation in order to unify the European people and it is built on friendship, cooperation, mutual knowledge and convergence of cultures.

Supported by the CEMR, the twinning movement, as an instrument of stability and peace on the European territory, continues to promote the strengthening of common identity and European citizenship through the exchange of experiences. The movement changed its focus over time, correspondingly reacting to the change of the socio-political situation: a) promoting the peace messages of the 1950s; b) continuing the development assistance (and decolonisation) of the 1960s; v) propagating solidarity (primarily for political purposes) during the 1970s and 1980s; g) supporting the unification of Europe after the final fall of the communist regimes of the 1990s and 2000s; and finally d) it is currently focused on the current issues of social cohesion (the position and ethnic minority structure) and the further unification of Europe as a need to overcome the boundaries between the European Union and non-European Union members (Maathuis, Jerinić,

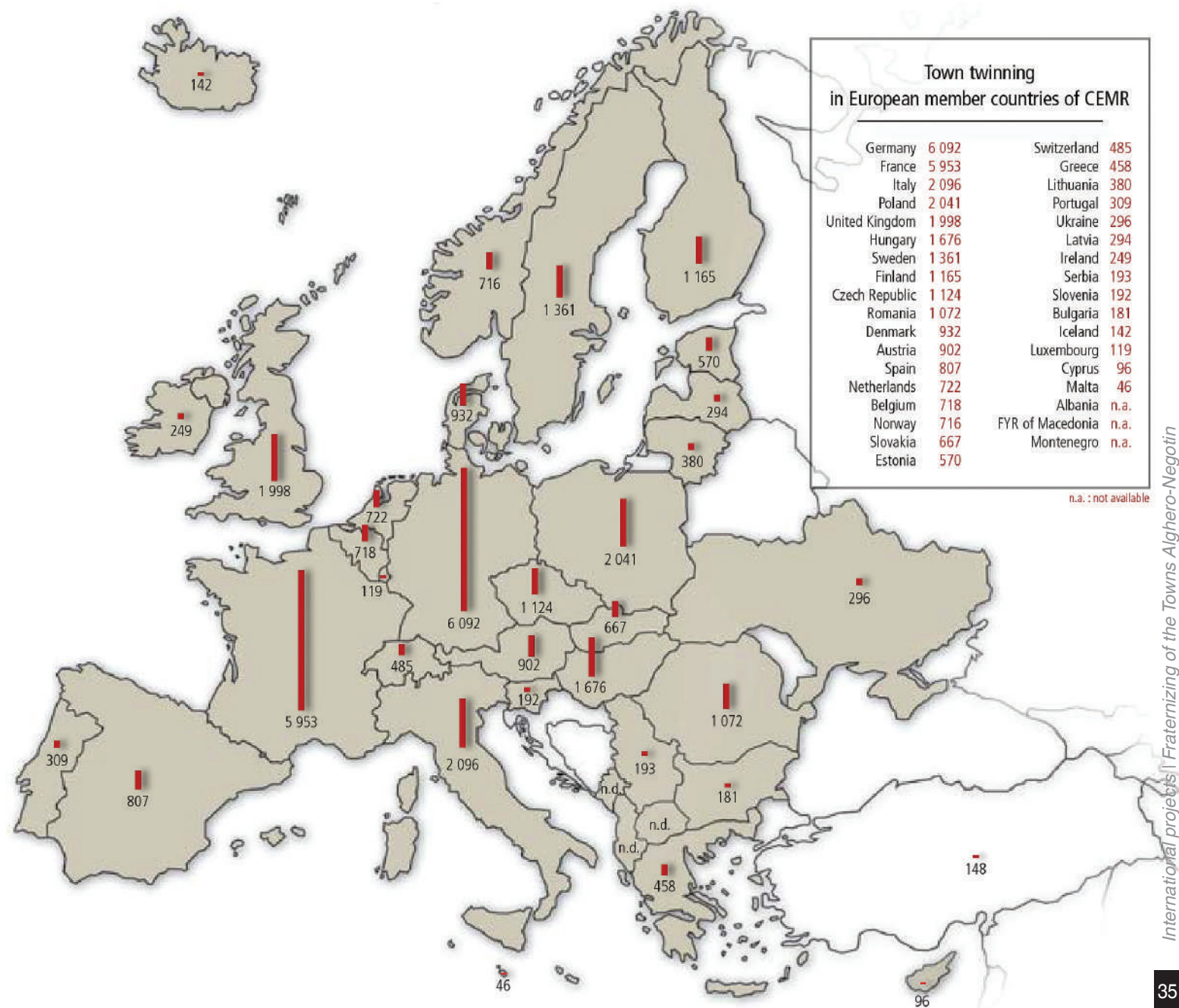
деколонизацију) 1960-их; в) пропагирајући солидарност (превасходно у политичке сврхе) током 1970-их и 1980-их година; г) подржавајући уједињење европе након коначног пада комунистичких режима 1990-их и 2000-их година; д) покрет се тренутно усмерава на текуће проблематике друштвене кохезије (позиције и етничке структуре мањина) и даље уједињење Европе као потреба за избељивањем граница између замала чланица Европске Уније и оних других које не припадају ЕУ (Maathuis, Jerinić, Mišić, Stanoijč i Krstić, 2007) (као што је и случај наших напора о братимљењу Алгерио и Неготина, Републике Србије и Италије). Током свих тих пермутација покрета, промовишући дијалог и узајамно јачање свести о заједничком идентитету, „Twinning“ покрет је до данас развио густу мрежу између 27 земаља и око 70 хиљада веза између малих, средњих и великих градова широм европе (CCRE CERM, 2007). Поимање Европе је географско (фигура десно приказује европске земље чланице CEMR - а и број градова који су реализовали „Twinning“).

Европска Унија препознаје братимљење градова као важан аспект демократског ангажовања и финансира остваривање оваквих веза кроз разне фондове. На територији Републике Србије (као и на територији ЕУ), ЕУ финансира из својих средстава два вида братимљења у оквиру ставке „Демократски ангажман и грађанско учешће“: а) братимљење и б) мреже градова - истовремено повезивање већег броја градова братским везама (Делегација ЕУ у Републици Србији, online). Много је братских веза остварено на територији Р. Србије користећи овакве фондове.

Mišić, Stanoijč i Krstić, 2007) (For example, our case of twinning - Alghero and Negotin, the twinning of the Republic of Serbia and Italy). Through all these movement permutations, promotions of the dialogue and mutual awareness of common identity, the ‘Twinning’ movement has developed a dense network of 27 countries and about 70,000 connections between small, medium and large cities across Europe (CCRE CERM, 2007). The perception of Europe is geographical, it doesn’t include only European Union members, rather the whole Europe (the figure below shows the European CEMR member countries and the number of cities that have implemented the “Twinning”).

The European Union recognizes the twinning of cities as an important aspect of democratic engagement and finances the realization of these ties through various funds. In the territory of the Republic of Serbia (as well as in the territory of the EU), the EU finances from its resources two forms of twinning under the heading “Democratic engagement and civic participation”: a) twinning and b) networking - simultaneously connecting a number of cities with twinning connections (EU Delegation in the Republic of Serbia). Many twinning ties were achieved on the territory of R. Serbia throughout various EU funds.

Број остварених “Twinning” веза између радова у оквиру европских земаља чланица CEMR-а
(извор: CCRE CERM, 2007)

Town Twinning in European memeber countires of CEMR (source: CCRE CERM, 2007)

Узроци и поводи братимљења

У наставку овог поглавља презентоваћемо детаљније наше “путовање” усмерено ка остваривању братске везе између два града винских рејона, Алгера на Сардинији (Италија) и Неготина у Неготинској Крајини (Србија). Идеја о братимљењу развијала се кроз међународну колаборацију и кооперацију захваљујући напорима многобројних институција (првенствено српских и италијанских, али и других међународних сарадника), локалних самоуправа и њихових званичника, формалних и неформалних група грађана, као и појединаца из различитих стручних области. Ипак, немогуће је тек приписати знање и размену знања институцији, репрезентативцу или појединцу. У случају Алгера и Неготина, знање градова винских рејона би се могло сматрати субјектом. Размена знања темељи се на искуству града, сучељавајућим проблематикама, могућим решењима и интересима које стручни појединци (били они преставници институције, групе или појединци) у датом моменту преносе зарад боље, заједничке будућности градова.

Идеја о заједничкој будућности Алгера и Неготина почива на компатибилности препознатој од стране оба града (Dossier Negotin, 2015). Висока компатибилност означена је веома различитим али ипак веома блиским традицијама градова вина, у врло различитом развојном степену. Тако је традиција градова вина препозната као основа братимљења. Паралелно су се развијала и друга стратешка поља која представљају могуће развојне потенцијале. Пошли смо од хипотезе да интегрални

Motives and Causes of Twinning

Further, in this chapter, we describe our journey oriented towards the twinning relationship between the two towns. Our examples are two cities belong to the wine regions: Alghero in Sardinia (Italy) and Negotin in Negotinska Krajina (Serbia). This idea was developed through international collaboration and cooperation, thanks to the efforts of numerous institutions (primarily Serbian and Italian, but also some international collaborators), local governments and their officials, formal and informal groups of citizens, as well as individuals from different fields of expertise. However, it is impossible to attribute knowledge and knowledge exchange to an institution, to a representative, or to an individual. The knowledge of the cities of the wine regions could be considered as a subject, in the case of Alghero and Negotin. The knowledge exchange is based on the following: the experience of the city, conflicting issues, possible solutions and interests that professional individuals (whether they are representatives of institutions, groups or individuals) in the moment transfer for the better, common future of the cities.

The idea of the mutual future lies in the compatibility accepted by both cities, Alghero and Negotin (Dossier Negotin, 2015). Compatibility of the extremely high degree between cities is marked by dissimilar but close traditions of wine cities, and very different stage of developmental. Thus, the tradition of wine cities is acknowledged as the basis of the twinning process. Paralelly, the strategic fields were developed in the symbiosis, representing the potential developmental outcomes. We started from the hypothesis that the integral strategic approach implies networking of local development potentials, polycentric

стратешки приступ локалном развоју подразумева (нарочито у случају слабо насељених територија градова попут Алгера и Неготина) умрежавање локалних развојних потенцијала, поли-центрчни развој региона и разноврсност локалних економија. Такође, смернице предложене развојним стратешким документима „Стратегија одрживог развоја Неготина 2012 - 2021“ и „Стратегија руралног развоја општине Неготин 2013 - 2018“ биле су полазиште за избор стратешких поља за размену знања. Претходно поменуте стратегије оријентисане су превасходно на развој пољопривреде, винарства и туризма.

Алгеро је одличан пример развоја територије винског рејона на основама туризма, а самим тиме угледан модел локалног развоја и одговарајући партнер за братимљење у очима Неготина. Рачунајући на многобројне сличности између Алгера и Неготина, било је за очекивати и да ће Неготин бити препознатљив у очима Алгера и прикладан за дугорочну сарадњу. Посматрајући потенцијалне интересе Алгера за сарадњу и братимљење, Србија представља одговарајуће ново тржиште. Висококвалитетни производи које би Сардинија и Алгеро могли понудити су врло пожељни али тренутно непостојећи на српском тржишту. Постоји само једна туристичка агенција која у својој понуди има Сардинију, конкретно град Алгеро као туристичку дестинацију. Сардинија је пожељно место за туристе из Србије али се сматра “елитним” локалитетом, односно сматра се прескупом за просечног српског туристу. Додатно, прехранбени производи и вина са Сардиније и из Алгера су веома ретки на српском тржишту и проналезе се готово пуком случајношћу (Ђукановић ет ал, 2013).

development of the region and the diversity of local economies. This is especially visible in the case of poorly populated cities such as Alghero and Negotin. On the other hand, the development guidelines, which are pointed in the following documentation “Strategy of Sustainable Development of Negotin 2012 – 2021” and “Rural development strategies municipality Negotin 2013 – 2018” oriented initial strategic fields to start the process of exchanging knowledge. Aforementioned documents have the main orientation to the development of agriculture, wine production and tourism.

Alghero is an excellent example of the development of the territory in the wine region base on tourism. Thus, it represents a reputable model of local development and an appropriate partner for twinning with Negotin. Counting on a lot of similarities between Alghero and Negotin, it was expected that Negotin would be visible for Alghero and acceptable for such a long-term collaboration. The potential interests of Alghero for cooperation and twinning with Negotin consider Serbia as an appropriate and new market. Excellent products that Sardinia and Alghero have been desirable offerings almost non-existent on the Serbian market. There is only one tourist agency, which offers Sardinia, particularly Alghero as a tourist destination. Sardinia is a desirable place for Serbian tourists, but the prevailing opinion is that it’s an elite place for a holiday, which means “too expensive” for the average Serbian tourists. Additionally, agricultural and wine products of Sardinia and Alghero are very rare and almost accidentally appearing in the Serbian market (Ђукановић ет ал., 2013).

Јачање локалних људских ресурса и умрежавање и десиминација знања о територији су паралелно развијана стратешка поља. Реализација twinning процеса мора се водити принципом супсидијарности који захтева интеракцију између административних структура, универзитета, пољопривредних и туристичких удружења, тржишних актера и локалних заједница. То подразумева интегрисани приступ, почевши од активног учешћа разних стејкхолдера на различитим нивоима кроз процесе развијања сензитивности и узајамног учења. У складу са новим генеративним стратегијама, у оваквом процесу је нужно прилагодити задатаке и надлежности техничких административних структура и локалних актера. Прилагођавање мора произвести одређен степен спремности за нове ситуације како би будуће активности имале повољне утицаје на дати сектор, нпр. винарство или рурални туризам (Ђукановић ет ал, 2013).

Све ове сличности и разлике, између Неготина и Алгера, уродиле су новим могућностима за директну размену знања и искустава градских управа. Такође, оваква врста сарадње би омогућила и многе друге, нове билатералне односе између невладиних организација и институција из оба града, а из различитих домена. То би отворило широко поље за размену, не само знања и искуства, већ и идеја, технологија, инвестиција и коначно пријатељства. Стога је наш општи циљ био институционализација сарадње између Неготина и Алгера у циљу трансфера знања, искустава и добрих пракси подржавајући инклузивно, солидарно, партнерско, културно, пословно и тржишно кооперативно окружење.

Strengthening of human local resources and their capacities, as well as networking and dissemination of knowledge about the territory, are parallelly developed strategic fields. The performance of the twinning must be guided by the principle of subsidiarity and requires interaction among administrative structures, universities, agricultural SME, tourist societies, market actors and local communities. This implies an integrated approach, starting with the active involvement of various stakeholders and institutions at different levels in a process of sensitivity and mutual learning. This means adjusting tasks and competencies both of the technical administrative structures and local stakeholders to new generations of strategies, in order to deal with related situations, since all the activities will produce favourable impacts, e.g. in the wine sector and in rural and environmentally sensitive tourism (Đukanović et al., 2013).

All these similarities and differences, between Negotin and Alghero, gave a birth to new possibilities for a direct exchange of knowledge and experiences between administrations of these two cities. Also, this sort of cooperation would offer many opportunities for new bilateral relations between nongovernmental organisations and institutions from different fields (private sector, civil sector, etc.). It would open a wide field for exchange, not only knowledge and experience, but also ideas, technologies, investments and finally friendship. Thus, our overall objective was institutionalization of “city2city” cooperation, Twinning Negotin-Alghero as an interface for the transfer of knowledge, experiences and good practices to build the supportive, inclusive, solidarity and partnership oriented cultural, business and market cooperative environment.

Сви наведени мотиви и узроци довели су нас до три општа циља (Ђукановић ет ал, 2013):

1. Повећање и оснаживање локалних капацитета за одрживи регионални развој пољопривреде, винарства и туризма у општини Неготин и побољшање капацитета за достизање међународних тржишта са локалним понудама из ових сектора;
2. Омогућавање видљивости и приступачности производа и понуда из Алгера и са Сардиније, као и повећање њихове пожељности на српском тржишту;
3. Успостављање, унапређење и диверзификација билатералне сарадње кроз размену знања и искустава у областима академског образовања, науке, културе, спорта, енергетике, технологије, управљања ризицима и добре праксе управљања градовима.

Иницијатива, логистика и фасилитација процеса братимљења започете су и одржале су се захваљујући напорима академског програма са Архитектонског факултета Универзитета у Београду под називом „Public art & Public space - PaPs“. PaPs-ова подршка братимљењу и умрежавању градова вина и знања о винарству почела је 2011 године и развијала се растућим интензитетом до данас, те су напори и улагања у заједничку будућност и twinning још увек у току.

All motives and causes led us to three general objectives (Ђукановић ет ал., 2013):

1. Increasing and strengthening the local capacity for sustainable regional development of the agriculture, wine producing and tourism in the municipality of Negotin and improving know-how capacity to reach international markets with local offerings from these fields;
2. Rendering products and offerings from Alghero and Sardinia more visible, accessible and desirable in the Serbian market;
3. Establishing, improving and diversifying mutual bilateral cooperation and exchanging knowledge and experience in the fields of academic education and science, culture, sport, energy, technology, risk management and good government practice.

The initiatives, logistics and facilitation of the twinning process started and were maintained thanks to the efforts of the academic program from the Faculty of Architecture at the University of Belgrade under the name of “Public art & Public space - PaPs”. The support of PaPs for twinning and networking of these wine towns and winery knowledge began in 2011 and continued increasing until 2018. The efforts and investments into the common future and are currently a burning issue.

Претходна поглавља ове књиге темељно су приказала истраживање и резултате пројекта (почевши од сарадње PaPs-а са Неготинском општином 2011 године и издањем књиге “VinoGrad. The Art of Wine“ 2015) везане за тематски и просторни-локални контекст градова у процесу братимљења, Алера и Неготина. Циљеви, хоризонти и усмерења интегралног приступа ревитализацији и развоју Неготинске крајине индицирали су потребу за стручним знањима. Посебна пажња је посвећена људским ресурсима и анализи стејкхолдера (деталније о извршеним анализама се може видети у поглављу 04, на примеру подручја Неготина). Важно је напоменути да су узроци израде пројекта индиректна последица међународне сарадње (види одељак 01.2). Паралелно са развојем академског доприноса у едукативне сврхе (првенствено студената архитектуре и пејзажне архитектуре, потом и локалне заједнице) развијао се и капацитет за официјелно успостављање братских веза и израду предлога пројеката за европске фондове (припадност Италије ЕУ испоставила се као изразита погодност за таргетирање ових фондова). Како описује поглавље 01.2, повод за интернационализацију и склапање међународног интердисциплинарног тима био је захтев локалне самоуправе (уз подршку ГИЗ-а) упућен архитектонском факултету. Локална самоуправа тражила је помоћ при конципирању даљих развојних планова. Засновано на дугогодишњим позитивним искуствима и многобројним успешним сарадњама, састављен је бројан тим академика из Италије и Србије.

Previous chapters of this book have fundamentally illustrated the research and results of the project (starting at PaPs cooperation with Negotin municipality 2011 and the first publication “VinoGrad. The Art of Wine“ 2015) related to the thematic and spatial-local context of cities in the process of twinning, Alghero and Negotin. The goals, horizons and directions of an integral approach to the revitalization and development of Negotinska Krajina indicated the need for singular expert knowledge. Particular attention is put to human resources and analysis of stakeholders (more details on the analyzes can be found in chapter 04, illustrated for the case of the Negotin area). It is important to mention that the causes of the project design are an indirect consequence of international cooperation (see section 01.2). Parallel with the development of academic contributions for educational purposes (primarily students of architecture and landscape architecture, and local communities afterwards), the capacity for the official establishment of twinning connections and development of project proposals for European funds have also been developed (the fact that Italy is an EU member, turned out to be an unplanned but distinct advantage for targeting of these funds). As described in Chapter 01.2, the reason for internationalization and the assembly of an international interdisciplinary team was the request of the local municipality (with the support of GIZ) addressed to the Faculty of Architecture. The local municipality asked for help with the design of further development plans. Based on many years of positive experiences and numerous successful collaborations, a number of academics from Italy and Serbia have been gathered.

Истраживању проблематике Неготнске Крајине придружен је и тим студената и професора Шумарског факултета (Универзитет у Београду). Тако је захтев локалне самоуправе узроковао почетак израде пројекта првобитно називаног „Досије Неготин“. Интензиван студијски рад пратила су три теренска истраживања територије Неготинске крајине; јул 2014, март и мај 2015 године. Тада је постало јасно да „Досије Неготин“ има потребу да прерасте у досије Алгеро-Неготин. Овакво истраживање имало је за циљ да претстави основне оквире, као и проблеме и потенцијале тренутних услова и истражи могућности за будућу сарадњу између Неготина и Алгера. Пријатељски радни тим сачињавали су:

- **„Public art & Public space - PaPs“ програм, Архитектонски факултет Универзитета у Београду (Србија);**
- **Шумарски факултет Универзитета у Београду (Србија);**
- Представници **општине Неготин (Србија);**
- **“Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - ГИЗ” (Немачка; одељак у Србији);**
- Представници **италијанске амбасаде у Београду (Италија);**
- **“Association of Italian and Serbian Scientists and Scholars - AIS³“ (Италија);**
- **Универзитет у Сасарију - Департман за Архитектуру, дизајн и урбанизам у Алгеру (Италија);**
- **Fondazione Di Vittorio - FDV, из Рима (Италија).**

A team of students and professors from the Faculty of Forestry, University of Belgrade was also involved in the research of the problem of the Neogitinska Krajina. Thus, the requirement of local municipality caused the beginning of the project originally named “Dosije Negotin”. The intensive study was followed by three field investigations of the territory of Negotinska Krajina; July 2014, March and May 2015. Not long after the field investigation, it became clear that “Dossier Negotin” had to ‘grow’ into the Algero-Negotin Dossier. This research aimed to present the basics and frameworks, as well as the problems and potentials of the current conditions and possibilities for future cooperation between Negotin and Alghero. The friendly working team consisted of:

- **„Public art & Public space - PaPs“ Faculty of Architecture, University of Belgrade (Serbia);**
- **Faculty of Forestry, University of Belgrade (Serbia);**
- Local Government Representative of **Negotin Municipality (Serbia);**
- **“Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ” (Germany, section in Serbia);**
- Representatives from the **Italian Embassy in Belgrade (Italy);**
- **“Association of Italian and Serbian Scientists and Scholars - AIS³“ (Italy);**
- **Department of Architecture, Design and Urbanism in Alghero, University of Sassari (Italy);**
- **Fondazione Di Vittorio (FDV), Rome (Italy).**

International projects | Fraternizing of the Towns Alghero-Negotin

Продубљивањем примарних усмерења интегралне визије (види поглавље 2, идеје и интегралне визије бр.4-7) истакло се неколико кључних ставки. Прво, природно-географски потенцијал и развојне политике су присутне. Неготин је својим карактеристикама и стратешким положајем (присуство Дунава) погодна територија за интернационално повезивање и умрежавање према налагањима стратешких документа ЕУ. Интерес Неготина као града Подунавске Регије се огледа у територијалном развоју у складу са Дунавском оријентацијом и прекограничној сарадњи са граничним Подунавским регионима Бугарске и Румуније. Друго, постоји обострани интерес Алгерио и Неготина за братимљењем. Интерес Алгерио за братимљењем са Неготином огледа се управо у стратешкој позицији Неготина која је препозната као важна за могуће успостаљање новог иностраног тржишта за своје компаније. Са друге стране, локална самоуправа Неготина експлицитно је изразила потребу за подршком и жељу за трансфером знања, а потом и омогућавањем приступа међународним фондовима. Треће, дијаграмске анализе стејкхолдера приказале су доминацију академских институција у активностима спроведеним на територији општине Неготин. Такође, истакнуто је да су академске везе неодрживе и да је неопходно оснаживање локалних капацитета. Такво оснаживање не укључује само односе са академском заједницом већ подразумева ојачавање односа и са другим општинама, институцијама, јавним и приватним секторима различитих делатности (првенствено пољопривреда, туризам и економија).

By promoting the primary orientation of an integral vision (see Chapter 2, Ideas and Integral Vision No. 4-7), some key items have been highlighted. Firstly, natural-geophysical potential and development policies are present. According to the EU strategic documents, Negotin, with its characteristics and strategic position (the closeness of the Danube river) represents a suitable territory for international connectivity and networking. The interest of Negotin as a city of the Danube Region is in the direct development of the territory of its municipality, as well as cross-border cooperation with Bulgaria and Romania. Secondly, both Alghero and Negotin have a mutual interest in twinning of the cities. Alghero's interest in twinning is reflected in the strategic position of Negotin. Negotin is recognized as an important place for the possible establishment of a new market for local companies from Alghero. On the other hand, the local municipality of Negotin explicitly expressed the need for support and desire for transfer of knowledge and as well as a possibility to access to international funds. Third, the diagram analysis of the stakeholders showed the dominance of academic institutions in the activities carried out on the territory of the Municipality of Negotin. It was pointed out that academic links are unsustainable and that the strengthening of local capacity is necessary. Such empowerment does not only include relationships with the academic community but also strengthens the relations with other municipalities, institutions, public and private sectors of various activities (primarily agriculture, tourism and economy).

*„Потребно је само учинити мали напор и искривити главу на другу страну и угледати призор који смо годинама избегавали.“
Велимир Казимир Ђургуз о улози PaPs-a, из рецензије књиге *VinoGrad - The Art of Wine*.*

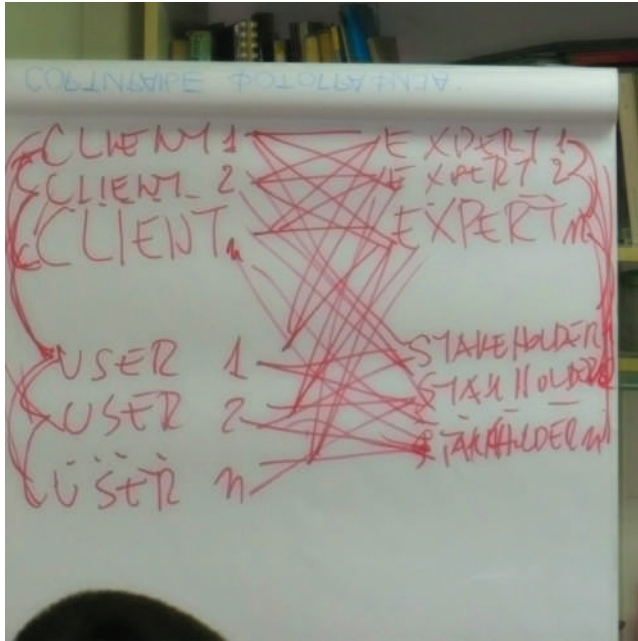
Тако смо ми само наставили помажући градовима да „искриве главу“. Узимајући у обзир чињеницу да Алгеро има сличне просторне карактеристике Неготину и да је био у сличној социо-економској ситуацији током 1960-их година (види одељак главне идеје и интегрална визија 02.7), оба града су брзо и лако препознала ове блискости и потенцијале директног дељења искуства. Излазак из оквира академског поља био је корак коме је братимљење био логична последица. Претходним закључцима уследила је експанзија радног тима на друге стручњаке из Алгера. Избор стручњака извршен је према подударности специфичних стратешких поља знања потребних Неготинској Крајини и знања које стручњаци из Алгера поседују.

*“It is necessary to make just a small effort and slant the head to the other side to be able to see the scene that we have been avoiding for years.”
Velimir Kazimir Curguz about the role of PaPs, from the review of the book *VinoGrad - The Art of Wine*; translation by Tamara Beretić-Vaci.*

And we just continued helping cities to “slant their heads”. Taking into account the fact that Alghero has similar spatial characteristics to Negotin and that it was in a similar socio-economic situation during the 1960s (see the section of the main idea and integral vision 02.7), both cities quickly and easily recognized the connectedness and potentials to directly share experiences. Stepping out of the academic field was a step in which twinning was the only logical consequence. The previous conclusions were followed by the expansion of the working team, various experts from Alghero became a part of it. The selection of experts was done according to the specific strategic fields of knowledge required for the Negotinska Krajina and according to the knowledge that Alghero’s experts possess.

Теренски рад у Неготинској крајини, Март 2015
Field work in Negotinska kraina, March 2015

Сходно претходно изнетим критеријумима, теренски рад изведен маја 2015 укључивао је и следеће стручњаке из Алгерио (поред горе поменутих представника):

- Наташа Лампис - двострука улога: Представник локалне самоуправе општине Алгерио и саветник за развој локалне економије;
- Ђианфранка Пириси - двострука улога: Експерт за производњу и пласман вина, представник „*Cantina Santa Maria La Palma*“ - локална социјална, пољопривредна задруга винара (основана је 1946, а данас броји 300 чланова) и председник “*Consorzio Agriturismi di Alghero e territorio*“;
- Фабио Корбиа - Архитекта, приватни предузетник, потенцијални инвеститор из приватног сектора.

Оснаживши радни тим на овакав начин почела је директна размена искустава и знања између Алгерио и Неготина. Стратешка поља размене стручних знања укључују: виноградарство и винарство, пољопривреда, туризам, водеће локалне економије, локални људски ресурси и административни капацитети потребни за подршку развојних процеса и политика. Између осталих резултата рада, овом приликом је први пут јасно изражен обострани интерес о озваничавању процеса братимљења. Заједнички је донета одлука да пројекат крене у правцу тражења прикладних европских пројеката и фондова, а који финансирају склапање оваквих веза.

In accordance with previously described criteria, the field research done in May 2015 included, next to the above-mentioned representatives, the following experts:

- Natacha Lampis - double role: Local Government Representative of Alghero Municipality and Local Economic Development Advisor;
- Gianfranca Pirisi- double role: Expert for production and marketing of wine, representative of “*Cantina Santa Maria La Palma*” - local social, agricultural cooperative of winemakers (founded in 1946 and, currently, it has about 300 members) and president of the “*Consorzio Agriturismi di Alghero e territorio*“;
- Fabio Corbia - Architect, a private entrepreneur, a potential private sector investor.

This way of building a working team encouraged a direct exchange of experiences and knowledge between Alghero and Negotin. Strategic fields of knowledge exchange include viticulture and wineries, agriculture, tourism, leading local economies, local human resources and administrative capacity needed to support development processes and policies. Next to other the results of this work, for the first time, a mutual interest in the formalization of the twinning process has been clearly expressed. Both sides agreed that the project should start in the direction of seeking suitable European projects and funds, that would finance the making of such connections.

Општина Неготин - дискусија о будућој сарадњи општина Алгеро и Неготин - Наташа Лампис (у средини)
 Negotin Municipality - the discussion of future collaboration between Alghero and Negotin Municipalities - Natacha Lampis (in the middle)

Општина Неготин - презентација искуства социјалне, пољопривредне задруге „Cantina Santa Maria La Palma“ - Ђанфранка Пириси
 Negotin Municipality - presentation of the social, agricultural cooperative “Cantina Santa Maria La Palma” experience - Gianfranca Pirisi

Теренска истраживања Неготинске крајине, мај 2015
 “In situ” research of Negotinska krajina, May 2015

Градоначелници - града Алгера (лево: Марио Бруно) и општине Неготин (десно: Јован Миловановић), у Алгери, Септембар 2015
The Municipal Presidents - Alghero (left: Mario Bruno) and Negotin (right: Jovan Milovanović), in Alghero, September 2015

Септембра 2015, у знак потпуне подршке ступању у процесе братимљења, посету делегације Алгера граду Неготину узвратили су званичници Неготинске делегације. Делегацију су сачињавали председник Општине Неготине (Јован Миловановић) и председник Скупштине општине Неготин (Љубисав Божиловић). У Алгери су дочекани од стране претходно поменутих чланова тима проширеног присуством најугледнијих званичника: градоначелник Алгера (Марио Бруно), заменик градоначелника (Рајмондо Каћото), саветник за општинско програмирање (Салваторе Масиа), саветник за области културе, касније и за социјалну, породичну и омладинску политику (Габриела Еспосито) и председник социјалне, пољопривредне задруге „*Cantina Santa Maria La Palma*“ (Марио Перето).

In September 2015, as a sign of full support for joining twinning processes, Alghero's representatives visited Negotin, and it was returned by the officials of the Negotin's delegation. The delegation consisted of the President of the Municipality of Negotin (Jovan Milovanovic) and the President of Municipal Assembly of Negotin (Ljubisav Bozilovic). They were welcomed by the aforementioned team members, extended by the presence of other officials: Mayor of Alghero (Mario Bruno), Deputy Mayor of Alghero (Rajmondo Kacoto), Municipal Advisor for Programming (Salvatore Masia), Cultural Counselor, later for social, family and Youth Policy (Gabriela Esposito) and president of the social, agricultural cooperative of winemakers "*Cantina Santa Maria La Palma*" (Mario Peretto) in Alghero.

Састанак у општинској згради Алгера уз присуство чланова скупштине

The meeting at the Municipality of Alghero in presence of the Municipal Assembly

Састанак у председниковом кабинету града Алгера

The meeting in the president's cabinet of Alghero Town

Састанак са председником (други с лева на десно: Марио Перето) у „Cantina Santa Maria La Palma“, Септембар 2015

The meeting with the president (second from left: Mario Peretto) at the “Cantina Santa Maria La Palma“, September 2015

Прва последица: “knoWine” први предлог пројекта о братимљењу Алгеро-Неготин

Већ јуна 2015 успешно је поднета прва апликација за ко-финансирајући фонд под називом “KEP ITALY”, финансиран из срдстава Републике Италије намењених развоју Централне Европе путем размене знања. Партнерско учешће у изradi пројектне апликације узели су:

- **Универзитет у Сасарију - Департман за Архитектуру, дизајн и урбанизам у Алгеру** (Италија) - водећи партнер;
- **„Public art & Public space - PaPs“ Архитектонски факултет Универзитета у Београду** (Србија);
- **Општина Неготин** (Србија);
- **Општина Алгеро** (Италија);
- **„Cantina Santa Maria La Palma“** - локална социјална, пољопривредна задруга винара;
- **Универзитет у Риму La Sapienza, Архитектонски факултет**

У наставку је изложен сажетак предлога пројектне апликације под називом “knoWine”.

The first consequence: “knoWine“ the first project proposal for twinning cities Alghero-Negotin

In June 2015, the next step accomplished in collaboration of the mentioned institutions and individuals, was the project proposal written in common. The application form is fulfilled for the grant named “KEP ITALY” Financed by the CEI Fund at the EBRD contributed by Italy. The following partners participated:

- **Department of Architecture, Design and Urbanism in Alghero, University of Sassari** (Italy) - leading partner;
- **„Public art & Public space - PaPs“ Faculty of Architecture, University of Belgrade** (Serbia);
- **Negotin Municipality** (Serbia);
- **Alghero Municipality** (Italy);
- **„Cantina Santa Maria La Palma“** the social, agricultural cooperative of winemakers;
- **University of Rome La Sapienza, Faculty of Architecture.**

The subsequent text illustrates the summary on the “knoWine” application.

Пројектни предлог под називом “Оснаживање управљачких капацитета у циљу руралног и винског развоја општине Неготин у Србији - *knoWine*”, резултат је постојеће институционалне колаборације између партнера из Србије и Италије. Проблематика неготинског региона огледа се у социо-економској структури која бележи опадајући економски тренд и депопулацију. Циљ пројекта јесте оснаживање локалних капацитета и људских ресурса ради остваривања одрживог урбаног развоја неготинског региона путем размене знања, искустава и примера добре праксе између експерата и акадамика. Оваква размена има за специфични циљ успостављање развојног модела базираног на локалним ресурсима. Очекивани резултати су: а) институционализација кооперације општина Неготин и Алгеро путем склапања уговора о братимљењу, б) оснажени локални људски ресурси обогаћени новим експертским знањима, в) повећан трансфер знања између академског поља и поља праксе између универзитета са једне стране и општинских званичника, приватника и грађанства са друге. Промоција и десеминација детаљно је планирана у виду конференција, публикација, изложби, као и путем интернета.

Нажалост, током 2016 године смо обавештени да финансирање пројектног предлога није одобрено.

The project proposal “Empowering Governance of Rural and Wine Development in Negotin, Serbia - *knoWine*” is a result of existing, but not institutionalized collaboration among partners from Italy and Serbia. Social and economic structure of the Negotine wine region reflects decreasing trend of wine production and depopulation. The project objective is strengthening local capacities and sustainable regional development in the Negotin wine region by exchanging know-how, experiences, good practices of international experts and academic, leading to building up local development action models. Expected results are: a) Institutionalized “city to city” cooperation Negotin-Alghero; б) Increased transfer of knowledge, experiences and practices of local representatives and wine growers from Negotin region and Alghero; c) Increased know-how transfer between academic and practical knowledge among local public, private and civic stakeholders (Negotin wine region) and Universities from Serbia and Italy. Promotion and dissemination through the transnational networks results: publication, exhibition of the student works, closing conference and the web page.

Unfortunately, the information arrived that project proposal was not approved during 2016.

Последичне проблематике о покушају братимљења

Изостанак финансија није поколебао намере о братимљењу. Током наредне две године упознали смо се са неколицином практичних, оперативних проблема који су одужили процес, али и потврдили потребу за јачањем капацитета и људских ресурса локалне самоуправе. У међувремену, у градској управи општине Неготин дошло је до кадровске промене кључних актера за процес братимљења. Упознавање нових актера са пројектном идејом, као и успостављање блискости и поверења као основа братимљења захтевало је време. Није то био једини разлог двогодишњој паузи. Такође, на предлог италијанске делегације, извршени су напори ка проширењу братимљења кроз умрежавање градова из суседних Подунавских пограничних регија Румуније и Бугарске. Градске општине позване на сарадњу укључују прекограничне градове Видин (Бугарска) и Дробета Турин-Северин (Румунија). Нажалост, сарања са овим општинама није заживела из разлога комуникацијских потешкоћа услед непознавања енглеског језика на коме су израђени предлози пројекта. Искрено се надамо да оваква чињеница може бити лако превазиђена у локалним самоуправама јер су колеге поменутих општина исказале интерес за сарадњу (али и тренутни технички мањак капацитета да истој приступе). Сучељавање оваквих проблема истакнуто је као честа препрека на територији Србије у приручнику о братимљењу општина издатом од стране Сталне конференције градова и општина као званични став европске комисије (Maathuis et. al., 2007).

Consequential problems of twinning efforts

The lack of finance has not diminished intentions about twinning. Over the next two years, we have met with a number of practical, operational problems that have delayed the process, but also confirmed the need for strengthening the capacities and human resources of local government. In the meantime, the municipal administration of Negotin experienced a personnel change, who were the key actors of the twinning process. The process of drafting for the next project proposal was extended due to the introduction of new actors. Also, necessary trust-building as the basis of the twinning process requested additional time. This wasn't the only reason for a two-year pause. Also, as proposed by the Italian delegation, additional efforts were made to establish the network between the cities instead of just twinning them. Municipalities invited to cooperate include cross-border cities of Vidin (Bulgaria) and Drobeta Turin-Severin (Romania). Unfortunately, the interaction with these municipalities has not come to life due to communication difficulties due to the lack of knowledge of the English language in which the project proposals were made. Our most sincere hope is that we could easily overcome language barriers in local governments because the colleagues of the mentioned municipalities have already expressed interest in cooperation (and the current technical lack of capacity to access the same approach). These problems was highlighted as a common obstacle in the territory of Serbia in the manual on the twinning of municipalities issued by the Standing Conference of Towns and Municipalities as the official position of the European Commission (Maathuis et.al., 2007).

Друга последица: „Knowledge Based Development of Wine Territories“

други предлог пројекта о братимљењу Алгеро-Неготин

Јула 2018 године израдили смо наредни, унапређен, предлог пројекта са циљем братимљења Алгера и Неготина, а који је базиран на размени знања градова вина. Предлог пројекта послат је Министрству спољних послова и међународне кооперације Генерални директорат за промоцију земље (економија, култура и наука) Републике Италије. Конкурс је расписан за пројекте од изразите важности за сарадњу са Србијом. Партнери приликом израде овог предлога пројекта су остали непромењени у односу на претходни. У наставку је изложен сажетак предлога пројектне апликације под називом *“Knowledge Based Development of Wine Territories”*.

Пројектни предлог под називом *„Развој винских територија заснован на знању“* остварује своје циљеве у домену одрживог развоја винских рејона са нарочитом културном традицијом, а које карактерише слаба насељеност. Предмет пројекта су рурална винска подручја Неготинске крајине у Србији и Подручје Нуре којој припада Алгеро на Сардинији. Партнери укључени у процес израде пројекта сарађују бавећи се овом тематиком од 2014 године и то у професионалним пољима планирања, урбаног дизајна, пејзажне архитектуре и партиципативног планирања. Предложени пројекат тежи оснаживању људских ресурса кроз процес братимљења градова и размену

знања у разним областима путем иновативних информационих и комуникационих технологија. Директни бенефити за обе општине остварују се кроз размену знања, искустава и примера добре праксе путем виртуелних планерских алата и алата за менаџмент. Оперативни циљ пројекта је израда електронске платформе за десеминацију знања о винским територијама. Платформа је замишљена као проактивни инструмент са могућношћу приступа на три различита нивоа у зависности од типа корисника, знања и информација које они међусобно деле: а) производња вина - локална, регионална и интернационална кооперација и размена техничких и практичних знања између произвођача вина; б) управљање, планирање, менаџмент и људски ресурси - намењена локалним самоуправама и грађанима обе општине; ц) знање о вину и ‘путевима вина’ - намењена туристима у циљу њиховог упознавања са систематизованим знањем о територијама вина. Сваки од ова три приступна нивоа платформи може да функционише независно или у комбинацији са осталима. Овакав приступ развоју територија и селекција алата омогућавају дугорочно употребу и десеминацију специјализованих локалних знања, а додаток су знањима које академски партнери могу да пруже. Реализација пројекта је подељена у пет радних пакета: а) менаџмент и координација; б) анализе постојећег стања; в) Процесирање података и израда почетне базе; г) ненформална едукација и трансфер знања и упознавање са алатом; д) промоција и десеминација пројектних резултата.

И даље смо у ишчекивању резултата и списка селектованих пројеката за ко-финансирање.

The second consequence: “Knowledge Based Development of Wine Territories“ the second project proposal for twinning cities Alghero-Negotin

In July 2018, we made a second, upgraded project proposal for twinning cities Alghero and Negotin. This time, the project proposal addressed Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, Directorate General for the Country Promotion (Economy, Culture and Science) - *MAECI*. The open call focused on Research Project of Particular Relevance with the Republic of Serbia. The participants in the application remained the same as in first attempt of twinning.

The subsequent text illustrates the summary on the “Knowledge Based Development of Wine Territories” project proposal.

The project proposal “Knowledge Based Development of Wine Territories” realises its objectives in the domain of sustainable development of wine regions with cultural traditions and low-density rural areas of “Negotinska Karaina” (Serbia) and Nurra of Alghero (Sardinia, Italy). Partners with an institutional collaboration history started in 2014 within the professional fields of urban planning and design, landscape planning and participative planning extend the cooperation with this project proposal towards learning territories and strengthening the human capacities through innovative information and communication technologies. Direct beneficiaries of both localities are offered to exchange know-how, experiences, best practices of international experts and

academic over virtual tools for planning, managing and sharing integrated strategies for sustainable rural development of those wine regions. The project aims to construct a multilevel e-platform oriented to the dissemination of knowledge and pro-active involvement about the wine territories. The platform operates on three levels due to type of user: a) wine producers - local, regional and international cooperation; b) local human resources; c) knowledge about ‘wine routes’ as a territorial resource for tourists. All of them have the possibility to interact or act independently. This approach and selection of tools provide also a long-term dissemination and use of knowledge in local development, additional to educational values that academic partners could provide.

The project realisation consists of five working packages. Results are pointed out following the organisation working packages. The five working packages are: a) management and coordination of the project, b) state of art analysis, c) data processing, d) Informal education and know-how transfer and, e) promotion and dissemination of the project’s results.

The official results about project listed for financing are still to come.

Последична нада

Поред описаног пређеног пута, наше искуство показује нужну истрајност при процесу братимљења градова коме нису довољни, за разлику од оног традиционалног братимљења, блискости мисли, поверење и веровање да би се та братска блиска веза остварила. Братимљење градова као официјелни институционални акт једнако почива на бирократизацији, капацитету људских ресурса који се њоме баве и спремности за превазилажење сопствених капацитета, ка осамостаљивању приликом оваквих иницијатива. Са академског становишта не може се довести у питање моћ знања и да ће једном, ако већ није до сада, та моћ победити. Као едукатори у пољу урбанизма не можемо друго него визионирати и ‘цртати мету око већ испалене стреле’, помагати стручним средствима и налагати визију о братимљењу као средству дељења знања, да би коначно поделили укус победе ка заједничкој будућности.

Consequential hope

In addition to the described journey, our experience shows the necessity of persistence in the process of twinning cities. Unfortunately, unlike the traditional fraternization the closeness of thought, trust and belief in this sisterly close relationship are not enough. The twinning of cities as an official institutional act is equally based on bureaucratization, the capacity of human resuscitations that deal with it, and the willingness to overcome the capabilities of the capitals, to become self-reliant on these initiatives. From the academic point of view, we cannot question the power of knowledge and that at one point, if it didn't happen so far, this power will be the winning force. As educators in the field of urbanism, we can only visualize and “draw a target around already fired arrow”, we can help with expert tools, and impose a vision of twinning as a medium for sharing knowledge, in order to finally share the taste of victory for a better, common future.

Библиографија References

- Conseil des communes et Regions d'Europe - CCRE and Council of European Municipalities and Regions - CERM. (2007). Twinning for Tomorrow's World. Practical Handbook. CCRE CERM: Paris and Bruxelles.
- Đukanović, Z. and Živković, J. (2015) *VinoGrad. The Art of Wine*, Belgrade: Faculty of Architecture, University of Belgrade.
- Đukanović, Z., Cecchini, A.B., Battaglini, E., Giofrè, F., Plaisant, A. and Beretić, N. (2013). *Twinning Alghero – Negotin in Serbia - Italia. Italian - Serbian Bilateral Cooperation on Science, Technology and Humanities*; Battinelli, P. and Striber, J. (Eds.). SIGRa star: Belgrade; ISBN 978-86-7522-048-0.
- Đukanović, et al (2015). "Twinning Alghero – Negotin", *The Role of Public Art in Development of Post-Socialist Cities: Experiences from the "Public Art & Public Space" Program*.
- Делегација Европске Уније у Републици Србији, online, <http://europa.rs/>
- Dossier Negotin, <https://www.publicart-publicspace.org/projects/projects/alghero-negotin-dossier-negotin-project-initiative>
- Maathuis, S., Jerinić, J., Mišić, M., Stanojić D. i Krstić, N. (2007). *Bratimljenje opština. Put ka bržem razvoju. Stalna konferencija gradova i opština Program EXCHANGE: Beograd*. ISBN 978-86-82455-64-6

07.2

ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ У ОКВИРУ БИЛАТЕРАЛНЕ САРАДЊЕ ИТАЛИЈЕ И СРБИЈЕ ITALY-SERBIA BILATERAL RESEARCH PROJECT

аутори: Елена Батаљини и Јелена Живковић
authors: Elena Battaglini and Jelena Živković

Увод

Истраживачки пројекат „Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions” је пројекат орјентисан ка успостављању платформе за интердисциплинарну научну сарадњу на идентификацији и конструисању модела интервенција у трајекторијама регионалног развоја који се заснива на концепту локалног развоја вођеног локалном заједницом (Community Led Local Development - CLLD). Главни циљ овог пројекта је израда Извештаја о процени усклађености за веб-платформу коју ће локалне заједнице Неготина и Чајетине имплементирати и даље развијати.

Introduction

The research project „Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions” is a policy oriented project that provides a platform for interdisciplinary scientific collaboration on identification and construction of a Community-Led Local Development (CLLD) intervention model on the regional sustainable development paths. The principal objective of this project relies on producing a Compliance Assessment Report of a web-platform to be implemented and further developed by local communities of Negotin and Čajetina as main target of this intervention.

“LEARNING ECONOMIES. MODELLING COMMUNITY-LED LOCAL DEVELOPMENT FOR THE SUSTAINABLE ECONOMIC TRAJECTORIES OF THE NEGOTIN AND ZLATIBOR REGIONS”

SAPIENZA
UNIVERSITÀ DI ROMA

jaus
uayc

ROMA
TRE

*из елабората за насловну страну електронског издања књиге, у изради
from the elaboration for the e-book cover page, in progress*

Пројекат је део „Извршног програма за научну и технолошку сарадњу између Италије и Србије 2016-2018 године“. Институције задужене за координацију програма са италијанске стране су: Министарство иностраних послова и међународне сарадње, Генерални директорат за промоцију земље (економија, култура и наука) Републике Италије, а са српске стране: Министарство образовања, науке и технолошког развоја Републике Србије. Пројекат се сматра “Заједничким истраживачким пројектом од посебног значаја” (“*Progetti di Grande Rilevanza*” *aisensi della l. 401/90*) у оквиру области „Безбедна, чиста и ефикасна енергија – развој и заштита животне средине“ и финансијски је подржан од стране Министарства спољних послова и међународне сарадње Италије (*Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale, Direzione Generale per la Promozione del Sistema Paese - MAECI*).

Овај билатерални колаборативни истраживачки пројекат, фокусиран ка политикама развоја, проистиче из претходне две студије случаја и има за циљ да допринесе њиховом даљем регионалном развоју:

1. Регион Источне Србије - Општина Неготин, фокусиран на студије, умрежавање, трансфер знања развијен у оквиру билатералне научне сарадње коју спонзорише Амбасада Италије у Београду (Negotin Dossier; Djukanovic & Zivkovic 2015);
2. Златиборски регион - Општина Чајетина, повезује пројекат „Learning Economies“ са пројектом “Mobility” project n. RS13MO5 (подржан од стране МАЕСИ) и његових научних резултата (Battaglini and Babović 2016; Battaglini et al. 2015) и даље га развија.

The project is part of the “Executive Programme for Scientific and Technological Cooperation Between the Italian Republic and The Republic of Serbia for the Years 2016-2018”. The institutions in charge of the co-ordination of the present “Executive Programme” are for the Italian Party: Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, Directorate General for the Country Promotion (Economy, Culture and Science), and for the Serbian Party: Ministry of Education, Science and Technological Development. The “Learning Economies” project is considered a “Joint Research Project of Particular Relevance” (“*Progetti di Grande Rilevanza*” *aisensi della l. 401/90*) and has been granted a financial contribution from Italian Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale, Direzione Generale per la Promozione del Sistema Paese (MAECI).

This bilateral collaborative policy - focused research project stems from two previous case-studies and aims to contribute to their further regional development:

1. The region of Eastern Serbia – Municipality of Negotin, focused on the studies, networking, the transfer of knowledge developed within the bilateral scientific cooperation sponsored by the Italian Embassy in Belgrade (Negotin Dossier; Djukanovic & Zivkovic 2015);
2. The region of Zlatibor – Municipality of Čajetina, connecting “Learning economies” project with “Mobility” project n. RS13MO5 (supported by MAECI) and its scientific outputs (Battaglini and Babović 2016; Battaglini et al. 2015) and spin offs.

Следећи партнери чине цео тим пројекта:

- **Fondazione Di Vittorio (FDV)**, Рим – водећи италијански партнер (Dr. Elena Battaglini and MSc Pasquale Pignatale);
- **Универзитет у Београду - Архитектонски факултет (УБФА)** - водећи српски партнер (Проф. Др. Јелена Живковић, проф. Др Зоран Ђукановић, проф. Др. Ђокић Владан, проф. Др Ксенија Лаловић, + проф. Др Јасминка Цвејић са Шумарског факултета);
- **Универзитет у Риму La Sapienza, Архитектонски факултет** (Prof. Dr. Francesca Giofrè);
- **Универзитет у Сасарију - Департман за Архитектуру, дизајн и урбанизам у Алгери** (Prof. Dr. Arnaldo Cecchini, Prof. Dr. Giuseppe Onni);
- **Универзитет у Београду, Филозофски факултет** (Проф. др Марија Бабовић);
- **Институт за архитектуру и урбанизам и просторно планирање (ИАУС)** (Др. Никола Крунић, др Марина Ненковић-Ризнић);
- **Riserva Naturale dei Monti Navegna & Cervia** (Luigi Russo, Mario Assennato);
- **Универзитет у Риму Roma Tre, Архитектонски факултет** (Prof. Dr. Anna Laura Palazzo).

Подршка:

- **„Public art & Public space - PaPs“ Универзитет у Београду - Архитектонски факултет** (Проф. др Зоран Ђукановић и Проф. др Јелена Живковић).

The following Partners compose the overall Team of the project:

- **Fondazione Di Vittorio (FDV)**, Rome – Leading Italian Partner (Dr. Elena Battaglini and MSc Pasquale Pignatale);
- **University of Belgrade Faculty of Architecture (UBFA)** – Leading Serbian Partner (Prof. Dr. Jelena Živković, Prof. Dr. Zoran Djujukanović, Prof. Dr. Djokić Vladan, Prof. Dr. Ksenija Lalovic, + Prof. Dr. Jasminka Cvejic from Faculty of Forestry);
- **University of Rome La Sapienza, Faculty of Architecture** (Prof. Dr. Francesca Giofrè);
- **University of Sassari - Department of Architecture, Design and Urbanism in Alghero** (Prof. Dr. Arnaldo Cecchini, Prof. Dr. Giuseppe Onni);
- **University of Belgrade, Faculty of Philosophy** (Prof. Dr. Marija Babović);
- **Institute of Architecture and Urban and Spatial Planning (IAUS)** (Dr. Nikola Krunić, Dr. Marina Nenkovic-Riznic);
- **Riserva Naturale dei Monti Navegna & Cervia** (Luigi Russo, Mario Assennato);
- **Università di Roma Tre, Facoltà di Architettura** (Prof. Dr. Anna Laura Palazzo).

Support:

- **„Public art & Public space - PaPs“ University of Belgrade, Faculty of Architecture** (Prof. Dr. Zoran Đukanović and Prof. Dr. Jelena Živković).

Концепт и методологија

Актуелна дебата о локалном развоју наглашава важност њене просторне димензије. Нови приступи (Stimson et al. 2011), иако препознају да је развој уоквирен егзогеним факторима, приписују много значајнију улогу ендогеним силама. Овај приступ је уведен у европске политике и прописе кроз концепт локалног развоја вођеног локалном заједницом (CLLD). "CLLD" може да мобилише и укључи локалне заједнице и организације како би допринео постизању циљева Европске стратегије 2020 који се односе на паметан, одрживи и инклузивни раст; подстицање територијалне кохезије и постизање циљева социо-економске политике (Battaglini 2016).

Управљање трајекторијама регионалног развоја је нераскидиво повезано са подацима. Све интервенције, политике и будући сценарији се заснивају на подацима који се генеришу и анализирају у оквиру специфичних институционалних окружења, као што су наднационалне агенције, националне агенције и званична статистика. Активности анализе, објављивања и ширења података и сценарија активно доприносе обликовању и дефинисању регионалног развоја локалне самоуправе кроз спољну експертизу. Без обзира на стратегију за коју се определе доносиоци одлука (нпр. избегавање могућих сукоба; повећање консензуса), процедуре прикупљања и анализе података, као и њихова сврха, имају тенденцију да се ограниче на акредитована окружења и да се даље извршавају у институционалном пољу.

Concept and Methodology

Current debate on local development highlights the importance of its place-based dimension. The emerging approaches (Stimson et al. 2011), while recognizing that development is framed by exogenous factors, attribute a much more significant role to endogenous forces. This approach has been translated into European policies and regulations with the concept of Community Led Local Development (CLLD). CLLD can mobilise and involve local communities and organisations to contribute to achieving the Europe 2020 Strategy goals of smart, sustainable and inclusive growth, fostering territorial cohesion and reaching socio-economic policy objectives (Battaglini 2016).

Governance of the regional development trajectories are inextricably linked to data. Interventions, policies and future scenarios are all based on data generated and analysed within specific institutional settings, such as supranational agencies, national agencies and official statistics. In this sense, the activities of analysis, publication and diffusion of data and scenarios actively contribute to shape and delimit the field of regional development local governance through external expertise. Whatever the strategy pursued by decision makers may be (e.g. to defuse possible conflicts; to enlarge consensus), procedures of data collection and analysis, as well as their purpose, tend to be restricted to within accredited settings and further performed in institutional loci.

Због тога билатерални истраживачки пројекат Италије и Србије „ Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions” има за циљ да интегрише ове „одозго на доле“ обрасце са новим путањама ангажовања које развијају алтернативне “CLLD” процесе оснаживањем локалне заједнице Неготинског и Златиборског округа.

У том контексту, циљ пројекта је идентификација и изградња модела интервенција у трајекторијама одрживог регионалног развоја који се заснива на концепту локалног развоја вођеног локалном заједницом. Овај модел представља кључни део Извештаја о процени усклађености за имплементацију проактивне веб-платформе (ВП) за подршку одлучивању, која пружа драгоцен интерфејс између фирми, заједница и власти путем иновативних приступа који омогућавају и подржавају јавну партиципацију у регионалном развоју.

Пројекат се заснива на разумевању концепта локалног развоја вођеног од стране заједнице као процеса “територијализације”. Територијализација представља копродукцију друштва и окружења, у којој оба имају моћ деловања. Односи се на „процес у коме заједнице (иако у неограниченим мрежама) перципирају специфичну природу и карактеристике свог места, приписују симболе ресурсима и локалним посебностима, и објективизују, структурирају и организују простор“ (Horlings et al. 2016, p.6).

Therefore, the „Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions“, Italy and Serbia bilateral research project is aimed at integrating these top-down patterns by new trajectories of engagement that develop alternative CLLD processes by the empowerment of Negotin and Zlatibor local communities.

In that context, the goal of the Project is the identification and construction of a CLLD-intervention model on the regional sustainable development paths. This model stands at the core section of a Compliance Assessment Report for the implementation of a proactive decision-support web-platform (WP) that provides valuable interface between firms, communities, authorities with solution-oriented innovative approaches in a public and participatory dimension.

The project is based on understanding of the concept of Community Led Local Development as a process of “territorialisation”. Territorialisation is perceived as co-production of society and environment, in which both have agency. It refers to “a process in which communities (although in unbounded networks) perceive the specific nature and characteristics of their place, attribute symbols to resources and to local peculiarities, and reify, structure and organise space.” (Horlings et al. 2016, p.6).

Територијализација описује динамику и процесе у контексту регионалног развоја, вођене колективном намером, и протеже се даље од локалитета и географских или административних граница.

Операционализација концепта територијализације је био методолошки изазов којим се пројекат "Learning Economies" бавио користећи различите квантитативне и квалитативне методе и технике истраживања. Да би се конструисао наш "CLLD" модел интервенције за два српска региона, анализирани су следеће димензије:

1. Територијални миље, заснован на две главне димензије - географској и социо-културној близини;
2. Стратегије регионалног развоја;
3. Утицаји стратегија регионалног развоја. Дизајн истраживања је укључио: а) прикупљање, обраду и анализе различитих извора и документа (статистички подаци, планови, документација, веб и штампани извори...), дескриптивну и просторну анализа региона б) конструкцију модела интервенције, и ц) објављивање и презентацију резултата.

Territorialisation describes the dynamics and processes in the context of regional development, driven by collective intentionality and stretching beyond localities and geographical or administrative boundaries.

Operationalisation of the concept of territorialisation was a methodological challenge that the "Learning Economies" project addressed by using different quantitative and qualitative research methods and techniques. To construct our CLLD model of intervention in the two Serbian regions, the following dimensions were analysed:

1. Territorial milieu, based on two main dimensions - geographical and socio-cultural proximity;
2. Regional development strategies;
3. Regional development strategy's impacts. The Research design included: a) Desk-work (press and regional/ local records' analysis; statistical regional/local data elaboration; document's analysis) and descriptive and spatial analysis of different regions b) Construction of the intervention model, and c) Results communication.

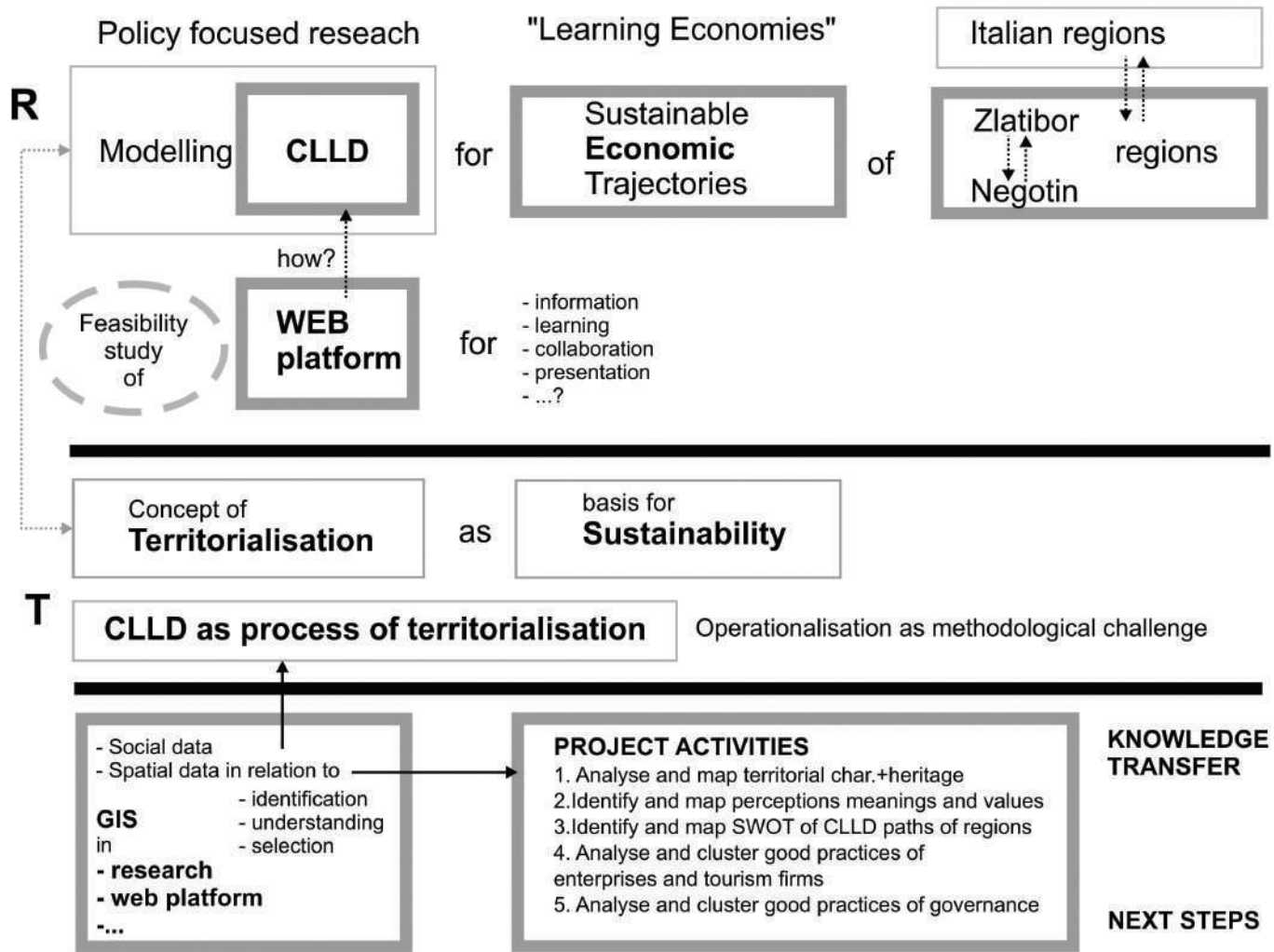
Током три године рада на овом пројекту, истраживачки тим је развио истраживачки метод заснован на заједничким примењеним истраживачким алатима са следећим задацима:

- Анализирати и мапирати територијалну карактеризацију регија и димензија њиховог локалног наслеђа кроз интерпретативну перспективу територијалног капитала (ТК).
- Идентификовати и мапирати значења и вредности перцепција које су ТК-у приписале локалне институције и заједнице.
- Идентификовати и мапирати главне снаге и слабости, могућности и претње трајекторија одрживог развоја CLLD ових региона како би се даље промовисала билатерална економска и трговинска сарадња између Италије и Србије.
- Анализирати и груписати прикупљене добре праксе пољопривредних и туристичких фирми у циљу прилагођавања и ублажавања утицаја климатских промена, заштите животне средине и локалног развоја.
- Анализирати и груписати добре праксе случајева управљања окружењем и одрживим развојем на нивоу политика развоја.

Along the three years of this project, the research team has been developing a research method based on collaborative applied-research tools with the following commitments:

- Analyse and map the territorial characterisation of the regions and their local heritage dimensions through the interpretative perspective of Territorial Capital (TC).
- Identify and map perceptions meanings and values attributed to TC by the local institutions and communities.
- Identify and map the main strengths and weaknesses, opportunities and threats of CLLD sustainable development's paths of these regions in order to further promote bilateral economic and commercial cooperation between Italy and Serbia.
- Analyse and cluster the collected good practices of agricultural and tourism firms towards the adaptation and mitigation of the Climate Change impacts, environmental protection and place-based development.
- Analyse and cluster good practices of environmental and sustainable development governance cases collected at policy level.

Пројектни тим је имплементирао истраживачки модел интервенције, усмерен на изградњу алата за учење, инструмената за фасцилитацију, мобилизацију “CLLD”-а у мрежама локалних стејкхолдера фокусних српских регија, у смислу следећих циљева развоја:

- Подржати стратешке визије и политике локалне власти, заједнице и компаније са подацима, инструментима и алатима за помоћ при доношењу одлука, у смислу да ће локални територијални развој зависити од капацитета читаве заједнице да понуди различите могућности засноване на сопственим социјалним, економским и еколошким условима и опцијама.
- Валоризовати локалну средину и културни и економски потенцијал територија за становнике, фирме и посетиоце.
- Информисати италијанске и српске туристичке и агро-прехранбене компаније које желе да послују у регионима укљученим у пројекат.

The Project team has been implementing a research intervention model aimed at constructing learning tools, instruments for facilitation, mobilization of CLLD within the local stakeholders’ networks of the focused Serbian regions in view of the following policy-oriented aims:

- Support local Authorities’, communities’ and companies’ strategic visions and policies with “decision aiding” data, instruments and tools in the perspective that local territorial development will depend on the capacities of the entire community to offer different opportunities based on their own social, economic and environmental conditions and options
- Valorise the local milieu and the cultural and economic potential of the territories for inhabitants, firms and visitors.
- Inform the Italian and Serbian tourist and agro-food companies wishing to operate in the regions involved in the project.

Процес

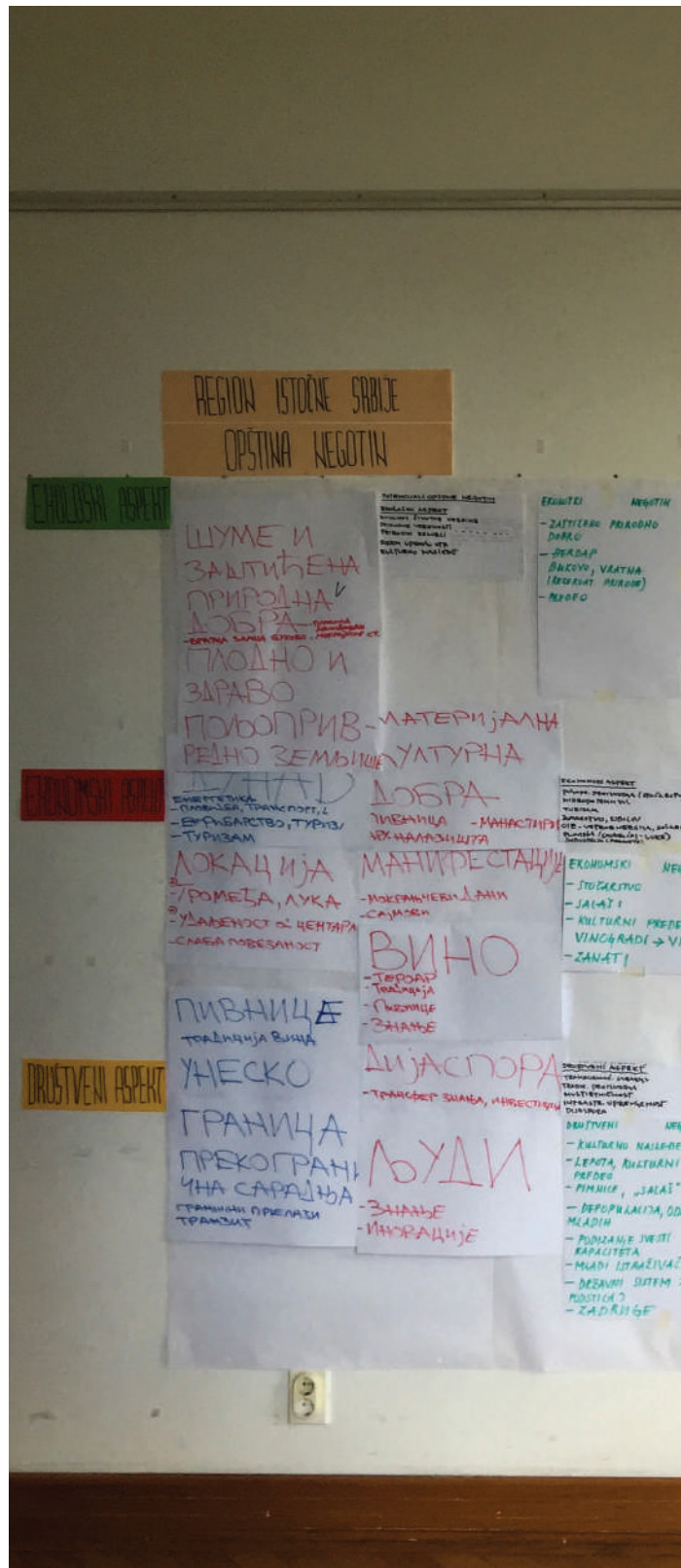
Рад на пројекту је организован у периоду од три године, и дао је посебан значај полугодишњим радионицама које су се одржавале у Србији и Италији. Ове радионице су имале посебан карактер, сврху и структуру. Између радионица, партнери истраживачи су прикупљали различите студије и сарађивали (појединачно или у групама, виртуалним контактом или контактом лицем у лице) у раду на специфичним задацима. Све радионице су забележене, а документи и транскрипти су коришћени за даље проучавање.

Шест радионица (P) описују процес.

Process

The work on the project was organised for a 3-year period, giving a special importance to the semi-annual workshops that took place in Serbia and Italy. These workshops had different character, purpose and structure. Between workshops, the research partners conducted variety of studies and collaborated (individually or in groups, in virtual or face-to face forms) in working on specific tasks. All the workshops were recorded, and documents and transcripts were used for further study.

Six Workshops (W) describe the process.

ZLATIBORSKI REGION OPŠTINA ČAJETINA

PRIRODNI RESURSI

ZASTIČENA PRIRODNA DOBRA (JUNE, PATINJACI)
ZDRAVJE + PRINOS **EV**
GEOMORFOL. NASLEĐE
BIODIVERZITET, GEODIVERZITET **VN**
NASELJA

VODNI RESURSI (IZVORI, KANTARJE, REKE...)
\$ ↑ **UV+**

MINERALNI RESURSI **EV**

ZDRAVO POLJOPRIVREDHO
2ha/ct 1. KATEGORIJE (1/3) GE. VORIST
ORGANISKA PROIZVODNJA 17.000ha

LOV... RIBOLOV
INFRASTRUKTURNA OPREMLJENOST

RADNA SNAGA (MIGRACIJE, DEKRECIJA, STARENJE)
DIASTORA 1/3 STAN, 1 GEN
MULTI ETNICOST

1 SUVATI (MORAVI) + SUME CRNOG
2 ZRUVA VETROVA I BELOG BORA
3 INSOLACIJA (2000h)
4 PEČINE
5 VODOVODI + JEZERA
6 (SKI CENTAR) TORINJ 1496m

- 1 NACIONALNI PARKovi SRB UVAZNOVA GRA
- 2 LEKOVITO BIJE
- 3 RETKE ŽIVOTINKE VESTE
- 4 VAZDUŠNE BANJE
- 5 BOROVE SUME

PEČINE ZLATIBOR
- ZASTIČENO PRACONO DOKLO
- EKOL. NASLEĐE
- PARK PRICOR
- STOKALIVO, VELIKE POKRIVNE PATAJANA (ZATV. BIODIVERZITETA)
- REĐEO

PRIRODNI RESURSI
ZASTIČENA PRIRODNA DOBRA (SUVATI-SUME)
ZDRAVJE I PRINOS **EV**

GEOMORFOL. NASLEĐE
BIODIVERZITET I GEODIVERZITET
VODNI RESURSI
\$ ↑ **UV+**

GEOL. I MINERALNI RESURSI **UV**

EV -
EGZISTENCIJALNA VREDNOST

EV

EV UV

UPOTREBNA VREDNOST

UV

VN -

VREDNOST HASLEĐA

VN

TURIZAM - 250.000 TURISTA
MATERIJALNA BAZA (HOTELI, RESTORANI) - T. AGENCIJE...
(PUTNJA) INFRASTRUKTURNA
POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA (SARAJEVO, MALVARSKO, SUMSKI PROZUCI)
PROIZVODNJA HRANE (KURJE, PASTIRI)

- 1 TURIZAM (ZLETNIČKI)
- 2 POLJOPRIVREDA (MALICA)
- 3 INDUSTRIJA (DRVA)
- 4 MANIFESTACIJE (PROMERENJE)

DEKRECIJA ZLATIBOR
- PAMJANI, STOKALIVO
- INFRASTRUKTURNA KANALIZACIJA (KOLIKTORI)
- TRAJITELJNE KAPACITETI LETO - ODLAZAK
- STARI ZANATI BRENO PRICUVANJE
- 11 KRAVA (4 LAKVA PRODUKCI)
- STARA MEHANIZACIJA
- STARI PUTEVI

DEKRECIJA ZLATIBOR
- KULTURNO NASLEĐE
- LEKOVITA
- ODRZAVANJE PATAJANA
- ORGANIZACIJA ZANATA
- SARADNJA ZA RAZVOJ
- SELI - IJE
- ČESTI, NARAVNE IZOSTRANJE
- BAZA PRICOR, IJE
- MILAROVITI

- 1 INSTITUCIJE (ORGANIZACIJE ZA PROMERENJE I PROMERENJE)
- 2 LNO (KULURA)
- 3 NE-MATERIJALNO KULTURNO NASLEĐE (ZAMBA, VESTIBLE, ZAMBA)
- 4 MATERIJALNO -
- 5 LJUDI OTVORENIŠTVO SRCA
- 6 DOKAZI

- 1 TU REGIJE ZAMONA SEBIJA
- 2 RRA - ZLATIBOR
- 3 TRADICIJA

DEKRECIJA ZLATIBOR
- KULTURNO NASLEĐE
- LEKOVITA
- ODRZAVANJE PATAJANA
- ORGANIZACIJA ZANATA
- SARADNJA ZA RAZVOJ
- SELI - IJE
- ČESTI, NARAVNE IZOSTRANJE
- BAZA PRICOR, IJE
- MILAROVITI

NEGOTIJI 20% KORISĆENJA RESURSA

VIHOGRAĐI
PEČARSTVO
ZAKUP ZEMLJISTA
PREKOPANJE SARADNJA
PRIRODNI RES.
KULTURNO NASLEĐE
INFRASTRUKTURNA

LUDSKI RESURSI
ZNAHAJ / VEŠTINJE / NASIJE / OPER. OPREMA

HOLAC
KODI - BROJ ST.
NOSIOCI GAZDINSTVA
ZADRUGE
PUTEVI / UDAKOVANOST DOBRA
POVEZANOST SA VEŠ. CENTRIM
LOS A PRIVATIZACIJA
(PROMERENJE, VIHOGRAĐI...)

P1 **Постављање сцене: увођење концепата и идентификовање потреба српских региона**

Уводна презентација, радионица, округли сто и почетни састанак пројекта одржани су у четвртак 26.05.2016. на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. На овој радионици учествовали су представници италијанских и српских партнерских институција, представници националних, регионалних и локалних власти, туристичких организација и цивилног сектора из Србије (Национална туристичка организација Србије, Министарство пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије, Регионална агенција за развој Златибора, Општина Неготин, Урбанистички завод града Неготина, Туристичка организација општине Неготин и Leader Plus). Ове институције су позване да учествују као фокус група у радионици „Идентификација локалних територијалних потреба“ како би представиле и поделиле своја искуства и помогле истраживачкој групи да идентификује кључне теме, ресурсе, проблеме и могућности у вези са развојем “CLLD” модела за регионе Златибора и Неготина. Ова радионица је такође омогућила комуникацију, размену искустава и јачање односа између свих укључених актера.

W1 *Setting the scene: introducing concepts and identifying needs of Serbian regions*

The opening presentation, workshop, round table and kick-off meeting of the project were held on Thursday 26.05.2016. at the University of Belgrade Faculty of Architecture. The representatives of Italian and Serbian partner institutions, the representatives of national, regional and local governments, tourist organisations and civil sector from Serbia (National Tourist Organisation of Serbia, Ministry of Agriculture and Environmental Protection of the Republic of Serbia, Regional Development Agency Zlatibor, Negotin Municipality, Town Planning Institute of Negotin, Tourist Organisation of the Municipality of Negotin and Leader Plus) took part in this workshop. These institutions were invited to participate as a focus group in the workshop „Local territorial needs identification” in order to present and share their experiences and help the research group to identify the key themes, resources, problems and possibilities in relation to developing CLLD model for Zlatibor and Negotin region. This workshop also enabled communication, share of experiences and strengthening relations between all actors involved.

P2 *Методолошка радионица и добра италијанска пракса у "CLLD"-у*

Методолошка радионица је организована као скуп презентација и дискусија. Одржана је у Риму, у фондацији Di Vittorio 14. и 15. новембра 2016. године. Партнери из Di Vittorio фондације су такође организовали студијско путовање и презентацију добрих пракси италијанског региона за регионални развој у Rocca Sinibalda (општина у природном резервату Monte и Monte Navegna Servia). Учесници радионице били су чланови тима. Главни циљ радионице био је да се постигне консензус међу истраживачким партнерима о стању и могућностима српских CLLD GIS платформи, и да се договоре детаљни методолошки кораци и акције које су изводљиве у наредној фази пројекта и са расположивим ресурсима. На радионици је представљен SWOT за "CLLD" у Неготину и Златибору. Радионица је такође омогућила прикупљање добрих пракси о техникама просторне анализе у Италији и Србији, као и о доброј пракси у "CLLD" у Италији. На основу тога, пројектни тим је размотрио зашто су просторни подаци битни и како се ГИС анализа може користити у сврху пројекта узимајући у обзир локалну доступност података. Резултат радионице био је договор о концептуалном оквиру и квалитативној стратегији истраживања.

Између радионица P2 и P3 индивидуални и заједнички рад пројектног тима укључивао је:
 а) Израду коначног концептуалног методолошког оквира за истраживање, и б) Припрему колаборативне Радионице 3 са српским националним, регионалним и локалним актерима.

W2 Methodological workshop & Italian good practice in CLLD

The methodological workshop was organised as a set of presentations and discussions. It took place in Rome, at the Di Vittorio Foundation on 14th and 15th November 2016. The partners from Di Vittorio Foundation also organised a study trip and presentation of the Italian good practices of regional development in Rocca Sinibalda (municipality in Natural Reserve Monte and Monte Navegna Cervia). The participants in the workshop were the team members. The main goal of the workshop was to build up consensus among the research partners on Serbian CLLD GIS platform Benchmark, and to agree on detailed methodological steps and actions that are feasible to be performed in next project phase within the project timeframe and with the available resources. At the workshop the SWOT on CLLD in Negotin & Zlatibor was presented. The workshop also enabled collection of the good practice on spatial-analysis techniques in Italy and Serbia, as well as on good practice in CLLD in Italy. Based on this, the project team discussed why spatial data matter and how GIS analysis might be used for the project purpose taking into account local availability of data. The result of the workshop was the agreement on the conceptual framework and the qualitative research strategy.

In-between workshops W2 and W3 the individual and collaborative work of Project team included: a) Designing final conceptual methodological framework for the research, and b) Preparing collaborative workshop 3 with Serbian national, regional and local stakeholders.

РЗ **Заједничка радионица: вредности и перцепције ресурса у српским регионима**

Радионица са стејкхолдерима и полугодишњи састанак пројекта одржани су на Архитектонском факултету Универзитета у Београду 8. и 9. јуна 2017. године. Циљ радионице је био да се испитају перцепције и вредности које национални, регионални и локални актери приписују локалном наслеђу Златибора и региона Источне Србије (Неготин). Учесници радионице су позвани представници са: а) Националног нивоа управљања (Министарство финансија РС, Републички завод за заштиту споменика културе - Београд, Институт за заштиту природе Србије, Институт за архитектуру и урбанизам Србије), б) Регионални ниво управљања (Агенција за регионални развој Источне Србије - РАРИС) и ц) Ниво локалне заједнице, из одабраних општина Неготин и Чајетина (представници локалне самоуправе, општине Неготин и Србија шуме из Неготина, као и из Канцеларије за локални економски развој и Екоаграр асоцијације из Чајетине). Радионица са стејкхолдерима организована је у 3 дидактичка корака, са циљем да се омогући заједничко разумевање значајних концепата и да се иницира когнитивна трансформација према заједничкој визији. На радионици су разматране концептуалне разлике о локалним / регионалним вредностима и наслеђу међу стејкхолдерима. Резултат је био идентификација, систематизација и концептуални споразум о томе шта је локално наслеђе у региону Златибора и Источне Србије (Неготин) и како се оно вреднује.

W3 Collaborative workshop: values and perceptions on resources in Serbian regions

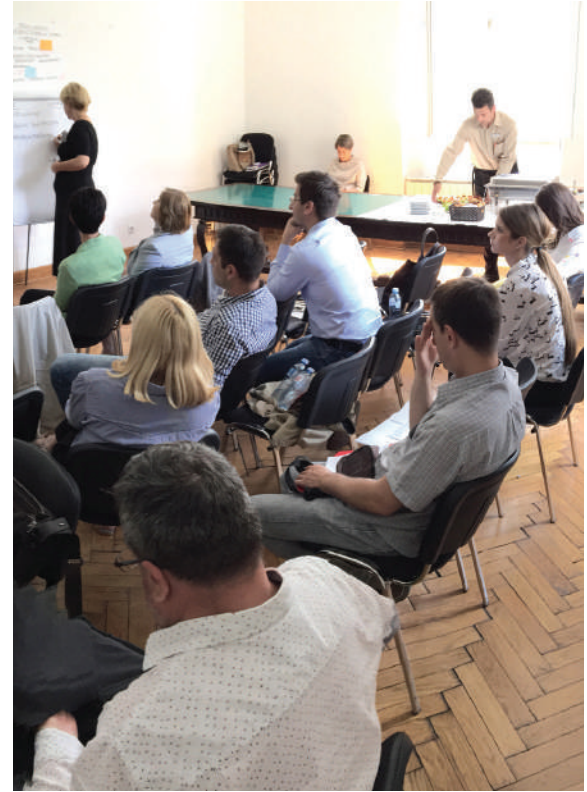
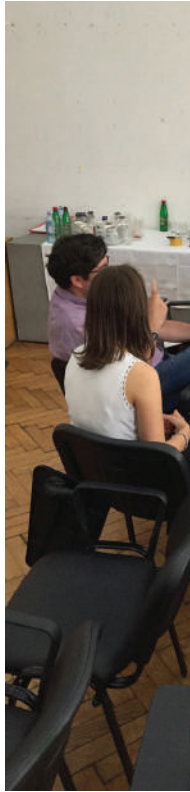
The workshop with stakeholders and the semiannual meeting of the project were held at the University of Belgrade Faculty of Architecture on 8th and 9th of June 2017. The goal of the workshop was to explore perceptions and values that national, regional and local stakeholders attribute to local heritage of Zlatibor and Eastern Serbia (Negotin) region. Participants in the workshop were invited representatives from a) National governance level (Ministry of Finance RS, Republic Institute for the Protection of Cultural Monuments -Belgrade, Institute for nature conservation of Serbia, Institute of Architecture & Urban and Spatial Planning of Serbia), b) Regional governance level (Regional Development Agency Eastern Serbia - RARIS) and c) Local community level, from selected municipalities Negotin and Čajetina (representatives from local government, Municipality and Sribija Šume of Negotin, and from Local Economic Development office and Ekoagrar association from Čajetina). The workshop with stakeholders was organised in 3 didactical steps, with the aim to enable group “thinking shifts” toward common understanding of the significant concepts, and to initialize cognitive transformation toward common vision. In the workshop the conceptual differences on local/regional values and heritage between stakeholders were discussed. The result was the identification, systematisation and the conceptual agreement on what is local heritage in Zlatibor and Eastern Serbia (Negotin) region and how it is be valued.

Поред презентација које су чиниле део радионице са стејхолдерима, извршене су још четири презентације. Сврха ових презентација била је двострука. Прво, омогућиле су истраживачким партнерима у пројекту размену знања о контексту, изазовима и потенцијалима за обликовање трајекторија одрживог регионалног развоја у Србији. Друго, презентације су омогућиле истраживачким партнерима у пројекту да сазнају више о: а) студији изводљивости, како би се концептуализовала његова примена у дизајнирању и процени WEB-платформи за "CLLD", те за планирање будућих истраживачких активности, б) територијалним информацијским системима (ТИС) и модалитетима његове примене за одрживи локални развој, како би боље разумели и на основу досадашњих искустава Србије користили у пројекту „Learning Economies“.

Између радионица Р3 и Р4 чланови пројектног тима из Србије спровели су индивидуални и заједнички рад на идентификацији и анализи онога што већ постоји на WEB -у у вези регионалног развоја у Србији (садржај, форма / презентација и умрежавање). Истовремено, италијански партнери су одржали радионицу Buone pratiche Territoriali која се одржала у Riserva del Navigna e del Cervia у јулу 2017. године.

Besides presentations that formed a part of workshop with stakeholders, four more presentations were performed. The purpose of these presentations was twofold. First, they enabled research partners in project to exchange the knowledge on context, challenges and potentials for shaping paths of sustainable regional development in Serbia. Second, presentations enabled research partners in project to learn more about: a) feasibility study, in order to conceptualise its application in designing and assessing web-platforms for CLLD, and to plan future research activities, b) territorial information systems (TIS) and modalities of its application for sustainable local development, in order to better understand and discuss how, based on former Serbian experiences, TIS might be used in LE project.

In-between workshops W3 and W4 the Project team members from Serbia conducted individual and collaborative work to identify and analyse what already exists on WEB for Regional Development in Serbia (content, form/presentation and networking). At the same time Italian partners conducted Workshop Buone pratiche Territoriali took place in Riserva del Navegna e del Cervia in July 2017.

P4 Истраживачка радионица + италијанска добра пракса о "CLLD"

Истраживачка радионица одржана је од 14. до 16. децембра 2017. у фондацији Di Vittorio у Риму. Главни циљеви радионице били су: а) Идентификовати оно што већ постоји на WEB сајтовима и платформама у Србији (везано за развој региона који се истражују), како су релевантне информације и WEB странице повезане, као и да се процени доступност и корисност постојећих WEB понуда за различите групе корисника; и б) Откривање јаза између понуде и изражених потреба за WEB-презентовањем у вези развоја региона Неготин / Источна Србија и региона Чајетина / Златибор, у циљу изградње "CLLD" модела; давање препорука за концепт WEB платформе „Learning Economies“ ("LE") и Извештај о процени усклађености за WEB-платформу.

У оквиру полугодишњег састанка радне групе, италијански партнери из фондације Di Vittorio организовали су студијско путовање и представљање добрих пракси у региону и "CLLD" развоја у неколико општина (Lega Navale Castel di Tora, Rocca Sinnibalda, Vallecupola) у природном резервату Monte и Monte Navegna Cervia 16. новембра.

Између радионица P4 и P5 тим је обавио индивидуални и заједнички рад на "CLLD" моделу и структури Извештаја о процени усклађености за WEB платформу.

W4 *Research workshop + Italian good practice on CLLD*

The research workshop took place from the 14th to the 16th December 2017 at the Di Vittorio Foundation in Rome. The main aims of the workshop were: a) To identify what already exists on WEB sites and platforms in Serbia (related to the development of regions under investigation), how relevant information and web sites are connected, and to evaluate availability and usefulness of existing Web supply for different user groups; and b) To discover the gaps between supply and expressed needs for WEB related to the development of Negotin/East Serbia region and Čajetina/Zlatibor region, in order to construct a CLLD model, give recommendations for the concept of the “Learning Economies” (LE) web platform and Compliance Assessment Report of a web-platform.

As a part of the working group annual meeting, Italian partners from Di Vittorio Foundation organised a study trip and presentation of the Italian good practices of regional and CLLD development in several municipalities (Lega Navale Castel di Tora, Rocca Sinnibalda, Vallecupola) in Natural Reserve Monte and Monte Navegna Cervia on 16th of November.

In-between workshops W4 and W5 project team performed the individual and collaborative work on CLLD model and structure of the Compliance Assessment Report of Web Platform.

P5 Синтезна радионица

Истраживачка радионица „ Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions “, одржана је од 26. до 27. маја 2018. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду и укључивала је чланове пројектног тима. Циљеви радионице су били: а) финализовати концепт веб платформе, б) представити нацрте верзија делова Извештаја о процени усклађености веб-платформе, ц) дискусија о томе како потврдити концепт веб-платформе, и д) дискусија о финализацији и објављивању свих резултата пројекта “LEARNING ECONOMIES”. Представници италијанских и српских партнерских институција учествовали су у овој радионици.

Између радионица P5 и P6, извршено је тестирање Партиципаторне веб платформе за “CLLD” за Неготин / Источну Србију кроз УБФА курс „Теоријске основе одрживог развоја“, који је водила проф. др Ксенија Лаловић.

W5 *Synthesis workshop*

The research workshop „Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions“, took place from the 26th to 27th May 2018 at the Faculty of Architecture University of Belgrade and included members of the Project team. The goals of the workshop were: a) to finalize Web platform concept , b) to present the draft versions of sections of the Compliance Assessment Report of a web-platform, c) To discuss how to validate the concept of the web-platform, and d) to discuss finalization and publishing of all the results of the LE project. The representatives of Italian and Serbian partner institutions took part in this workshop.

In-between workshops W5 and W6 the testing of the Participatory web platform for CLLD for Negotin/ Eastern Serbia region was conducted through UBFA master course “Theoretical ground of sustainable development”, led by prof. dr Ksenija Lalović.

P6 Завршни састанак / радионица

Завршни састанак / радионица пројекта „ Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions “, одржана је 14. децембра 2018. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Главни циљеви завршног састанка / радионице били су: а) сумирање циљева, процеса и исхода пројекта, б) дискусија о корацима ка финализацији Извештаја о усклађености, ц) дискусија о темама и структури монографије “Learning Economies” и д) дефинисање корака у даљој сарадњи. Осим тога, Luigi Russo, директор Mount Navegna и регионалног резервата природе Mount Cervia, одржао је презентацију о добрим праксама у Италији у локалном развоју под вођством заједнице.

На овом завршном састанку / радионици истражено је и како се научно истраживање може повезати са процесом образовања. Изложба студентских радова са курса „Теоријски основе одрживог развоја“ УБФА представила је тестирање партиципативне WEB платформе за “CLLD” у Неготину / регион Источне Србије. Такође, др Елена Батаљини је одржала предавање „Откривање очувања урбаног наслеђа као “CLLD”“ на УБФА студентима са мастера архитектура и интегрални урбанизам. На крају, чланови тима „Learning Economies“ учествовали су у радионици и критички се осврнули на пројекте УБФА-а Студио „Еколошки урбани дизајн“ који се баве просторним интервенцијама за локалне заједнице.

W6 *Final meeting/workshop*

The final meeting/workshop of the project „Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions“, took place on the 14th Decembre 2018. at the Faculty of Architecture University of Belgrade. The main goals of the final meeting/ workshop were: a) to summarize project goals, process and outcomes, b) to discuss steps towards Compliance report finalization, c) to discuss topics and structure for “Learning Economies” monograph and d) to define steps in further collaboration. Besides this, Luigi Russo, the director of the Mount Navegna and Mount Cervia Regional Nature Reserve, gave a presentation on Italian good practice in community-led local development.

How the scientific research can be linked to the process of education was also explored in this final meeting/workshop. The exhibition of the students works from the UBFA course “Theoretical ground of sustainable urban development” presented testing of the Participatory web platform for CLLD in Negotin/ Eastern Serbia region. Also, dr Elena Battaglini gave a lecture “Unfolding urban heritage conservation as CLLD” to the UBFA Master of architecture and Master of Integral urbanism students. Finally, the “ Learning Economies” team members participated in the workshop and gave the critical review to the UBFA “Ecological urban design studio” projects dealing with community based local interventions.

Резултати и закључне напомене

Резултати три године рада на пројекту "Learning Economies" су вишеструки и могу се поделити у пет група.

- 1 Прва група резултата разматра директне резултате истраживачког рада који је спроведен у развоју "CLLD" модела интервенције и концепта партиципативне WEB платформе кроз пројекат "LEARNING ECONOMIES". Ово се односи на објављивање а) "ИЗВЕШТАЈА О ПРОЦЕНИ УСКЛАЂЕНОСТИ" за имплементацију проактивне WEB-платформе за подршку одлучивању, б) две публикације пројекта - "LEARNING ECONOMIES. DESIGNING COMMUNITY-LED LOCAL DEVELOPMENT IN THE NEGOTIN AND ZLATIBOR REGIONS (SERBIA)" и „LEARNING ECONOMIES. TOWARDS COMMUNITY-LED LOCAL DEVELOPMENT. GOOD PRACTICES FROM ITALY AND SERBIA" и ц) научну монографију (која ће бити припремљена током 2019. године). Овај рад може подржати стратешке визије и политике локалних власти, заједница и компанија пружањем података, инструмената и средстава за територијални развој. Такође, резултати рада се могу користити и за информисање италијанских и српских туристичких и агро-прехрамбених компанија које желе да послују у регионима укљученим у пројекат. Веома важан резултат рада који је спроведен кроз пројекат "Learning Economies" је пилот-концептуална партиципативна WEB платформа за град Неготин, коју локалне заједнице у Неготину могу даље развијати.

Results and Concluding Remarks

The results of the three years of working on the "Learning Economies" project are manifold and could be divided into five groups.

- 1 The first group of the results considers direct outputs of the research work conducted in developing CLLD intervention model and concept of participatory web platform through LE project. This is related to the publishing of a) "THE COMPLIANCE ASSESSMENT REPORT" for the implementation of a proactive decision-support web-platform, b) two project publications - "LEARNING ECONOMIES. DESIGNING COMMUNITY-LED LOCAL DEVELOPMENT IN THE NEGOTIN AND ZLATIBOR REGIONS (SERBIA)" and "LEARNING ECONOMIES. TOWARDS COMMUNITY-LED LOCAL DEVELOPMENT. GOOD PRACTICES FROM ITALY AND SERBIA" and c) a scientific monograph (to be prepared during 2019). This work may support local Authorities', communities' and companies' strategic visions and policies with "decision aiding" data, instruments and tools for territorial development. It can also be used to inform the Italian and Serbian tourist and agro-food companies wishing to operate in the regions involved in the project. Also, the very important result of the work conducted through the "Learning Economies" project is a pilot - conceptual participatory WEB platform for the city of Negotin, that can be further developed by local communities of Negotin for their community led local development

2 Друга група rezultata se odnosi na naučni doprinos projekta realizovan kroz prezentaciju koncepta projekata, studija slučaja ili srodnih tema širokoj naučnoj zajednici, objavljivanjem u recenziranim časopisima (1), monografijama (3), na konferencijama (5) kao i prezentacijama konferencija i radionica (6). Pored toga, aktivnosti i rezultati projekta "Learning Economies" su učinjeni dostupnim za široku javnost putem WEB platforme, čiji je domaćin UBFA.

3 Treća grupa rezultata se odnosi na izradu novih predloga za konkurisanje za evropske programe (COST, Erasmus, Horizon 2020, IPA, CEI itd.) koji bi mogli pomoći u procesu integracije Srbije u EU. Ovo je ostvareno kroz izradu dve ERASMUS PLUS inicijative za 2016. godinu - Izgradnja kapaciteta u visokom obrazovanju: "Open Labs and Open GISbased tools for Heritage management - HERIGIS", "Healthy Urban Environment: Protection and Design" i jedan COST action projekat „Improving the science-policy interface for urban transition“.

2 The second group of the results is related to the scientific contribution of the project realised through the presentation of the projects concepts, case-studies or related topics to the broad scientific community by publishing in peer-reviewed journals (1), monographs (3) and conference proceedings (5) as well as through conference and workshops presentations (6). Besides that, the "Learning economies" activities and results were communicated through broad public through WEB platform, hosted by UBFA.

3 The third group of the results considers construction of new proposals in the context of European programs (COST, Erasmus, Horizon 2020, IPA, CEI etc.) which could assist the process of integration Serbia within the CAP funding mechanisms dedicated to the vital role that sustainable agriculture and tourism can play in relation to adaptation to and mitigation of climate change, environmental protection and territorial participative development. This has been realised through the design of two ERASMUS PLUS initiatives for 2016 - Capacity Building In Higher Education: "Open Labs and Open GISbased tools for Heritage management - HERIGIS", "Healthy Urban Environment: Protection and Design." and one COST action project «Improving the science-policy interface for urban transition».

- 4** Четврта група резултата односи се на организацију шест пројектних радионица "LEARNING ECONOMIES" које су функционисале као платформе за дијалог, размену и учење о концептима, методама и добрим праксама између међународног интердисциплинарног тима истраживача, али и између националних, регионалних и локалних стејхолдера важних за CLLD развој. Заједнички истраживачки пројекат "Learning Economies" показао је да су различито осмишљене и спроведене радионице функционисале као места за дељење искуства, кооперативно учење и умрежавање, али и као места дијалога, дизајна и креативног решавања проблема (Živković et al. 2018).
- 5** Коначно, пета група резултата указује на успешно повезивање истраживања, развоја и образовања. Процес рада на "LEARNING ECONOMIES" пројекту био је директно повезан са различитим курсевима на УБФА било кроз пројектне задатке (курс "Теоријске основе одрживог развоја" и "Завршни мастер пројекат") и радионице (Студио "Еколошки урбани дизајн"), али и кроз предавања (Е. Батаљини). Такође, 5 асистената у настави учествовало је у организацији и реализацији "LEARNING ECONOMIES" пројеката у Србији и имали су прилику да се упознају са новим концептима, истраживачким приступима, интердисциплинарном сарадњом као и са развојним карактеристикама региона Неготин / Источна Србија и Чајетина / Златибор. На овај начин пројекат "LEARNING ECONOMIES" остварио и едукативну функцију за нову генерацију архитеката и урбаниста.

- 4** The forth group of the results is related to organisation of six LE projects' workshops that worked as platforms for dialog, sharing and learning on concepts, methods and good practices between international and interdisciplinary team of the researchers, but also between national, regional and local stakeholders important for community led local development. The "Learning Economies" collaborative research project showed that differently designed and conducted workshops functioned as places of sharing stories and experience, of drawing out thoughts, of sorting things out, of cooperative learning, of encounter with places of good practice and networking, but also as places of dialog, design and creative problem-solving (Živković et al. 2018).
- 5** Finally, the fifth group of the results considers successful linking between research, development and education. The process of work on the LE project was directly linked to different courses at UBFA either through project tasks (course "Theoretical ground of sustainable urban development" and "Final Master Project") and workshops ("Ecological Urban Design Studio"), but also through lectures (E. Battaglini). Also 5 teaching assistants took part in LE projects organisation and realisation in Serbia and had the opportunity to learn on new concepts, research approaches, interdisciplinary collaboration as well as on development characteristics of Negotin/East Serbia and Čajetina/Zlatibor regions. In this way LE project performed also an educational function for the new generation of architects and urbanists.

Узимајући све ово у обзир, могуће је истаћи значај и плодност међународне интердисциплинарне билатералне сарадње између Републике Италије и Републике Србије која би требало и даље да се развија кроз будуће истраживачке пројекте у циљу научног и регионалног развоја у ове две земље.

Taking all of this into account, it is possible to highlight the importance and fruitfulness of the international and interdisciplinary bilateral collaboration between the Republic of Italy and the Republic of Serbia that should be further developed through future research projects aiming for both scientific and regional development.

Библиографија References

- Battaglini E., Babović M. (2016) Nature and Culture in the Territorialisation Processes. Challenges and Insights from a case-study in Serbia, in J. Dessen, E. Battaglini, L. Horlings L. (eds), *Cultural Sustainability and Regional Development. Theories and Practices of Territorialisation* (59-72). London: Routledge.
- Battaglini, E., Babović, M. and Bogdanov, N. (2015) Framing Resilience in relation to Territorialisation, in A. Palovita, M. Järvelä, (eds.) *Climate adaptation, policy and food supply chain management in Europe*, Routledge Advances in Climate Change Research (119-131). London: Routledge.
- Battaglini, E. (2016) Project “Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions” design proposal. *Domanda di contributo* (L. 401/90).
- Đukanović, Z., & Živković, J. (2015) *VinoGrad. The Art of Wine*, Belgrade: Faculty of Architecture University of Belgrade.
- Horlings, L., Battaglini, E. and Dessen, J. (2016) Introduction: The role of culture in territorialisation. In J. Dessen, E. Battaglini, L. Horlings L. (eds) *Cultural sustainability and regional development: theories and practices of territorialisation*. (1-16). London: Routledge.
- Dossier Negotin, <https://www.publicart-publicspace.org/projects/projects/alghero-negotin-dossier-negotin-project-initiative>
- Stimson, R.J., Stough, R.R. e Nijkamp, P.J. (eds.) (2011) *Endogenous Regional Development: Perspectives, Measurement and Empirical Investigation*, Cheltenham, Edward Elgar.
- Živković, J., Lalović, K. Battaglini, E., Đukanović, Z. and Đokić, V. (2018) Collaborative Research for Sustainable Regional Development: Experiences From “Learning Economies” Italy-Serbia Bilateral Project. In: A. Krstić-Furundžić, M. Vukmirović, E. Vaništa Lazarević, and A. Đukić (eds.) *Book of Conference proceedings: PLACES AND TECHNOLOGIES 2018 - Keeping up With Technologies to Adapt Cities for Future Challenges* (899 – 907). Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Architecture.

APPENDIX – OUTPUTS OF THE PROJECT “LEARNING ECONOMIES”

Publications

2016

Battaglini E., Babovic M., “Bridging culture into sustainable development. The role of milieu in territorial development trajectories”, *Geoforum*, in preparazione.

Battaglini E. et alii “Environmental values, territory and cultural sustainability. A case-study from Serbia, in L. Florit et al, *Social- Environmental Ethics*, Barueri, SP, Manole, in preparazione.

Djukanovic Z. et alii, *Learning economies. Modelling community-led local development (CLLD) for the sustainable economic trajectories of the Negotin and Zlatibor regions (Serbia)*, e/book, in preparazione.

Lalovic,K., Radosavljevic,U., & Milovanovic-Rodic ,D. (2016). *Metode i tehnike generisanja znanja za planiranje klimatski odgovornog lokalnog prostornog razvoja Srbije (Methods and Techniques for Knowledge base Generation for Climate Responsible Local Spatial Planning in Serbia)*. In: M. Pucar & M. Nenkovic-Riznic, (Eds.), *Prostorni, ekološki, energetski i društveni aspekti razvoja naselja i klimatske promene (Spatial, Environmental, Energy and Social Aspects of Developing Settlements and Climate Change)* (pp. 461-482). Beograd: IAUS, ISBN 978-86-80329-85-7

Živkovic, J., Djukanovic, Z., & Radosavljevic,U. (2016) *Urban Design Education For Placemaking: Learning From Experimental Educational Projects*, in E. VaništaLazarevic et. al, (eds.) *Keeping Up With Technologies to Make Cognitive City*, Cambridge Scholars publishing, in preparation.

2017

Lalovic,K., Živkovic,J. & Bugarski,J.(2017). *Methods And Techniques To Support Cognitive Processes Of Territorial Resilience In Developing Countries – Case Study Of Serbia*, In Dž. Bjedic, A.Krstic-Furundžic, M. Zecevic (eds.) *Conference proceedings of the 4th International Academic Conference on Places and Technologies 2017 - Keeping up with technologies in the context of urban and rural synergy* (pp. 634-643). Sarajevo: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Sarajevu. ISBN 978-9958-691-56-0

Đukanovic,Z., Živkovic,J., Cecchini,A., Beretic, N., Plaisant,A., Battaglini, E., Giofrè, F. & Lalovic,K. (2017). *Towards Sustainable Regional Development Through Social Networking – „Negotinska Krajina “case*, In Dž. Bjedic, A.Krstic-Furundžic, M. Zecevic (eds.) *Conference proceedings of the 4th International Academic Conference on Places and Technologies 2017 - Keeping up with technologies in the context of urban and rural synergy* (pp. 312-322) Sarajevo: Arhitektonski fakultet Univerziteta u Sarajevu. ISBN 978-9958-691-56-0

Djukanovic, Z. & Živkovic, J., (2017). *BELGRADE: Belgrade in Plural*. In L.Pignatti. & S.Gruosso (Eds.), *Crossing Sightlines /Traguardare L-Adriatico*, Aracne Editrice, pp.130-144. ISBN 978-88-255-0268-8, DOI 10.4399/97888255026889

2018

Živković, J., Lalović, K. Battaglini, E., Đukanović, Z. and Đokić, V. (2018). Collaborative Research for Sustainable Regional Development: Experiences From “Learning Economies” Italy-Serbia Bilateral Project. In: A. Krstić-Furundžić, M. Vukmirović, E. Vaništa Lazarević, and A. Đukić (eds.) Book of Conference proceedings: PLACES AND TECHNOLOGIES 2018 - Keeping up With Technologies to Adapt Cities for Future Challenges (899 – 907). Belgrade: University of Belgrade Faculty of Architecture. ISBN: 978-86-7924-199-3 +Book of Abstracts (899 – 907). ISBN: 978-86-7924-198-6

Živković, J. & Lalović, K. (2018) Place-Based Urban Design Education for Adapting Cities to Climate Change. In: A. Krstić-Furundžić, M. Vukmirović, E. Vaništa Lazarević, and A. Đukić (eds.) Book of Conference proceedings: PLACES AND TECHNOLOGIES 2018 - Keeping up With Technologies to Adapt Cities for Future Challenges (641 -651). Belgrade: University of Belgrade –Faculty of Architecture, ISBN: 978-86-7924-199-3+ Book of Abstracts (122). ISBN: 978-86-7924-198-6

2019

Lalović, K. & Živković, J. (2019). Participatory Web-GIS platform to Support Community-Led Local Development of Cultural Tourism in Serbia. In: Aleksandra Djukić, Balint Kadar (eds.) Integrative Strategic Planning and Design for the Strengthening of Identity and Cultural Tourism in the Danube Cities - Smederevo (85-104). University of Belgrade –Faculty of Architecture. ISBN 978-86-7924-214-3

Battaglini E., “A interpretação do local: além da sustentabilidade no desenvolvimento regional” (2019). In L. Florit et al, Social-Environmental Ethics, Barueri, SP, Manole, pp. 501-521.

Battaglini E., “Responsabilità di impresa e innovazione sociale come sfide al vento della storia”. In P. Messina (Ed), Oltre la responsabilità sociale di impresa: Innovazione sociale e Territori sostenibili. Padova, University Press. In press.

Battaglini E., “Social Performance”, Entry for the Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals. Industry, Innovation and Infrastructure. Vol 9. Edited by Walter Leal Filho, Pinar Gökçin Özyayar, Paul J. Pace, Ulisses Azeiteiro and Luciana Brandli. Berlin, Springer. In press.

Battaglini E., “Urban heritage conservation and development”, Entry for the Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals. Sustainable Cities and Communities. Vol. 11. Edited by Samuel Borges Barbosa, Luciana Brandli, Elisa Conticelli, Erin Hopkins, Olga Kuznetsova, Astrid Skjerven, Hari Srinivas. Berlin Springer. In press.

Workshops_ organisation

Kick off meeting del progetto con gli esperti di sviluppo locale e gli stakeholders delle regioni di Zlatibor e Negotin. Belgrado, 26.05.2016, University of Belgrade, Faculty of Architecture.

Buone pratiche di sviluppo territoriale. Scambio di esperienze italo-serbe. Incontri con le comunità locali e i dirigenti della Riserva Naturale dei Monti del Navegna e del Cervia. Rocca Sinibalda (Rieti), 13 novembre 2016.

Workshop metodologico. Scambio di esperienze in tema di metodo e tecniche di analisi spaziale all'interno del Team di ricerca. Roma, 14 e 15 novembre 2016, Fondazione Di Vittorio.

Workshop sull'analisi dei valori e delle percezioni attribuite all'heritage con gli stakeholders locali - Belgrado, giugno 2017

Workshop - Analisi dei valori e delle percezioni attribuite al patrimonio locale con gli stakeholders delle aree regionali coinvolte. Belgrado, giugno 2017.

Workshop - Buone pratiche Territoriali. Riserva del Navegna e del Cervia, luglio 2017.

Workshop per l'approfondimento e la validazione dei risultati di ricerca. Methodological Research Workshop Roma/ Riserva del Navegna e del Cervia, dicembre 2017.

Final Settings Workshop – Faculty of Architecture University of Belgrade. Belgrade 8th March 2018

Final meeting / workshop „Learning Economies. Modelling Community-Led Local Development for the Sustainable Economic Trajectories of the Negotin and Zlatibor Regions“ 14th Dicembre 2018 at the Faculty of Architecture University of Belgrade.

Workshops_ participation

Battaglini E., "Community Led Local Development by the perspective of "territorialisation". First international Workshop Innovation & Knowledge for Implementing 'Smart Strategies' in the European Union. The Lesson of the 'Boston Area'. University of Roma Tre, Rome, 5-6 December 2016.

Battaglini E., Truglia F. G., "The socio-territorial development of inner peripheries. Methodological challenges in the post-disaster analysis", V Conferenza nazionale della sezione di Sociologia dell'ambiente e del territorio. Luoghi, attori e innovazione: il valore aggiunto dell'approccio socio-territoriale. Politecnico di Torino, Castello del Valentino. Torino, 1-2 dicembre, 2016.

3rd International Academic Conference „PLACES AND TECHNOLOGIES“ 2016, Belgrade, Serbia, 14-15.4.2016. (Presented and published in paper : Živkovic, J., Djukanovic, Z.& Radosavljevic,U. „Urban design education for placemaking: between cognition and emotion“. in E. Vaništa Lazarevic et. al (eds.) Conference Proceedings ISBN

4th International Academic Conference „PLACES AND TECHNOLOGIES“ 2017 Sarajevo, Bosnia.

International Conference “Culture, Sustainability, and Place: Innovative Approaches for Tourism Development,” Ponta Delgada, Azores, Portugal.

NTNU Sustainability Science Conference 2017 Transitions to Sustainable Systems Trondheim, Norway.

Presentation of the bilateral Italy-Serbia scientific collaboration and the project “Learning Economies”- Collaborative Research for Sustainable Regional Development: Experiences From “Learning Economies” Italy-Serbia Bilateral Project“ at the 5th International Academic Conference „PLACES AND TECHNOLOGIES“ 26-27.4.2018, Belgrade

Workshop progettazione COST Action, COST ACTION – BRIDGE - Bridging Science and Policy for Sustainable Urban Transitions spin off Progetto

Workshop ASVIS FDV Roma Tre - Buone pratiche di rigenerazione territoriale. Workshop interdisciplinare policy-oriented, giugno 2018.

Spin off_UE Research Design Proposals

ERASMUS PLUS 2016 – CAPACITY BUILDING IN HIGHER EDUCATION: “Open Labs and Open GISbased tools for Heritage management HERIGIS (“Earthy Urban Environment: Protection and Design”)

HORIZON 2020 CE-SC5-03-2018 - “Demonstrating systemic urban development for circular and regenerative cities”.

COST ACTION – BRIDGE - Bridging Science and Policy for Sustainable Urban Transitions

Web

<http://www.arh.bg.ac.rs/en/2016/06/11/project-learning-economies-modelling-community-led-local-development-for-the-sustainable-economic-trajectories-of-the-negotin-and-zlatibor-regions/>.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

908(497.11 Неготинска Крајина)
640.443(497.11)
711.4(497.11)

НЕГОТИНСКЕ пивнице : партиципативни урбани
дизајн = Wine cellars of Negotin : participatory urban design
/ аутори, authors Зоран Ђукановић ... [и др.] ; уредници
Зоран Ђукановић и Арналдо Бибо Ђекини = edited by Zoran
Đukanović and Arnaldo Bibo Cecchini. - Београд : Италијански
институт за културу, 2019 (Београд : Gama studio). - 421 стр. :
илустр. ; 21 x 21 cm

Текст на срп. језику и енгл. превод. - Тираж 500.

ISBN 978-86-901492-0-9

1. Уп. ств. насл. 2. Ђукановић, Зоран, 1962- [аутор] [уредник]
а) Урбани развој -- Неготин б) Пивнице -- Неготинска Крајина
в) Неготинска Крајина

COBISS.SR-ID 279504396

Монографија НЕГОТИНСКЕ ПИВНИЦЕ Партиципативни урбани дизајн уредника др Зорана Ђукановића и Арналдо Биба Ђекинија представља резултат вишеструко вредног научног, стручног и уметничког истраживања у области архитектуре, урбанизма и уметности.

Осим што књига пружа детаљно читање и разумевање територије културног предела Неготинских пивница, приказ методологије рада и студентских пројеката на предмету Партиципативни урбани дизајн, монографија представља и могући модел сарадње у којима локални актери, високообразоване институције и међународне организације могу да допринесу остварењу узајамних резултата. Такав модел сарадње може представљати добру праксу и у другим територијама и општинама у Србији и Италији у области регенерације културног наслеђа, али и у областима архитектуре, урбанизма и уметности, користећи архитекте и њихове визије у уметничком обликовању простора.

Извод из рецензије: Ванредни Проф. др Урош Радосављевић
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Book WINECELLARS OF NEGOTIN Participatory Urban Design edited by Dr. Zoran Đukanović and Arnaldo Bibo Cecchini is the result of valuable scientific, professional and artistic research in the field of architecture, urbanism, and art.

In addition that the book provides a detailed reading and understanding of the territory of the cultural area of the Negotin wine cellars, presentation of the methodology and student projects in the course Participatory Urban Design, the book represents a possible model of cooperation in which local actors, higher education institutions and international organizations can contribute to achieving mutual results. Such a model of cooperation can be a good practice in other territories and municipalities in Serbia and Italy in the field of cultural heritage regeneration, as well as in the fields of architecture, urbanism, and art, using architects and their visions in the artistic design of space.

Review Excerpt: Associate Prof. PhD Uroš Radosavljević
University of Belgrade, Faculty of Architecture

Istituto Italiano di Cultura
Palazzo Italia
Kneza Miloša 56
Tel. +381 11 3629 356
Fax: +381011 3621 411
icbelgrado@steri.it
www.icbelgrado.esteri.it